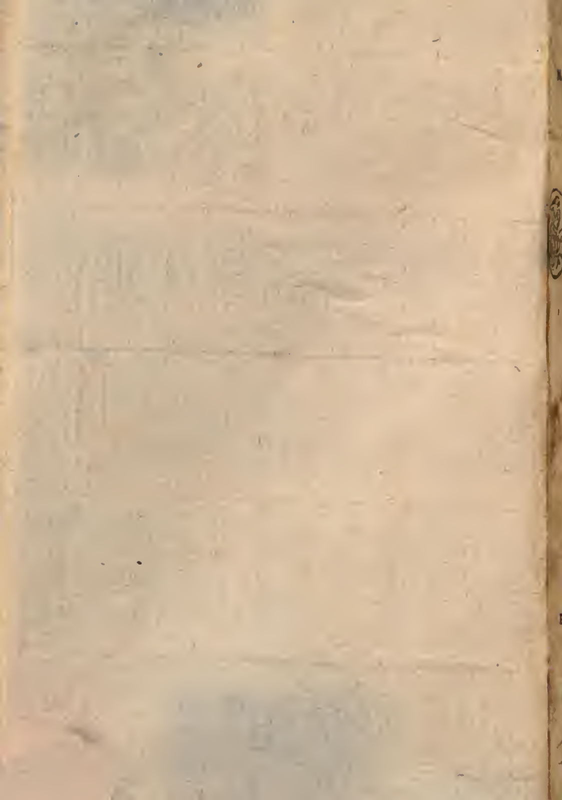

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLAE

ad Atticũ, ad M. Brutum, ad Quintum fratrem,
multorum locorũ correctione illustratæ,

Cum suis Commentarijs separatim impressis,
auctore Paulo Manutio Aldi filio.

PAVLVS MANVTIVS ALDI FILIVS.

VENETIIS, M. D. L I.

GVLIELMO PELLICERRIO, EPI-
scopo Monspessulanensi, Christianissimi Galliæ
Regis apud Venetam Remp. Oratori,
Paulus Manutius Aldi F. S. D.

*QVO quisque in nos animo sit, difficile est iudica-
re: neque ferè quicquam est, quod intelligi minus pos-
sit; propterea ꝙ à simulatione uoluntas non facile distin-
guitur: tamen dubitare te non arbitror, quin ego is in
te colendo sim, qui esse debeo: secus enim si esset, me
tu certe, quantum amas, non amares. quanquam non
hoc modo facis: etenim beneficio etiam obstringis: bene-
ficium autem illud est, ꝙ mihi ad restituendos ueterum
libros omnia, quæ in te sunt, quæ intelligo esse maxi-
ma, & polliceris, & defers. quam tuam liberalitatē
eo pluris facio, quòd eam tu condire soles humanitate
sermonis: qua factum est, ut non ego solum, sed om-
nis hæc te ciuitas mirifice diligat. nam de doctrina
tua, de probitate quis erat, qui iam antea nō audisset.
quæ quanquam eiusmodi sint, ut ipsa per se beneuolen-
tiam, & gratiam concilient: tamen, cum hæc orationis
comitas accedit, multo pluris æstimantur. itaque in hoc
legationis munere fungendo qui maiorem aut gratiā
à nostris hominibus iniuerit, aut uirtutis opinionē tu-
lerit, arbitror fuisse neminem. sed apud me præcipua
sunt merita: quæ equidem, si possim, cupio remunera-
re: sed mihi gratiæ reddendæ rationem sentio esse per-
difficilem: non enim quæ tibi ad bene merendum, ea-
dem est nobis ad remunerandum facultas. quare quo-
niam, quod debeo, soluere non possum: ueritus, ne tu*

malum nomen me putares, cepi consilium mittendi ad te quasi prædes harum epistolarum libros. quos tibi nó puto à me esse commendandos: nam & tu eos iampridem bene nosti; & prædes commendare, debitoris non est. tantum te rogo, ut, si me tibi eam, quam debeo, præstare obseruantiam intelligis, tu me eo, quo instituisti, prosequi amore ne desinas. Vale.

STVDIOSIS.

AD latinæ linguæ cognitionem, ut ego existimo, plus afferre non potest ullus liber, quàm quæ ad Atticum *scriptæ sunt epistolæ. sed eas hactenus propter infinita menda paucissimi attingere sunt ausi. quæ me ratio cum hortari uideretur, ut ad earum emendationem, quidquid operæ, quidquid possem industriæ, conferrem: feci, & opus aggressus sum sanè difficillimum: in quo tamé quantū studij posuerim, non pœnitet: nam ferè, lectorem offendere quæ poterant, sublata sunt omnia: ut deinceps liber omnium elegantissimus & legi ab omnibus, & intelligi satis commode possit.*

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER I.

CICERO ATTICO S.

PETITIONIS NOSTRAE, quam tibi summæ curæ esse scio, huiusmodi ratio est, quod adhuc cõiectura prouideri possit. prẽsat unus P. Galba, sine fuco, ac fallacijs, more maiorũ. negatur. ut opinio est hominũ, nõ aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropera prensatio: nã illi ita negant uulgo, ut mihi se debere dicant. ita quiddam spero nobis profici, cum hoc percrebrescit, plurimos nostros amicos inueniri. nos autem initium prẽsandi facere cogitaramus eo ipso tempore, quo tuum puerũ cum his literis proficisci Cincius dicebat. In cãpo comitijs tribunitijs ad XVI. Cal. Sext. cõpetitores, qui certi esse uidebãtur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontẽ ferias. sunt, qui etiã Cæsonium putent. Aquilium nõ arbitramur; qui denegat, & iurauit morbum, et illud suũ regnum iudiciale opposuit. Catilina, si iudicatum erit meridie nõ lucere, certus erit cõpetitor. de Aufidio, et Palicano, nõ puto te expectare, dũ scribã. de ijs, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano contendere existimatur: qui sic inopes & ab amicis, et existimatione sunt, ut mihi uideatur non esse ἀδύνατον Curiũ obducere: sed hoc præter me nemini uidetur. nostris ra=

tionibus maxime cōducere uidetur, Thermum fieri cũ Cæsare: nemo est enim ex ijs, qui nunc petunt, qui, si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore uideatur, propterea quòd curator est uiæ Flaminiæ: quæ * cum erit absoluta sanè facile eum libenter nũc cæteri Consuli acciderim. petitorum hæc est adhuc informata cogitatio: nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam: & fortasse, quoniam uidetur in suffragijs multum posse Gallia; cum Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonē, ut Ianuario reuertamur. cum perspexero uoluntates nobilium, scribam ad te. cætera spero prolixa esse, his duntaxat urbanis competitoribus: illam manum tu mihi cura ut præstes, quoniam propius abes, Pompeij nostri amici. nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non uenerit. atque hæc huiusmodi sunt. Sed est, quod abs te mihi ignosci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. unà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magistrum fore, si bona uenirent, L. Pontius. uerum hoc ridiculum est, de magistro nunc cognoscere. rogauit me Cæcilius, ut adessem contra Satyrum. dies ferè nullus est, quin hic Satyrus domum meam uētitet. obseruat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi, & Quinto fratri magno usui in nostris petitionibus. sanè sum perturbatus, tum ipsius Satyri familiaritate, tũ Domitij, in quo uno maxime ambitio

nostra nititur. demonstraui hæc Cæcilio: simul & illud ostendi, si ipse unus cũ illo uno contenderet, me ei satis facturum fuisse: nunc in causa uniuersorum creditorum, hominum præsertim amplissimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facile communẽ causam sustinerent, æquum esse, eum et officio meo cõsulere, & tempori. durius accipere hoc mihi uisus est, quàm uellem, & quã homines belli solent; & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine longe refugit. abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existimes humanitate esse prohibitũ, ne contra amici summam existimationem miserrimo eius tẽpore uenirem, cum is omnia sua studia, & officia in me cõtulisset. quod si uoles in me esse durior, ambitionem mihi putabis obstitisse. ego autem arbitror, etiam si id sit, mihi ignoscendum esse: ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: uides enim, in quo cursu sumus, & quàm omnes gratias nõ modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. spero tibi me causam probasse, cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλίου ἀνάθημα esse uideatur. multum te amamus. L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo Coss. Filiolo me auctum scito salua Terentia.

CICERO ATTICO S. 2

ABS TE *tam diu nihil literarũ? ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter. hoc tẽpore Catilinã cõpetitorem nostrũ defendere cogitamus. iudices habemus, quos uolumus, summa accusatoris uolũtate. spero, si absolutus erit, coniũctiorem nobis fore in ratione*

petitionis: sin aliter acciderit, humaniter feremus. tuo aduentu nobis opus est maturo: nã prorsus summa hominum est opinio, tuos familiares nobiles homines aduersarios honori nostro fore. ad eorum uoluntatẽ mihi conciliandã maximo te mihi usui fore uideo. quare Ianuario ineunte, ut constituisti, cura ut Romæ sis. Auiam tuam scito desiderio tui mortuã esse, et simul ꝙ uerita sit, ne Latinæ in officio non manerent, & in montem Albanum hostias nõ adducerent. eius rei consolationem ad te L. Saufeium missurum esse arbitror. nos hic te ad mẽsem Ianuarium expectamus, ex quodã rumore, an ex literis tuis ad alios missis: nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietã exposita: nos ea non uidimus: neq; .n. exeũdi Roma potestas nobis fuit. misimus, qui pro uectura solueret. te multũ amamus, ꝙ ea abs te diligenter, paruoq; curata sunt. Quod ad me sæpe scripsisti de nostro amico placando, feci, & expertus sum omnia: sed mirãdum in modum est animo abalienato: quibus de suspicionibus, & si audisse te arbitror, tamen ex me, cũ ueneris, cognosces. Salustium præsentẽ restituere in eius ueterem gratiam nõ potui. hoc eo ad te scripsi, ꝙ is me accusare de te solebat, in se expertus est illũ esse minus exorabilem, meum studium nec tibi defuisse. Tulliolã C. Pisoni L. F. Frugi despondimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREBRAS *expectationes nobis tui cõmoues. nuper quidẽ, cum te iam aduentare arbitraremur, repẽte abs te in mensem Quintilem reiecti sumus. nunc uero*

ſentio, quod cõmodo tuo facere poteris, uenias ad id tẽpus, quod ſcribis. obieris Quinti fratris comitia: nos longo interuallo uiſeris Acutilianam controuerſiã trãſegeris. hoc me etiam Peduceus, ut ad te ſcriberem, admonuit: putamus. n. utile eſſe, te aliquando iam rem tranſigere. mea interceſſio & eſt, & fuit parata. Nos hic incredibili ac ſingulari populi uolũtate de C. Macro trãſegimus. cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maiorẽ fructum ex populi exiſtimatione illo dãnato cepimus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſemus. Quod ad me de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt ornamentum Academiæ proprium meæ, ꝙ & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare eſt eius gymnaſij. quare uelim, ut ſcribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea ſigna miſiſti, ea nondũ uidi: in Formiano ſunt: quò ego nunc proficiſci cogitabam. illa omnia in Tuſculanum deportabo. Caietam, ſi quando abũdare cœpero, ornabo. Libros tuos conſerua, & noli deſperare eos meos facere poſſe. quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs, atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM *dolorem acceperim, & quãnto fructu ſim priuatus et forẽſi, & domeſtico, Lucij fratris noſtri morte; in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes: nã mihi omnia, quæ iucũda ex humanitate alterius, et moribus homini accidere poſſunt, ex illo accidebãt. quare nõ dubito, quin tibi quoq; id moleſtum ſit, cũ & meo dolore moueare, & ipſe omni uirtute*

tute, officioq; ornatissimum, tuiq; et sua sponte, et meo sermone amantem, affinem, amicumq; amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Q. fratris animus in eam esset is, qui esse deberet. quem cum esse offensiorẽ arbitrarer, eas literas ad eum misi, quibus & placarem ut fratrẽ, & monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantẽ. itaq; ex ijs, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, cõfido ita esse omnia, ut et oporteat, et uelimus. De literarum missione, sine causa abs te accusor: nunquam enim à Pomponia nostra certior sum factus, esse cui literas dare possem. porrò autẽ neq; mihi accidit, ut haberẽ, qui in Epeirum proficisceretur: neq; dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mãdaras; ut primum à tuo digressu Romã ueni, confeceram: sed accidit, ut & contentione nihil opus esset; & ego, qui in te satis consilij statuerim esse, mallẽ Peduceum tibi consilium per literas, quã me dare. etenim cum multos dies aures meas Acutilio dedissem, cuius sermonis genus tibi notum esse arbitror; non mihi graue duxi scribere ad te de illius quærimonijs, cũ eas audire, quod erat subodiosum, leue putassem. sed abs te ipso, qui me accusas, unas mihi scito literas redditas esse; cũ & otij ad scribendũ plus, & facultatẽ dandi maiorem habueris. Quod scribis, etiam si cuius animus in te esset offensior, à me recolligi oportere: quid dicas? neq; id neglexi: sed est miro quodam modo affectus. ego autem, quæ dicenda fuerunt ad te, non præterij: quid autem contendendum esset, ex tua putabã uoluntate statuere oportere: quam si ad me perscripse-

ris, intelliges me neq; diligentiorem esse uoluisse, quã tu esses, neq; negligentiorem fore, quàm tu uelis. De Tadiana re mecum Tadius locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas usu capta esset. id mirabamur, te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usucapi posse. Epeiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mãdaui, et quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, uelim, ut scribis, cures; quod sine molestia tua facere poteris: nam nos ex omnibus molestijs, & laboribus uno illo in loco conquiescimus: quò fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, & sororem tuam, & matrem maxime diligit, salutemq; tibi plurimam adscribit, et Tulliola deliciæ nostræ. Cura, ut ualeas; & nos ames; & tibi persuadeas te à me fraterne amari.

CICERO ATTICO S. 4.

NON committam posthac, ut me accusare de epistolarũ negligentia possis. tu modo uideto, in tanto otio ut par mihi sis. Domũ Rabirianam Neapoli, quã tu iam dimensam, & exædificatã animo habebas, M. Fonteius emit HS CCCLↃↃↃXXX. id te scire uolui, si quid forte eas res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater, & mihi uidetur, quo uolumus animo est in Põponiã, et cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem χρηστομαθῆ D. Turannium. Pater nobis decessit ad VIII. Cal. Dec. Hæc habebam ferè, quæ te scire uellem. tu, uelim, si qua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu

non ignoras, ne prætermittas. Nos T*u*sculano *ita delectamur, ut nobismet ipsis tum deniq;, cum illò uenimus, placeamus.* Quid *agas omnibus de rebus, et quid acturus sis, fac nos quamdiligentissime certiores.* Apud *matrem recte est, eaq; nobis curæ est.* L. Cincio HS X̄ X̄ C D *constitui me curaturum* Idibus Feb. *tu uelim ea, quæ nobis emisse, et parasse scribis, des operã, ut quamprimum habeamus. & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis conficere possis: omnem spem delectationis nostræ, quam, cum in otium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate positam habemus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD *te est, ut uolumus. mater tua, & soror à me,* Quint*oq; fratre diligitur.* Cum Acutilio *sum locutus: is sibi negat à suo procuratore quidquã scriptũ esse: & miratur istã controuersiam fuisse, ꝙ ille recusarat satisdari amplius abs te non peti.* Quod *te de* Tadiano *negotio decidisse scribis, id ego* Tadio *& gratum esse intellexi, et magnopere iucundum.* Ille *noster amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicissimus, sanè tibi iratus est. hoc si quanti tu æstimes, sciã, tum, quid mihi elaborandum sit, scire possim.* L. Cincio HS C C L Ↄ Ↄ C C C C *pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curaui.* Hermæ *tui* Pentelici *cum capitibus æneis, de quibus ad me scripsisti, iam nunc admodum delectant. quare uelim, & eos, & signa, et cætera, quæ tibi eius loci, & nostri studij, & tuæ elegãtiæ esse uidebũtur, quamplurima, quamprimumq; mittas*

et maxime quæ tibi gymnasij, xystiq; uidebuntur esse: nam in hoc genere sic studio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab alijs propè reprehendendi simus. si Lētuli nauis non erit, quò tibi placebit imponito. Tulliola, deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me ut spōsorem appellat, mihi autem abiurare certius est, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIMIVM raro nobis abs te literæ afferūtur: cū & multo tu facilius reperias, qui Romā proficiscātur, quàm ego, qui Athenas; & certius tibi sit, me esse Romæ, quàm mihi, te Athenis. itaque propter hanc dubitātionem meā breuior hæc ipsa epistola est, ꝙ, cum incertus essem, ubi esses, nolebam illum nostrum familiarē sermonē in alienas manus deuenire. signa Megarica, et Hermas, de quibus ad me scripsisti, uehemēter expecto. quidquid eiusdē generis habebis dignū Academia tibi quod uidebitur, ne dubitaris mittere, & arcæ nostræ cōfidito. genus hoc est uoluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maxime sunt, ea quæro. Lētulus naues suas pollicetur. peto abs te, ut hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM essem in Tusculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, cū essem in Ceramico) uerūtamen cū ibi essem, Romā puer à sorore tua missus epistolā mihi abs te allatā dedit, nunciauitq;, eo ipso die post meridiē missurū cū,

qui ad te proficisceretur. eo factum est, ut epistolæ tuæ rescriberem aliquid, breuitate tēporis tam pauca cogerer scribere. primum tibi de nostro amico placando, aut etiam planè restituendo polliceor. quod ego, etsi mea sponte ante faciebam, eo nunc tamē & agam studiosius, & contendam ab illo uehementius, quod tantā ex epistola uoluntatem eius rei tuā perspicere uideor. hoc te intelligere uolo, pergrauiter illū esse offensum: sed quia nullam uideo grauem subesse causam, magnopere confido illum fore in officio, & in nostra potestate. Signa nostra, & Hermeradas, ut scribis, cū commodissime poteris, uelim imponas, & si quod aliud οἰκεῖον eius loci, quem non ignoras, reperies, et maxime, quæ tibi palæstræ, gymnasijq; uidebuntur esse: etenim ibi sedens hæc ad te scribebā, ut me locus ipse admoneret. præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli possim includere, & putealia sigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam despōdeas, quamuis acrem amatorem inueneris: nam ego omnes meas uindemiolas eò reseruo, ut illud subsidium senectuti parem. De fratre confido ita esse, ut semper uolui, & elaboraui. multa signa sunt eius rei, non minimum, ꝙ soror prægnans est. De comitijs meis, & tibi me permisisse memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expectāt, prædico, & te non mō non accersam, sed prohibebo; ꝙ intelligā multo magis interesse tua, te agere, quod agendum est hoc tempore; quàm mea, te adesse comitijs. proinde eo animo te uelim esse, quasi mei negotij causa in ista loca missus esses. me autem eum & offendes erga te, et audies, quasi mihi, si qua parta erūt

non modo te præsente, sed per te parta sint. Tulliola tibi diem dat, sponsorem non appellat. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA *sponte faciebã antea, & post duabus epistolis tuis perdiligenter in eãdẽ rationẽ scriptis, magnopere sum commotus. eò accedebat hortator assiduus Salustius, ut agerẽ quãdiligẽtissime cũ Luceio de uestra uetere gratia reconcilianda. sed cũ omnia fecissem, non modo eam uoluntatẽ eius, quæ fuerat erga te, recuperare nõ potui, uerũ ne cãm quidem elicere immutatæ uoluntatis. tametsi iactat ille quidẽ illud suũ arbitriũ, & ea, quæ iam tum, cũ aderas, offendere ius animũ intelligebam, tamẽ habet quiddã profecto, quod magis in animo eius insederit, quod neq; epistolæ tuæ, neq; nostra legatio tã potest facile delere, quàm tu præsens nõ modo oratione, sed tuo uultu illo familiari tolles, si modo tãti putabis id, quod, si me audies, & si humanitati tuæ cõstare uoles, certe putabis. ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea significarem tibi per literas, me sperare illũ in nostra potestate fore, nũc idem uidear diffidere: incredibile est, quãto mihi uideatur illius uolũtas obstinatior, & in hac iracundia obfirmatior. sed hæc aut sanabuntur, cum ueneris; aut ei molesta erunt, in utro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat, me iam arbitrari designatum esse; scito, nihil tã exercitũ esse nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitatibus, nec, quando futura sint comitia, sciri. uerum hæc audies de Piladelpho. tu uelim, quæ Academiæ nostræ parasti, quamprimũ mittas. mirum, quàm illius loci nõ*

modo usus, sed etiá cogitatio delectat. libros uero tuos caue cuiquá tradas. nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. summum me eorum studiū tenet, sicut odiū iam cæterarum rerū: quas tu, incredibile est, quàm breui tēpore quáto deteriores offensurus sis, q̄ reliquisti.

CICERO ATTICO S.

TEVCRIS *illa lentū sanè negotiū, neque Cornelius ad Terentiam postea rediȷt. opinor ad Considium, Axiū, Selicium confugiendū est: nam à Cæcilio propinqui minore centesimis numū mouere nō possunt. sed, ut ad prima illa redeā: nihil ego illa impudentius, astutius, lentius uidi. libertum mitto: Tito mandaui:* σκέψεις, *atque* ἀναβολαί. *sed nescio, an* ταὐτόματον ἡμῶν: *nam mihi Pompeiani prodromi nunciant, aperte Pompeium acturum, Antonio succedi oportere: eodemq; tēpore aget Prætor ad populum. res eiusmodi est, ut ego nec per bonorum, nec per popularem existimationē honeste possim hominē defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum est: etenim accidit hoc, quod totum cuiusmodi sit, mando tibi, ut perspicias. libertum ego habeo, sanè nequam hominem, Hilarū dico, ratiocinatorem, & clientem tuum. de eo mihi Valerius interpres nunciat, Chiliusq; se audisse scribit hæc; esse hominem cum Antonio; Antonium porrò in cogendis pecunijs dictitare, patrem mihi quæri, & à me custodem cōmunis quæstus libertum esse missum. nō sum mediocriter cōmotus, neq; tamen credidi: sed certe aliquid sermonis fuit, totum inuestiga, cognosce, perspice, & nebulonem illū, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. huius*

sermonis

ſermonis Velerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, totum ut uideas cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe. diuortium Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij filium te credo audiſſe cum ueſte muliebri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum pro populo fieret, eumq́; per manus ſeruulæ ſeruatum, & eductum: rem eſſe inſigni infamia: quod te moleſte ferre certo ſcio. Quod præterea ad te ſcribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior: nam puer feſtiuus anagnoſtes noſter Soſitheus deceſſerat, meq́; plus, quam ſerui mors debere uidebatur, commouerat. Tu uelim ſæpe ad nos ſcribas. ſi rem nullam habetis, quod in buccam uenerit, ſcribito. Vale. Cal. Ianuarij, M. Meſſala, & M. Piſone Coſſ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *tuas treis iam epiſtolas, unam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis, ut opinor, dediſti: alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit: tertiam, quam, ut ſcribis, anchoris ſolutis de phaſelo dediſti. quæ fuerunt omnes rhetorum. pure loquuntur, cum humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. quibus epiſtolis ſum equidem abs te laceſſitus ad ſcribēdum: ſed iccirco ſum tardior, ꝙ non inuenio fidelem tabellarium: quotus enim quiſque eſt, qui epiſtolam paulo grauiorem ferre poſſit, niſi eam per lectionem releuarit: accedit eò, ꝙ mihi nō eſt notū, ut quiſq; in Epeirū proficiſcatur: ego enim te arbitror cæſis caput Amaltheā tuam uictimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnandum pr fe=*

ctum: neq; id ipsum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiscare, aut quid in Epeiro temporis ponas. ita neq; Achaicis hominibus, neq; Epeiroticis paulo liberiores literas committere audeo. sunt autem post discessum à me tuum res dignæ literis nostris, sed non committendæ eiusmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi possint. Primum igitur scito, primum me non esse rogatū sententiam, præpositumq́; esse nobis pacificatorem Allobrogum, idq́; admurmurante senatu, neq; me inuito esse factum: sum enim & abob seruando homine peruerso liber, & ad dignitatem in Rep. retinendam contra illius uoluntatem solutus: & ille secundus in dicendo locus habet auctoritatem penè principis, & uoluntatem non nimis deuinctam beneficio Consulis. tertius est Catulus, quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autem ipse paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis, quā facetijs ridiculus, nihil agens cum Rep. seiunctus ab optimatibus; à quo nil speres boni Reip. quia non uult; nil metuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me per honorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quin immo leuiter inter se dissident. sed uereor, ne hoc, quod infectum est, serpat longius: credo enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret, uenisse eò muliebri uestitu uirum; idq́; sacrificium cum uirgines instaurassent, mentionem à Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps, ne tu forte aliquem nostrum putes) postea rem ex S. C. ad Virgines, & Pōtifices relatam, idq́; ab ijs nefas esse decretum: dein

de ex S. C. Consules rogationem promulgasse, uxori Cæsarem nuntium remisisse. in hac causa Piso amicitia P. Clodij ductus operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex S. C. & de religione, antiquetur. Messala uehementer adhuc agit seuere. boni uiri precibus Clodij remouentur à causa operæ comparantur. nosmetipsi, qui Lycurgei à principio fuissemus, quotidie demitigamur. instat, & urget Cato. quid multa? uereor, ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbis magnorum reip. malorum causa sit. Tuus autem ille amicus, scin quem dicam? de quo tu ad me scripsisti, postaquam non auderat reprehendere, laudare cœpis se, nos (ut ostendit) admodum diligit, amplectitur, amat, aperte laudat; occulte (sed ita, ut perspicuum sit) inuidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores non dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ. ad III. Non. Dec. mendose fuisse animaduerteram Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: sed non audebam antea dicere: nunc uero, q à te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. in illam orationem Metellinam addidi quædã. liber tibi mittetur, quoniam te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnam scribam? quid? etiam. Messala Cos. Antronianam domum emit HS CCCCXXXVII. quid id ad me, in-

quies? tantum, q ea emptione & nos bene emisse iudicati sumus, & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: sed tamen est in spe. Tu ista confice: à nobis liberorum epistolam expecta. Vale. VI. Cal. Febr. M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

VEREOR, ne putidum sit, scribere ad te, quam sim occupatus: sed tamen ita distinebar, ut uix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, atq; id ereptum è summis occupationibus. Prima concio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaq; frigebat. tum Pisonis Cos. impulsu leuissimus Trib. pl. L. Fusius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipso loco ipso die nundinarum πανήγυρις. quæsiuit ex eo, placeret'ne ei iudices à Prætore legi, quo consilio idem Prætor uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutum. tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus est, senatusq; auctoritatem sibi omnibus in rebus maximã uideri, semperq; uisam esse respondit, & id multis uerbis. postea Messala Cos. in senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in senatu, ut omnia illius ordinis cõsulta γενικῶς laudaret: mihiq;, ut assedit, dixit se putare satis ab se etiã de istis rebus esse responsum. Crassus posteaq̃ uidit illũ ex-

conuentus

ualde pro statu optimatum

generaliter

cepisse laudem, ex eo, q hi suspicarentur homines ei Consulatum meum placere, surrexit, ornatissimeq; de meo Consulatu locutus est, ut ita diceret, se, q esset senator, q ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptum referre: quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam uideret, toties se beneficium meum uidere. quid multa? totum hunc locum, quem in Aristocratia ego uarie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo pingere, de flamma, de ferro, (nosti illas ληκύθους) ualde grauiter pretexuit. proximus Pompeio sedebam: intellexi hominem moueri, utrum Crassum inire eam gratiam quam ipse prætermisisset, an esse tantas res nostras, quæ tam libenti senatu laudarentur, ab eo præsertim, qui mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omnibus literis in Pompeiana laude perstrictus esset. hic dies me ualde Crasso adiunxit: & tamen, ab illo aperte, tecte quicquid est datum, libenter accepi. ego autem ipse, Dij boni, quomodo ἐνεπερπερευσάμην nouo auditori Pompeio. si unquam, mihi ἐπιχειρήματα. suppeditauerunt illo tempore. quid multa? clamores: etenim hæc erat ὑπόθεσις, de grauitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de uilitate, de otio. nosti iam in hac materia sonitus nostros: tanti fuerunt, ut ego eo breuior sim, quòd eos usque istinc exauditos putem. Romanæ autem res sic se habent. Senatus ἄρειος πάγος. nil constantius, nil seuerius, nil fortius. nam cum dies uenisset rogationi ex S. C. ferendæ, concursabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis, & populum, ut antiquaret, rogabant. Piso au-

tem Consullator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ ponteis occuparant. tabellæ ministrabantur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. hic tibi rostra Cato aduolat, conuitium Pisoni Cos. mirificum facit, si id est conuitium, uox plena grauitatis, plena auctoritatis, plena denique salutis. accedit eodem etiam noster Hortensius, multi præterea boni. insignis uero opera Fauonij fuit. hoc concursu optimatum comitia dimittuntur: senatus uocatur. cum decerneretur frequenti senatu, contra pugnante Pisone, ad pedes omnium sigillatim accedente Clodio, ut Consules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam: homines ad X V. Curioni nullum S. C. facienti assenserunt: facile ex altera parte CCCC affuerunt. acta res est. Fusius tertium concessit. Clodius conciones miseras habebat, in quibus Lucullum, Hortesium, C. Pisonem, Messalem Cos. contumeliose lædebat, me tantum comperisse omnia criminabatur. senatus & de prouincijs Prætorum & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut ante, quàm rogatio lata esset, ne quid ageretur. habes res Romanas. sed tamen etiam illud, quod ego non speraram, audi. Messala Cos. est egregius, fortis, constans, diligens, nostri laudator, amator, imitator. ille alter uno uitio minus uitiosus, quòd iners, quòd somni plenus, quòd imperitus, ꝙ ἀπρακτότατος, sed uoluntate ita καλεχτης, ut Pompeium post illam concionem, qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœperit. itaque mirum in modum omneis à se bonos alienauit, neq; id magis amicitia Clodij adductus fecit quàm studio perditarum rerum, atq; partium. sed habet su

similem in magistratibus, præter Fusium, neminẽ. bonis utimur Tribunis pl. Cornuto uero pseudo Catone. quid quæris? num ad priuata redeam? Τεῦκρις promissa patrauit. tu mandata effice, quæ recipisti. Quintus frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrãtem emit HS DCCXXV. Tusculanum uenditat, ut, si possit, emat Pacilianam domum. Cum Luceio in gratiam redi. uidero hominem. ualde petitur. renauabo operam. Tu, quid agas, ubi sis, cuiusmodi istæ res sint, fac me quamdiligentissime certiorem. Idib. Febr. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

ASIAM Quinto suauissimo fratri obtigisse audisti, non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm ullius nostrum literæ nuntiarint. nunc, quoniam & laudis auidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & sumus, & habemur, & multorum odia, atq; inimicitias Reip. causa suscepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curaq́;, & effice, ut ab omnibus et laudemur, et amemur. his de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu me uelim certiorem facias, quid de meis mandatis egeris, atq; etiã, quid de tuo negotio: nam ut Brũdusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. ualde aueo scire, quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

QVAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum sit: & simul uis scire, quo modo ego minus, quàm soleam, præliatus

sim. respondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Ego enim, quandiu senatus auctoritas mihi defendenda fuit sic acriter, & uehementer præliatus sum, ut clamor, concursusq; maxima cum mea laude fierent. quòd si tibi unquam sum uisus in Rep. fortis, certe me in illa causa admiratus esses. cum enim ille ad conciones confugisset, in hisq; meo nomine ad inuidiam uteretur: Dij immortales, quas ego pugnas, & quantas strages edidi: quos impetus in Pisonem, in Curionem, in totam illam manum feci: quomodo sum insectatus leuitatem senum, libidinem iuuentutis? sæpe, ita me Dij iuuent, te non solum auctorem cõsiliorum meorum, uerum etiam spectatorem pugnarum mirificarum desideraui. postea uero quàm Hortensius excogitauit, ut legem de religione Fusius Trib. pl. ferret, in qua nihil aliud à consulari rogatione differebat, nisi iudicum genus (in eo autem erant omnia) pugnauitq;, ut ita fieret, quòd & sibi, & aliis persuaserat, nullis illum iudicibus effugere posse: contraxi uela perspiciens inopiam iudicum, neq; dixi quicquã pro testimonio, nisi quod erat ita notũ, atq; testatum, ut non possem præterire. itaque si causam quæris absolutionis, ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egestas iudicum fuit, & turpitudo. id autem ut accideret, commissum est Hortensij consilio: qui dum ueritus est, ne Fusius ei legi intercederet, quæ ex S. C. ferebatur, non uidit illud, satius esse, illum in infamiæ relinqui sordibus, quàm infirmo iudicio committi: sed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. sed iudicium, si quærisq; quale fuerit, incredibili exi

tu, sic, uti nunc ex euentu ab aliis, a me tamen ex ipso initio consilium Hortensii reprehendatur. nam ut reiectio facta est clamoribus maximis, cũ accusator, tãquam Cẽsor bonus, homines nequissimos reiiceret, reus, tãquam clemens lanista, frugalissimum quenque secerneret; ut primum iudices consederunt, ualde diffidere boni cœperunt: non enim unquam turpior in ludo talario consessus fuit. maculosi senatores, nudi equites, Tribuni non tam ærarii, ut appellantur, quã ærati. pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœsti inter sui dissimiles, & mœrentes sedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebantur. hic, ut quæq; res ad consilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat seueritas, nulla uarietate sententiarum: nihil impetrabat reus: plus accusatori dabatur, quàm postulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortensius se uidisse tantum: nemo erat, qui illũ reum, ac non millies condemnatum arbitraretur. me uero teste producto, credo te ex acclamatione Clodii aduocatorum audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, ut me circumsteterint, ut aperte iugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarint. quæ mihi res multo honorificentior uisa est, q̃ aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt; aut cùm tabulas Metelli Numidici, cum hæ, ut mos est, circunferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. multo hæc inquam nostra res maior. itaque iudicum uocibus, cum ego sic ab his, ut salus patriæ, defenderer, factus reus, & unà patroni omnes conciderunt. ad me autem eadem frequentia postridie conuenit, qua cum abiens Consulatu

sum domum reductus. clamare praeclari Ariopagitae se non esse uenturos, nisi praesidio constituto. refertur ad consilium, una sola sententia praesidium non desiderauit. defertur res ad senatum: grauissime, ornatissimeq; decernitur. laudantur iudices. datur negotium magistratibus. responsurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. nosti caluum, ex Nãneianis, illum laudatorem meum: de cuius oratione erga me honorifica ad te scripseram. biduo per unum seruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negotium: accersiuit ad se, promisit, intercessit, dedit. iam uero (ô Dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atq; adolescentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita summo discessu bonorum, pleno foro seruorum, X X. iudices ita fortes tamen fuerunt, ut summo proposito periculo uel perire maluerint, quàm perdere omnia. X X X I. fuerunt, quos fames magis, quã fama commouerit. quorum Catulus cum uidisset quendam, quid uos, inquit, praesidium à nobis postulabatis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis? habes, ut breuissime potui, genus iudicij, & causam absolutionis.

Quaeris deinceps, qui nunc sit status Reip. & qui meus. Reip. statum illum, quem tu meo consilio, ego diuino confirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & auctoritate Consulatus mei fixus, & fundatus uidebatur, nisi quis nos Deus respexerit, elapsum scito esse de manibus uno hoc iudicio; si iudicium est, triginta homines populi R. leuissimos, ac nequissimos numulis acceptis ius, & fas omne delere; & quod omnes non mo=

do homines, uerum etiam pecudes factum esse sciebant, id Caluum, & Plautum, & Spongiam; & cæteras huiusmodi quisquilias statuere nunquam esse factum. sed tamen ut te de Rep. consoler, non ita, ut sperarunt mali, tanto imposito Reip. uulnere, alacris exultat imqrobitas in uictoria: nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides cum senatus auctoritas concidisset, fore, ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoq; peteret sui doloris, quem improbissimo cuique inusserat seueritas Consulatus mei. idem ego ille (non enim mihi uideor insolenter gloriari, cum de me apud te loquor, in ea præsertim epistola, quam nolo alijs legi) idem inquam ego recreaui afflictos animos bonorum, ununquenq; confirmans, & excitans. insectandis uero, exagitandisq; numarijs iudicibus, omnem omnibus studiosis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eripui. Pisonem Cos. nulla in re consistere unquam sum passus: desponsam homini iam Syriam ademi: senatum ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præsentem fregi in senatu cum oratione perpetua plenissima grauitatis, tum altercatione eiusmodi, ex qua licet pauca degustes: nam cætera non possunt habere eandem neque uim, neque uenustatem remoto illo studio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. nam, ut Idibus Maij in senatum conuenimus, rogatus ego sententiam, multa dixi de summa R. pu. atque ille locus inductus est à me diuinitus; ne una plaga accepta patres conscripti conciderent, ne deficerent; uulnus esse eiusmodi,

quod mihi neq; dissimulandum, neque pertimiscendum * *uideretur, ne aut ignorando stultissimi iudicaremur: bis absolutum esse* Lentulum, *bis* Catilinam, *hunc tertium iam esse à iudicibus in* Remp. *immissum. erras* Clodi: *non te iudices urbi, sed carceri reseruarunt, neque retinere in ciuitate, sed exilio priuare uoluerunt. quam ob rem patres conscripti erigite animos, retinete uestram dignitatem: manet illa in* Rep. *bonorum consensio: dolor accessit bonis uiris, uirtus non est imminuta: nihil est damni factum noui, sed, quod erat, inuentum est in unius hominis perditi iudicio. plures similes reperti sunt. sed quid ago? penè orationem in epistolam inclusi.* Redeo ad altercationem. *surgit pulchellus puer: obijcit mihi, me ad* Baias *fuisse. falsum: sed tamen quid huic simile est inquam? quasi in operto dicas fuisse. quid, inquit, homini* Arpinati *cum aquis calidis? narra inquam patrono tuo, qui* Arpinates *aquas concupiuit. nosti enim marinas. quousque, inquit, hunc* Regem *feremus?* Regem *appellas inquam, cum* Rex *tui mentionem nullam fecerit? ille autem* Regis *hæreditatem spe deuorarat. domum, inquit, emisti. putas, inquam dicere, iudices emisti? iuranti. inquit, tibi non crediderunt. mihi uero inquam* XX *iudices crediderunt:* XXXI. *quoniam numos ante acceperunt, tibi nil crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, & concidit.* Noster *autem status est hic. apud bonos ijdem sumus, quos reliquisti: apud sordem urbis, & fecem multo melius, quàm reliquisti: nam & illud nobis non obest, uideri nostrum testimonium non ualuisse: missus est sanguis inuidiæ sine dolore, atq; etiam hoc ma-*

gis, quòd omnes illi fautores illius flagitij rem manifestam illam redemptam esse à iudicibus confitentur. accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, misera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa, & iucunda consuetudine coniuncti inter nos sumus, usque eò, ut nostri isti comessatores coniurationis, barbatuli iuuenes illum in sermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus. nunc est expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filium, atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, sed quibus Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Consul autem ille deterioris histrionis similis suscepisse negotium dicitur, & domi diuisores habere: quod ego non credo. sed S. C. duo iam facta sunt, odiosa, quòd in Consulem facta putantur, Catone, & Domitio postulante: unum, ut apud magistratus inquiri liceret: alterum cuiusmodi diuisores haberent, aduersus Remp. Lurco autem Trib. pl. qui magistratum simul cum lege Aelia inijt, solutus est & Aelia, & Fusia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auspicio claudus homo promulgauit. ita comitia in a.d. VI. Cal. Sext. dilata sunt. noui est in lege hoc ut qui numos in tribu pronuntiauerit, si non dederit impune sit: sin dederit, ut, quoad uiuat, singulis tribubus HS ∞ ∞ ∞ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea seruasse: pronuntiare enim solitum esse, & non dare. sed heus tu, uides'ne Consulatum

Illum nostrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, si hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis, & istos Consulatus non ἐλαφητέον? Quod ad me scribis, te in Asiam statuisse non ire: equidem mallem, ut ires, ac uereor, ne quid in ista re minus commode fiat: sed tamen non possum reprehendere consilium tuum, præsertim cum egomet in prouinciam non sim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo posuisti, contenti erimus, præsertim cum & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me scripserit, ac uereor, ne Lucullus, quoniam græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam spectet. Antonio tuo nomine gratias egi, eamq; epistolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius scripsi, q non habebam idoneum, cui darem, nec satis sciebam quid darem. te ualde uindicaui. Cincius siquid ad me tui negotij detulerit, suscipiam: sed nunc magis in suo est occupatus, in quo ego ei non desum. tu, si uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, ast plures etiam ipse mittito. uelim ad me scribas, cuiusmodi sit Ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία; & quæ poemata, quasq; historias de Ἀμαλθείᾳ habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis scriptis mittam. nihil erat absoluti. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAGNA mihi uarietas uoluntatis, & dissimilitudo opinionis, & iudicij Quinti fratris mei demonstrata est ex literis tuis, in quibus ad me epistolarum illius exempla

misisti. qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantam mihi meus amor summus erga uterunque uestrum afferre debuit; & admiratione, quidnã accidisset, quod afferret Quinto fratri meo aut offensionẽ tam grauem, aut commutationem tãtam uoluntatis. atq; illud ad me iam ante intelligebatur, quod te quoq; ipsum discedentẽ à nobis suspicari uidebam, subesse nescio quid opinionis incõmodæ, sauciumq; eius animũ, & insedisse quasdam odiosas suspiciones: quibus ego mederi cum cuperem & antea sæpe, & uehementius etiam post sortitionem prouinciæ; nec tãtum intelligebam ei esse offensionis, quantum literæ tuæ declarant; nec tantũ proficiebam, quantum uolebam. sed tamen hoc me ipse consolabar, quòd non dubitabã, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in istis locis uspiam uisurus esset. quod cum accidisset, cõfidebam, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo sermone, ac disputatione, sed conspectu ipso, congressuq; uestro: nam quanta sit in Quinto fratre meo comitas, quãta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offensionem, nihil attinet me ad te, q ea nosti, scribere. sed accidit perincommode, quòd eum nusquam uidisti: ualuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut necessitudo, aut amor uester ille pristinus, qui plurimum ualere debuit. atque huius incommodi culpa ubi resideat, facilius possum existimare, quàm scribere: uereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis: nam sic intelligo, ut nil à domesticis uulneris factum sit, illud quidem, quod erat, eos certe sanare potuisse. sed huiusce rei uitium totius,

quod aliquanto etiam latius patet, q̃ uidetur, præsenti ti bi commodius exponam. De ijs literis, quas ad te Thessa= lonica misit, & de sermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum causæ sit ignoro, sed omnis in tua posita est hu manitate mihi spes huius leuandæ molestiæ: nam si ita esse statueris, & irritabiles animos esse optimorum sæ= pe hominum, & eosdem placabiles, & esse hanc agili tatem, ut ita dicam, molitiemq́; naturæ plerunque bo nitatis, et, id quod caput est, nobis inter nos nostra siue incommoda, siue uitia, siue iniurias esse tolerandas; fa cile hæc, quemadmodum spero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te rogo: nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum, qui aut te non amet, aut abs te nõ ametur. Illa pars epistolæ tuæ mini me fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorum commodorum & alijs temporibus, & me ipso Consule pretermiseris: mihi enim perspecta est & integritas, & magnitudo animi tui: neq; ego inter me, atq; te quicquã interesse unquam duxi, præter uoluntatem institutæ uitæ, quod me ambi= tio quædam ad honorum studium, te autem alia mini= me reprehendenda ratio ad honestum otium duxit: ue ra quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neq; quẽquam antepono: amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domesticoq́; discessi, tibi primas defero: uidi enim, uidi, penitusq́; perspexi in meis ua= rijs temporibus & solicitudines, & lætitias tuas: fuit enim mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iucun= da, & timoris consolatio grata. quin mihi nunc te ab=

sente

sente non solum consilium, quo tu excellis, sed etiam sermonis communicatio, quæ mihi suauissima tecum solet esse, maxime deest. quid dicam, in publica re? quo in genere mihi negligenti esse non licet. an in forensi labore? quem antea propter ambitionem sustinebam, nunc ut dignitatem tueri gratia possim. an in ipsis domesticis negotijs? in quibus ego cum antea, tum uero post discessum fratris te, sermonesq; nostros desidero? postremo non labor meus, non requies; non negotium, non otium; non forenses res, non domesticæ, non publicæ, non priuatæ carere diutius tuo suauissimo, atque amantissimo cõsilio, ac sermone possunt. atque harũ rerum cõmemorationem uerecundia sæpe impediuit utriusque nostrum. nũc autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos esse uoluisti. atque in ista incommoditate alienati illius animi, & offensi, illud inest tamen commodi, quòd & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando testificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ; ut, quod unà non estis, non dissensione, ac dissidio uestro, sed uoluntate, ac iudicio tuo factum esse uideatur. quare & illa, quæ uiolata, expiabuntur; & hæc nostra, quæ sunt sanctissime conseruata, suam religionem obtinebunt. Nos hic in rep. infirma, misera, commutabiliq; uersamur. credo enim te audisse. nostros equites penè à senatu esse disiunctos. qui primum illud ualde grauiter tulerunt, promulgatum ex S. C. fuisse, ut de ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepissent, quæreretur. qua in re decernenda cum ego casu non affulssem, sensissemq; id equestrem ordinem ferre moleste,

neque aperte dicere, obiurgaui ſenatum, ut mihi uiſus ſum, ſumma cũ auctoritate, & in cauſa non uerecunda, admodum grauis, & copioſus fui. ecce aliæ deliciæ equitum uix ferendæ, quas ego nõ ſolum tuli, ſed etiam ornaui. Aſiani, qui de Cenſoribus conduxerunt, queſti ſunt in ſenatu, ſe cupiditate prolapſos, nimium magno conduxiſſe: ut induceretur locatio, poſtulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeo ſecundus: nam, ut illi auderent hoc poſtulare, Craſſus eos impulit. inuidioſa res, turpis poſtulatio, & confeſſio temeritatis. ſummum erat periculum, ne, ſi nihil impetraſſent, plane alienarentur à ſenatu. huic quoque rei ſubuentum eſt maxime à nobis; perfectumq́; , ut frequentiſſimo ſenatu, & libentiſſimo uterentur: multaq́; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta ſunt Cal. Dec. & poſtridie. neque adhuc res confecta eſt, ſed uoluntas ſenatus perſpecta: unus enim contradixerat Metellus Cos. des. diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non eſt, heros ille noſter Cato. ſic ego conſeruans rationem, inſtitutionemq́; noſtram, tueor, ut poſſum, illam à me conglutinatam concordiam. ſed tamen, quoniam iſta ſunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes noſtras tuta, ut ſpero, uia, quam tibi literis ſatis explicare non poſſum, ſignificatione parua oſtendam tamen. utor Pompeio familiariſſime. uideo, quid dicas. cauebo, quæ ſunt cauenda: ac ſcribam aliàs ad te de meis conſilijs capeſſendæ Reipu. plura. Luceium ſcito Conſulatum habere in animo ſtatim petere: duo enim ſoli dicuntur perituri. Cæſar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc ſe putat per C. Piſo=

nem posse coniungi. rides? non sunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tempus. te si expectari uelis, cures ut sciam. iam illud moleste rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum uenias. Nonis Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL mihi nunc scito tam deesse, quàm hominẽ eum, qui cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà cõmunicem, qui me amet, qui sapiat, qui cũ loquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam, abest enim frater ἀφελέστατος, & amantissimus Metellus. non homo, sed litus, atque aer, & solitudo mera. tu autem, qui sæpissime curam, & angorem animi mei sermone, & consilio leuasti tuo; qui mihi & in publica re socius, & in ptiuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles: ubinam es? ita sum destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore, & filiola, & mellito Cicerone consumitur. nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæq; amicitiæ sunt in quodam splendore forensi, fructum domesticum non habent. itaque, cum bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, quo cum aut iocari libere, aut suspirare familiariter possimus. quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus: multa sunt enim, quæ me solicitant, anguntq;: quæ mihi uideor, aures nactus tuas, unius ambulationis sermone

exhaurire posse. ac domesticarum quidem solicitudinum aculeos omnes, & scrupulos occultabo, neque ego huic epistolæ, atque ignoto tabellario cōmittam. atque hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident & urgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In rep. uero, quanquam animus est præsens, tamen uoluntas etiam atque etiam ipsa me deficit: nam, ut ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligā, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse: etenim post perfectionem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum resecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omneis profudi uires animi, atque ingenij mei, non odio adductus alicuius, sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis. afflicta respubl. est empto, constupratoq; iudicio. uide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos aspicere sine suspirio posset. quantum hoc uulnus? facto S.C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata: exagitatus senatus, alienati equites Romani, sic ille annus duo firmamenta reip. per me unum constituta euertit: nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam disiunxit. instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, ut anniuersaria sacra Iuuentutis non committerentur: nam M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægre id passus diuortium fecit: quanquam ille pastor Idæus Menelaum solum contempserit: hic noster Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberum non putauit.

est autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu fortasse ne nosti quidem, tametsi poteris nosse: tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius numos uobis diuidere solebat. is ad plebem P. Clodium traducit: idemq; fert, ut uniuersus populus in campo Martio suffragium de re Clodij ferat. hunc ego accepi in senatu, ut soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est consul egregius, & nos amat, sed imminuit auctoritatem suam, quod habere dicit causam promulgatam. illud idem de Clodio. Auli autẽ filius, o Dij immortales, quàm ignauus, ac sine animo, milesq; dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiendum quotidie præbeat. Agraria autem promulgata est à Flauio sanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ quisquam inueniri potest: qui poterat, familiaris noster (sic est enim: uolo te hoc scire) Pompeius togulam illam pictam silentio tuetur suam. Crassus uerbum nullum contra gratiam. cæteros iam nosti; qui ita sunt stulti, ut amissa Rep. piscinas suas fore saluas sperare uideantur. unus est, qui curet, constantia magis, & integritate, quàm, ut mihi uidetur, consilio, aut ingenio, Cato, qui miseros publicanos, quos habuit amantissimos sui, tertium iam mensem uexat, neque ijs à senatu responsum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm publicanis responsũ sit: quare etiam legationes reiectum iri puto. nunc uides, quibus fluctibus iactemur: & si ex ijs, quæ scripsimus, tamen etiam à me non scripta perspicis; reuise nos aliquando; & quanquam sunt hæc fugienda, quò te uoco, tamen fac ut amorem nostrum tanti æstimes, ut eò uel

cum his molestijs peruenire uelis: nam ne absens censea re, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autem censeri, germani negotiatoris est. qua re cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Feb. Q. Metello, & L. Afranio Coss.

CICERO ATTICO S.

NON *modo, si mihi tantum esset otij, quantum est tibi; uerum etiã, si tam breueis epistolas uelim mittere; (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto mul to essem crebrior, quàm tu: sed ad summas, atque in credibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia ue nire. & primum tibi, ut æquum est, ciui amanti pa triam, quæ sunt in* Rep. *exponam, deinde, quoniam ti bi amore nos. proximi sumus, scribemus etiam de no bis ea, quæ scire te non nolle arbitramur. Atque in* Rep. *nunc quidem maxime* Gallici *belli uersatur metus, nam* Edui *fratres nostri pugnant:* Sequani *male pugnarunt: &* Heluetij *sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciam faciunt. senatus decreuit, ut* Consules *duas* Gallias *sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ua lerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent* Galliæ *ciuitates, darentq; operam, ne eæ cum* Heluetijs *se iungerent. legati sunt* Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, &, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus Clodiæ *fi lius. atque hoc loco illud non queo præterire, quòd, cum de consularibus mea prima sors exisset, una uoce se natus frequens retinendum me in* Vrbe *censuit. hoc*

idem post me Pompeio accidit: ut nos duo quasi pigno ra Reip. retineri uideremur: quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi innascantur? Vrbanæ autem res sic se habent. agraria lex à Flauio Trib. pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctorem. ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mutio, L. Calphurnio Coss. publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos, & Arretinos, quorum agrum Sylla publicarat, neque di uiserat, in sua possessione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam (omnium priuatorum possessiones: is enim est noster exercitus, hominum, ut tute scis, locupletium. populo autem, Pompeioq;) nam id quoque uolebam) satisfaciebam emptione; qua constituta diligenter, & sentinam Vrbis exhauriri, & Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est Consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat. hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Remp. putes pertinere, Herennium quendam Trib. pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam,

atque egentem, sæpe iam de P. Clodio ad plebem traducendo agere cœpisse. huic frequenter interceditur. hæ sunt, ut opinor, in Rep. Ego autem, ut semel Nonarum illarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiam quandam, atque immortalem gloriam consecutus sum; non destiti eadem animi magnitudine in Rep. uersari, & illam institutam, ac susceptam dignitatem tueri. sed postea quàm primum Clodij absolutione leuitatem, infirmitatemq; iudiciorum perspexi, deinde uidi nostros publicanos facile à senatu disiungi, quanquam à meipso non diuellerentur, tum autem beatos homines (hos piscinarios dico, amicos tuos) non obscure nobis inuidere: putaui mihi maiores quasdam opes, & firmiora præsidia esse quærenda. itaque primum eum, qui nimium diu de rebus nostris tacuerat, Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in senatu non semel, sed sæpe, multisq; uerbis suis mihi salutem imperij, atque orbis terrarum adiudicarit: quod non tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita sunt obscuræ, ut testimonium; aut ita dubiæ, ut laudationem desiderent) quàm Reip. ꝙ erant quidã improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum dissensione, arbitrarentur. cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, ut uterque nostrum in sua ratione munitior, & in Rep. firmior hac coniunctione esse possit. odia autem illa libidinosæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iã deniq; à me asperũ in quenquã fit, nec tamẽ quid quã populare, ac dissolutũ; sed ita tẽperata tota rõ est,

ut Reip. constantiam præstem, priuatis rebus meis propter ifirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum adhibeam quandam cautionem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs implicati sumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus insusurret Epicharmus cantilenam illam suam: νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac nostræ quidem rationis, ac uitæ quasi quandam formam, ut opinor, uides. De tuo autem negotio sæpe ad me scribis, cui mederi nunc non possumus: est enim illud S. C. summa pedariorum uoluntate, nullius nostrum auctoritate factum. nam, quòd me esse ad scribendum uides; ex ipso S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam. hoc autem, de populis liberis, sine causa additum: & ita factum est à P. Seruilio filio, qui in postremis sententiam dixit: sed immutari hoc tempore non potest. itaque conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri desierunt. tu si tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulorum aliquid expresseris, uelim me facias certiorem. Commentarium Consulatus mei græce compositum misi ad te: in quo si quid erit, quod homini Attico minus græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod tibi, ut opinor, Panormi Lucullus de suis historijs dixerat, se, quo facilius illas probaret Romani hominis esse, idcirco barbara quædam, & obsoleta dispersisse: apud me si quid erit eiusmodi, me imprudente erit, & inuito. latinum si perfecero, ad te mittam. tertium poema expectato, ne quod genus à me ipso laudis meæ prætermittatur. hic tu caue dicas, τίς πατέρ' αἰνήσει; si est enim apud homines quidquam, quod potius sit lauda-

tur, nos uituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ quæ scribimus. Quintus frater purgat se mihi per literas, & affirmat nil à se cuiquam de te secus esse dictum. uerum hæc nobis coràm summa cura, et diligentia sunt agenda: tu modo nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, et amans tui uisus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi literæ nuntiarant. Vale. Idibus Martijs.

CICERO ATTICO S. 17

CVM è Põpeiano me Romã recepissem ad IIII. Id. Maij, Cincius noster eam mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idibus Febr. dederas. ei nunc epistolæ literis his respondebo. ac primum, tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor: deinde, te in ijs rebus, quæ mihi asperius à nobis, atque à nostris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatissimum fuisse, uehementissime gaudeo: idq; neque amoris mediocris, & ingenij summi, ac sapientiæ iudico. qua de re cum ad me ita suauiter, diligenter, officiose, humaniter scripseris, ut nõ modo hortari te amplius non debeam, sed ne expectare quidẽ abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis potuerim: nihil duco esse commodius, quàm de his rebus nihil amplius scribere. cum erimus congressi, tum, si quid res feret, coram inter nos conferemus. Quod ad me de Repub. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consilijs ratio tua non abhorret: nam neque de statu nobis nostræ dignitatis est recedendum, neq; sine nostris copijs intra alterius

præsidia ueniendum: & is, de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum, atque populare: ueruntamen fuit ratio mihi fortasse ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, sed mehercule Reip. multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis amplissima fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem sententiam confirmassem, & à spe malorum ad mearum rerum laudem conuertissem. quod si cum aliqua leuitate mihi faciendum fuisset, nullam rem tanti æstimassem: sed tamen à me ita acta sunt omnia, non ut ego illi assentiens leuior, sed ut ille me probans grauior uideretur. reliqua sic à me aguntur, & agentur, ut non committemus, ut ea, quæ gessimus, fortuito gessisse uideamur. eos bonos uiros, illos quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse, σπάρταν non modo nunquam deseram, sed etiam, si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. illud tamen uelim existimes, me hanc uiam optimatum post Catuli mortem nec præsidio ullo, nec comitatu tenere: nam, ut ait Rhinton ut opinor, οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει. mihi uero ut inuideant piscinarij nostri, aut scribã ad te aliàs, aut in congressum nostrum reseruabo. à curia autem nulla me res diuellet: uel quòd ita rectum est: uel quòd rebus meis maxime consentaneum: uel quòd, à senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs, ut scripsi ad te antea, non multum spei est in senatu: nemo est enim iam, qui queratur. quare, si id expectas, longum est: alia uia, si qua potes, pugna. cùm est actum, neque animaduersum est ad quos pertineret, & ra-

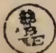
ptim in eam sententiam pedarij concurrerunt. inducendi S. C. maturitas nondum est; quòd neque sunt, qui querantur; & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius Consul. unum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius uero ita se gerit, ut eius Consulatus non Consulatus sit, sed Magni nostri ὑπώπιον. De meis scriptis, misi ad te græce perfectum Consulatum meum. eum librum L. Cossinio dedi. puto te latinis meis delectari, huic autem græco græcum inuidere. alij si scripserint, mittemus ad te: sed, mihi crede, simul atque hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatorq; noster, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit. cum mihi per legem Cinciam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libenter dixi me accepturum, si attulisset. nunc, si me amas, si te à me amari scis, enitere per amicos, clientes, hospites, libertos denique, ac seruos tuos, ut scheda ne qua depereat: nam & græcis ijs libris, quos suspicor, & latinis, quos scio illum reliquisse, mihi uehementer opus est. ego autem, quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in his studijs conquiesco. per mihi, per inquam gratum feceris, si in hoc tam diligens fueris, quàm soles in ijs rebus, quas me ualde uelle arbitraris: ipsiusq; Pæti tibi negotia commendo; de quibus tibi ille agit maximas gratias: &, ut iam inuisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

C

AL.Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M.Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, & commentarium Consulatus mei græce scriptum reddidit. In quo lætatus sum, me aliquanto ante de ijsdem rebus græce item scriptum librum L.Cossinio ad te perferendum dedisse: nam, si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres. quanquam illa tua (legi enim libẽter) horridula mihi, atque incompta uisa sunt: sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant; &, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Isocratis μυροθήκιον, atque omneis eius discipulorum arculas, ac non nihil etiam Aristotelica pigmenta cõsumpsit: quem tu Corcyræ, ut mihi alijs literis significas, strictim attigisti, post autem, ut arbitror, à Cossinio accepisti. quem tibi ego non essem ausus mittere, nisi eum lẽte, at fastidiose probauissem quanquam ad me rescripsit iam Rhodo Possidonius, se, nostrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de ijsdem rebus scriberet, miseram, non modo non excitatum esse ad scribendum, sed etiam plane perterritum. quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, uulgo qui in-

pinquis locis: neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium est: sed si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, ualde te ego istinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. quid quæris? est Consul φιλόπατρις, &, ut semper iudicaui, natura bonus. ille autem non simulat, sed plane Tribunus pl. fieri cupit. qua de re cum in senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Romæ Tribunatum pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitatem sæpe dictitasset. sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum; quod nihilo magis ei liciturum esset plebeio rēp. perdere, quā similibus eius me Cōsule patritijs esset licitū. iam cū se ille septimo die uenisse à freto, neque sibi obuiam quenquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eoq; se in concione iactasset: nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romā, tribus horis Roma Interamnam: noctu introisse, item ante: non esse itum obuiam, ne tum quidem, cum iri maxime debuit. quid quæris? hominem petulantem modestum reddo, non solum perpetua grauitate orationis, sed etiā hoc genere dictorum. itaque iam familiariter cum ipso cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num consuessem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. at ego, inquit, nouos patronos instituam. sed soror, quæ tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat. noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. non consulare, inquies, dictum. fateor: sed ego odi illam male consularem: ea est enim seditiosa; ea cum uiro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam

cum Fabio, quòd eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de agraria lege quæris, sanè iam uidetur refrixisse. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas; nolim ita existimes, me mei præsidij causa cum illo coniunctum esse; sed ita res erat instituta, ut, si inter nos esset aliqua forte dissensio, maximas in Rep. discordias uersari esset necesse. quod à me ita præcautum, atque ita prouisum est, non ut ego de optima illa mea ratione decederem, sed ut ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare, sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ Reip. dat testimonium. hoc facere illum, mihi quàm prosit, nescio, reipub. certe prodest. quid, si etiam Cæsarem, cuius nunc uenti ualde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum Reipub? quin etiam, si mihi nemo inuideret, si omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret uitiosas partes Reipu. quàm quæ exsecaret. nunc uero, cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te Signifero, ac principe collocaram, senatum deseruerit; nostri autem principes digito se cœlum putent attingere, si muli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant; alij autem negligant: non'ne tibi satis prodesse uideor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? nam Catonem nostrum non tu amas plus, quàm ego. sed tamen ille optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum Reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτεία, non tanquam in Romuli fece sententiam. quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem

indicandam

iudicandam pecuniam acceperit? censuit hoc Cato: assensit senatus. equites curiæ bellum, non mihi, nam ego dissensi. quid impudentius publicanis renuntiantibus? fuit tamen retinendi ordinis causa facienda iactura: restitit, & peruicit Cato. itaque nunc Consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego concursu, itemq; Consules, qui post me fuerunt, Remp. defendere solebant. quid ergo istos, inquies, mercede conductos habebimus? quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis, atq; etiam seruis seruiamus? sed, ut tu ais, ἄλις σπουδῆς. Fauonius meã tribum tulit honestius, quàm suam, Luceij perdidit. accusauit Nasicam inhoneste, ac modeste tamen dixit, ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni operam dedisse. mihi, quòd defendissem, leuiter succensuit. nũc tamen petit iterum Reip. causa. Luceius quid agat, scribam ad te, cum Cæsarem uidero, qui aderit biduo.

Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid? ea plaga non'ne ad multos bonos uiros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum ualde me delectant, nisi quòd me illum ipsum uindicem æris alieni ære non Corinthio, sed hoc circunforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium. prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos: nam mihi Pomponia nuntiari iussit, te mense Quintili Romæ fore. id à tuis literis, quas ad me de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, ut antea ad te scripsi,

omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia positū est. si me amas, cura, ut conseruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil potest esse gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conserues, uelim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi literas: *cum ipso nil eram locutus: neque enim ista tua negotia prouincialia esse putabam: neque te in* Toculionibus *habebam. sed scripsi, ut debui, diligenter.* Vale.

CICERO ATTICO S. 2

CVRA, *amabo te,* Ciceronem *nostrum. el nos* θεῖοι *uidemur.* Γελιναίων *in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum* Dicæarchi *mihi ante pedes extruxeram. ò magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quam de* Procilio. Κορινθιον καὶ Ἀθηναίων *puto me* Romæ *habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis uir est.* Ἡρώδης, *si homo esset, eum potius legeret, quàm unam literam scriberet: qui me epistola petiuit: ad te, ut uideo, cominus accessit. coniurasse mallem, quàm restitisse coniurationi, si illum mihi audiendum putassem.* De lolio *sanus non es. de uino laudo. sed heus tu, ecquid uides* Cal. *uenire,* Antonium *non uenire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt,* Nigidium *minari in concione, se iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, si quid est de* Antonij *aduentu quod audieris, scribas ad me: & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos utique prid.* Cal. *caue aliter facias.* Cura, *ut ualeas.*

CICERO ATTICO S.

PRIMVM, *ut opinor,* εὐαγγέλια. *Valerius absolutus est Hortensio defendente. id iudicium Atilio condonatum putabatur. & Epicratem suspicor, ut scribis, lasciuum fuisse: etenim mihi caligæ eius, ut fasciæ cretatæ, non placebat. quid sit, sciemus, cum ueneris.*

Fenestrarum angustias quòd reprehendis, scito te Κύρου παιδείαν *reprehendere: nam cum ego idem istud dicerem, Cyrus aiebat, radiorum* τὰς διαφάσις *latis luminibus, non tam esse suaueis: etenim* ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α: τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ: ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε: *uides enim cætera: nam si* κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις *uideremus, ualde laborarent* εἴδωλα *in angustijs. nunc fit lepide illa* ἔκχυσις *radiorum. cætera si reprehenderis, non feres tacitum, nisi si quid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nunc ad mensem Ianuarium, & ad* ὑπόστασιν *nostram, ac* πολιτείαν, *in qua* σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, *sed tamen ad extremum, ut illi solebant,* τὴν ἀρέσκουσαν. *est res sanè magni consilij: nam aut fortiter resistendum est legi agrariæ, in quo est quædam dimicatio, sed plena laudis; aut quiescendum, quod est non dissimile, atque irein Solonium, aut Antium; aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæsarem sic expectare, ut non dubitet: nam fuit apud me Cornelius: hunc dico Balbum Cæsaris familiarem: is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij consilio usurum, daturumq; operam, ut cum Pompeio Crassum coniungeret. hic sunt hæc, coniunctis mihi summa cum Pompeio; si placet, etiam*

cum Cæſare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, ſenectutis otium. ſed me κατάκλεισις *mea illa commouet, quæ eſt in libro* III.

Interea curſus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq; adeo Conſul uirtute, animoq; petiſti,
Hos retine, atque auge famam, laudesq; bonorum.

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa ſunt ſcripta ἀριστοκρατικῶς, *Calliope ipſa præſcripſerit, non opinor eſſe dubitandum, quin ſemper nobis uideatur* εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. *ſed hæc ambulationibus compitalitijs reſeruemus.* Tu *pridie* Compitalia *memento. balneum calefieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus.* θεοφράστου περὶ φιλομαθίας *affer mihi de libris Quinti fratris.* Vale.

CICERO ATTICO S. 4

FECISTI *mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me miſiſti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) milleſimam partem uix intelligo. pro eo tibi præſentem pecuniam ſolui imperaui, ne tu expenſum muneribus ferres.* At *quoniam numorum mentio facta eſt, amabo te, cura, ut cùm* Titinio, *quoquo modo poteris tranſigas. ſi in eo, quod oſtenderat, non ſtat, mihi maxime placet ea, quæ male empta ſunt, reddi, ſi uoluntate* Pomponiæ *fieri poterit. ſi ne id quidem, numi potius reddantur, quàm ullus ſit ſcrupulus. ualde hoc uelim ante, quàm proficiſcare, amanter, ut ſoles, diligenterq; conficias.* Clodius *ergo, ut ais, ad*
* Tigranem ? *uelim,* Syrpiæ *conditione: ſed facile patior:*

de gra

Cyrnii

accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tẽpus illud, cum & Quintus noster iam, ut speramus, in otio consederit, &, iste sacerdos Bonæ Deæ cuiusmodi futurus sit, sciri possit. interea quidem cum musis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti. neque mihi unquam ueniet in mentem Crasso inuidere, neque pœnitere, quod à me ipse non desciuerim. De geographia, dabo operam, ut tibi satisfaciã: sed nihil certi polliceor. magnum opus est: sed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. tu quidquid indagaris de Rep. & maxime quos Cõsules futuros putes, facito, ut sciam. tametsi nimis sum curiosus: statui enim nihil iam de Rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. quid quæris? præter quercum Dodonæam nihil desideramus, quo minus Epeirum ipsam possidere uideamur. Nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, si in Formiano non erimus; si nos amas, in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non sanè deuiũ. De muro, imperaui Philotimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur. censeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia uita optimi cuiusque, magni æstimo unius æstatis fructum palæstræ Palatinæ, sed ita tamen, ut nihil minus uelim, quàm Pomponiam, & puerum uersari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO equidem, & iam pridem cupio Alexandriam, reliquamq; Aegyptum uisere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo de-

siderio reuerti: sed hoc tempore, & his mittentibus, αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους: quid enim nostri optimates, si qui reliqui sunt, loquentur? an me aliquo præmio de sententia esse deductũ? πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Cato ille noster, qui mihi unus est pro centum millibus. quid uero historiæ de nobis ad annos DC prædicarint? quas quidem ego multo magis uereor, quã eorum hominum, qui hodie uiuunt, rumusculos. sed opinor excipiamus, & expectemus: si enim deferetur, erit quædam nostra potestas, & tum deliberabimus. & iam hercule est in non accipiendo nonnulla gloria. quare si quid θεοφάνης tecum forte contulerit, ne omnino repudiaris. de istis rebus expecto tuas literas, quid Arrius narret, quo animo se destitutum ferat, & qui Consules parentur, utrum, ut populi sermo, Pompeius, & Crassus, an, ut mihi scribitur, cũ Gabinio Ser. Sulpitius, & num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino: &, quoniam Nepos proficiscitur, cuinam Auguratus deferatur: quo quidem uno ego ab istis capi possum uidere ciuitatem meam. sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφεῖν? sic, inquam in animo. sic uellem ab initio. nunc uero, quoniam, quæ putaui esse præclara, expertus sum, quàm essent inania: cum omnibus musis rationem habere cogito. tu tamen de Curtio ad me rescribe certius: & num quis in eius locum paretur, & quid de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodùm tu pollliceris, ἐπὶ σχολῆς scribe: & quo die Roma te exiturum putes, uelim ad me scribas, ut certiorem te faciam, quibus in locis futurus sim: epistolamq; statim des de ijs

rebus, de quibus ad te scripsi: ualde enim expecto literas tuas. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

QVOD tibi superioribus literis promiseram, fore, ut opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo: sic enim sum complexus otium, ut ab eo diuelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij festiuã copiam: aut fluctus numero: nam ad lacertas captandas tempestates non sunt idoneæ. à scribendo prorsus abhorret animus: etiam γεωγραφικὰ, quæ constitueram, magnū opus est: ita ualde Eratosthenes, quē mihi proposueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid censes, si Tyrannio accesserit? & hercule sunt res difficiles ad explicandū, et ὁμοειδεῖς: nec tã possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̃ uidebantur: &, quod caput est, mihi quæuis satis iusta causa cessandi est. quin etiam dubitem, an hic Antij considã, & hoc tempus omne consumam: ubi quidē ego mallem diu nimirum, quã Romæ fuisse. tu uero sapientior Buthroti domū parasti. sed, mihi crede, proxima est illi municipio hæc Antiatum ciuitas. esse locū tam propè Romam, ubi multi sint, qui Vatiniū nunquã uiderint? ubi nemo sit, præter me, qui quēquã ex uigintiuiris unū esse saluū uelit? ubi me interpellet nemo, diligãt omnes? hic, hic nimirū πολιτευτέον: nã istic nõ solū nõ licet, sed etiã tædet. itaq; ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi uni legamus, Theopõpino genere, aut etiã asperiore multo pãgētur. neq; aliud iã quicquã πολιτεύομαι, nisi odisse improbos, et ipsum nullo cū stomacho, sed potius cū aliqua scribēdi uoluptate. Sed ut ad rē, scri-

psi ad Quæstores urb. de Quinti fratris negotio. uide quid narrent, ecquæ spes sit denarij, an cistophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, statue, quid faciendum sit. aliud quid? etiam. quando te proficisci istinc putes, fac, ut sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA etiam atque etiam deliberabimus. Orationes à me autem duas postulas: quarum alteram non libebat mihi scribere, quia absciderã; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. sed id quoque uidebimus. denique aliquid extabit, ne tibi plane cessasse uideamur. De Publio quæ ad me scribis, sanè mihi iucunda sunt: eaq; etiam uelim omnibus uestigijs indagata ad me afferas, cum uenies; & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere, & maximè de legatione quid sit acturus. equidem ante, quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam; non mehercule ut differrem cum eo uadimonium, nam mira sum alacritate ad litigandum; sed uidebatur mihi, siquid esset in eo populare quòd plebeius factus esset, id amissurus: quid enim? ad plebem transisti, ut Tigranem ires salutatum? narra mihi, Reges Armenij patritios salutare nõ solent? quid quæris? acueram me ad ex agitandam hanc eius legationem. quam si ille contemnit, & si, ut scribis, bilem id commouet & latoribus, & auspicibus legis curiatæ: spectaculum egregium. hercule, uerum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius: primum qui, cum in domo Cæsaris quon=

differire il giorno che ho da stare a ragione

dam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem esse potuerit: deinde alia legatio dicta erat, alia data est: illa opima ad exigendas pecunias Druso: ut opinor, Pisaurensis nebuloni Vatinio reseruatur: hæc ieiuna, ac bella relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad istorum tempora reseruatur. incende hominem, amabo te, quoad potes. una spes est salutis, istorum inter istos dissensio. cuius ego quædam initia sensi ex Curione. iam uero Arrius Consulatum sibi ereptum fremit. Megabocchus, & hæc sanguinaria iuuentus inimicissima est. accedat uero, accedat etiam ista rixa Auguratus. spero me præclaras de istis rebus epistolas ad te sæpe missurum. sed, illud quid sit, scire cupio, quod iacis obscure, iam etiam ex ipsis Quinque uiris loqui quosdam. quidnam id est? si est enim aliquid, plus est boni, quàm putaram. atque hæc sic uelim existimes non me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν *quærere, quòd gestiat animus aliquid agere in Rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum licebat. nunc uero, cum cogar exire de naui, nō abiectis, sed ereptis gubernaculis; cupio istorum naufragia ex terra intueri; cupio, ut ait tuus amicus Sophocles,* καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. *De muro, quid opus sit, uidebis. Castritianum mendum nos corrigemus, & tamen ad me Quintus* CIↃ CCIↃↃ IↃↃↃ *scripserat, non ad sororem tuam* HS XXX. *Terentia tibi salutem dicit. Cicero tibi mandat, ut Aristodemo idem de se respondeas, quod de fratre suo sororis tuæ filio respondisti. De Amalthea quod me admones, non negligemus. Cura, ut ualeas.*

CICERO ATTICO S. 8

PISTOLAM cum à te auide expectarem ad uesperum, ut soleo, ecce tibi nuntius, pueros uenisse Roma. uoco, quæro, ecquid literarum? negant. quid ais, inquam, nihil ne à Pomponio? perterriti uoce, & uultu, confessi sunt se accepisse, sed excidisse in uia. quid quæris? permoleste tuli: nulla enim abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili, & suaui. nunc, si quid in ea epistola, quam ante diem XVI. Cal. Maij dedisti, fuit historia dignum, scribe quamprimum, ne ignoremus: sin nihil præter iocationem, redde id ipsum. & scito Curionem adolescentem uenisse ad me salutatum, ualde eius sermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipse uero mirandum in modum Reges odisse superbos. peræque narrabat incensam esse iuuentutem, neque hæc ferre posse. bene habemus. nos, si in his spes est, opinor aliud agamus. Ego me do historiæ. quãquam licet me Saufeium putes esse. nihil me est inertius. Sed cognosce itinera nostra, ut statuas, ubi nos uisurus sis. In Formianum uolumus uenire Parilibus: inde, (quoniam putas prætermittendum nobis esse hoc tempore cratera illum delicatum) Cal. Maijs de Formiano proficiscemur, ut Antij simus ad V. Non. Maij: ludi enim Antij futuri sunt à IIII. Cal. ad prid. Non. Maij: eos Tullia spectare uult. inde cogito in Tusculanum. deinde Arpinum, Romam ad Cal. Iun. te aut in Formiano, aut Antij, aut in Tusculano, cura, ut uideamus. Epistolam superiorem restitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO cum mihi dixiſſet Cæcilius Quæſtor puerum ſe Romam mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais, longum eſſe, quæ ad ea reſponderis, perſcribere: illum uero, qui nondum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum è Solonio redierit, ad te eſt relatura; ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quàm bonam meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expectā diuinam παλινῳδίαν: etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modo de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare: non enim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab ijs diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. uerũtamen inuehatur. feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putarem, orbis hic in Rep. eſt conuerſus: citius omnino, quàm potuit: id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia Reip. effuderunt; qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederũt. uideo iam, quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitura. nihil me exiſtimaris neque uſu, neque à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore, deſiderari noſtra illa tempora, uideris:

elegāt oratione

etenim si fuit inuidiosa senatus potentia; cum ea nō ad populum, sed ad tres homines immoderatos redacta sit, quidnam censes fore? proinde isti licet faciant, quos uolent, Consules, Tribunos pl. deniq; etiam Vatinij strumam sacerdotij διβάφῳ *uestiant. uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, sed etiam illum ipsum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, si per istum tuum sodalem Publium licebit,* σοφιστεύειν *cogitamus: si ille cogitat, tantum duntaxat nos defendere, & quod est proprium artis huius* ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. *patria propitia sit: habet à nobis etiam si non plus, quàm debitū est, plus certe, quàm postulatum est. male uehi malo alio gubernāte, quàm tam ingratis uectoribus bene gubernare. sed hæc coràm commodius. nunc audi, quod quæris. Antiū me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficisci in Tusculanum. sed cum è Formiano rediero (ibi esse uolo usq; ad prid. Cal. Maias) faciam statim te certiorem. Terentia tibi salutem.* Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S.

VOLO *ames constantiam meam. ludos Antij spectare non placet: est enim* ὑποσόλοικον, *cum uelim uitare omnium deliciarum suspicionem, repente* ἀναφαίνεσθαι *nō solum delicate, sed etiā inepte peregrināntem. quare usq; ad Non. Mai. te in Formiano expectabo. nūc fac, ut sciā, quo die te uisuri simus. Ab Appij Foro hora quartá: dederam aliam paulo ante à Tribus Tabernis. Vale.*

CICERO ATTICO S.

NARRO *tibi: plane relegatus mihi uideor, posteaquã in* Formiano *sum: dies enim nullus erat,* Antij *cum essem, quo die non melius scirem* Romæ *quid ageretur, quàm ij, qui erant* Romæ *: etenim literæ tuæ, nõ solum quid* Romæ *, sed etiam quid in* Rep. *neque solum quid fieret, uerum etiam quid futurum esset, indicabant. nunc, nisi si quid ex prætereunte uiatore exceptum est, scire nihil possumus. quare quanquam iam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim iussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionum tuarũ: ac diem, quo* Roma *sis exiturus, cura ut sciam.*

Nos *in* Formiano *esse uolumus usque ad prid.* Non. Maias. *eò si ante eam diem non ueneris,* Romæ *te fortasse uidebo. nam* Arpinum *quid ego te inuitem?* Τρηχεῖ ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. *hæc igitur. Cura ut ualeas.*

CICERO ATTICO S.

NEGENT *illi* Publium Trib. pl. *factum esse. hoc uero regnum esse, ferri nullo pacto potest. emittat ad me* Publius*, qui obsignent. iurabo,* Cneum *nostrum, collegam* Balbi Antij *mihi narrasse, in auspicio fuisse. ò suaues epistolas tuas uno tempore mihi datas duas: quibus* εὐαγγέλια *quæ reddam, nescio, deberi quidem plane fateor. sed uide* συγκύρημα. *emerseram com-*

modo ex Antio in Appiam ad Treis Tabernas, ipsis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniens Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epistolis. ille ex me, nihil ne audissem noui? ego negare. Publius, inquit, Tribunatum pl. petit. quid ais? & inimicissimus quidem Cæsaris, & ut omnia, inquit, ista rescindat. quid Cæsar, inquam? negat se quidquã de illius adoptione tulisse. deinde suũ, Memmij, Metelli Nepotis exprompsit odium. complexus iuuenem dimisi, properans ad epistolas. ubi sunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis uidi ex tuis literis, quã ex illius sermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de signifero Athenione, de literis missis ad Cneum, de Theophanis, Memmijq; sermone. quantam porrò mihi expectationem dedisti conuiuij istius ἀσελγοῦς? sum in curiositate ὀξύπεινος: sed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non scribere: præsentem audire malo. Quod me, ut scribam aliquid, hortaris: crescit mihi quidem materies, ut dicis: sed tota res etiam nunc fluctuat κατὰ ὀπώρην τραχύς: quæ si desederit, magis erunt iudicata, quæ scribam: quę si statim à me ferre non potueris, primus habebis tamen, & aliquandiu solus. Dicæarchum rectè amas: luculentus homo est, & ciuis haud paulo melior, quàm isti nostri ἀδικαίαρχοι. Literas scripsi hora decima Cerealibus, statim, ut tuas legeram: sed eas eram daturus, ut putarem postridie ei, qui mihi primus obuiam uenisset. Terentia delectata est tuis literis, & impertit tibi multum salutis: καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S. 12

FACINVS indignum: epistolam ἀυθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis rescriptam ad tuas suauissimas epistolas neminem reddidisse? at scito eum fasciculum, quo illam conieceram, domum eo ipso die latum esse, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum esse. itaque tibi tuam epistolam iussi referri, ex qua intelligeres, quàm mihi tum illæ gratæ fuissent. Romæ quod scribis sileri: ita putabam: at hercule in agris non siletur: nec iam ipsi agri regnum uestrum ferre possunt. si uero in in hanc τηλέπυλον ueneris λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi? quanto in odio noster amicus Magnus? cuius cognomen unà cum Crassi Diuitis cognomine consenescit. credas mihi uelim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi possum dicere, nihil esse tanti. Tu si literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum: unde nos prid. Non. Maij cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

QVANTAM tu mihi moues expectationem de sermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac uenias ad sitienteis aures. quanquam nihil est iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noster Sampsiceramus, cum se omnium sermonibus sentiet uapulare, & cum has actiones εὐκατατρέπτους

uidebit, ruere incipiat. egò autem usq; eò sum eneruatus, ut hoc otio, quo nunc tabescimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, quàm optima spe dimicare. De pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. basilicã habeo, non uillam, frequentia Formianorum. at comparem basilicæ? tribum Aemiliam. sed omitto uulgus: post horam quartam molesti cæteri non sunt: C. Arrius proximus est uicinus, immo ille quidem iam cõtubernalis, qui etiã se iccirco Romã ire negat, ut hic mecum totos dies philosophetur. ecce ex altera parte Sebosus ille Catuli familiaris. quò me uertam? statim mehercule Arpinũ irem, ni te in Formiano commodissime expectari uiderem, duntaxat ad prid. Non. Mai. uide enim quibus hominibus aures sint deditæ meæ. occasionem mirificam, si quis nunc, dum hi apud me sunt, emere de me fundũ
* Formianum uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atq; otij. sed tamen satisfiet à nobis, neq; parcetur labori. vale.

CICERO ATTICO S.

14

VT SCRIBIS, ita uideo, non minus incerta in Rep. quàm in epistola tua. sed tamen ista ipsa me uarietas sermonum, opinionumq; delectat: Romæ enim uideor esse, cum tuas literas lego, &, ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamen explicare non possum, quidnam inueniri possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet nisi ipsius iudicium sine ulla correctione Reip? nimirum in Publio spes est.

fiat,

fiat, fiat Tribunus plebis: si nihil aliud, ut eo citius tu ex Epeiro reuertare: nam, ut illo tu careas, non uideo posse fieri, præsertim si mecum aliquid uolet disputare. sed quidem non dubium est, quin, si quid erit eiusmodi, sis aduolaturus. uerum ut hoc non sit, tamē seruet remp. præclarum spectaculum mihi propono, modo te confessore spectare liceat, cum hæc maxime scriberem, ecce tibi Sebosus. nondum plane ingemueram, salue, inquit, Arrius. hoc est Roma decedere? quos ego homines effugi, cum in hos incidi? ego uero in montes patrios, & ad incunabula nostra pergam. denique si solus non potuero, cum rusticis potius, quam cum his perurbanis, ita tamen, ut, quoniā tu certi nihil scribis, in Formiano tibi præstoler usque ad III. Non. Maias. Terentiæ pergrata est assiduitas tua, & diligentia in controuersia Muluiana. nescit omnino te cōmunē causam defendere eorū, qui agros publicos possideant: sed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recusat. ea tibi igitur, & Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς salutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

COENATO *mihi, & iam dormitanti prid. Cal. Maias epistola est illa reddita, in qua de agro Campano scribis. quid quæris? primum ita me pupugit, ut somnū mihi ademerit, sed id cogitatione magis, quàm molestia. cogitanti autem hæc ferè succurrebant. primum ex eo, quod superioribus literis scripseras ex familiari te illius audisse prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret, maius aliquid timueram: hoc mihi eiusmodi*

non uidebatur. deinde, ut me ego consoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uidetur esse deriuata. qui ager, ut dena iugera sint, non amplius hominum quinque millia potest sustinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. præterea, si ulla res est, quæ bonorum animos, quos iam uideo esse cōmotos, uehementius possit incendere, hæc certe est, & eo magis, quòd portorijs Italiæ sublatis, agro Campano diuiso, quod uectigal superest domesticum, præter uicesimam? quæ mihi uidetur una conciuncula, clamore pedisequorum nostrorum esse peritura. Cneus quidem noster iam planè quid cogitet, nescio. φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ, *qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam adhuc hoc* ἐσοφίζετο, *se leges Cæsaris probare, actiones ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse; potuerit intercedi, nec ne, nihil ad se pertinere: de Rege Alexandrino placuisse sibi aliquando confici; Bibulus de cœlo tum seruasset, nec ne, sibi quærēdum non fuisse: de publicanis, uoluisse illi ordini commodare; quidquid futurum fuerit, si Bibulus tum in forum descendisset, se diuinare non potuisse. nunc uero Sampsicerame quid dices? uectigal te nobis in monte Antilibano constituisse, agri Campani abstulisse? quid, hoc quemadmodum obtinebis? oppressos uos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris: non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modo præmiorum, sed ne sermonum quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. quòd si in eam me partem incitarem, profecto*

iam aliquam reperirem resistendi uiam. nunc prorsus hoc statui, ut, quoniam tanta controuersia est Dicæarcho familiari tuo cum Theophrasto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον *longe omnibus anteponat, hic autem* τὸν θεωρητικόν, *utrique à me mos gestus esse uideatur: puto enim me Dicæarcho affatim satisfecisse: respicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo, ut requiescam, permittit, sed reprehendit, quia non semper quierim. quare incumbamus ò noster Tite ad illa præclara studia, & eò, unde discedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epistola scribis, ad me quoque fuit* πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. *quid dicam, nescio: nam ita deplorat primis uersibus mansionem suam, ut quemuis mouere possit: ita rursus remittit, ut me roget, ut annales suos emendem, & edam. illud tamen, quod scribit, animaduertas uelim, de portorio circumuectionis. ait se de consilij sententia rem ad senatum reiecisse. nondum uidelicet meas literas legerat; quibus ad eum, re consulta, & explorata, perscripseram, non deberi. uelim, si qui Græci iam Romam ex Asia de ea causa uenerunt, uideas, &, si tibi uidebitur, ijs demonstres, quid ego de ea re sentiam. si possum discedere, ne causa optima in senatu pereat, ego satisfaciam publicanis:* εἰ δὲ μή, *(uere tecum loquar) in hac re malo uniuersæ Asiæ, & negotiatoribus: nam eorum quoque uehementer interest. hoc ego sentio ualde nobis opus esse. sed tu id uidebis. Quæstores autem, quæso, nũm ẽt de cistophoro dubitãt? nã si aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidem contẽnam, quod extremum est. Te in Arpinati uidebi=*

mus, & hospitio agresti accipiemus, quoniam maritimus hoc contempsisti. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

PRORSVS, *ut scribis, ita sentio. turbatur Sampsiceramus. nihil est, quod non timendum sit.* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται : *quid enim ista repentina affinitatis coniunctio, quid ager Campanus, quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimium mali, sed ea natura rei est, ut hæc extrema esse non possint: quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nunquam huc uenissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent. Dij immortales. uerum, ut scribis, hæc in Arpinati ad* VI. *circiter* Id. *Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit, sed conferemus tranquillo animo. neque tam me* δυσελπιστία *consulatur, ut antea, quàm* ἀδιαφορία, *qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, et publica. quin etiam, quod est subinane in nobis, & non* ἀφιλόδοξον, *(bellum est enim sua uitia nosse) id afficitur quadam delectatione: solebat enim me pungere, ne Sampsicerami merita in patriam ad annos* DC *maiora uiderentur, quàm nostra. hac quidem cura certe iam uacuus sum: iacet enim ille sic ut Phocis Curiana stare uideatur. sed hæc coràm. tu tamen uideris mihi Romæ fore ad nostrum aduentum. quod sanè facile patiar, si tuo commodo fieri possit. sin, ut scribis, ita uenies: uelim è* Theophane *expiscere, quonam in me animo sit* Arabarches. *quæres scilicet*

κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν, & ad me ab eo quasi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius sermone poterimus περὶ τῶν ὅλων suspicari. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

ACCEPI aliquot epistolas tuas: ex quibus intellexi, quàm suspenso animo, & solicito scire aueres, quid esset noui. tenemur undique, neque iam, quo minus seruiamus, recusamus, sed mortem, & eiectionem, quasi maiora, timemus, quæ multo sunt minora. atque hic status, qui una uoce omniũ gemitur, neque uerbo cuiusquam subleuatur, σκοπὸς est, ut suspicor, illis, qui timent ullam cuiusquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduersatur adolescens Curio. huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. Fusium clamoribus, & conuitijs, & sibilis consectantur. his ex rebus non spes, sed dolor est maior, cum uideas ciuitatis uoluntatem solutam, uirtutem alligatam. ac, ne forte quæras κατὰ λεπτὸν de singulis rebus, uniuersa res est eò deducta, spes ut nulla sit aliquando non modo priuatos, uerum etiam magistratus liberos fore. attamen in oppressione sermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs est liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, sed ita, ut omnia sint plenissima desperationis. habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, si mentionem fecerint, quo aliter ager possideatur, atq; ut ex legibus Iulijs non dubitant iurare cæteri. Laterensis existimatur

recte fecisse, quod Tribunatum pl. petere destitit, ne iuraret. sed de Rep. non libet plura scribere. Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse; ut tantis rebus gestis, parum fortiter. à Cæsare ualde liberaliter inuitor in legationem illam, sibi ut sim legatus, atque etiam libera legatio uoti causa datur. sed hæc & præsidij apud furorem Pulchelli non habet satis, & à fratris aduentu me ablegat: illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cum uelim, & hanc ego teneo, sed usurum me nō puto. neq; tamen scit quisquā. nō libet fugere: aueo pugnare. magna sunt hominum studia. sed nihil affirmo. tu hæc silebis. De Statio manumisso, & non nullis alijs rebus angor equidem, sed iam prorsus occallui. tu, uellē ego, & cuperem, adesses. nec mihi consilium, nec consolatio deesset. sed ita te para, ut, si inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me sollicitant, & ex Reip. tanto motu, & ex ijs periculis, quæ mihi ipsi intenduntur: & sexcenta sunt: sed mihi nil est molestius, quàm Statium manumissum. nec meum imperium, ac mitto imperium, non simultatem meam uereri saltem? nec quid faciam, scio: neque tantum est in re, quantus est sermo. ego autem ne irasci quidem possum ijs, quos ualde amo. tantum doleo, ac mirifice quidem. cætera in magnis rebus, minæ Clodij, contentionesq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt: etenim uel subire eas uideor mihi summa cum dignitate, uel declinare nulla cum mo-

lestia posse. dices fortasse, dignitatis ἄλις tanquam δρυὸς: saluti si me amas, consule. me miserum, cur non ades? nihil te profecto præteriret. ego fortasse τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. scito nihil unquã fuisse tã infame, tã turpe, tã peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offensum, quàm hunc statum, qui nunc est, magis mehercule, quàm uellem, non modo quàm putaram. populares isti iam etiam modestos homines sibilare docuerunt. Bibulus in cœlo est, nec, quare, scio: sed ita laudatur, quasi unus homo nobis cunctando restituit rem. Pompeius, nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit: neminẽ tenet: uoluntate, an metu necesse sit ijs uti, uereor. Ego autem neque pugno cum illa causa propter illam amicitiam: neque approbo, ne omnia improbẽ, quæ antea gessi. utor uia. populi sensus maxime in theatro, & spectaculis perspectus est: nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati sibilis conscissi: ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrum Pompeium petulãter inuectus est. Nostra miseria tu es Magnus. millies coactus est dicere eadem. Virtutem istam, ueniet tempus, cum grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itemq; cætera; nam & eiusmodi sunt ij uersus, uti in tempus ab inimico Pompeij scripti esse uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt. & cætera magno cum fremitu, & clamore sunt dicta. Cæsar cum uenisset mortuo plausu, Curio filius est insecutus. huic ita plausum est, ut salua Rep. Pompeio plaudi solebat. tulit Cæsar grauiter. literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebantur. inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant; hostes

omnibus: Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabâtur. sane res erat perturbata. equidem maluerá, quod erat susceptum ab illis, silentio transiri: sed uereor, ne nó liceat. non ferunt homines, quod uidetur esse tamen ferendum. sed est iam una uox omnium magis odio firmata, quàm præsidio. Noster autem Publius mihi minitatur, inimicus est. impédet negotium: ad quod tu scilicet aduolabis. uideor mihi nostrum illum consularem exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum, habere firmissimum. Pompeius significat studium erga me non mediocre. idem affirmat, uerbum de me illum non esse facturum. in quo non me ille fallit, sed ipse fallitur.

Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus. id erat uocari in locum mortui. nil me turpius apud homines fuisset: neque uero ad istam ipsam ἀσφάλειαν quidquá alienius: sunt enim illi apud bonos inuidiosi: ego apud improbos meam retinuissem inuidiá, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi uellet esse legatú. honestior hæc declinatio periculi. sed ego hoc non repudio. quid ergo est? pugnare malo: nihil tamen certi. iterum dico, utinam adesses: sed tamen, si erit necesse, arcessemus. quid aliud? quid? hoc opinor, certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timide. posthac ad te aut, si perfidelem habebo, cui dem, scribam plane omnia: aut, si obscure scribam, tu tamé intelliges. in his epistolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν.

Hic Cæcilium colimus, & obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. ijs ardet dolore, & ira noster Pompeius. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

ANICATO, ut te uelle intellexeram, nullo loco defui. Numestium ex literis tuis studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliũ quibus rebus possum tueor diligenter. Varro satisfacit nobis: Pompeius amat nos carosq; habet. credis? inquies, credo: prorsus mihi persuadet. sed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, uersibus denique cauere iubẽt, & uetant credere: alterum facio, ut caueã: alterum, ut non credam, facere non possum. Clodius adhuc mihi denunciat periculum. Pompeius affirmat, non esse periculum; adiurat: addit etiam, se prius occisum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Repu. breuiter ad te scribam: iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur; ut, cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleãt, uarietas in re nulla sit, apertéq; loquantur, & iam clare gemant; tamen medicina nulla afferatur: neq; enim resisti sine internecione posse arbitramur: nec uidemus, qui finis cædendi, præter exitium, futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo est. edicta eius, & conciones describũt, & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam uenit. populare nunc nil tam est, quàm odium popularium. hæc quò sint eruptura, timeo. sed, si dispicere

quid cœpero, scribam ad te apertius. tu, si me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus facito ut sis; si inclamaro, ut accurras. sed do operam, & dabo, ne sit necesse. Quod scripseram, te Furium scripturum: nil necesse est tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum, neque utar meo chirographo, neque signo, si modo erunt eiusmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. Diodorus mortuus est: reliquit nobis HS fortasse centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Cal. Nou. distulit. A Vibio libros accepi; poeta ineptus: nec tamen scit nihil, & est non inutilis. describo, & remitto. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

DE Rep. quid ego tibi subtiliter? tota periit: atque hoc est miserior, quam reliquisti, quod tum uidebatur eiusmodi dominatio ciuitatem oppressisse, quæ iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie: nunc repente tanto in odio est omnibus, ut, quorsum eruptura sit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperantiam illorum sumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt, sed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut posse uideremur sine dolore interire. nunc uero sibilis uulgi, sermonibus honestorum, fremitu Italiæ, uereor, ne exarserint. equidem sperabam, ut sæpe etiam loqui tecum solebam, sic orbem Reip. esse conuersum, ut uix sonitum audire, uix impressam orbitam uidere possemus: & fuisset, si homines transitum tempestatis expectare potuissent: sed

cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. itaque ille amicus noster insolens infamiæ, semper in laude uersatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit: progressum præcipitem inconstantem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipsos non amicos. ac uide mollitiem animi: non tenui lacrymas, cum illum ante diem VIII. Cal. Sext. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco, summo cum amore populi, cunctis fauentibus. ut ille tum humilis, ut demissus erat: ut ipse etiam sibi, non iis solum, qui aderant, displicebat. ô spectaculum uni Crasso iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm progressus uidebatur. & ut Apelles, si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno oblitum uideret, magnum, credo, acciperet dolorem: sic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, subito deformatum non sine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum esse debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla posset iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur: præ multitudine eorum, qui legunt, transire nequeamus; ipsi ita acerba, ut tabescat dolore; mihi mehercule molesta, quòd & eum, quem semper dilexi, nimis excruciat; & timeo, tam uehemens uir, tamq; acer in ferro, & tã insuetus contumeliæ ne omni animi impetu dolori, et iracundiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus

nescio. ut nunc res se habet, admirabili gloria est. qui cum comitia in mensem Oct. distulisset, ꝙ solet ea res populi uoluntatem offendere, putarat Cæsar oratione sua posse impelli concionem, ut iret ad Bibulum. multa cum seditiosissime diceret, uocem exprimere non potuit. quid quæris? sentiunt se nullam ullius partis uoluntatem tenere: eo magis uis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis. Pompeius confirmat eum nil esse facturum contra me. mihi periculosum est credere. ad resistendum me paro. studia spero me summa habiturum omnium ordinum. te cum ego desidero, tum uero res ad tempus illud uocat. plurimum consilij, animi, præsidij denique mihi, si te ad tẽpus uidero, accesserit. Varro satis mihi facit. Pompeius loquitur diuinitus. spero nos aut cum summa gloria, aut certe sine molestia esse discessuros. Tu, quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonijs egeris, ut sciam cura. Vale.

CICERO ATTICO S. 21.

QVAM uellem Romæ mansisses: quod egisses profecto, si hæc fore putassemus: nam Pulchellum nostrũ facillime teneremus, aut certe, quid esset facturus, scire possemus. nunc se res sic habet. uolitat, furit, nil habet certi, multis denunciat; quod sors obtulerit, id acturus uidetur. cum uidet, quo sit in odio status hic rerum; in eos, qui hæc egerunt, impetum facturus uidetur. cum autẽ rursus opes, & uim exercitus recordatur, conuertit se in nos. nobis autem ipsis tum uim, tum iudicium minatur. cum hoc Põpeius egit, et, ut ad me ipse referebat, (alium

enim habeo neminem testem) uehementer egit, cum diceret, in summa se perfidiæ, & sceleris infamia fore, si mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset, quem plebeium fieri passus esset: sed fidem recepisse sibi & ipsum & Appium de me: hanc si ille non seruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, nihil sibi antiquius amicitia nostra fuisse. hæc, & in eam sententiam cum multa dixisset, aiebat illum primo sanè diu multa contra, ad extremū autem manus dedisse, & affirmasse nil se contra eius uoluntatem esse facturum. sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrime loqui. quod si non faceret, tamē ei nihil crederemus, atque omnia, sicut facimus, pararemus. nunc ita nos gerimus, ut in dies singulos & studia in nos hominum, & opes nostre augeantur. Remp. nulla ex parte attingimus. in causis, atque in illa opera nostra forensi, summa industria uersamur. quod egregie non modo ijs, qui utuntur opera, sed etiam in uulgus gratum esse sentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria Consulatus, studia significantur: in eam spem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. nunc mihi & consilijs opus est tuis, & amore, & fide, quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. multa per Varronem nostrum agi possunt, quæ te urgente erunt firmiora: multa ab ipso Publio dici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterunt: multa etiam: sed absurdum est singula explicare, cum ego te requiram ad omnia. unum illud tibi persuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, si te uidero: sed totum est in eo, si ante, quàm ille ineat magistratum.

puto, Pompeium Crasso urgente, si tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. precibus nostris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De Rep. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia: mutationis tamen spes nulla. sed quod facile sentias, tædet ipsum Pompeium, uehementerq; pœnitet. non prouideo satis, quem exitum futurum putem. sed certo uidentur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen non inutilis, tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudentem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S.

22

NVNQVAM ante arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear: nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. primũ igitur illud te scire uolo, Sampsiceramum, nostrum amicum, uehementer sui status pœnitere, restituiq; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq; suum impertire nobis, & medicinam interdũ aperte quærere, quã ego possum inuenire nullam: deinde omnes illius partis auctores, ac socios nullo aduersario consenescere: consensionem uniuersorum nec uoluntate, nec sermone maiorẽ unquam

fuisse Nos autem (nam id te scire cupere certo scio) publicis consilijs nullis interfuimus, totosq; nos ad forensem operam, laboremq; contulimus. ex quo, quod facile intelligi possit, in multa cómemoratione earum rerum quas gessimus, desiderioq; uersamur. sed βοώπιδ@ noster consanguineus non mediocres terrores iacit, atque denunciat, & Sampsiceramo negat, cæteris præ se fert, & ostentat. quamobrem, si me amas tantum, quantum profecto amas; si dormis, expergiscere; si stas, ingredere; si ingrederis, curre; si curris, aduola. credibile non est, quantum ego in consilijs, & prudentia tua, quodq; maximum est, quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat: coniunctio uero nostrorum animorum breuitate contenta est. permagni nostra interest, te, si comitijs non potueris, at declarato illo esse Romæ. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 23

QVAS Numestio literas dedi, sic te ijs euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri posset. ad illam celeritatem adde etiam si quid potes. ac ne sis perturbatus: noui enim te; & non ignoro, quàm sit amor omnis solicitus, atque anxius. sed res est, ut spero, non tam exitu molesta, quàm aditu. Vectius ille, ille noster index, Cæsari, ut perspicimus, pollicitus est, sese curaturum, ut in aliquam suspicionem facinoris Curio filius adduceretur. itaque insinuatus in familiaritatem adolescentis, & cum eo, ut res indicat, sæpe congressus, rem in eum locum dedu-

xit, ut diceret ſibi certum eſſe cum ſuis ſeruis in Pompeium impetum facere, eumq́; occidere. hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompeium. res delata ad ſenatum eſt. introductus Vectius, primo negabat ſe unquam cum Curione reſtitiſſe: neq; id ſanè diu: nam ſtatim fidem publicam poſtulauit: reclamatum eſt. tū expoſuit, manum fuiſſe iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuiſſet, et Cn. Cepio hic Brutus, & Lentulus Flaminis filius conſcio patre: poſtea C. Septimium ſcribam Bibuli pugionem ſibi à Bibulo attuliſſe. quod totum irriſum eſt: Vectio pugionem defuiſſe, niſi ei Conſul dediſſet. eoq́; magis id eiectū eſt, quòd ad III. Id. Maii Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret inſidias: in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat: maximeq́; in eo tum quidem Vectius eſt reprehenſus, quòd dixerat adoleſcentum conſilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinii Pompeium adorirentur, in eo principem Paulum fuiſſe, quem conſtabat eo tempore in Macedonia fuiſſe, fit S. C. ut Vectius, quòd confeſſus eſſet ſe cum telo fuiſſe, in uincula coniiceretur: qui eum emiſiſſet, contra remp. eſſe facturum. res erat in ea opinione, ut putarent id eſſe actum, ut Vectius in foro cum pugione, & item ſerui eius comprehenderentur cum telis, deinde ille ſe diceret indicaturum. idq́; ita actum eſſet, niſi Curiones rem ante ad Pompeium detuliſſent. tum S. C. in cócione recitatum eſt. poſtero autem die Cæſar, is, qui olim Prætor cū eſſet, Q. Catulum ex inferiore loco iuſſerat dicere, Vectium in Roſtra produxit, eumq́; in eo loco conſtituit, quò Bibulo Cos. aſpirare

non

non liceret. hic ille omnia, quæ uoluit, de rep. dixit, ut qui illuc factus, institutusq; uenisset. primum Cepionem de oratione sua sustulit, quem in senatu accerrime nominarat: ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse. deinde quos in senatu ne tenuissima quidem suspicione attigerat, eos nominauit: Lucullum, à quo solitum esse ad se mitti C. Fannium, illum, qui in P. Clodium subscripserat: L. Domitium, cuius domum constitutam fuisse, unde eruptio fieret. me non nominauit: sed dixit, consularem disertum, uicinum Consulis, sibi dixisse, Ahalam Seruilium aliquem, aut Brutum opus esse reperiri. addidit ad extremum, cum iam demissa concione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse à Curione, his de rebus conscium esse Pisonem generum meum, & M. Laterensem. nunc reus erat apud Crassum Diuitem de ui, &, cum esset damnatus, erat indicium postulaturus: quod si impetrasset, iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contemnere solemus, non pertimescebamus. hominum quidem summa erga nos studia significabantur: sed prorsus uitæ tædet: ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. modo cædem timueramus, quam oratio fortissimi senis Q. Considij discusserat: ea, quam quotidie timere potueramus, subito exorta est. quid quæris? nil me infortunatius, & Catulo, cum splendore uitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miseris erecto animo, & minime perturbato sumus, honestissimeq; dignitatem nostram, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos esse sine cura, & summã in nos beneuolentiam omni ratione significat. te habere con-

ſiliorum auctorem, ſolicitudinum ſocium, omni in cogitatione coniunctum cupio. quare, ut Numeſtio mandaui, tecũ ut ageret, item atque eo, ſi poteſt, acrius te rogo, ut plane ad nos aduoles. reſpiraro, ſi te uidero. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

CVM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolã illũ ſcire ex te, me id feciſſe; ut nuper me ſcis ſcripſiſſe ad te de Varronis erga me officio; te ad me reſcripſiſſe, eã rẽ ſummæ tibi uoluptati eſſe. ſed ego mallẽ ad illum ſcripſiſſes, mihi illum ſatisfacere: mirabiliter enim moratus eſt, ſicut noſti ἑλικτὰ, κὐὸ οὐδέν. nos tenemus præceptum illud, τὰς τῶν κρατούντων. ad hercule alter tuus famigliaris Hortẽſius quàm plena manu, quã ingenue, quàm ornate noſtras laudes in aſtra ſuſtulit, cum de Flacci Prætura, & de illo tempore Allobrogum diceret. ſic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copioſus potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe miſſum, ſanè uolo. ſed quid tu ſcribas? quẽ iam ego uenire, atque adeſſe arbitror. ita enim egi tecum ſuperioribus literis. ualde te expecto, ualde deſidero neque ego magis, quàm ipſa res, & tempus poſcit. his de negotijs quid ſcribam ad te, niſi idem quod ſæpe? Rep. nil deſperatius: his, quorum opera, nil maiore odio. Nos, ut opinio, & ſpes, & coniectura noſtra fert, firmiſſima beneuolentia hominum muniti ſumus. quare aduola: aut expedies nos omni moleſtia, aut eris particeps. ideo ſum breuior, quòd, ut ſpero, coràm breui conferre, quæ uolumus, licebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S. 1

CVM antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum uero, ut legi rogationem, intellexi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quàprimũ cõsequare; ut, cum ex Italia profecti essemus, siue per Epirũ iter esset faciundum, tuo, tuorumq; præsidio uteremur; siue aliud quid agendum esset, certũ consiliũ de tua sẽtẽtia capere possemus. quam ob rem te oro, des operam, ut me statim consequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex est. pluribus uerbis tecum agerẽ, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

ITINERIS nostri causa fuit, quòd non habebam locũ, ubi pro meo iure diutius esse possem, quàm in fundo Sicæ, præsertim nõdum rogatione correcta. & simul intelligebam, ex eo loco, si te haberem, posse me Brundusium referre; sine te autem non esse nobis illas parteis tenendas propter Antroniũ. nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos ueneris, consilium totius rei capiemus. iter esse molestũ scio: sed tota calamitas omneis molestias habet plura scribere nõ possũ, ita sũ animo perculso, & abiecto Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S. 3

VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coegisti. adhuc quidẽ ualde me pœnitet. ſed te oro, ut ad me Vibonem ſtatim uenias, quò ego multis de cauſis conuerti iter meum. ſed eò ſi ueneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capere po tero. ſi id non feceris, mirabor. ſed cõfido te eſſe facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

MISERIAE noſtræ potius uelim, quàm incon= ſtátiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te accerſſebamus, ſubi to diſceſſimus: allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectũ eſſe audieramus, erat huiuſ= modi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. illò cum peruenire non liceret, ſtatim iter Brunduſiũ uerſus contuli ante diem rogationis, ne et Sica, apud quẽ eram, periret, & quòd Melitæ eſſe non licebat. nunc tu prope= ra, ut nos cõſequare, ſi modo recipiemur. adhuc inuita= mur benigne: ſed, quod ſupereſt, timemus. me mi Pom= poni ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu pluri= mũ ualuiſti. ſed hæc coram. fac modo, ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

TERENTIA tibi & ſæpe, & maximas gratias agit. id eſt mihi gratiſſimũ. ego uiuo miſerrimus, & ma ximo dolore conficior. ad te quid ſcribam, neſcio: ſi enim

es Romæ, iam me assequi non potes: sin es in uia; cum eris me assecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. tantū te oro, ut, quoniā me ipsum semper amasti, eodē amore sis: ego, n. idē sum: inimici mei mea mihi, nō me ipsum ademerūt. Cura ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurij.

CICERO ATTICO S. 6

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusij uisurus essem: idq́; ad multa pertinuit, in eis, ut & in Epeiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo cōsilio uteremur. quoniā id non contigit, erit hoc quoq; in magno numero nostrorum malorum. nobis iter est in Asiā, maxime Cyzicū. tibi meos cōmendo. me uix, miseréq; sustento. Vale. D. XIIII. Cal. Maij. Tarenti.

CICERO ATTICO S. 7

BRVNDVSIVM ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: & alij pueri post diem tertiū eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro sim: uoluntas tua mihi ualde grata est, & minime noua, & consilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus consumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucem aspicere uix possum: esset mihi ista solitudo, præsertim tam familiari in loco, non amara) sed itineris causa, ut diuertar, primum est deuium, deinde ab Antonio, & cæteris quatridui: deinde sine te. nam castellum munitum habitanti mihi prodesset, transeunti non est necessariū.

quòd si auderem, Athenas peterem. sanè ita cadebat, ut uellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te non habemus, & ueremur, ne interpretentur, illud quoq; oppidũ ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas: unum efficis, ut à me manus abstineã: alterum nõ potes, ut me non nostri cõsilij utique pœniteat: quid enim est, quod me retineat? præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscẽtes prosequebatur. non faciam, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorum; ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundẽ luctũ uocem. hoc confirmo, neminem unquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse. cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. reliqua tempora nõ sunt tam ad medicinã, quàm ad finem doloris. De Rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarũ rerum. quæ quanquam exigua sunt: tamen, quoniam placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos consequere: nam aut accedemus in Epeirum, aut per Candauiam tarde ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, ubi eũ uisuri essemus, nesciebamus. quem quidem ego nec quo modo uisurus, nec ubi dimissurus sim, scio. id est maximum, & miserrimum mearum omnium miseriarum.

Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omneis parteis mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. uidere te cupio. Cura, ut ualeas. Prid. Cal. Maij, Brũdusij, proficiscẽs.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te, quas ob causas in Epei-rum non essemus profecti; quòd & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum; & exitus difficiles haberet, cum inde proficisceremur. accessit, cum Dyrrhachij essemus, ut duo nuntij afferrentur; unus, classe fratrem Epheso Athenas; alter, pedibus per Macedoniam uenire. itaque illi obuiam misimus Athenas, ut inde Thessalonicam ueniret: ipsi processimus, & Thessalonicam ad X. Cal. Iun. uenimus: neque de illius itinere quidquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso ante aliquãto profectum. nunc, istic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epistola scribis, idib. Maijs, audire, fore, ut acrius postularet; altera, iam esse mitiora. sed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. itaque, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. sed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego essem, fortasse alium cursum petiuit: nam Phaeto lib. eum non uidit: uento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præsto fuit. reliqua q̃ mihi timenda sint, uideo. nec, quid scribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miserum est quidquam, quod nõ in nostram fortunam cadere uideatur. equidem adhuc miser in maximis meis ærumnis, & luctibus hoc metu adiecto maneo Thessalonicæ suspensus, nec audeo quidquam. Nunc ad ea, quæ scripsisti. Tryphonem Cæcilium non uidi. Sermonem tuum, & Pompeij cognoui ex tuis literis. Motum in Rep. non tantum ego uideo,

quantum tu aut uides, aut ad me consolandum affers: Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypsæo. Quod suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maij ad nos perferantur: puto me ita esse facturum, sed, ubi, nondum statui: atque ita perturbato sum animo de Quinto, ut nihil queam statuere: sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearum inconstantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamen non tam ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione commotus: cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidisses, neque totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnã ferre grauius, quàm euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium non putaram. me & meorum malorum memoria, et metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Pompeium scripsi, misi tibi. Vale. D. IIII. Cal. Iunias, Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S. 9

QVINTVS frater cum ex Asia discessisset ante Cal. Maias, & Athenas uenisset Idibus, ualde fuit ei properandum, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me uenire. & simul (dicam enim quod uerum est, ex quo

magnitudinẽ miſeriarũ mearũ perſpicere poſſis) animũ inducere nõ potui, ut aut illũ amantiſſimũ mei, molliſſimo animo, tanto in mœrore aſpicerẽ, aut meas miſerias luctu afflictas, & perditã fortunã illi offerrem, aut ab illo aſpici paterer. atq; etiã illud timebã, quod profecto accidiſſet, ne à me digredi non poſſet. uerſabatur mihi tempus illud ante oculos, cũ ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate nõ uidendi fratris uitaui. in hunc me caſum uos uiuendi auctores impuliſtis. itaque mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ ſuſtẽtant, ex quibus, quantum tu ipſe ſperes, facile perſpicio. quæ quidem tamen aliquid habebant ſolatij ante, quã eò ueniſti, À POMPEIO NVNC HORTENSIVM ALLICE, ET EIVSMODI VIROS. obſecro mi Pomponi nondum perſpicis, quorum opera, quorum inſidijs, quorum ſcelere perierimus? ſed tecum hæc coràm agemus. tantum dico, quod ſcire te puto: nos non inimici, ſed inuidi perdiderunt. nunc ſi ita ſunt, quæ ſperas, ſuſtinebimus nos, & ſpe, qua iubes, nitemur. ſin, ut mihi uidentur, infirma ſunt; quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi ſæpe gratias agit. Mihi etiam unum de malis in metu eſt fratris miſeri negotium. quod, ſi ſciam, cuiuſmodi ſit; ſciam, quid agendũ mihi ſit. Me etiã nunc iſtorũ beneficiorũ, & literarũ expectatio, ut tibi placet, Theſſalonicæ tenet. ſi quid erit noui allatum, ſciã, de reliquo quid agendum ſit. Tu, ſi, ut ſcribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis. literas, quas ad Pompeium ſcripſi, tibi miſi. Vale. Idib. Iun. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACTA quæ essent usq; ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam, ut tibi placebat, Thessalonicæ. quibus allatis, facilius statuere potero, ubi sim: nã si erit causa, si quid agetur, si spem uidero, aut ibidẽ operiar, aut me ad te conferã: sin, ut tu scribis, ista euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi discordiam istorum, quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus est, quã de me. itaque, quid ea mihi prosit nescio. sed tamen, quoad me uos sperare uultis, uobis obtemperabo. Nã quod me tam sæpe, & tam uehementer obiurgas, & animo infirmo esse dicis: quæso ecquod tantũ malum est, quod in mea calamitate non sit? ecquis unquam ex tam amplo statu, in tam bona causa, tantis facultatibus, ingenij, consilij, gratiæ, tãtis præsidijs bonorũ omnium concidit? possum obliuisci, qui fuerim? nõ sentire, qui sim? quo careã honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipsum, semperq; fecissem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, squalloremq; aspicerem, aut me, quem ille florentissimum reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrẽ. mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior. hic utrum tandẽ sum accusandus? ꝙ doleo, an quòd commisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirentur) aut certe uiuus amitterem? hæc eo scripsi, ut potius releuares me, quod facis, quàm aut castigatione, aut obiurgatione dignum

putares;eoq; ad te minus multa scribo, quòd & mœrore impedior,&,quid expectem istinc, magis habeo,quã quid ipse scribam. quæ si erunt allata, faciam te nostri consilij certioré,tu,ut adhuc fecisti,quamplurimis de rebus ad me uelim scribas,ut prorsus ne quid ignorem. Vale. XIIII. Cal. Quint. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S. 11

ME ET tuæ literæ,et quidam boni nuntij, nõ optimis tamen auctoribus, & expectatio uestrarum literarũ,& ꝙ tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebãt. si accepero literas, quas expecto;si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur,ad te me conferam; si non erit,faciam te certiorem,quid egerim. Tu me,ut facis, opera,consilio, gratia iuua:consolari iam desine: obiurgare uero noli. quod cùm facis, ut ego tuum amorem, & dolorem desidero: quem ita àffectum mea erumna esse arbitror,ut te ipsum consolari nemo possit. Quintum fratrem optimum,humanissimumq; sustenta. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas.
Vale. D. IIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S. 12

TV quidem sedulo argumentaris, quid sit sperandum,& maxime per senatum. idemq; caput rogationis proponi scribis, quare in senatu dici nihil liceat: itaque siletur.hic tu me accusas quòd me afflictem; cũ ita sim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. spem ostendis secundũ comitia. quæ ista est eodé Tribuno pl.

& inimico Consule De? percussisti autem me etiam de oratione probata. cui uulneri, ut scribis, medere, si quid potes. scripsi equidem olim ei iratus, quod ille prior scripserat, sed ita compresseram, ut nunquam emanaturã putarem: quo modo exciderit, nescio. sed quia nunquã accidit, ut cum eo uerbo uno concertarem, & quia scripta mihi uidetur negligentius, quàm cætera: puto posse probari, non esse meam. id, si putas me posse sanari, cures uelim. sin plane perij, minus laboro. Ego etiã nunc eodem in loco iaceo, sine sermone ullo, sine cogitatione ulla. licet tibi, ut scribis, significarem, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo & istic prodesse, hic ne uerbo quidem leuare me posse. non queo plura scribere: nec est, quod scribam. uestra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S. 17

QVOD ad te scripseram, me in Epeiro futurum: posteaquã extenuari spem nostrã, et euanescere uidi, mutaui cõsilium, nec me Thessalonica cõmoui, ubi esse cõstituerã, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis literis scripseras, fore, uti secundũ comitia aliquid de nobis in senatu ageretur; id tibi Põpeiũ dixisse. qua de re, quoniam comitia habita sunt, tuq; nil ad me scribis: perinde habebo, ac si scripsisses nihil esse, meq; temporis non longinqui spe ductum esse moleste ferã. Quẽ autem motũ te uidere scripseras, qui nobis utilis fore uideretur, eũ nuntiant, qui ueniunt, nullum fore. In Tribunis pl. Dess. reliqua spes est. quã si expectaro, nõ erit, ꝙ putes me causæ meæ, ac uoluntati meorum defuisse.

Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram: debes ignoſcere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. nã quòd ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra eſt, atque utinam tam in periculo fuiſſet, cum ego ijs, quibus meam ſalutem cariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimisq; uſus ſum: qui ut me paulum inclinari timore uiderũt, ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere, & perfidia abuterentur ad exitum meum. nunc, quoniam eſt Cyzicum nobis eundem, quo rarius ad me literæ perferentur, hoc uelim diligentius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quem ego miſer ſi incolumem relinquo, non me totum periiſſe arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS *literis plenus ſum expectatione de Põpeio, quidnam de nobis uelit, aut oſtendat: omnia enim credo eſſe habita. quibus abſolutis, ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. ſi tibi ſtultus eſſe uideor, qui ſperem; facio tuo iuſſu; & ſcio te me ijs epiſtolis potius, & meas ſpes ſolitum eſſe remorari: nunc uelim mihi plane perſcribas, quid uideas. ſcio nos noſtris multis peccatis in hanc ærumnam incidiſſe. ea ſi qui caſus ex parte correxerint, minus moleſte feremus nos uixiſſe, & adhuc uiuere. ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum non commoui me adhuc Theſſalonica, ſed iam extrudimur, non à Plancio*

(nam is quidem retinet) uerum ad ipso loco minime apposito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut scripseram, non iui, quòd subiti mihi uniuersi nuntij uenerant, & literæ, quare nihil esset necesse quamproxime Italiam esse. hinc, si aliquid à comitijs audierimus, nos in Asiam conuertemus: neque adhuc stabat, quò potissimum: sed scies. Vale. XII. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *Id. Sext. quatuor epistolas à te missas: unã, qua me obiurgas, & rogas, ut sim firmior: alteram, qua Crassi libertum ais tibi de mea solicitudine, macieq; narrasse: tertiam, qua demonstras acta in senatu: quartam de eo, quòd à Varrone scribis tibi esse confirmatum de uoluntate Pompeij. ad primam tibi hoc scribo, me ita dolere, ut non modo à mente non deserar, sed id ipsum doleam, me, tam firma mente ubi utar, & quibus cum, non habere: nam si tu me uno non sine mœrore cares, quid me censes, qui & te, & omnibus? & si tu incolumis me requiris, quo modo à me ipsam incolumitatem desiderari putas? nolo commemorare, quibus rebus sim spoliatus, non solum quia non ignoras, sed etiam ne scindam ipse dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis esse priuatum quenquã, neque in tantas miserias incidisse. dies autem non modo non leuat luctum hunc, sed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur uetustate, hic non potest non & sensu presentis miseriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri: desidero enim nó mea solum, neque meos, sed me ipsum*

quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem: *ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abſuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem ualuiſſe. cæteri, quos purgas, debent mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus.* Craſſi *libertum nihil puto ſincere locutum.* In *ſenatu rem probe ſcribis actam. ſed quid* Curio? *an illam orationem non legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed* Axius *eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat.* Curionem. *at poteſt ille aliquid prætermittere. tu, niſi quod erat, profecto non ſcripſiſti.* Varronis *ſermo facit expectationem* Cæſaris. *atque utinam ipſe* Varro *incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meáq; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (ſi fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutum putes. ſi quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce: in me enim ipſum peccaui uehementius, neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi, quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes: ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio; nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegijs perferri. ſed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego:*

quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies, & noctes, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te meo, non tuo scelere prætermissum est. quòd si non modo tu, sed quisquam fuisset, qui me Pompeij minus liberali responso preteritum à turpissimo consilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuisti: aut occubuissem honeste, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoscas: me enim ipsum multo mágis accuso; deinde te, quasi me alterum: & simul meæ culpæ socium quæro. si restituor, etiam minus uidebimur deliquisse: abs teq́; certe quoniam nullo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur. Quod te cum Culeone scribis de priuilegio locutum, est aliquid, sed multo est melius abrogari: si enim nemo impediet, sic est firmius: sin erit, qui ferri non sinat, idem S.C. intercedet. nec quidquam aliud opus est, quam abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat. quàm si, ut est promulgata, laudare uoluissemus, aut, ut erat negligenda, negligere, nocere omnino nobis non potuisset. hic mihi primum non modo consilium defuit, sed etiam obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in uestitu mutando, in populo rogando. quod, nisi nominatim mecum agi cœptum esset, fieri perniciosum fuit. sed pergo præterita, ueruntamen ob hanc causam, ut, si quid ageretur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tangatis. uerum est stultum me præcipere, quid agatis, aut quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occultant tuæ literæ, credo ne uehementius desperatione perturber: quid enim uides agi posse, aut quo modo? per senatum ne? ast tute scripsisti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poste fixisse, ne referri, ne'ue dici liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius se dixit relaturũ? quo modo autem ijs, quos tu scribis, et de re dicentibus, & ut referretur, postulantibus, Clodius tacuit? ac si per populum, poterit ne nisi de omniũ Tribunorũ pl. sententia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut si nõ poterit, egomet quo modo potero? hæc nisi uides expediri, quã in spem me uocas? si autẽ spei nihil est, quæ est mihi uita? itaq; expecto Thessalonicæ acta Cal. Sext ex quibus statuam, in tuos ne agros cõfugiam, ut neq; uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideã, & propius sim, si quid agatur; idq; intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere, an abeam Cyzicum. nunc Pomponi, quoniã nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meã, quod aut in meipso satis esse consilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quã ut præsto esses, quãdo quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præsidia neglexi, totã Italiam in me erectã ad me defendẽdũ destitui, et reliqui; me meis tradidi inimicis, inspectãte, et tacẽte te, qui si nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, idipsum fac ut sciamus, et nos aliquãdo aut obiurgare, aut cõmuniter consolari desine. ego si tuã fidem accusarem non me potissimũ tuis tectis crederem. meã amentiam accuso, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellẽ, putaui: quod si fuisset, fidem eandẽ, curam maiorem adhibuisses, me certe ad exitiũ præcipitantẽ retinuisses, istos labores, quos nũc in naufragijs nostris suscipis, nõ subisses. quare fac, ut omnia ad me perspecta, et explorata p scribas, meq;, ut facis, uelis esse aliquẽ, quoniã, qui fui,

& qui esse potui, iã esse nõ possum; et ut his literis, nõ te, sed me ipsum à me esse accusatũ putes. si qui erunt. quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim cõscribas, curesq; dandas. Vale. D. XIIII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

TOTVM iter mihi incertũ facit expectatio literarũ tuarũ Cal. Sext. datarum, nõ aliud aliquid. si spes erit, Epeirũ, sin minus, Cyzicũ, aut aliud quid seq̃mur. tuæ quidẽ literæ, quò sæpius à me legũtur, hoc spem faciũt mihi minorẽ, quã cũ lectæ sunt. tũ id, quod attule* rũt ad spẽ, infirmãt: ut facile appareat te et cõsolationi seruire, et ueritati. idq; te rogo plane, ut ad me, quæ scis ut erunt; quæ putabis, ita scribas. Vale. D. XII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

DE Quinto fratre nuncij nobis tristes, nec uarij uenerãt ex ante diem Non. Iun. usque ad prid. Cal. Sept. eo autẽ die Liuinus L. Reguli lib. ad mẽ à Regulo missus uenit. is omnino mẽtionẽ nullã factã esse nũciauit, sed fuisse tamẽ sermonẽ de C. Clodij filio, isq; mihi tũ à fratre literas attulit. sed postridie Sestij pueri uenerũt qui à te literas attulerunt, non tã exploratas à timore quàm sermo Liuinij fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eo magis, quòd Appij quæstio est.

Cætera, quæ ad me eisdẽ literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quã alij ostẽdunt. ego autem quoniam nõ longe ab eo tempore absumus, in quo res

diiudicabitur, aut ad te cōferam me, aut etiā nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te unum sustineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis potestatē, ut incolumes amore nostro perfruamur. Tuas literas semper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligētia tua mihi molesta, aut ueritas acerba sit. Vale. D. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM *nobis non paruā attuleras, cū scripseras Varronē tibi pro amicitia cōfirmasse, causam nostrā Pōpeium certe suscepturū: et simul à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, auctorē etiam daturū. utrū id nihil fuit, an aduersatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? etiā illud scripseras, eū dē, secundū comitia, dixisse. fac (si uides quātis in malis iaceam, et si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorē: nā Q. frater homo mirus, q̄ me tā ualde amat, omnia mittit spei plenā, metuens credo defectionē animi mei. tuæ autem literæ sunt uariæ: neque. n. me desperare uis, nec temere sperare. fac, obsecro te, ut omnia, quæ prospici à te possunt, sciamus. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVOD *eiusmodi mihi literæ à uobis afferebātur, ut aliqd ex iis esset expectandū, spe, et cupiditate Thessalonicæ detētus sum. posteaq̄ omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Asiam ire nolui, quòd &*

celebritas mihi odio est; &, si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse lõge nolebã. itaque in Epeirum ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura qui lucẽ omnino fugerẽ: sed aut ad salutem libẽtissime ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquã facilius hanc miserrimã uitam uel sustentabo, uel quod multo est melius, abiecero. ero cũ paucis, multitudinem dimittã. me tuæ literæ nunquã in tantã spem adduxerunt, quantã aliorũ: attamẽ mea spes etiã tenuior semper fuit, quã tuæ literæ. sed tamen, quoniã cœptum est age, quoquo modo cœptũ est, et quacũque de causa, nõ deserã neq; optimi, atque unici fratris miseras, atq; luctuosas preces, nec Sestij, cæterorumq; promissa, nec spe ærumnosissimæ mulieris Terentiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationẽ, et fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutẽ dabit, aut, quod scripsi supra. te oro, et obsecro Põponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucundissimisq; rebus pfidia hominũ spoliatũ si me à meis consiliarijs proditũ, & proiectũ uides, si intelligis me coactũ, ut ipse me, et meos pderẽ; ut me tua misericordia iuues, et Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustẽtes; Terẽtiã, liberosq; meos tueare; me, si putas te istic uisurum, expectes; si minus, inuisas, si potes mihiq; ex agro tuo tantũ assignes, quãtũ meo corpore occupari potest; & pueros ad me cum literis quamprimũ, & quãsæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO. 21

QVOD quidẽ ita esse, et auunculũ tuũ functum

esse officio, uehementissime probo: gaudere me tũ dicã, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserũ, quã omnia essent ex sententia, si nobis animus, si consiliũ, si fides eorũ, quibus credidimus, nõ defuisset. quæ colligere nolo, ne augeã mœrorẽ. sed tibi uenire in mentẽ certo scio, quæ uita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperãda per fortunas incũbe, ut facis, diẽq; natalem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecũ, & cũ meis. ego huic spei, & expectationi, quæ nobis proponitur. maxime tamen uolui præstolari apud te in Epeiro: sed ita ad me scribitur, ut putem esse cõmodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea modo nobis restituetur, inerũt omnia. ex quibus nihil malo, quã domũ. sed tibi nihil mando nominatim: me totũ tuo amori, fideiq; cõmendo. Quòd te in tanta hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi gratũ est. Quod facultates tuas ad meã salutẽ polliceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quantũ sit præsidiũ, uideo: intelligoq;, te multas parteis meæ salutis & suscipere, & posse sustinere, neq;, ut ita facias, rogandũ esse. Quod me uetas quidquã suspicari accidisse ad animũ tuũ, quod secus à me erga te cõmissum, aut prætermissum uideretur: gerã tibi morẽ, & liberabor ista cura: tibi tamen eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quã in te mea. Velim, q̃d uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omnesq; ad nostrã salutẽ adhortere. Rogatio Sestij neq; dignitatis satis habet, nec cautionis: nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius scribi: & id

animaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Oct. Thes=salonicæ.

CICERO ATTICO S. 21

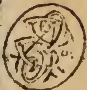
TRIGINTA *dies erant ipsi, cũ has dabam literas, per quos nullas à uobis acceperam. mihi autẽ erat in animo, iam, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirum, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias, quancunq; in partẽ, quã planissime ad me scribas, et meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des.* Vale. V. Cal. Nou.

CICERO ATTICO S. 22

ET SI *diligẽter ad me* Quintus *frater, &* Piso, *quæ essent acta, scripserãt: tamẽ uellẽ tua te occupatio nõ impedisset, quo minus: ut cõsuesti, ad me, quid agere tur, & quid intelligeres, prescriberes. me adhuc* Plãcius *liberalitate sua retinet iã aliquoties conatũ ire in* Epeirum. *spes homini est iniecta, non eadẽ, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam, cum aduentare milites dicentur, faciendum nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cũ faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus.* Lentulus *suo in nos officio, quod & re, & promissis, & literis declarat, spẽ nobis nõ nullã affert* Põpeij *uolũtatis, sæpe. n. tu ad me scripsisti, eũ totum esse in illius potestate.* De Metello *scripsit ad me frater, quantũ speraret, profectũ esse per te. mi* Pomponi *pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere: & scribe ad me omnia. premor=*

cum luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores semper fuerant. Cura, ut ualeas.

Ego, quod per Thessaliam si irem in Epeirum, perdiu nihil erã auditurus, & quod mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cum ad te me conuertam, faciam, ut scias. tuq; ad me uelim omnia quamdiligẽtissime, cuiuscuimodi sunt, scribas. ego iam aut rem, aut ne spẽ quidem expecto. Vale. VI. Cal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S.

AD V. Cal. Dec. treis epistolas à te accepi, unã datã ad. VIII. Cal. Nou. in qua me hortaris, ut forti animo mensem Ian. expectem: eaq;, quæ ad spem putas pertinere, de Lentuli studio, de Metelli uolũtate, de tota Põpeij ratione perscribis. in altera epistola præter consuetudinẽ tuam, diem non adscribis, sed satis significas tempus: lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, scribis te eas literas eo ipso die dedisse, id est ad IIII. Cal. Nou. &, quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si etiam nostra salus cum hac lege desperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miserabilem potius, quàm ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, scriptum incaute: nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est: sed quæ cauenda

fuerint, et quo modo, te nō fugit. alterū caput est tralatitiū de impunitate, si quid cōtra alias leges eius legis ergò factū sit. tertiū caput, mi Pōponi, quo consilio, & à quo sit inculcatū, uide: scis. n. Clodium sanxisse, ut uix, aut omnino nō posset nec p senatū, nec per populū infirmari sua lex. sed uides nunquā esse obseruatas sanctiones earū legū, quæ abrogarentur, nā si id esset, nulla fere abrogari posset (neq; enim ulla est, quæ non ipsa se sepiat difficultate abrogationis) sed cū lex abrogatur, illud ipsum abrogaretur, quo modo eam abrogari oporteat. hoc cū re uera ita sit; cū semper ita habitū, obseruatūq; sit: octo nostri Tribuni pl. caput posuerunt hoc? SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBIS VE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM, PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAEVE SIT EH. INR. *atque hoc in illis Tribunis pl. non lædebat: lege enim collegij sui non tenebantur: quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cū id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autem contra me, scripserunt, ut noui Tribuni pl. si essent timidiores multo magis sibi eò capite utendum putarent. neq; id à Clodio prætermissum est: dixit enim in concione ad III. Non. hoc capite designatis Tribunis pl. præscriptum esse, quid liceret. tamen, in lege nulla esse eiusmodi caput, te non*

fallit, quod si opus esset, omnes in abrogando uterētur. Numiū, ac cæteros fugerit, inuestiges, uelim, & quis at tulerit, & quare octo Tribuni pl. ad senatum de me referre nō dubitarint. ..sine q obseruandū illud caput nō putabāt, ij dein in abrogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent soluti cum essent, quod ne ijs quidē, qui lege tenentur, est curandum. id caput sanè nolim nouos Tribunos pl. ferre: sed perferant modo quidlibet: uno capite, quo reuocabor (modo res conficiatur) ero cōtentus iādudum pudet tam multa scribere: uereor enim, ne re iā desperata legas; ut hæc mea diligentia miserabilis tibi, alijs irridēda uideatur. sed si est aliquid in spe, uide legem, quam T. Fadio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sestij nostri, quam tu tibi probari scribis, mihi nō placet. Tertia est epistola prid. Id. Nou. data: in qua exponis prudenter, & diligēter, quæ sint, quæ rem distinere uideantur, de Crasso, de Pompeio, de cæteris. quare oro te. ut, si qua spes erit posse studijs bonorū, auctoritate, multitudine comparata rem confici; des operam, ut uno impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæterosq; tu excites. sin, ut ego perspicio cum tua coniectura, tum etiam mea, spei nihil est: oro, obtestorq; te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miserū misere perdidi neue quid eum patiare grauius consulere de se, quā expediat sororis tuæ filio; meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter inuidiam, & ignominiam nominis mei, tueare, quoad poteris; Terētiam unam omnium ærumnosissimam sustentes tuis officijs. Ego in Epeirum proficiscar, cum primorum dierum nuncios excepero. Tu ad me uelim proximis

literis, ut se initia dederint, perscribas. Vale. prid. Cal, Dec.

CICERO ATTICO S. 24

ANTEA, cum ad me scripsissetis uestro consensu consulares prouincias ornatas esse, etsi uerebar quorsũ id casurum esset, tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius. postquam mihi & dictũ est, & scriptum, uehemẽter consilium uestrum reprehẽdi: grauiter sum cõmotus, q; illa ipsa spes exigua, quæ erat, uidetur esse sublata: nam si Tribuni pl. nobis succẽsent, quæ potest spes esse? ac uidẽtur iure succensere, cũ & expertes consilij fuerint, qui causam nostrã susceperãt, & nostra concessione omnem uim sui iuris amiserint: præsertim cum ita dicant, se nostra causa uoluisse suã potestatem esse de Consulibus ornandis, nõ ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adiungerent: nunc si Consules à nobis alieniores esse uelint, posse id libere facere; sin uellent nostra causa, nihil posse se inuitis. nam quod scribis, ni ita nobis placuisset, illos hoc idẽ per populum assecuturos fuisse: inuitis Tribunis pl. fieri nullo * modo potuit: ita uereor, ne & studia Tribunorũ amiserimus, &, si studia maneant, uinculum illud adiũgendorũ Consulum amissum sit. accedit aliud nõ paruũ incõmodum, quòd grauis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, senatum nihil decernere ante, quàm de nobis actũ esset, amissa est, præsertim in ea causa, quæ non modo necessaria non fuit, sed etiã inusitata, ac noua: neque enim unquam arbitror ornatas esse prouincias designatorum: ut, cum in hoc illa constantia, quæ

erat mea cauſa ſuſcepta, immutata ſit, nihil iam poſſit non decerni. iam iis, ad quos relatum eſt, amicis placuiſſe nõ mirum ſit: erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum Conſulum palàm ſententiam diceret. & fuit omnino difficile nõ obſequi uel amiciſſimo homini Lẽtulo, uel Metello, qui ſimultatẽ humaniſſime deponeret. ſed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, Tribunos pl. amiſerimus. hæc res quemadmodũ ceciderit, & tota res quo loco ſit, uelim ad me ſcribas, & ita, ut inſtituiſti: nã iſta ueritas, etiam ſi iucũda nõ eſt, mihi tamen grata eſt. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO. S. 25

POST *tuum à me diſceſſum literæ mihi Roma allatæ ſunt, ex quibus proſpicio nobis in hac calamitate tabeſcẽdũ eſſe: neq; enim (ſed bonã in partẽ accipies) ſi ulla ſpes ſalutis noſtræ ſubeſſet, tu pro tuo amore in me hoc tẽpore diſceſſiſſes. ſed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiſcũ unà interire uideamur, hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmaſti, ut te ante* Cal. Ian. *ubicunque erimus, ſiſtas.* Vale.

CICERO ATTICO S. 26

LITERAE *mihi à* Quinto *fratre cum* S. C. *quod de me eſt factũ, allatæ ſunt. mihi in animo eſt, legũ lationẽ expectare. ſi obtrectabitur, utar auctoritate ſenatus, & potius uita, quàm patria carebo.* Tu *quæſo feſtina ad nos uenire.* Vale. VI. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS *literis, & ex re ipsa nos funditus perisse uideo. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miserijs ne desis. ego te, ut scribis: cito uidebo. plura non scribo. Cura, ut ualeas.*

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S.

C VM *primũ Romam ueni, fuitq; cui recte ad te literas darem, nil prius faciendũ mihi putaui, quã ut tibi absenti de reditu nostro gratularer: cognorã enim (ut uere scribam) te in cõsilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quã me ipsum, nec etiã propter meã in te obseruãtiã nimiũ in custodia salutis meæ diligentẽ; eundemq; te, qui primis tẽporibus erroris nostri, aut totius furoris particeps, & falsi rumoris socius fuisses, acerbissime dissidiũ nostrũ tulisse, plurimumq; operæ, studij, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meum contulisse. itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatissima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potius complexum mihi tuum defuisse. quẽ semel nactus, nũquam dimisero. ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omne*

exegero, profecto hac restitutione fortunæ me ipse nõ satis dignum iudicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in senatu auctoritatem, & apud uiros bonos gratiam, magis quàm optaramus, consecuti sumus. in re autẽ familiari, quæ quemadmodum fracta, dissipata, direpta sit, non ignoras, ualde laboramus, tuarumq; nõ tam facultatum, quas ego nostras esse iudico, quàm consiliorum ad colligẽdas, & constituendas reliquias nostras indigemus, nũc, etsi omnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiam nuncijs, ac rumore perlata, tamen ea inscribã breui, quæ te puto potissimum ex meis literis uelle cognoscere. Prid. Non. Sext. Dyrrhachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brũdusium ueni Non Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præsto natali suo ipso die, q casu idem natalis erat & Brũdusinæ coloniæ, et tuæ uicinæ Salutis. quæ res animaduersa, multitudine sũma, Brundusinorum gratulatione celebrata est. ante diem VI. Id. Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico studio omnium ætatum, atq; ordinũ, incredibili concursu Italiæ legem comitijs centuriatis esse perlatam. inde a Brũdusinis honestissimis ornatus, iter ita feci, ut undiq; ad me cũ gratulatione, legati conuenerint. ad Vrbẽ ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã non uenerit, præter eos inimicos, quibus idipsum non liceret aut dissimulare, aut negare. cum uenissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant. à qua plausu maximo cũ esset mihi gratulatio significata similis et fre

quentia, & plausus me usque ad Capitoliũ celebrauit. in foro, & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit. postridie in senatu, qui fuit dies Non. Sept. senatui gratias egimus. eo biduo cum esset annonæ summa caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad senatũ concurrissent, impulsu Clodij; mea opera fruměti inopiam esse clamarent; cum per eos dies senatus de annona haberetur, & ad eius procurationem, sermone non solum plebis, uerum etiam bonorum Pŏpeius uocaretur, idq; ipse cuperet, multitudoq; à me nominatim, ut id decernerem, postularet: feci, & accurate sententiam dixi, cũ abessent consulares, quòd tuto se negarent posse sententiam dicere, præter Messalam, & Afranium. factum est. S.C. in meã sententiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem susciperet, lexq́; ferretur. quo S. C. recitato, cum concio more hoc insulso & nouo, plausum, meo nomine recitando, dedisset: habui cŏcionem: omnes magistratus præsentes, præter unum Prætorem, & duos Tribunos pl. dederunt. postridie senatus frequens, & omnes consulares nihil Pŏpeio postulanti, negarunt. ille legatos quindecim cum postularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum se, foro dixit. legem Cŏsules cŏscripserunt, qua Pompeio per quinquennium omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: alteram Messius, qui omnis dat pecuniæ potestatem, & adiunxit classem, et exercitum, & maius imperium in prouincijs, quàm sit eorum, qui eas obtineant. illa nostra lex consularis nunc modesta uidetur, hæc Messij non ferenda. Pompeius illam uelle se dicit, familiares hanc. consulares duce Fauonio fremunt. nos tace=

mus, et eo magis, quòd de domo nostra nihil adhuc Pōtifices responderāt. qui si sustulerint religionem, areā præclaram habebimus, superficiem Consules ex S. C. æstimabunt: sin aliter, demolientur, suo nomine locabunt, rē totam æstimabunt. ita sunt res nostræ; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. in re familiari ualde sumus, ut scis, perturbati. præterea sunt quædam domestica, quæ literis nō cōmitto. Quintum fratrē insigni pietate, uirtute, fide præditum sic amo, ut debeo. Te expecto; et oro, ut matures uenire. eoq; animo uenias, ut me tuo consilio egere nō sinas. alterius uitæ quoddam initium ordimur, iam quidā, qui nos absentes defenderunt, incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE rarius tibi à me, quàm à cæteris, literæ reddūtur, peto à te, ut id nō modo non negligentiæ meæ, sed ne occupationi quidē tribuas. quæ etsi summa est, tamē nulla esse potest tanta, ut interrumpat iter amoris nostri, & officij mei. nam ut ueni Romā, iterum nūc sum certior factus, esse cui darē literas: itaque has alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noster qualis fuisset, et quis esset status, atque omnes res nostræ quemadmodum essent; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. post illas datas, secuta est summa contentio de domo. diximus apud Pōtifices prid. Cal. Oct. acta res est accurate à nobis. & si unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiā si nunquā aliàs fuimus, tū profecto doloris magnitudo uim quandā nobis dicēdi dedit.

itaque oratio iuuentuti nostræ deberi nō potest: quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam cito. cū Pontifices decreſſent, ita, si neque populi iuſſu, neque plebiscito, qui se dedicaſſe diceret nominatim ei rei præfectus eſſet, neque populi iuſſu, aut plebiscito id facere iuſſus eſſet, uideri, poſſe sine religione iam partē areæ mihi restitui: mihi facta statim est gratulatio: nemo enim dubitat, quin domus nobis eſſet adiudicata: tū subito ille in concionem aſcendit, quam Appius ei dedit. nunciat iam populo, Pontifices secundum se decreuiſſe, me autem ui conari in poſſeſſionem uenire. hortatur, ut se, & Appium sequantur, & suam Libertatem ut defendant. hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc non accedere, nisi cū Consules ex S.C. porticum Catuli restituendā locaſſent. Cal. Oct. habetur senatus frequens. adhibētur omnes Pontifices, qui erāt senatores. à quibus Marcellinus, qui erat cupidiſſimus mei, sententiā primus rogatus, quæsiuit, quid eſſent in decernendo secuti. tum Lucullus de omniū collegarum sententia respōdit, religionis iudices Pontifices fuiſſe, legis senatum: se, & collegas suos de religione statuiſſe, in senatu de lege statuturos. quisq; horū loco sententiā rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. cum ad Clodium uentum est, cupijt diem consumere; neque ei finis est factus; sed tamen, cū horas treis ferè dixiſſet, odio, & strepitu senatus coactus est aliquando, perorare, cum fieret S. C. in sententiam Marcellini omnibus præter unum aſſentiētibus. Serranus interceſſit, de interceſſione statim ambo Consules referre cœperunt

runt.cum ſententiæ grauiſſimæ dicerentur,ſenatui placere mihi domum reſtitui,porticũ Catuli locari,auctoritatẽ ordinis ab omnibus magiſtratibus defendi;ſi quæ uis eſſet facta, ſenatum exiſtimaturum eius opera factum eſſe, qui S.C.interceſſiſſet: Serranus pertimuit, & Cornicinus ad ſuam ueterem fabulã rediyt, abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. ille noctem ſibi poſtulauit: non concedebant: reminiſcebantur enim Cal.Ian. uix tamen ſibi de mea uoluntate conceſſum eſt. poſtri die S.C. factum eſt id, quod ad te miſi. deinde Conſules porticum Catuli reſtituendam locarunt.illam porticum redẽptores ſtatim ſunt demoliti libentiſſimis omnibus.nobis ſuperficiem ædium Conſules de conſilij ſentẽtia æſtimarunt HS uicies,cætera ualde liberaliter,Tuſculanam uillam quingentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus.quæ æſtimatio non modo uehementer ab optimo quoque,ſed etiam à plebe reprehenditur. dices,quid igitur cauſæ fuit? dicunt illi quidem, pudorem meum,ꝙ neque negarim,neque uehementius poſtularim: ſed non eſt id:nam hoc quidem etiam profuiſſet: uerum iidem mi T. Pomponi, iidem inquam illi,quos ne tu quidem ignoras,qui mihi pẽnas inciderant,nolunt eaſdem renaſci: ſed,ut ſpero,iam renaſcuntur: tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tardius interuentu Varronis tui,noſtriq; facias.quoniam, acta quæ ſint, habes, de reliqua noſtra cogitatione cognoſce. Ego me à Pompeio legari ita ſum paſſus, ut nulla re impedirer,quin,ſi uellem,mihi eſſet integrum aut;ſi comitia Cenſorum proximi Conſules haberent,petere poſſe, aut uotiuam legationem ſuſcipere propè

omnium fanorum, ac sacrorum locorum : sic enim nostræ rationes postulabant : sed uolui meam potestatem esse uel petendi, uel ineunte æstate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. ac forēsium quidem rerum hæc nostra consilia sunt, domesticarum autem ualde impedita. Domus ædificatur, scis quo sumptu, qua molestia. reficitur Formianum; quod ego nec relinquere possum, nec uidere. Tusculanum proscripsi. suburbano non facile careo. amicorum benignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod sensisti tu absens, præsentes. quorum studijs ego, & copijs, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera, quæ me solicitant, μυστικώτερα sunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

AVERE te certo scio, cum scire quid hic agatur, tum à me scire; non quo certiora sint ea, quæ in oculis omnium geruntur, si à me scribantur, quàm cũ ab alijs aut scribuntur tibi, aut nunciantur; uerũ ut perspicias ex meis literis, quo modo ea ferã, quæ geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino uitæ status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nou. expulsi sunt fabri de area nostra, disturbata porticus Catuli, quæ ex S.C. Consulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata, iussu Clodij, inspectante ur=

be, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non di cam bonorum, qui nescio an ulli sint; sed plane hominum omnium. ille uehemens furere. post hunc uero furorem nil nisi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, seruis aperte spem libertatis ostendere: etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifestamq; causam, sed tamen causam: id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, uix iam Decimum Designatorem, uix Gellium retinet: seruorum consilijs utitur: uidet, si omneis, quos uult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium Id. Nou. cum Sacra uia discederem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladij, hæc improuisa omnia. discessimus in uestibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerunt. ipse occidi potuit. sed ego diæta curari incipio: chirurgiæ tædet. ille omnium uocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi uideret, omneis Catilinas, Acidinos postea reddidit: nam Milonis domum, meamq; in Ceranio prid. Id. Nou. expugnare, & incendere ita conatus est, ut palàm hora V. cum scutis homines eductis gladijs, alios cum accensis facibus adduxerit. ipse domum P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat. tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit uiros acreis, occidit homines ex omni lotrocinio Clodiano notissimos: ipsum cupiuit, sed ille se in interiorem ædium.

Sulla se. in senatu postridie Idus. domi Clodius, egregius Marcellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule familiari tuo, de cuius constantia, uirtute uerissimæ literæ. Sestius furere. ille postea, si comitia sua non fierēt, urbi minari. proposita Marcellini sententia, quam ille descripto ita dixerat, ut totam nostram causam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaq; omnia comitiis anteferret: proscripsit se per omneis dies comitiales de cœlo seruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij, furiosissimæ Publij. hæc tamen summa, nisi Milo in campum obnunciasset, comitia futura. ante diem XII. Cal. Dec. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius cu haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non est ausus. Milo permansit ad meridiem, mirifica hominum lætitia, summa cum gloria. contentio fratrum trium turpis, fracta uis, contemptus furor. Metellus tamen postulat, ut sibi postero die in foro obnuncietur: nihil esse, quod in campum nocte ueniretur: se hora prima in Comitio fore. itaque ante diem XI. Cal. Ian. in Comitium Milo de nocte uenit. Metellus cū prima luce furtim in campum itineribus propè deuijs currebat. assequitur inter lucos hominem Milo, obnunciat. ille se recipit magno, & turpi Q. Flacci conuitio. ante diem X. Cal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem VIII. Cal. hæc ego scribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita stertebat, ut ego uicinus audirem. Clodij uestibulum uacuum sanè mihi nunciabatur, paucis pannosis sine

laterna. meo consilio omnia illi fieri quærebantur, ignari quātum in illo heroe esset animi, quantū etiam consilij. miranda uirtus est. noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est. comitia fore non arbitror. Publium reum, nisi ante occisus erit, à Milone fore puto. si se inter uiam obtulerit, occisum iri ab ipso Milone uideo. nō dubitat facere: præ se fert: casum illum nostrum non extimescit: nunquam enim cuiusquam inuidi, & perfidi consilio est usus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, quàm cum florebamus: re familiari cōminuti sumus. Quinti fratris tamen liberalitati pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem illo recusante subsidijs amicorum respondemus. quid consilij de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S.

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diē tertium Cal. Feb. ante lucem: dixit enim mihi, te esse in Italia, seseq; ad te pueros mittere: quos sine meis literis ire nolui: non quo haberē, quod tibi, præsertim iam propè præsenti, scriberem: sed ut hoc ipsum significarem, mihi aduentum tuum suauissimum, expectatissimumq; esse. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos ames, & te amari scias: cætera coràm agemus. hæc properantes scripsimus. quo die uenies, utique cum tuis apud me sis. perbelle feceris, si ad nos ueneris. offendes designationem Tyrannionis, mirificam librorū meorum bibliothecam: quorum reliquiæ multo meliores

ſunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cætera adminiſtris; iisq; imperes, ut ſumant membranulá, ex qua indices fiant, quos uos Græci, ut opinor, συλλάβους appellatis. ſed hæc, ſi tibi erit commodum: ipſe uero utique fac uenias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere: ita enim & æquum eſt, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emiſti locum præclarum. gladiatores audio pugnare mirifice. ſi locare uoluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. ſed hæc poſterius. tu fac uenias. & de librariis, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

AIN TV? exiſtimas ab ullo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquã miſi prius? urgebar ab eo, ad quẽ miſi, & non habebã exẽplar. quid? ẽt: (dudum enim circumrodo, quod deuorandum eſt) ſubturpicula mihi uidebatur eſſe παλινῳδία. ſed ualeant recta, uera, honeſta conſilia. non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, ut uolunt eſſe, et ut eſſent, ſi quidquam haberent fieri. ſenſeram, noram, inductus relictus, proiectus ab iis: tamen hoc erat in animo, ut cum iis in Rep. conſentirem. iidem erant, qui fuerant. uix aliquando te actore reſipui. dices, ea te monuiſſe, ſuaſiſſe, quæ facerem: non etiam ut ſcriberẽ. ego mehercule mihi neceſſitatem uolui imponere huius nouæ cõiunctionis, ne quà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum miſereri mei debent, non deſinunt inuidere. ſed tamen modici fuimus ὑποθέσει, ut ſcripſi:

erimus uberiores, si & ille libenter accipiet, et ij subrin gentur, qui uillã me moleste ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emisse non cogitant; qui domum ne= gant oportuisse me ædificare, uẽdere aiunt oportuisse. sed quid ad hoc? si quibus sententijs dixi quod & ipsi probarent, lætati sunt tamen me contra Pompeij uolun tatẽ dixisse, sed quoniã, qui nihil possunt, ij me nolunt amare: demus operã, ut ab ijs, qui possunt, diligamur. dices: uellem, iampridem. scio te uoluisse, & me. ast nu gi gerã manum fuisse. iam tempus est me ipsum à me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meam q crebro inuisis, est mihi ualde gratum. Viati cum Crassipes præripit. Tu de uia recta in hortos. uidetur commodius ad te: postridie scilicet: quid enim tua? sed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt constructione, & sittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE LENTVLO scilicet sic fero, ut debeo. uirũ bonum, & magnũ hominem, & in summa magnitudi ne animi multa humanitate temperatum perdidimus, nosq; malo solatio, sed non multo, tamen consolamur, quod ipsius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, et uestri mehercule quia sic amabat patriam, ut mihi ali= quo deorum beneficio uideatur ex eius incendio esse e= reptus: nam quid fœdius nostra uita? præcipue mea? nam tu quidem, etsi es natura πολιτικός, tamen nul= lam habes propriam seruitutem: communi frueris no= mine. ego uero, qui, si loquor de Repu. quod oportet,

insanus; si quod opus est, seruus existimor; si taceo, oppressus, & captus; quo dolore esse debeo? quo sum scilicet, hoc etiã acriore, quòd ne dolere quidem possum, ut non ingratus uidear. quid, si cessare libet, & in otij portum confugere? nequidquam. immo etiã in bellũ, & in castra. ergo erimus ὀπαδοί, qui ταγοὶ esse noluimus? sic faciundũest: tibi enim ipsi, cui utinam semper paruissem, sic uideo placere. reliqui est: σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: non mehercule possum, & Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. uerumtamen id ipsum mecum in his locis commentor, ut ista improbem: idq; tu, cum unà erimus, confirmabis.

A te literas crebro ad me scribi uideo: sed omnes uno tempore accepi. quæ res etiam auxit dolorẽ meũ: casu enim trinas ante legeram, quibus meliuscule Lẽtulo esse scriptum erat. ecce quartæ fulmen. sed ille, ut scripsi, non miser: nos uero serui. Quod me admones, ut scribã illa Hortensiana: in alia incidi, non immemor istius mandati tui, sed mehercule incipiendo refugi, ne, quòd uideor stulte illius amici non intẽperiem tulisse, rursus stulte iniuriam illius faciam illustrẽ, si quid scripsero; & simul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, & aliquid satisfactio leuitatis habere uideatur. sed uiderimus, tu modo quã sæpissime ad me aliquid. Epistolã, Luceio quã misi, qua, res meas ut scribat, rogo, fac ut ab eo sumas: ualde bella est: eumq; ut approperet, adhorteris; et, quòd mihi se ita facturũ rescripsit, agas gratias. Domũ nostram quoad poteris, inuisas. Vestorio aliquid significes, ualde enim est in me liberalis: nihil εὐκαιρότερον. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua me ſolicitū de Quinto noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus: mera monſtra nunciarat.. De Apollonio quod ſcribis, qui illi Dij irati, homini Græco, qui cōturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus R. nā Terentius ſuo iure. De Metello, οὐχ ὅσιη φθιμένοισιν: ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? numi meo periculo ſint: quid enim uereris, quēcunque hæredem fecit? niſi Publium fecit. uerū fecit non improbe, quanquam fuit ipſe. quare in hoc thecam numariā nō retexeris: in alijs eris cautior. Mea mandata de domo curabis: præſidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatum fremitus eſt incredibilis de Laterio. quid quæris? equidem dolui. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod ſupereſt, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, ut facis. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me in epiſtola tua delectarūt, ſed nihil magis, quàm patini tyrotarichi. nā de rauduſculo quod ſcribis, μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido eſt quiddā, de quo eſt dubium, ſit ne uenale; ac proximum quidē noſtris ædibus. hoc ſcito, Antium Buthrotum eſſe Romæ, ut Corcyræ illū tuum. nihil quietius, nihil alſius, nihil

* amœnius. ΕΙΜΗΙϹΗΤΩΦΙΔΟϹ. ΚΟϹ. poſtea uero q̃ Tyrānio mihi libros diſpoſuit, mēs addita uidetur meis ædibus.. qua quidē in re mirifica opera Dionyſij,

& Menophili tui fuit. nihil uenustius, quàm illa tua pegmata. postquam misisti, libros illustrarunt ualde. et scribas ad me uelim de gladiatoribus, sed ita, bene si rẽ gerunt: non quæro male sic egisse. Apenas uix discesserat, quũ epistola. quid ais? putas'ne fore, ut legẽ non ferat? dic, oro te, clarius: uix enim mihi exaudisse uideor. uerum statim fac, ut sciam, si modo est cõmodum. ludis quidem quoniã dies est additus, eo etiã melius hic eum diem cum Dionysio conteremus. De Trebonio prorsus tibi assentior. De Domitio, σύκῳ μὰ τὴν δήμητρα σύκον οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, quã est ista περίστασις nostræ: uel quòd ab ijsdem: uel præter opinionem: uel ꝙ uiri boni nusquã: unũ dissimile, ꝙ huic merito. nam de ipso casu nescio, an illud melius: quid enim hoc miserius, quã eũ, qui tot ãnos, quot habet, designatus Consul fuerit, fieri Consulẽ non posse? præsertim cũ aut solus, aut certe non plus, quàm cũ altero petat? si uero id est, quod nescio an sit, ut non minus longas iam in codicillorum fastis futurorũ Consulũ paginulas habeat, quàm factorũ: quid illo miserius? nisi Resp. in qua ne speratur quidem melius quidquam. De Natta ex tuis primum sciui literis. oderam hominem. De Poemate quod quæris, quid si cupiat effugere? quid sinat? De Fabio Lusco quod eram exorsus, homo peramans semper nostri fuit, nec mihi unquam odio: satis enim acutus, & permodestus, ac bene frugi. eum quia non uidebam, abesse putabam. audiui ex Gauio hoc firmano, Romæ esse hominem, & fuisse assiduum. percussit animum. dices, tantula ne causa? permulta ad me detulerat non dubia de Firmanis fra-

tribus. quid sit, quòd se à me remouit, si modo remouit, ignoro. De eo, quod me mones, ut & me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam, ita faciam: sed opus est maiore prudentia; quam à te, ut soleo, petam.

Tu uelim & Fabium, si quem habes aditum, odorere, & istum conuiuam tuum degustes, & ad me, de istis rebus, & de omnibus quotidie scribas. ubi nihil erit, quod scribas; id ipsum scribito. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

SANÈ uelim scire, num censum impendát Tribuni diebus uitiandis (est enim hic rumor) totáq; de Censura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pópeio fuimus. multa mecum de Repu. sanè sibi displicens, ut loquebatur: (sic est enim in hoc homine dicendum) Syriam spernens, Hispaniam iactans: hic quoque, ut loquebatur: & opinor usquequaque, de hoc cũ dicemus, sit hoc quasi καὶ τόδε φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat, quod signa componenda suscepisses. in nos uero suauissime hercule est effusus, uenit etiá ad me in Cumanum, ac se nihil minus uelle mihi uisus est, quàm Messalam Consulatum petere de quo ipso si quid scis, uelim scire. Quòd Lucceio scribis te nostram gloriam commendaturum, & ædificium nostrum quòd crebro inuisis, gratum. Quintus frater ad me scripsit, se, quoniam Ciceronem suauissimum secum haberet, ad te Nonis Maijs uenturum. Ego me de Cumano moui ante diem V. Cal. Maij, eo die Napoli apud Lætum. ante diem IIII. Cal. Maij iens in Pompeianum bene mane hæc scripsi. Puteolis magnus est rumor,

Ptolemæum esse in regno. si quid habes certius, uelim scire. Ego hic pascor bibliotheca Fausti: fortasse tu putabas his rebus Puteolanis, et Lucrinẽsibus: ne ista quidẽ desunt: sed mehercule à cæteris oblectationibus deseror, & uoluptatibus propter Remp. sic literis sustentor, & recreor: maloq; in illa tua sedecula, quã habes sub imagine Aristotelis, sedere, quàm in istorum sella curuli; tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quocum uideo esse ambulandum. sed de illa ambulatione sors uiderit, aut si quis est, qui curet Deus. Nostram ambulationem, & Laconicum, eaq;, quæ Cyrea sint, uelim, cum poteris, inuisas, & urgeas Philotimũ, ut properet, ut possim tibi aliquid in eo genere respondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. misit ad me statim, qui salutem nunciaret. ad eum postridie mane uadebam, cum hæc scripsi. Vale.

CICERO ATTICO S.

DELECTARVNT me epistolæ tuæ, quas accepi uno tempore duas ante diẽ V. Cal. perge reliqua. gestio scire ista omnia. etiam illud cuiusmodi sit, uelim perspicias: potes à Demetrio. dixit Pompeius, Crassum à se in albano expectari ante diem quartum Cal. is cum uenisset, Romam esse statim uenturos, ut rationes cũ publicanis putarent. quæsiui, gladiatoribus ne? respõdit, ante, quàm inducerẽtur. id cuiusmodi sit, aut nunc, si scias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus literas cũ homine mirifico (ita mehercule sentio) Dionysio, qui te, omnesq; uos salutat. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini cu-

riofo,ita perſcribe ad me,quid primus dies,quid ſecundus,quid Cenſores,quid Appius, quid illa populi Apuleia.deniq; etiam quid à te fiat,ad me uelim ſcribas:non enim(ut uere loquamur)tam rebus nouis,quàm tuis literis delector. Ego mecum præter Dionyſium duxi neminem;nec metuo tamē,ne mihi ſermo deſit abs te, quo magnopere delector. Tu Luceio noſtrum librum dabis: Demetrij Magnetis tibi mitto, ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

EGNATIVS *Romæ eſt. ſed ego cum eo de re Halimeti uehementer ante egi. grauiter ſe acturū cū Aquilio confirmauit. uidebis ergo hominem, ſi uoles. Macroni uix uideor præſto eſſe: Idibus enim auctionē Larini uideo,& biduum præterea. id tu,quoniam Macronem tanti facis,ignoſcas mihi uelim. Sed, ſi me diligis, poſtridie Cal.cœna apud me cum Pilia.prorſus id facies. Cal.cogito in hortis Craſſipedis,quaſi in diuerſorio, cœnare. facio fraudem S.C.inde domum cœnatus, ut ſim mane præſto Miloni.ibi te igitur uidebo, et promouebo. Domus noſtra te tota ſalutat. Vale.*

CICERO ATTICO S. 12

NOS *in Tuſculanum ueniſſe ad XVII.Cal.Dec.uideo te ſcire. ibi Dionyſius nobis præſto fuit. Romæ ad XIIII.Cal.uolumus eſſe:quid dico,uolumus?immo uero cogimur.Milonis nuptiæ.comitiorū nó nulla opinio eſt.*

* ergo ut sit rata. Absuisse me in altercationibus, quas in senatu factas audio, fero non moleste: nam aut defendissem, quod non placeret; aut defuissem, cui non oporteret. sed mehercule uelim res istas, & præsertim statũ reip. & quo animo Cõsules ferant hunc σκυλμὸν, rescribas ad me quantum potes; & uales. sum ὀζύπεινος et, si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidẽ nostrum minore dignitate aiunt profectum paludatũ, quàm olim æqualem eius L. Paulum, item T. iterum Cõsules. ò hominem nequam. De libris oratorijs factum est à me diligenter. diu, multumq́; in manibus fuerunt. describas licet. illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυποδῶς, ne istuc hospes ueniam. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

VESTRORIVS noster me per literas facit certiorẽ, te Roma ad VI. Id. Maij putare profectũ esse, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuisses. si iã melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateãt, non secus, ac si ipse adesses, cum cæteri, tum Varronis: est enim mihi utẽdum quibusdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut spero, tibi ualde probabo. uelim, si quid forte noui habes, maxime à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid forte de comitijs, de rep. (soles enim tu hæc festine odorari) conscribas ad me. si nihil habebis, tamen scribas aliquid: nunquam enim mihi tua epistola aut intempestiua, aut loquax uisa est. maxime autẽ rogo, rebus tuis, totoq́; itinere ex sententia confecto, nos

quamprimum reuisas. Dionysium iube saluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO.

DE Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me, & ex te iunctus Dionysius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, si Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoscet, suam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obscuram, neque post ingratam fuisse. Iter Asiaticũ tuum puto tibi suscipiendum fuisse: nunquã enim tu sine iustissima causa tam longe à tot tuis et hominibus, & rebus carissimis, & suauissimis abesse uoluisses. sed humanitatem tuam, amoremq; in tuos reditus celeritas declarabit. sed uereor, ne lepore suo detineat diutius Prætor Clodius, et homo pereruditus, ut aiunt, et nunc quidẽ deditus græcis literis Pituanios. sed, si uis homo esse, recipe te ad nos ad quod tẽpus cõfirmasti. cum illis tũ, cũ salui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te scribis, accipere aliquid à me literarũ. dedi, ac multis quidẽ de rebus ἡμερολεγδὸν perscripta omnia. sed, ut coniicio, quoniam mihi non uideris in Epeiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. genus autẽ mearum ad te literarum eiusmodi ferè est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. Non. Quint. Suffenas, & Cato absoluti: Porcilius condemnatus. ex quo intellectum est, tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique rempub. flocci non facere. debemus patremfamilias domi suæ

occidere nolle, neque tamen id ipsum abunde: nam absoluerunt XXII. cōdēnauerunt XXVIII. Publius sanè diserto epilogo criminans, mentes iudicum mouerat. Otalus in ea causa fuit cuiusmodi solet. nos uerbum nullum: ueritas est enim pusilla, quæ nunc laborat, ne animum Publio offenderet. his rebus actis, Reatini me ad sua τέμπη duxerunt, ut agerem causam contra Interánates apud Cōsulem, & decem legatos, quòd lacus Velinus à M. Curio emissus interciso mōte in Nar defluit. ex quo est illa siccata, & humida tamē modice Rosia. uixi cum Axio: qui etiam me ad septem aquas duxit. redij Romam Fonteij causa: ad VII. Id. Quint. ueni: spectaculum primum, magno, & æquabili plausu: sed hoc ne curaris; ego ineptus, qui scripserim: deinde Antiphonti operam: is erat ante manumissus, quàm productus. ne diutius pendeas, palmam tulit. sed nihil tam pusillum, nihil tam sine uoce, nihil tam uerū: hæc tu tecum habeto. in Andromacha tamen maior fuit, quàm Astyanacte. nā in cæteris parem habuit neminé. quæris nunc de Arbuscula, ualde placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in alíud tempus dilata.

Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. σῆμα δέ τοι ἐρέω. fœnus ex triente Idibus Quint. factum erat bessibus. dices istud quidem non moleste fero. ò uirum, ò ciuem. Memmium Cæsaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium Cos. iunxerunt; qua pactione, epistolæ cōmittere non audeo. Pompeius fremit, queritur, Scauro studet: sed utrū fronte, an mente, dubitatur. ἐξοχὴ nulla est: pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala lāguet, non quo aut animus desit,

aut

aut amici: ſed coitio Conſulum, & Pompeius obſunt. ea comitia puto fore ut ducantur. Tribunitij candidati iurarunt ſe arbitrio Catonis petituros. apud eum HS quingena depoſuerunt, ut, qui à Catone dânatus eſſet id perderet, & competitoribus tribueretur. hæc ego pridie ſcribebam, quàm comitia fore putabantur. ſed ad te V. Cal. Sext. ſi facta erunt, et tabellarius non erit profectus, tota comitia perſcribam. quæ ſi, ut putâtur, gratuita fuerint; plus unus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus: nam eum Cæſari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adeſſet. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter, agitur tamen ſatis. deinde me expedio ad Druſum, inde ad Scaurum. parantur orationibus indices glorioſi. fortaſſe accedent etiam Conſules. in quibus ſi Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti fratris literis ſuſpicor iam eum eſſe in Britania. ſuſpenſo animo expecto, quid agat. illud quidem ſumus adepti, quod multis & magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari et chariſſimos, & iucundiſſimos eſſe. Dionyſium uelim ſaluere iubeas, & eum roges, & hortere, ut quâprimum ueniat, ut poſſit Ciceronem meum, atque etiam me ipſum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S. 41

OCCVPATIONVM *mearû uel hoc ſignum erit, quod epiſtola librarij manu eſt. De epiſtolarû frequentia te nihil accuſo: ſed pleræque tantummodo mihi nunciabant ubi eſſes, quod erat abs te, uel etiam*

significabant recte esse. quo in genere maxime delecta runt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ: scire enim uolebam te commode nauigasse. sed hæc epistola rum frequentia non tam ubertate sua, quàm celerita te delectauit. illa fuit grauis, & plena rerum, quam mihi M. Paccius hostes tuus reddidit. ad eam rescribam igitur, & hoc primum. Paccio re, & uerbis ostendi, quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in inti mis est meis, cū antea notus non fuisset. nunc pergam ad cætera. Varro, de quo ad me scribis, includetur in aliquem locum, si modo erit locus. sed nosti genus dialogorum meorum; ut in oratorijs, quos tu in cœ lum fers, non mentio potuit fieri cuiusquam ab ijs, qui disputāt, nisi eius, qui illis notus, aut auditus esset. hāc ego de rep. quam institui, disputationem in Africani personam, & Phili, & Lælij, & Manlij contuli. adiun xi adolescentes Q. Tuberonem P. Rutilium, duos Læ lij generos, Sceuolam, & Fannium. itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor procemijs, ut Aristoteles in ijs, quos ἐξωτερικοὺς uocat, aliquid efficere, ut non sine causa istum appellarem: id quod intelligo tibi pla cere. utinam modo conata efficere possim: rem enim, quod te non fugit, magnam complexus sum, & gra uem, & plurimi otij, quo ego maxime egeo. Quod in ijs libris, quos laudas, personam desideras Scæuolæ: non eam temere dimoui: sed feci idem, quod in πολιτείᾳ Deus ille noster Plato cum in Piræū Socrates uenisset ad Cephalum, locupletem, & festiuum senem, quoad primus ille sermo haberetur, adest in disputādo senex: deinde, cum ipse quoque commodissime locutus esset, ad

*rem diuinam dicit se uelle discedere, neque postea reuertitur. credo Platonem uix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam lungo sermone diutius retinuisset. multo ego satius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine erat ea, qua meministi, & his honoribus, ut uix satis decorum uideretur eum plures dies esse in Crassi Tusculano. & erat primi libri sermo non alienus à Scæuolæ studijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut scis. huic ioculatoriæ disputationi senem illum, ut noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ: etenim est lueulenta. Aureliam, ut scribis, indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Vestorio non desum: gratũ enim tibi id esse intelligo, &, ut ille intelligat, curo: sed scis qui? cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. lege iunia, & Licinia scis absolutum: Fusia ego tibi nuncio absolutum iri, neque patronis suis tam libentibus, quàm accusatoribus. is tamen & mecum, et cum Milone in gratiam redijt. Drusus reus est factus à Lucretio, iudicibus reijciendis ad V. Nonas Quint. * de prælio rumores non boni: sed iudicia nosti. Hirrus cum Domitio in gratia est. S. C. quod hic Consules de prouincijs fecerunt, Quicunque posthac, non mihi ut quod. iam intelligebamus enunciationem illam Memmij ualde Cæsar displicere. Messala noster, & eius competitor Domitius liberalis in populo ualde fuit. nihil gratius. certi erant Consules. ac senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret ab ijs consilijs, quæ erant omnibus sortita in sin=*

gulos candidatos. magnus timor candidatorum. sed qui
* dam iudices, in his Opimius Veietorãtius, Tribunus pl.
* appellarunt, ne iniussu populi iudicarent. rescidit. comi
tia dilata ex S.C. dum lex de tacito iudicio ferretur. ue
nit legi dies. Terentius intercessit. Consules, qui illud
leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt. hic
Abdera non iacente me. dies, tamen tu non quiescis?
ignosce, uix possum. ueruntamen quid tam ridiculum
senatus decreuerat, ne prius comitia haberẽtur, quàm
lex lata esset: si qui intercessisset, res integra referretur
cœpta ferri leuiter. intercessum non inuitis. res ad sena
tum. de ea re ita censuerunt: comitia primo quoq; tem
pore haberi censere. Scaurus, qui erat paucis diebus il=
lis absolutus, cũ ego partẽ eius ornatissime defendissem
obnunciationibus per Scæuolam interpositis, singulis
diebus usque ad prid. Cal. Oct. quo ego hæc die scripsi,
sublatis, populo tributim domi suæ satisfecerat. sed ta=
men, etsi uberior liberalitas huius, gratior esse uideba=
tur eorum, qui occuparant. cuperem uultum uidere
tuum, cum hæc legeres: nam profecto rem non habes
nullam, hæc negotia multarum nundinarum fore. sed
senatus hodie fuerat futurus, id est Cal. Oct. iam enim
luciscit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauonium,
liber nemo: nam Cato ægrotat. de me nihil timue=
ris: sed tamen promitto nihil. quid quæris aliud? iu=
dicia, credo. Drusus, Scaurus non fecisse uidentur.
tres candidati fore rei putabantur, Domitius, à Mem=
mio, Messala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Tria=
rio, aut à L. Cæsare. quid poteris, inquies, pro ijs
dicere? ne uiuam, si scio. in illis quidem tribus libris,

quos tu dilaudas, nihil reperio. Nunc ut opinionem habeas rerum, ferendum est. quaeris, ego me ut gesserim? constanter, & libere. quid ille, inquies, ut ferebat? humaniter, meaeq; dignitatis, quoad mihi satisfactum esset, habendam sibi rationem putabat. quo modo ergo absolutus? omnino ΓΟΡΓΑΠΥΜΝΑ *accusatorum incredibilis infantia, id est* L. Lentuli, L. F. *quē fremunt omnes praeuaricatum: deinde* Pōpeij *mira contentio, iudicum sordes. attamen* XXXII *condemnarunt,* XXXVIII *absoluerunt. iudicia reliqua impendent. nondum est plane expeditus. dices, tu ergo haec quo modo fers? belle mehercule, et in eo me ualde amo. amisimus mi* Pomponi *nō omnem modo succū, ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinam ciuitatis. nulla est* Resp. *quae delectet, in qua acquiescam, id ne igitur, inquies, facile fers? id ipsum: recordor enim quā bella paulisper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quae mihi gratia relata sit, nullus dolor me angit. unū omnia posse, disrumpuntur ij, qui me aliquid posse doluerunt. multa mihi dant solatia. nec tamen ego de meo statu demigro: quaeq; uita maxime est ad naturā, ad eā me refero, & literas, & studia nostra: dicendi laborem delectatione oratoria consolor. domus me, & rura nostra delectant. non recordor, unde ceciderim, sed unde surrexerim. fratrem mecum, & te si habebo, per me ista pedibus trahuntur. uobis* ἐμφιλοσοφῆσαι *possum. locus ille animi nostri, stomachus ubi habitabat olim, concaluit. priuata modo, & domestica nos delectant. mirā securitatem uidebis: cuius plurimae mehercule partes sunt in tuo reditu: nemo enim in terris*

est mihi tam consentientibus sensibus. sed accipe alia.

Res fluit ad interregnum, et est nonnullus odor Dictaturæ, sermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati consulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla non dubitans, quin foris esset, postularat contradicente, & nihil obtinente Torquato. sed omnes absoluētur, nec posthac quisquā dānabitur, nisi qui hominē occiderit. Hoc tamen agitur seuerius: itaque iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus est. multi alij urbani ne respondent quidem. quid aliud noui? & tamen, absoluto Gabinio, stomachantes alij iudices, hora post, Antiochum Gabinium nescio quem, solidis pectoribus libertum, accensum Gabinij, lege Papia condēnarūt. itaque dixit statim reus læsæ maiestatis ΟΥ ΟΙΜΡΙ ΚΑΜΑ ΦΙΗΙ. Pontinus uult ad IIII.
* Non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato, & Seruilius Prætor aperte, & Q. Mutius Trib. negat enim latum de imperio: & est latum Hercule insule. sed erit cum Pontino Appius Cos. Cato tamen affirmat, se uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiusdem, ad nihil recasurum. Appius sine lege suo sumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fratre, & à Cæsare accepi ad IX. Cal. Nou. literas, confecta Britania, obsidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia, datas à litoribus Britaniæ, proximo: ad VI. Cal. Oct. exercitum Britania reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæsarem profectus. Tu, si aut amor in te est noster, ac tuorum, aut ulla ueritas, aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas, aduentare, & pro-

pè adesse iam debes. non mehercule æquo animo te careo: te autem quid mirum, qui Dionysium tãtopere desiderem? quem quidem abs te, cũ dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas literas habebam Epheso. ad V. Id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S.

15

O' EXPECTATAS *mihi tuas literas. ò gratũ aduentũ. ò constantiã promissi, & fidem miram. ò nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordãs superioris tuæ transmissionis. sed nisi fallor, citius te, quã scribis, uidebo: credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cum secus erit. quid te Apulia moretur? nã Vestorio dandi sunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas, & inuisis illius nostræ Reip. ger-*
* *manæ. putaui de numis ante comitia tributim uno loco diuisis palàm: uide absolutum Gabinium: detur esse ualiturum.* De Messala *quod quæris: quid scribam, nescio: nunquam uidi tam pares candidatos. Messalæ copias nosti.* Scaurum Triarius *reum fecit. si quæris, nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet Aedilitas eius memoriam non ingratam. & est pondus apud rusticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij sic exæquantur, ut Domitius ualeat amicis. adiuuetur tamen non gratissimo munere, Memmius Cæsaris commendetur militibus, Pom-*
* *peij Gallia nitatur. quibus si non ualuerit, putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæsaris de-*

trudat, Catone præsertim absoluto. Paccianæ epistolæ re ſpondi. cognoſce cætera. Ex fratris literis incredibi= lia quædam de Cæſaris in me amore cognoui, eáq; ſunt ipſius Cæſaris uberrimis literis confirmata. Britanici bel li exitus expectatur: conſtat enim aditus inſulæ eſſe munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitũ eſt, neq; argenti ſcrupulum eſſe ullum in illa inſula, neq; ullam ſpem prædæ, niſi ex mancipijs: ex quibus nul= los puto te literis, aut muſicis eruditos expectare. Paulus in medio foro baſilicam iam pene texuit iiſdẽ antiquis columnis: illam autem, quam locauit, facit magnificentiſſimam. quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil glorioſius. itaque Cæſaris amicis (me dico, & Oppiũ) diſrũparis licet, monimentũ illud, quod tu tollere laudibus ſolebas, ut forum laxaremus, et uſq; ad atrium Libertatis explicaremus, contempſimus ſex= centies HS. cum priuatis non poterat tranſigi minore pecunia. efficiemus rem glorioſiſſimam: nam in campo Martio ſepta tribunitijs comitijs marmorea ſumus & tecta facturi, eáq; cingemus excelſa porticu, ut mille paſſuum conficiatur. ſimul adiungetur huic operi Vil= la etiam Publica. dicis, quid mihi hoc monimentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de luſtro, quod iam deſperatum eſt, aut de iudi cijs, quæ lege Plotia fiant, quærere. Nunc te obiur= gari patere, ſi iure. ſcribis enim in ea epiſtola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam 'in Aſiam ti bi eundum eſſe, te arbitrari. mihi mehercule nihil ui= debatur eſſe, in quo tantulum intereſſet, utrũ per pro= curatores ageres, an per te ipſum, ne toties, &

tam longe abeſſes.ſed hæc mallem integra re tecũ egiſſe: profecto enim aliquid egiſſem. nunc reprimam ſuſceptam obiurgationem:utinam ualeat ad celeritatem reditus tui.Ego ad te propterea minus ſæpe ſcribo,quòd certum nõ habeo,ubi ſis,aut ubi futurus ſis. huic tamẽ neſcio cui,ꝙ uidebatur is te uiſurus eſſe,putaui dandas eſſe literas.tu quoniam iturum te in Aſiam eſſe putes, ad quæ tempora te expectem,facias me certiorem uelim,& de Euthychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

P V T O *te existimare me non oblitum conſuetunis,& inſtituti mei rarius ad te ſcribere,quã ſolebam: ſed cum loca,& itinera tua nihil haberi certi uideo,neque in Epeirum,neq; Athenas,neq; in Aſiam,neq; cuiquam,niſi ad te ipſum proficiſcenti,dedi literas: neque enim ſunt epiſtolæ noſtræ, quæ ſi perlatæ nõ ſint,nihil ea res nos offenſura ſit;quæ tãtũ habẽt myſteriorũ, ut eas ne librarijs quidẽ ferè cõmittamus.Lepidũ quo excidat.Cõſules flagrãt infamia, ꝙ C.Mẽmius candidatus pactionẽ in ſenatu recitauit,quã ipſe,ſuus cõpetitor Domitius cũ Cõſulibus feciſſet,ut ambo HS quadringena Cõſulibus darẽt,ſi eſſent ipſi Cõſules facti, niſi tres Augures dediſſent, qui ſe affuiſſe dicerent, cũ lex curiata ferretur,quæ lata non eſſet;& duos conſulares, qui ſe dicerent in ornandis prouincijs conſularibus ſcribendo affuiſſe,cũ omnino ne ſenatus quidẽ affuiſſet. hæc pactio nõ uerbis,ſed nominibus, & perſcriptionibus multorũ tabulis cum eſſe facta diceretur; prolata à Mem-*

mio est, nominibus inductis auctore Pompeio. hic Ap= pius erat idem: nihil sanè iacturæ. corruerat alter, & plane inquam iacebat. Memmius autem, dirempta coi tione inuito Caluino, plane refrixerat, & eo magis nunc concitare Dictaturam, fauere iustitio, & omniū rerum licentiæ. Perspice æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem Seleucianæ prouinciæ, & meam Hercule cum Cæsare suauissimam coniunctio- nem: hæc enim me una ex hoc naufragio tabula dele ctat. qui quidem Quintum meum tuumq́; , Dij boni, quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia; non secus, ac si ego essem imperator. hibernam legionem eli gendi optio delata commodum, ut ad me scribit. hunc tu non ames? quem igitur istorum? sed heus tu, scri= pseram ne tibi me esse legatum Pompeio? & extra ur bem quidem fore ex Idib. Ian'? uisum est hoc mihi ad multa quadrare. sed quid plura? coràm, opinor, reli= qua; ut tu tamen aliquid expectes. Dionysio pluri mam salutem: cui quidem ego non modo seruaui, sed etiam ædificaui locum. quid quæris? ad summam læti tiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex il= lius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, si me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

EGO uero & tuum in discessu uidi animum, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi uidendũ, ne quid noui decernatur, ut hoc nostrum desideriũ ne plus sit annuum. De Annio Saturnino curasti probe. de satisdãdo uero te rogo, quoad eris Romæ, tu ut satisdes. & sunt aliquot satisdationes secundum mancipiũ, in his & Memmianorum prædiorum, uel Atilianorum. De Oppio factum est, ut uolui, & maxime quòd DCCC aperuisti: quæ quidem ego utiq; uel uersura facta solui uolo, ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur. Nunc uenio ad transuersum illum extremæ epistolæ tuæ uersiculũ, in quo me admones de sorore. quæ res se sic habet. Vt ueni in Arpinum, cum ad me frater uenisset, in primis nobis sermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, & tu inter nos de sorore in Tusculano locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam: ut etiã si qua fuerat ex ratione sumpta offensio, non appareret.. illo sic die. postridie ex Arpinati profecti sumus: ut in Arcano Quintus maneret, dies fecit: ego Aquini: sed prandimus in Arcano. nosti hunc fundũ. quo ut uenimus, humanissime Quintus, Pomponia, inquit,

tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem ut uisum est, dulcius, idq́; cum uerbis, tũ etiam animo, & uultu. at illa audientibus nobis, ego sum, inquit, hic hospita. id autem ex eo, ut opinor, q antecesserat Statius, ut prandium nobis uideret. tũ Quintus, en, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. dices, quid quæso, istuc erat? magnum: itaque meipsum commouerat: sic absurde, & aspere uerbis, uultuq́; responderat. dissimulaui dolens. discubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de mensa misit, illa reiecit. quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi uisum est: & multa prætereo, quæ tũ mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum, Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane uenit, mihiq́; narrauit, nec secũ illam dormire uoluisse, &, cum discessura esset, fuisse eiusmodi, qualem ego uidissem. quid quæris? uel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die defuisse. hæc ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit, ut uideres tuas quoque esse parteis instituendi, & monendi. Reliquum est, ut ante, quàm proficiscare, mandata nostra exhaurias, scribas ad me omnia, Pontinum extrudas. cum profectus eris, cures, ut sciam. sic habea, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suauius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum uirum: cui, me ad te scripsisse aliquid, in ermone significes uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. id Maias. cum has dabam literas, ex Pompeiano proficiscebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontiũ. deinde cogitabam sine ulla mora iusta itinera facere. in Cumano cum essem, uenit ad me, quod mihi pergratum fuit, noster Hortensius: cui deposcenti mea mandata, cætera uniuerse mandaui, illud proprie, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi fecisse dicas, quòd & uenerit ad me, et hoc mihi, prætereaq; si quid opus esset, promiserit. confirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrũ, quem ad annum Tribunum pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cum interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari uidebat, stratagemate hominem percussit: nam ad me non accessit. ita ne? cum Hortensius ueniret, & infirmius, & tã longe Hortensius, cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? non, inquam. non uidisti igitur hominem: inquies? qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, salutaui: post etiam iussi ualere, cum me è Pansæ uilla, nunquid uellem, rogasset. hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quòd audiri non laborarit? sed redeo ad illud. noli putare mihi aliam consolationem esse huius ingẽtis molestiæ, nisi quòd spero non longiorem annua fore. hoc me ita uelle

multi non credunt ex consuetudine aliorum. tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum id agi debebit. cũ ex Epeiro redieris, de rep. scribas ad me uelim, si quid erit, quod operiare: non dum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de auctoritate perscripta: eratq; rumor de Transpadanis, eos iussos IIII uiros creare. quod si ita est, magnos motus timeo: sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Id Maias ueni in Trebulanũ ad Pontium ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. eodé autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas. nec uero nunc erat sanè, quid scriberem. qui de rep. rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum uideo timorem. sed multa inania. quid de ijs cogites, & quando, scire uelim. Ad quas literas tibi rescribi uelis, nescio: nullas enim adhuc acceperá, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt. quarum alteræ edictum P. Licinij habebant, (erãt autem Non. Maijs datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. quàm uereor, ne quid fuerit σπουδαιότερον in ijs, quas non accepi, quibus rescribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deest quid scribam, et lucet. Beneuenti cogitabam hodie. nostra continentia, & diligentia faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

4

BENEVENTVM ueni ad V. Id. Maij. ibi accepi eas literas, quas tu supioribus literis significaueras te dedisse. ad quas ego ipso eo die dederam ex Trebulano à Pontio. ac binas quidē tuas Beneuēti accepi. quarum alteras Fesulanus multo mane mihi dedit, alteras scriba Tullius. Gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, sed tua profectio spem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quem scribis tibi uisum esse non alienum, uereor adduci ut nostris possit (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς νεῶσιν esse, & quidem summe facilis. sed tu haberis, et me absente rei habebis rationē meæ: nā posset aliquid, si uteruis nostrum adesset, agente seruio fieri probabile. nunc si iam res placeat, agendi tamen uiam non uideo. Nunc uenio ad illam epistolam, quam accepi à Tullio. De Marcello, fecisti diligenter. igitur S. C. si erit factum, scribes ad me: sin minus, rem tamen conficies: mihi enim attribui oportebit, item Bibulo. sed non dubito, quin S. C. expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi. De Torquato, probe. De Massone, & Ligure, cum uenerint. De illo, quod Cherippus (quoniam hic quoque πρὸς νεῶσιν sustulisti:) ò prouinciam: etiam ne hic mihi curandus est? curandus autem? hactenus, ne quid ad senatū. consule, aut numera: nā D C. ceperis. sed tamen cōmode, quòd cum Scrofa. De Pontino, recte scribis: est enim ita, ut, si ante Cal. Iun. Brundusij futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annius,

et Tullius. Quæ de Sicinio audisti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. sed considerabimus: rem enim probo.

De nostro itinere, quod statuero; de quinque præfectis, quid Pompeius facturus sit, cum ex ipso cognoro, faciam, ut scias. De Oppio bene curasti, quod ei DCCC exposuisti: idq;, quoniam Philotimum habes, perfice, & cognosce rationem: & ut agam amplius, si me amas, priusquam proficiscaris, effice. magna me cura leuaris. habes ad omnia. etsi penè præterij. chartam tibi deesse, mea cautio est: siquidem eius inopia minus multa ad me scribis. tu uero aufer ducentos. etsi meam in eo parsimoniam huius paginæ contractio significat, dum acta, & rumores uellet. iam si qua certa habes de Cæsare, expecto literas: & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE deest, quod scribā: nā nec, quid mandem habeo; nihil enim prætermissum est: nec quid narrem; noui enim nihil: nec iocandi locus est, ita me multa solicitant. tantum tamen scito, Idib. Maijs nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. eo autem die credo aliquid actum in senatu. sequantur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omneis, sed etiam rumores cognoscamus. eas accipiemus Brundusij: ibi enim Pontinum ad eam diem, quam tu scripsisti, expectare consilium est. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de repub. habuerimus, ad te perscribemus. etsi idipsum scire cupio, quod ad tempus recte

ad te

ad te ſcribere poſſem, id eſt quandiu Romæ futurus ſis, ut, aut quò dem poſthac literas, ſciam, aut ne dem fruſtra. ſed ante, quàm proficiſcare, utique explicatum ſit illud HSXX & DCCC. hoc uelim in maximis rebus: & maxime neceſſarijs habeas, ut, quod auctore te uelle cœpi, adiutore aſſequar. Vale.

CICERO ATTICO S.

TARENTVM *ueni ad XV. Cal. Iun. quòd Pōtinum ſtatueram expectare, cōmodiſſimum duxi dies eos, quoad ille ueniret, cum Pōpeio conſumere, eoq; magis, quòd ei gratū eſſe id uidebā, qui etiā à me petierit, ut ſecū, & apud ſe eſſem quotidie: quod cōceſſi libēter: multos enim eius præclaros de rep. ſermones accipiam: inſtruar etiam conſilijs idoneis ad hoc noſtrū negotium. ſed ad te breuior iam in ſcribendo incipio fieri, dubitās Romæ ne ſis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, ſcribam aliquid potius, quàm cōmittā, ut tibi cū poſſint reddi à me literæ, nō reddātur: nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem, mādaui omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui. illud tamen nō deſinā, dum adeſſe putabo, de Cæſaris nomine rogare, ut confectum relinquas. auide expecto tuas literas, et maxime, ut norim tempus profectionis tuæ.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, *uel potius in dies ſingulos breuiores literas ad te mitto: quotidie. n. magis, ac magis ſuſpicor*

te in Epeirum iam profectum. sed tamen, ut mādatum scias me curasse; quot ante, ait se Pompeius quinos præfectos delaturum nouos, uacationes, iudiciariā causam.

Ego cū triduū cum Pompeio, & apud Pompeium fuissem, proficiscebar Brundusium ad XIII. Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc, quæ timentur, propulsanda paratissimum. tuas literas expectabo, cum ut, quid agas, tum ut, ubi sis, sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET incōmoda ualetudo, qua iam emerseram, utpote cum sine febri laborassem, & Pōtini expectatio de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimū iam diē Brundusij: sed cursum expectabamus. tu, si modo es Romæ, (uix enim puto) sin es, hoc uehemēter animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus socius esset in bonis suis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem consilium, meumq; hoc fuerat primum, ut in potestate nostra esset res, ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ permulta secū habet, spoliaret: deinde, ut Faustæ, cui cautum ille esse uoluisset, ratum esset: erat etiam illud, ut ipsi nos, si quid seruari posset, quamfacillime seruaremus. nunc rem totam perspicias uelim: nobis enim scribuntur sæpe maiora. sed si ille queritur, si scribit ad amicos, si idem Fausta uult: Philotimus (ut ego ei coràm dixeram, mihiq; ille

receperat)ne fit inuito Milone in bonis: nihil nobis fue rat tanti. sin hæc leuiora sunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. scripsi etiam ad Camillum, ad Lamiam, eoq; magis, quòd nō cōfidebā Romæ te esse. summa erit hæc. statues. ut ex fide, fama, req; mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTICVM uenimus ad XVII. Cal. Quint. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ et Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπρο σηνέστατα nobis concesserant, epulati essemus saliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime nauigassemus: & Leucathen fle ctere, molestum uidebatur: actuarijs autem minutis Patras accedere sine his impedimentis, non satis uisum est decorum. Ego, ut sæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique, ut summa modestia, & summa abstinentia munus hoc ex traordinarium traducamus. Parthus, uelim quiescat, & fortuna nos iuuet: nostra præstabimus. Tu, quæ so, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus sis, qua leis res nostras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC, cura, ut sciamus. Id unis diligenter lite ris datis, quæ ad me utique perferantur, consequere. il lud tamen (quoniam nunc abes, cū id non agitur: ade ris autem ad tempus, ut mihi scripsisti) memento cura re per te, & per omnes nostros, in primis per Horten siū, ut annus noster maneat suo statu, ne quid noui de cernatur. hoc tibi ita mando: ut dubitem, an etiam

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. sed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem utique teneto. Cicero meus, molestissimus, & suauissimus puer, tibi salutem dicit. Dionysium semper equidem, ut scis, dilexi, sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti sinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT Athenas ad XV. Cal. Quint. ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aduẽtus certi quidquã habebã: erã autẽ totus, crede mihi, tecũ: & quanquã sine ijs per me ipse, tamẽ acrius, uestigijs tuis monitus, de te cogitabã: qd quæris? nõ mehercule alius ullus sermo, nisi de te. sed tu aliquid de me ipso scire fortasse mauis. hæc sunt. Adhuc sumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quẽquã comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite. persuasum est omnibus meis, seruiendum esse famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduersum, Græcorũ laude, & multo sermone celebratur. quod superest, elaboratur in hoc à me, sicut tibi sensi placere. sed hæc tum laudemus, cũ erunt perorata. reliqua sunt eiusmodi, ut meum consilium sæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerserim. ò rem minime aptam meis moribus. ò illum uerum, ἔρδοι τὶς. dices, quid adhuc? (non dum enim in negotia uersaris) nescio, & puto molestiora restare. sed hæc ipsa fero equidem fronte, ut puto, & uultu bellissime, sed angor intimis sẽsibus: ita multa uel iracunde, uel insolẽter, uel in omni genere stultitiæ in-

fulsse, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie. quæ, non quo te cælē, non perscribo, sed quia δυσδυκοῖ-ματα sunt. itaque admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. ergo hæc quoque hactenus: etsi mihi nihil erat propositum ad scribēdū, quia, quid ageres, ubi terrarū esses, ne suspicabar quidem: nec hercule unquā tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæsaris, quid de Milonis nominibus actum sit. hac non modo nemo, sed ne rumor quidem quisquam; ut sciremus, in Rep. quid ageretur. quare si quid erit, quod scias de ijs rebus, quas putabis scire me uelle, per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferēdū. quid est præterea? nihil sanè, nisi illud: ualde me Athenæ delectarunt: turbæ duntaxat? & urbis ornamentum, & hominū amores in te, in nos quædam beneuolētia, sed multū ea philosophia, ἄνω καὶ κάτω: si quidem est in Aristo apud quem erā: nam Xenonem tuum, uel nostrum potius Quinto con cesseram: & tamen propter uicinitatem totos dies simul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua consilia ad me scribas, ut sciam, quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus sis. Vale.

CICERO ATTICO S.

HVI, toties ne me literas dedisse Romam, cū ad te nullas darē? at uero posthac frustra potius dabo, quā, si recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dū ades, quidquid prouideri potest, prouide. non dici potest, quàm flagrem desiderio Vrbis, quàm uix harum rerum in-

fulsitatem feram. Marcellus sedēdi comes, etsi ille magistratum non gesserit, erit tamen transpadanus, ita mihi uidetur nō minus stomachi nostro Cæsari fecisse. sed hoc ipse uiderit. Pompeius mihi quoq; uidebatur, quod scribis Varronem dicere, in Hispaniam certe iturus. id ego minime probabam; qui quidem Theophani facile persuasi, nihil esse melius, quàm illud, nusquam illum discedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. ego has prid. Non. Quint. proficiscens Athenis dedi, cum ibi decem ipsos fuissem dies. uenerat Pontinus. nam Cn. Volusius aderat Quæstor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habebam, et aliquid ἐπικώπον. De Parthis erat silentium. Quod superest, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciam summa cum admiratione fecimus. nec mehercule habeo, quod adhuc quem accusem meorum. uidentur mihi nosse nos, nostram causam, & conditionem profectionis suæ. plane seruiunt existimationi meæ. quod superest, si uerum illud est οἵα τ᾽ ἂν δέσποινα, certe permanebunt: nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut sibi sit delinquendi locus. sin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis seuerius: nam adhuc lenitate dulces sumus, &, ut spero, proficimus aliquantum. sed ego hanc, ut singuli dicunt, ἀνεξίαν in unum annum meditatus sum: proinde pugna, ne, si quid prorogatum sit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excusatio. ijs, quos uoles, deferto. non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo, quā tu: quod ipsum sentire certo scio. apud Patro=

nem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: & hercule merito tuo feci: nã mihi is ter dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse. quod ei pergratum erat. sed cum Patro mecum egisset, ut peterem à uestro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tolleret, quem Polycharmo Prætore fecerant: cõmodius uisum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, qui pridie, quã ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad suos scriberet, posse id sua uolũtate fieri: non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consiliũ abiecerat, sed erat Patroni iratus. itaque scripsi ad eum accurate: cuius epistolæ misi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis consolere. indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi fasciculum, in quo erat epistola Piliæ: abstuli, aperui, legi: ualde scripta est συμπαθῶς. Brundusio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem: nam illam νομανδρίαν excusationem ne acceperis. cura, ut omnia sciam, sed maxime, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGOTIVM *magnum est nauigare, atque id mense* Quint. *sexto die Delũ Athenis uenimus. pridie* Non. Quint. *à Piræeo ad Zostera uento molesto qui nos ibidẽ Nonis tenuit. ad* VIII. Id. *ad Ceo iucunde. inde Gyarũ sæuo uento, nõ aduerso: hinc Scyrũ, inde Delũ, utroq; citius, quàm uellemus, cursum confecimus. iam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum*

ferre posse. itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere, nisi omnia ἀκρωτηρίων iura uidissem. De Messala ad te statim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum consilium nostrum etiã ad Hortensiũ cui quidem ualde συναγωνίου. sed tuas de eius iudicij. sermonibus, & mehercule omni de Reip. statu literas expecto, πολιτικώτερον quidem scriptas, (quoniam meos cum Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi in quã literas, ex quibus ego, nõ quid fiat (nã id uel Helonius uir gratissimus potest efficere cliens tuus) sed quid futurũ sit, sciã. cum hæc leges, habebimus Consules. omnia perspicere poteris, de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudicijs. Nostra autem negotia (quoniam Romæ cõmoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me rescribere, de strue salinarum plane rogo, de aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cũ mea spõte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo quid conficies. præterea si quid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. plura scribam ad te, cum constitero: nunc eram plane in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

EPHESVM uenimus ad XI. Cal. Sext. sexagesimo, & quinto post pugnam Bouillam. nauigauimus sine timore, & sine nausea, sed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concursu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit, aut audisse te puto, aut

* quid ad me attinet? ueruntamen de Cumanis uenissem cum imperio, Graeci quasi Ephesio Praetori se alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo scio, multorũ annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed, ut spero, utemur ea palaestra, quam à te didicimus: omnibusq; satisfaciemus, & eo facilius, quod in nostra prouincia confectae sunt pactiones. sed hactenus, praesertim cum coenanti mihi nũtiaret Sestius, se de nocte proficisci. Tua negotia Ephesi curae mihi fuerũt: Thermoq;, tametsi ante aduentum meum liberalissime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apollonicensem Xenonẽ commendaui. omnino omnia se facturum recepit. ego praeterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo haec quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romae manes) primũ illud praefulci, atque praemuni quaeso, ut simus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mandata, maximeq;, si quid potest, de illo domestico, scrupulũ quem non ignoras: deinde de Caesare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. & si intelligis, quã meũ sit scire, & curare, quid in Rep. fiat, fiat autem? immo uero etiam quid futurum sit: perscribe ad me omnia, sed diligẽtissime, in primisq; quid iudiciorũ status aut factorum, aut futurorum etiam laboret. de aqua, si curae est, si quid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

ANTE, quã aliquo loco cõsedero, neq; lõgas, à me, neq; semper mea manu literas expectabis. cum autem

erit ſpatium, utrunq; præſtabo: nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & puluerulenta uia. dederam Epheſo pridie. has dedi Trallibus. in prouincia mea fore me putabã Cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc, quæ uellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum, deinde confectæ pactiones publicanorum, poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipendiumq; eis uſq; ad Idus Quint. perſolutum. nos Aſia accepit admirabiliter. aduẽtus noſter ne numo quidem ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene ſperamus. omnes iam noſtri præter Tullium tuum uenerunt. erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitum, æſtiuos mẽſes reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu uelim, ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. quã te, ſcribas ad me omnia, quæ ſint, quæue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamen id erit mihi gratiſſimũ, ſi, quæ tibi mandaui, cõfeceris, in primis, quid illud ἔνδομυχον: quo mihi ſcis nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM *ueni prid. Cal. Sext. ex hoc die*
* *clauũ animo uerbis. nihil exoptatius aduẽtu meo, nihil carius. ſed eſt incredibile, quã me negotij tædeat. nõ habeat ſatis magnũ campum ille tibi non ignotus curſus animi, & induſtriæ meæ? præclara opera ceſſẽt? quippe ius Laodiceæ me dicere, cũ Romæ A. Plotius dicat? &*

cum exercitum noster amicus habeat, tantum me nomē habere duarum legionum exilium? denique hoc non desidero: lucem, forum, urbem, domum, uos desidero. sed feram, ut potero: sim modo annuus. si prorogatur, actum est. uerum perfacile resisti potest. tu modo Romæ sis. Quæris, quid hic agam: ita uiuã, ut maximos sumptus facio. mirifice delector hoc instituto. admirabilis abstinentia ex præceptis tuis: ut uerear, ne illud, quod tecum permutaui, uersura mihi soluēdũ sit. Appij uulnera non refrico, sed apparent, nec occuli possunt. iter Laodicea faciebam ad III. Non. Sext. cum has literas dabam, in castra in Lycaoniã. inde ad Taurum cogitabam, ut cum Morphagene signis collatis, si possem, de seruo tuo deciderem, clitellæ boui sunt impositæ. plane non est nostrum onus, sed feremus. modo, si me amas, sim annuus. adsis tu ad tempus, ut senatum excites. mirifice solicitus sum, ꝙ iandiu ignota sunt mihi ista omnia. quare, ut ad te ante scripsi, cum cætera, tum Resp. cura ut mihi nota sit. plura scribam alias. tarde tibi reddituro, sed dabã familiari homini, ac domestico C. Andronico Puteolano. tu autē sæpe dare tabellarijs publicanorũ poteris, promagistris scripturæ, & portus, & nostrarum diœcesium. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI in ipso itinere, et uia discedebãt publicanorum tabellarij, & eramus in cursu, tamen surripiendũ aliquid putaui spatij, ne me immemorē mãdati tui putares. itaq; subsedi in ipsa uia, dum hæc, quæ longiorem

desiderant orationem, summatim tibi perscriberem.

Maxima expectatione in perditam, & plane euersam in perpetuum prouinciam nos uenisse scito prid. Cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, nisi imperata ἐπικεφάλια soluere nõ posse: possessiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monstra quædam non hominis, sed feræ nescio cuius immanis. quid quæris? tædet omnium nos uitæ, leuantur tamẽ miseræ ciuitates, quòd nullus fit sumptus in nos, neq; in legatos, neque in Quæstorem, neque in quenquã. scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem. nec, præter quatuor lectos, & tectum, quenquam accipere quidquam multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. itaque incredibilem in modũ concursus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus mehercule etiam aduentu nostro. reuiuiscunt iustitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis: itaque opiniones omnium superauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam prouinciam se coniecit Tarsum usq;: ibi forum agit. De Partho silentium est: sed tamen concisos equites nostros à barbaris nunciabãt ij, qui ueniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam suam accedere. id autem facere ob eam causam dicebant, quòd tardius uellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Romæ sine epistola tua fasciculum literarũ. in quo, si modo ualuisti, & Romæ fuisti, Philotimi duco esse culpam, non tuam. hanc epistolam dictaui sedens in rheda, cum in castra proficiscerer, ab quibus aberam bidui. paucis diebus habebam certos homines, quibus darem literas: itaque eò me seruaui. Nos tamen, etsi hoc te ex alijs audire malo, sic in prouincia nos gerimus, quod ad abstinentiã attinet, ut nullus teruntius insumatur in quenquam. id fit etiam & legatorum, & Tribunorum, & præfectorum diligentia, nam omnes mirifice συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta noster mirificus est. sed nunc propero. perscribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones nostros Deiotarus filius, qui Rex ab senatu appellatus est. secũ in regnum, dum in æstiuis nos essemus. illum pueris locum esse bellissimum duximus. Sestius ad me scripsit, quæ tecum esset de mea domestica, & maxima cura locutus, et qd tibi esset uisum amabo te, incumbe in eam rem, & ad me scribe, quid & possit, & tu censeas. idem scripsit Hortensium de prorogãda nostra prouincia dixisse nescio quid. mihi in Cumano, diligẽtissime se, ut annui essemus, defensurum, receperat, si quidquam me amas, hunc locum ama. dici non potest, quàm inuitus à uobis absim. & simul hanc gloriam iustitiæ, & abstinentiæ fore illustriorem spero, si cito decesserimus. id quod Scæuolæ contigit, qui solos nouem menses Asiæ præfuit. Appius noster, cũ me aduentare uideret, profectus est

Tarsum usque Laodicea. ibi forum agit, cum ego sum in prouincia. quam eius iniuriam non insector: satis enim habeo negotij in sanãdis uulneribus, quæ sunt im posita prouinciæ. quod, do operam, ut facii, quam mini ma illius contumelia: sed hoc Bruto nostro uelim di- cas, illum fecisse non belle, qui aduentu meo, quàm lon gissime potuerit, discesserit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAM uellem Romæ esses, si forte non es, nihil. n. certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas ad XIIII. Cal. Sext. datas, in quibus scriptum esset, te in Epeirum iturum circiter Cal. Sext. sed siue Romæ es, siue in Epeiro, Parthi Euphratem transierunt duce Pacoro Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus nondum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. hostis in Cyrhestica, quæ Syriæ pars proxima est pro- uinciæ meæ. his de rebus scripsi ad senatum. quas lite ras, si Romæ es, uidebis putes ne reddendas: & multa; immo omnia. quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæsæ, & porrecta (ut aiunt) oneris mihi addatur, aut tem poris: nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia so- ciorum, præsertim fidelium, certissimum subsidium est hiems, ea si uenerit, nec illi ante in meam prouinciam transierunt. unum uereor, ne senatus propter urbana- rum rerum metum Pompeium nolit dimittere. quòd si alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo tem-

poris ne quid prorogetur. hæc igitur, si Romæ es. sin abes, aut etiam si ades, hæc negotia sic se habent. Stamus animis; & quia consilijs, ut uidemur, bonis utimur, speramus etiã manu. tuto consedimus, copioso à frumento, Ciliciã propè conspiciẽte, expedito ad mutandum locum, paruo exercitu, sed, ut spero, ad beneuolentiam erga nos consentiente: quem nos Deiotari aduentu cum suis omnibus copijs duplicaturi eramus. socijs multo fidelioribus utimur, quã quisquã usus esset: quibus incredibilis uidetur & nostra mansuetudo, & abstinentia. delectus habetur ciuium Romanorum. frumentum ex agris in loca tuta comportatur. si fuerit occasio, manu: sin minus, locis nos defendemus. quare bono animo es: uideo enim te, &, quasi coràm adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. sed te rogo, (si ullo pacto fieri poterit) si integra in senatu nostra causa ad Cal. Ian. manserit, ut Romæ sis mẽse Ianuario. profectò nihil accipiã iniuriæ, si tu aderis. amicos Consules habemus, nostrũ tribunũ pl. Furnium. uerũ tua est opus assiduitate, prudentia, gratia. tempus est necessarium: sed turpe est me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones nostri sunt apud Deiotarum: sed, si opus erit, deducentur Rhodum. Tu, si es Romæ, ut soles, diligentissime: sin in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquẽ tabellarium, ut & tu, quid nos agamus, et nos, quid tu agas, quidq; acturus sis, scire possimus. Ego tui Bruti rem sic ago, ut suam ipse non ageret. sed iam exhibeo pupillum: neque defendo: sunt enim negotia & lenta, et inania: faciam tamen satis, tibi quidem, cui difficilius est quàm ipsi: sed certe satisfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

OBSIGNARAM iam epistolam, eam, quam puto te modo perlegisse, scriptam mea manu, in qua omnia cōtinentur, cum subito Appij tabellarius ad XI. Cal. Oct. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tam longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus nō dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dū Arimino rediret, etiā in Epeirū profectus sis: magisq; uereor, ut scribis, ne in Epeiro solicitus sis non minus, quā nos hic sumus. De Atiliano nomine scripsi Philotimū, ne appellaret Messalam. Itineris nostri famam ad te peruenisse lætor, magisq; lætabor, si reliqua cognoris. Filiolā tuam tibi iam Romæ iucundā esse gaudeo; eamq; quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilē esse certo scio. etiam atque etiam uale. De Patrone, et tuis condiscipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo. Quòd scribis libenter, repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris signum: itaque me etiam admonuisti ut gauderem: nam mihi in mentem non uenerat, non credo, inquis. ut libet: sed planè gaudeo, quoniam νεμεσᾶν interest. τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

SATVRNALIBVS mane se mihi Pindentissæ dediderunt septimo, & quinquagesimo die, postquā oppugnare eos cœpimus. qui (malum) isti Pindentissæ? qui sunt? inquies: nomen audiui nunquam. quod ego faciam? non potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedoniam

*niam reddere. hoc iam sic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuisse: quæ cognosce ἐν ἐπιτομῇ sic enim concedis mihi proximis literis. Ephesum ut uenerim, nosti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate; qua nihil me unquã delectauit magis. inde oppidis, ijs, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificisq; uerbis omnes iniurias reuellimus superiores. quod * Dein Apameæ quinque dies morati, Synnadis triduũ, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iurisdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad castra ueni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitum lustraui apud Iconium. ex his castris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexi in Celiciam per Cappadociæ partem eam, quæ Celiciam attingit, eo consilio, ut Armenius Artauasdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarent. cum dies quinq; ad Cybistra Cappadociæ castra habuissem, certior sum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abesse, Celiciæ magis imminere: itaque confestim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarsum ueni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hostium plenus sempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hostium cæcidimus: castella munitissima nocturno Pontini aduentu, nostro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati sumus: castra paucos post dies habuimus, ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque* *

morati, direpto, & uastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πανικά dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus nostri & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. itaque eos cedéteis ab oppido Cassius insecutus, rem bene gessit. qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum uulnus accepit, eoq́; interijt paucis post diebus. erat in Syria nostrum nomen in gratia. uenit interim Bibulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano cœpit laureólam in mustaceo quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, centurionemq́; primipili nobilem sui generis Asiniũ Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium T. Gauij Cepionis, locupletis, & splendidi hominis filium, Tribunũ militum. sanè plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eleutherocilicũ omnium memoria in armis fuit (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus uallo, et fossa, aggere maximo, uineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittarijs. magno labore, apparatu, multis saucijs nostris, incolumi exercitũ negotium confecimus. hilara sanè Saturnalia. militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. mancipia ueniebant Saturnalibus tertijs. cum hæc scribebam in tribunali, res erat ad HS CXX. hinc exercitum in hyberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam. ipse me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. sed ad præterita reuertamur. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quàm omnia, in quo

laboras,ut etiam Ligurino μώρῳ satisfaciam: moriar, si quidquam fieri potest elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello,quæ uirtus uoluptati resistere uidetur. ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta sum affectus, quanta afficior hanc integritate. nec me tam fama, quæ summa est,quàm res ipsa delectat. quid quæris? fui tanti: me ipse non noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem: recte πεφυσίωμαι: nihil est præclarius. interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea uiuit,regnat: ἐν παρόδῳ, consilio, & auctoritate, & quòd insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, non modo ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnumq; seruaui.interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum,quantum potui, excitaui: quem non minus amo,quàm tu,pene dixi quàm te. atque etiam spero toto anno imperij nostri terruncium sumptus in prouincia nullum fore.habes omnia. nunc publice literas Romam mittere parabam.uberiores erunt,quàm si ex Amano misissem,at te Romæ non fore? sed est totum, quid Cal.Martij futurum sit: uereor enim,ne,cũ de prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. his tu si adesses,nihil timerem. Redeo ad urbana;quæ ego diu ignorans,ex tuis iucundissimis literis ad V. Cal. Ian. denique cognoui. eas diligentissime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non satis tuta uia perferendas. nam quas Lenij pueris scribis datas,non acceperam. Iucunde de Cæsare, & quæ senatus decreuit,& quæ tu speras. quibus ille si cedit, salui sumus. Incendio Pletoriano quòd Leius adustus est,minus moleste fero. Lucceius de Q.Cassio cur tam

uehemens fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cum Laodiceam uenero, Quinto sororis tuae filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam uenturus erat. Tuas etiam Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem nõ modo negotij, uerum etiam otij tui. Nicanor in officio est, & à me liberaliter tractatur: quem, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut et diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum: sed cur non suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quaeritur κέρας. sed haec hactenus. Cura, ut ualeas, et ut sciam, quãdo cogites Romã. etiam atque etiam uale. Tua, tuosq; Termo & praesens Ephesi diligentissime cõmendaram, & nunc per literas: ipsumq; intellexi esse pstudiosum tui. Tu uelim, quod antea ad te scripsi, de domo Pãmenis, desoperã, ut, quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures ne qua rõne cõuellatur. utriq; nostrũ existimo, tũ mihi erit pergratũ.

CICERO ATTICO S.

22

TE IN Epeirũ saluũ uenisse, &, ut scribis, ex sententia nauigasse, ueheméter gaudeo. nõ esse Romae meo tempore pernecessario, submoleste fero. hoc me tamen consolor, quòd non spero te istic iucunde hiemare, & libenter requiescere. Cassius frater Q. Casij familiaris tui, pudentiores illas literas miserat, de quibus tu ex me requiris, quid sibi uoluerint, quàm eas, quas postea

miſit, quibus per ſe ſcribit confectum eſſe Parthicum bellum. receſſerant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, ſed nullo noſtro εὐημερήματι. hodie uero hyemant in Cyrheſtica, maximumq́; bellum impēdet: nam & Orodis Regis Parthorum filius in prouincia noſtra eſt; nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta eſt Artauaſdis filia, ex quo ſciri poteſt, quin cum omnibus copijs ipſe prima æſtate Euphratē tranſiturus ſit. quo autem die Caſsij literæ uictrices in ſenatu recitatæ ſunt, id eſt Non. Oct. eodē meæ tumultum nunciantes. Axius noſter ait noſtras auctoritatis plenas fuiſſe: illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ: quas certo ſcio plenas timoris fore. ex ijs rebus hoc uereor, ne, cum Pompeius propter metum rerum nouarū nuſquam dimittatur, Cæſari nullus honos à ſenatu habeatur; dū hic nodus expediatur, non putet ſenatus, nos ante, quā ſucceſſum ſit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouincijs ſingulos legatos præeſſe. hic, ne quid mihi prorogetur, quod ne interceſſor quidē ſuſtinere poſſit, horreo, atque eo magis, ꝙ tu abes, qui conſilio, gratia, ſtudio multis rebus occurreres. ſed dices me ipſum mihi ſolicitudinem ſtruere. cogor: & uelim ita ſit: ſed omnia metuo. etſi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epiſtola, quam dediſti nauſeans Buthroto: TIBI, VT VIDEO, ET SPERO, NVLLA AD DECEDENDVM MORA. mallem, VT VIDEO. nihil opus fuit, VT SPERO. acceperam autem ſatis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. in his γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fo-

re. deinde addis, si quid secus, te ad me fore uenturum. pungunt me dubitationes tuæ. simul & uides, quas acceperim literas. nam quas Hemoni centurioni Scamulæ ipse scribis te dedisse, non accepi. Lenij pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras. eas Laodiceæ denique, cũ eò uenissem, III. Id. Feb. Lenius mihi reddidit, datas ad X. Cal. Oct. Lenio tuas commendationes & statim uerbis, & re aliquo tempore probabo. hæ literæ cætera uetera habebant, unum hoc nouum de Cibyratis pantheris. multum te amo, quòd respõdisti M. Octauio, te non putare: sed posthac omnia, quæ certa non erunt, pro certo negato: nos enim & nostra sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati uicimus omnes (hoc tu ita reperies) cum abstinentia, tum iustitia, facilitate, clementia. caue putes quidquam homines magis unquam esse miratos, quàm nullum teruncium, me obtinente prouinciam, sumptus factum esse nec in Remp. nec in quenquam meorum, præterquam in L. Tullium legatum. is cæteroqui absti-
* *nens (sed Iulia lege transita, semel tamen in diem, non, ut alij solebant, omnibus uicis: præter eũ semel, nemo accepit) facit, ut mihi excipiendus sit, cum terũcium nego sumptus factum, præter eum accepit nemo. has à nostro Q. Titinio sordes accepimus. Ego æstiuis confectis, Quintum fratrem hybernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Volusium tui Tyberij generum, certum hominem, sed mirifice abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi pauculos dies esset, ne ciues Romani pauci, qui illic negotiantur, ius sibi dictum negarent: nam euocari ex insula Cyprios non licet. ipse in Asiam profectus sum Tarso*

Non.Ian.non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tarsensium. postea uero quàm Taurum transgressus sum mirifica expectatio Asiæ nostrarũ diocœsium, quæ sex mẽsibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hospitem uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. ciuitates locupletes, ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica CC. qua ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed uerissime loquor) numus nullus me obtinente erogabatur. ob hæc beneficia, quibus illi obstupescũt, nudos honores mihi, ni
* si uerborum, decerni sino: statuas, fana, τέθριππα prohibeo. nec sum in ulla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas: tu enim me hæc facere uoluisti. iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia, (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla cõtumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, ut & Græci, & ciues Romani, qui frumentum compresserãt, magnum numerum populis pollicerentur. Idibus Feb. quo die has literas dedi, forũ instituerant agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamense: ex Idibus Mart. ibidẽ Synnadense, Pamphylum, cum Phemio dispiciam κέρας Aonium, Isauricum: ex Idibus Maij in Ciliciam, ut ibi Iunius consumatur. uelim tranquille à Parthis. Quintilis, si erit, ut uolumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus, consumendus: uenimus enim in prouinciam Laodiceam Sulpitio, & Marcello Coss. pridie Cal. Sext. inde nos oportet decede-

re ad IIII. Cal. Sext. primum contendam à Quinto fratre, ut se præfici patiatur: quod & illo, & me inuitissimo fiet: sed aliter honeste fieri non potest, præsertim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidem retinere possim: rapit enim hominem Posthumius Romam, fortasse etiam Posthumia. habes consilia nostra: nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M. Scaptium, & P. Matinium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Matinium non noui. Scaptius ad me in castra uenit. pollicitus sum curaturum me Bruti causa, ut ei Salaminij pecuniam soluerent: egit gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquam negotianti dare: quod idem tibi ostenderam: Cn. Pompeio petenti probaram institutum meum: quid dicam Torquato in Lenio tuo? multis alijs? si præfectus uellet esse syngraphæ causa, me curaturum, ut exigeret. gratias egit: discessit. Appius noster turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum. uexabat Salaminios. ego equites ex Cypro decedere iussi. moleste tulit Scaptius. quid multa? ut ei fidem meam præstarem; cum ad me Salaminij Tarsum uenissent, & unà Scaptius, imperaui, ut pecuniam soluerent. multa de syngrapha, de Scaptij iniurijs: negaui me audire: hortatus sum, petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negotium conficerent: denique dixi me coacturum. homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se à me soluere: quod enim Prætori dare consuessent, quoniam ego non acceperam, se à me quodam

modo dare, atque etiam minus esse aliquãto in Scaptij nomine, quã in uectigali prætorio. collaudaui homines. recte, inquit Scaptius: sed subducamus summam. interim cũ ego in edicto trãslatitio centesimas me obseruaturũ haberẽ, cũ anatocismi anniuersario, ille ex syngrapha postulabat quaternas. quid ais, inquam? possum ne cõtra meũ edictũ? at ille profert S.C. Lẽtulo, Philippoq; Coss. ut, qui Ciliciã obtineret, ius ex illa syngrapha diceret. cohorrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo S.C. ijsdem Coss. de eadem syngrapha. Salaminij cum Romæ uersuram facere uellent, nõ poterant, quod lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare uolebant, si sibi S. C. caueretur. fit gratia Bruti S.C. ut ne'ue Salaminijs, ne'ue qui eis dedisset, fraudi esset. pecuniã numerarunt: & postea uenit in mentẽ fœneratoribus, nihil se iuuare illud S.C. quòd ex syngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tũ fit S.C. ut

* *& ea syngrapha esset, quàm cæteræ, sed ut eodem. cum hæc disseruissem, seducit me Scaptius, ait se nihil cõtra dicere, sed illos putare talenta CC se debere, ea se uelle accipere, debere autẽ illo paulo minus. rogat, ut eos ad CC perducam. optime, inquã. uoco illos ad me remoto Scaptio. quid uos? quantum, inquam, debetis? respondent, CVI. refero ad Scaptiũ. homo clamare. quid opus est, inquã? rationes conferatis. assidunt: subducunt: ad uũmum conuenit. illi se numerare uelle: urgere, ut acciperet. Scaptius me rursus seducit: rogat, ut rem sic relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti, Græcis querentibus: ut in fano deponerent, postulantibus, non concessi. clamare omnes, qui aderãt, nihil im-*

pudentius Scaptio, qui centesimis cum anatocismo contentus non esset: alij, nihil stultius. mihi autem impudens magis, quàm stultus uidebatur: nam aut bono nomine centesimis cōtentus erat, aut non bono quaternas centesimas sperabat. habes meam causam: quæ si Bruto non probatur, nescio cur illum amemus: sed auunculo eius certe probabitur, præsertim cum S. C. modo factum sit, puto postquam tu es profectus, in creditorum causa, ut centesimæ perpetuo fœnore ducerentur. hoc quid intersit, si tuos digitos noui, certe habes subductū. in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Luceius M. F. queritur apud me per literas, summum esse periculum, ne culpa senatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. commemorat, quid olim mali C. Iulius fecerit, cum diecu lam dixerit nunquam Resp. plus. sed ad rem redeo. meditare aduersus Brutum causam meā, si hæc causa est, contra quam nihil honeste dici potest, præsertim cum integram rem, & causam reliquerim. Reliqua sunt domestica. De ἐνδομύχῳ, probo idem, quod tu, Posthumiæ filiæ, quoniam Pontidia nugatur. sed uellem adesses. à Quinto fratre his mensibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante mensem Iunium transiri nō potest. Thermum, ut rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negat habere quidquam Deiotarus Rex, eumq; ait à se sustentari. Cum scies, Romæ intercalatum sit, nec ne; uelim ad me scribas certum, quo die mysteria futura sint. literas tuas minus paulo expecto, quàm si Romæ esses, sed tamen expecto. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *tuas literas ad quintū ter milia Laodiceæ, quas legi libentissime,*
A *plenissimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. ijs igitur respondebo: sic enim postulas: nec* οἰκονομίαν *meam instituam, sed ordinem conseruabo tuum.* Recentissimas *à* Cybistris *te meas literas habere ais ad* X. Cal. Oct. *datas: & scire uis, tuas ego quas acceperim: omnes ferè, quas commemoras, præter eas, quas scribis* Lentuli *pueris &* Equotutico, *&* Brundusio *datas. quare non* οἴχεται *tua industria, quod uereris; sed præclare ponitur, si quidem id egisti, ut ego delectarer: nam nulla re sum delectatus magis. Quòd meam* βαθύτητα *in* Appio *tibi, libertatem etiam in* Bruto *probo, uehementer gaudeo: ac putaram secus:* Appius *enim ad me ex itinere bis, ter'ue* ὑπομεμψιμοίρους *literas miserat, quòd quædam à se constituta rescinderem. ut si medicus, cum ægrotus alij medico traditus sit, irasci uelit ei medico, qui sibi successerit, si, quæ ipse in curando constituerit, mutet ille: sic* Appius *cum* ἐξ ἀφαιρέσεως *prouinciam curarit, sanguinem miserit, quidquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectam,* προσανατρεφομένην *eam à me non libenter uidet, sed modo succenset, modo gratias agit: nihil enim à me fit*

cum ulla illius contumelia. tantummodo dissimilitudo meæ rationis offendit hominem: quid enim potest esse tam dissimile, quàm illo imperáte exhaustam esse sumptibus, & iacturis prouinciam; nobis eam obtinentibus, numum nullum esse erogátum nec priuatim, nec publice? quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? nunc autem domus mehercule nulla tanto cõsilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quàm nostra tota prouincia. hanc nonnulli amici Appij ridicule interpretantur; qui me idcirco putét bene audire uelle, ut ille male audiat; & recte facere non meæ laudis, sed illius cõtumeliæ causa. sin Appius, ut Bruti literæ, quas ad te misit, significabant, gratias nobis agit: non moleste fero: sed tamen eo ipso die, quo hæc ante lucem scribebam, cogitabam eius multa inique constituta, & acta tollere. Nunc uenio ad Brutum, quem ego omni studio te auctore sum cõplexus, qué etiam amare cœperam: sed dico? reuocaui me, ne te offenderé. noli enim putare me quidquam maluisse, quàm ut mãdatis satisfacerem, nec ulla de re plus laborasse. mandatorũ auté mihi libellum dedit: ijsdemq; de rebus tu mecum egeras. omnia sum diligentissime persecutus. primum ab Ariobarzane sic contendi, ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret. quoad mecum Rex fuit, perbono loco res fuit. post à Pompeij procuratoribus sexcentis premi cœptus. Pompeius autem cũ ob cæteras causas plus potest unus, quàm cæteri omnes, tum quòd putatur ad bellum parthicum esse uenturus. ei tamen sic nunc soluitur, tricesimo quoq; die talenta Attica XXXIII, &

hoc ex tributis. nec id ſatis efficitur in uſuram menſtruam. ſed Cneus noſter clementer id fert, ſorte caret: uſura, nec ea ſolida, cõtentus eſt. alij neq; ſoluit quidquã, nec poteſt ſoluere: nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij inſtituto tributa imperat. ea uix in fœnus Pompeij quod ſatis ſit, efficiunt. amici Regis duo, tres'ue perdiuites ſunt: ſed ij ſuum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. equidem non deſino tamen per literas rogare, ſuadere, accuſare Regem. Deiotarus etiã mihi narrauit, ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti: eos ſibi reſponſum retuliſſe, illum non habere. et mehercule ego ita iudico. nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egẽtius. itaq; aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, & impendium recuſare. ego tamen quas per te Bruto promiſerã præfecturas M. Scaptio, & L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli, nec enim in prouincia mea negotiabantur. tu autem meminiſti nos ſic agere, ut, quot uellet, præfecturas ſumeret, dum ne negotiatori. duas ei præterea dederam: ſed ij, quibus petierat, de prouincia deceſſerant. Nunc cognoſce de Salaminijs: quod uideo tibi etiam nouum accidiſſe, tanquam mihi: nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam eſſe ſuam. quin etiam libellum ipſius habeo, in quo eſt, Salaminij pecuniam debent M. Scaptio, & P. Matinio familiaribus meis. eos mihi commendat: adſcribit etiam, & quaſi calcar admouet, interceſſiſſe ſe pro ijs magnam pecuniam. confeceram, ut ſoluerent centeſimi ſexennij ductis cum renouatione ſingulorum annorum. at Scaptius quaternas poſtulabat. metui, ſi impetraſſet,

ne tu ipse me amare desineres: nā ab edicto meo recessissem, & ciuitatem in catonis, et in ipsius Bruti fide locatam, meisq; beneficijs ornatam, funditus perdidissem, atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolā Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut praefecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negotiatori: quòd si cuiquam, huic tamen non: fuerat enim praefectus Appio, & quidem habuerat turmas equitū, quibus inclusum in curia senatū Salaminae obsederat, ut fame senatores quinque morerentur. itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cypri legati Ephesum obuiam uenissent, literas misi, ut equites ex insula statim decederent. his de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse. sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota prouincia singulas obseruarem, itaq; edixissem, idq; etiam acerbissimis fœneratoribus probaretur; si praefecturam negotiatori denegatā queretur, quod ego Torquato nostro in tuo Lenio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui: si equites deductos moleste feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem qualem putassem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, sibi omnem pecuniam ex delicto meo auferendi potestatem fuisse. addo etiam illud, quod uereor tibi ipsi ut probem: consistere usura debuit, quae erat in edicto meo: deponere uolebant: impetraui ab Salaminijs, ut silerent. ueniam illi quidem mihi dederunt. sed quid ijs fiet, si huc Paulus uenerit? sed totum hoc Bru=

to dedi, qui de me ad te humanissimas literas scripsit. ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. tu autem uelim ad eũ scribas de his rebus, ut sciam quo modo hæc accipiat: facies enim me certiorem. atque hoc superioribus literis ad te diligenter prescripseram. sed plane te intelligere uolui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses; si nihil aliud de hac prouincia, nisi illius beneuolentiam, deportassem, mihi id satis esse. sit sanè, quoniam ita tu uis: sed tamen cum eo, credo, quod sine peccato meo fiat. igitur meo decreto soluta res Scaptio, statim quàm decretum sit: ut iudicabis: ne ad Catonem quidem prouocabo. sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua abiecisse, quæ mihi in uisceribus hærent. flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? itaque irascatur qui uolet, patiar: τὸ γὰρ σύ, μετ' ἐμοῦ; præsertim cum sex libris tanquã prædibus me ipse obstrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è quibus unum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn. F. ille uero ante Decemuiros non fuit, quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post Decemuiros institutus est. quid ergo profecit, quòd protulit fastos? occultatam putant quodam tempore istam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. nec uero pauci sunt auctores, Cn. Flauium scribam fastos protulisse, actionesq; composuisse: ne me hoc, uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες illud de gestu histrionis: tu scelestè suspicari, ego ἀφελῶς scripsi.

audis laudari. ualde se honeste gerunt. adde M. No-*nium*, Bibulum,*me, si uoles. iam* Scrofa, *uellem habe-ret, ubi posset: est enim lautum negotium. cæteri infir-mant* πολίτευμα Catonis Hortensio *quòd causam meā cōmendas, ualde gratum.* De Amiano, *spei nihil putat esse* Dionysius. Terentij *nullum uestigium agnoui.* Meragenes *certe perijt. feci iter per eius possessionem, in qua animal reliquum nullū est. hæc non norā tum, cum* Democrito *tuo locutus sum.* Rhosij *causam man-daui. sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus, & splendidissimis canistris olusculis nos soles pascere: quid te in uasis fictilibus appositurum putem?* Κέρας Phemio *mandatum est: reperietur: modo aliquid illo dignum canat.* Parthicum *bellum impendet.* Crassius *ineptas literas misit: nec dum* Bibuli *erant allatæ: qui bus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur senatus. equidem sum magna animi perturbatione. si, ut opto, non prorogatur nostrum negotium; habeo* Iunium, & Quintilem *in metu. esto: duos quidem menses sustinebit* Bibulus. *quid illo fiet, quem relique ro? præsertim si fratrem? quid de me autē, si non tā cito decedo? magna turba est. mihi tamen cum* Deio-*taro conuenit. ut ille in meis castris esset cum suis co-pijs omnibus. habet autem cohortes quadringenarias, nostra armatura* XXX, *equitum* ∞∞ *erit ad su-stentandum, quoad* Pōpeius *ueniat, qui literis, quas ad me mittit, significat, suum negotium illud fore. hiemant in nostra prouincia* Parthi. *expectatur ipse* Orodes. *quid quæris? aliquantum est negotij.* De Bibuli *edicto nihil noui præter illam exceptionem, de*

M

qua tu ad me scripseras, nimis graui præiudicio in ordinem nostrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, sed tectiorem, ex Q. Mutij P. F. edicto Asiatico, EXTRA quàm si ita negotium gestum est, ut eo stari non oporteat, ex fide bona. multaq; sum secutus Scæuolæ, in ijs illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, ut Græci inter se disceptent suis legibus. breue autem edictum est propter hãc meam διαίρεσιν, quòd duobus generibus edicendum putaui: quorum unum est prouinciale, in quo est de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de usura, de syngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod sine edicto satis commode transigi non potest, de hæreditatum possessionibus, de bonis possidendis, magistris faciundis, uendendis: quæ ex edicto & postulari, & fieri solent. tertium de reliquo iure dicundo, ἄγραφον reliqui. dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. itaq; curo: & satisfacio adhuc omnibus: Græci uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur: nugatoribus quidem, inquies. quid refert? tamen se αὐτονομίαν adeptos putant. nostri enim, credo, graueis habent, Turpionem sutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obsequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui molesti sint: τὸ παραδοξότατον. usuras eorum, quas pactionibus adscripserant, seruauit etiam Seruilius. ego sic. diem statuo satis laxam: quam ante si soluerint, dico me centesimas ducturum: si non soluerint, ex pactione. itaque & Græci soluunt tolerabili fœnore: & publicanis res est gratissima, si illam

iam habent, pleno modio uerborum honorem, inuitationem crebram. quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, ut se quisque maxime putet. sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. scis reliqua. De statua Africani, ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώθων; sed me ipsum delectauit in tuis literis. ain tu? Scipionem hic Metellus proauum suum nescit Censorem fuisse? atqui nihil habuit aliud inscriptũ, nisi, Censor, ea statua, quæ ad Opis aperte posita in excelso est. in illa autem, quæ est ad πολυδεύκους, inscriptum est, Cos. quam esse eiusdem, status, amictus, annulus, imago ipsa declarat. at hercule ego cũ in turma inauratarum equestrium, quas hic Metellus in Capitolio posuit, animaduertissem in Serapionis subscriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui: nunc uideo Metelli. ὢ ἀνιστορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & fastis, si secus est, commune erratum est: & tu belle ἠπόρησας: & nos publicam propè opinionem secuti sumus, ut multa apud Græcos: quis enim non dixit, Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum esse in mare? redarguit Eratosthenes: affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quòd cum multis errauit, irridetur? quis Zaleucum leges Locris scripsisse non dixit? num igitur iacet Theophrastus, si id à Timeo tuo familiari reprehensum est? sed nescire proauum suum Censorem fuisse turpe est, præsertim cum post eum Consulem nemo Cornelius illo uiuo Censor fuerit.
Quod de Philotimo, & de solutione X X D C scribis: Philotimum circiter Calen. Ian. in Chersonessum au-

dio uenisse. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus scribit se accepisse. ea quæ sint, nescio, & aueo scire. sed hæc posterius, & coràm fortasse commodius. Illud me mi Attice in extrema ferè parte epistolæ commouit: scribis enim sic, τὶ λοιπόν? deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar uigilare, & ut animaduertam, quæ fiant. nunquid de quo inaudisti? etsi nihil eiusmodi est: πολλοῦγε καὶ δεῖ: nec enim me fefellisset, nec fallet. sed ista admonitio tua tam accurata nescio quid mihi significare uisa est. De M. Octauio, iterum tibi rescribo, te ille probe respondisse. paulo uellem fidentius. nam Celius libertum ad me misit, & literas accurate scriptas & de pantheris, sed à ciuitatibus. rescripsi, alterum me moleste ferre, si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ, nullũ in mea prouincia numum, nisi in æs alienum, erogari; docuiq; nec mihi conciliare pecuniã licere, nec illi capere; monuiq; eum, quem plane diligo, ut, cũ alios accusasset, cautius uiueret: illud autem alterum alienum esse existimatione mea, Cibyratas imperio meo publice uenari. Lepta tua epistola gaudio exultat: etenim scripta belle est, meq; apud eũ magna in gratia posuit. Filiola tua gratum mihi fecit, ꝙ tibi diligẽter mãdauit, ut mihi salutẽ ascriberes: gratũ etiã Pilia, sed illa officiosius, ꝙ mihi, quẽ iã pridem nunquã uidet. igitur tu quoque salutem utrique ascribito. LITERAS DATVR'VM PRID. CAL. IAN. suauem habuit recordationem clarissimi iurisiurãdi: quod ego non eram oblitus: magnus enim prætextatus illo die fui. habes ad omnia. non, ut postulasti, χρύσεα χαλκείων, sed paria pari-

bus respondemus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non reliquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Luccius Tusculanum: nisi forte, solet enim, cum suo tibicine. & uelim scire, quis sit status eius. Lentulum quidem nostrum, præter Tusculanum, proscripsisse audio. cupio hos expeditos uidere: cupio etiam Sestium: addes etiam ijs Cælium. quibus omnibus est: αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio restituendo ut Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe sumus. Pinarium, quem mihi cōmendas, diligentissime Deiotarus curat grauiter ægrum. respondi etiam minori. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, id est ad Id. Maij, quamsæpissime mecum per literas colloquare: & cum Athenas ueneris, (iá enim sciemus de rebus urbanis, de prouincijs, quæ omnia in mensem Martium sunt collata) utique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Genuarios à Cæsare per Herodē, talenta Attica L, extorsistis: in quo, ut audio, magnū odium Pompeij suscepistis: putat enim suos nummos uos comedisse, Cæsarem in
* merito reædificando diligentiorē fore. hoc ego ex P. Vedio magno nebulone, sed Pompeij tamen familiari audiui. hic Vedius uenit mihi obuiā cū duobus essedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro qua, si Curio legem pertulerit, HS centena pendat necesse est. erat præterea cynocephalus in essedo: nec deerant onagri. nunquam uidi hominem nequiorem. sed extremum audi. diuersatus est Laodiceæ apud Pompeium Vindullum: ibi sua deposuit, cum ad me profectus est. moritur interim Vindullus: quæ res ad

illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui, sæpe sum expertus, sæpe etiam leniui iratũ. id scire te arbitror. in hac autẽ peregrinatione, militiáue nostra sæpe incensum ira uidi, sæpe placatũ. quid ad Statium scripserit, nescio. quidquid acturus de tali re fuit, scribendum tamen ad libertum non fuit. mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat secus, quàm uolumus, quamq; oportet. nec satis est in eiusmodi re se quenque præstare. ac maxime partes istius officij sunt pueri Ciceronis, siue iam adolescentis: quod quidem illum soleo hortari. ac mihi uidetur matrem ualde, ut debet, amare, teq; mirifice. sed est magnum illud quidem, ueruntamen multiplex pueri ingenium. quo ego regendo habeo negotij satis. quoniam respondi tuæ paginæ postremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam.

Peloponnesias ciuitates omnes maritimas esse, hominis non nequam, sed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam secuti sunt: nec ullum in Peloponneso locum excipit. cum mihi auctor placeret (etenim erat ἱστορικώτατος, & uixerat in Peloponneso) admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionysio: atque is primo est commotus: deinde, quòd tum de isto Dicæarcho non minus bene existimabat, quàm tu de C. Vestorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ censebat esse Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei uidebantur: idq; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirma-

bat, ubi mentio nõ fit istorum: itaque istum ego locum totidem uerbis à Dicæarcho transtuli. Phliasios dici sciebam: & ita fac ut habeas: nos quidem sic habemus. sed primo me ἀναλογία deceperat, φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, quod ὀποῦντιοι, σιποῦντιοι. sed hoc continuo correximus.

Lætari te nostra moderatione, & continẽtia uideo. tum id magis faceres, si adesses, atq; hoc foro, quod egi ex Idib. Feb. Laodiceæ ad Cal. Maij omnium diœcesiũ præter Ciliciæ. mirabilia quædã effecimus. ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ sunt: omnes suis legibus, & iudicijs usæ, αὐτονομίαν adeptæ, reuixerunt. his ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas, aut leuandas dedi: uno, quod omnino nullus in imperio meo sumptus factus est, (nullũ cũ dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruncius quidem. hac autẽ re, incredibile est, quantum ciuitates emerserint. accessit altera. mira erant in ciuitatibus ipsorum furta Græcorum, quæ magistratus sui fecerant. quæsiui ipse de ijs, qui annis decẽ proximis magistratũ gesserant. aperte fatebantur: itaque sine ulla ignominia suis humeris pecunias populis retulerunt. populi autẽ nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiã superioris lustri reddiderunt. itaque publicanis in oculis sumus: gratis, inquis, uiris: sensimus. iam cætera iurisdictio nec imperita, & clemens, cum admirabili facilitate. aditus autẽ ad me minime prouinciales. nihil per cubicularium. ante lucẽ inambulabã domi, ut olim cãdidatus grata hæc, et magna, mihiq; nõdũ laboriosa ex illa uetere militia. Nonis Maij in Ciliciã cogitabã: ibi cũ Iuniũ mẽsem cõsum

psissem, atq; utinã in pace, (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere: annuæ enim mihi operæ ad III. Cal. Sext. emerētur. magna autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri. habebam acta urbana usque ad Non. Mart. è quibus intelligebam Curionis nostri cõstãtia omnia potius actũ iri, quàm de prouincijs. ergo, ut spero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo nostrum: sic enim mauis. equidẽ omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas scilicet: ipsum enim triduũ, quatriduum'ue mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. sed & tum præsens, & postea creberrime nõ destiti rogare, & petere mea causa, suadere, & hortari sua. multum profeci, sed quantum, non plane, quia longe absum, scio. Salaminios autem (hos enim poterã coercere) adduxi, ut totũ nomẽ Scaptio uellent soluere, sed centesimis ductis à proxima quidẽ syngrapha, nec perpetuis, sed renouatis quotannis. numerabantur nũmi: noluit Scaptius. tu qui ais Brutũ cupere aliquid perdere? quaternas habebat in syngrapha. fieri non poterat: nec, si posset, ego pati possem. audio omnino Scaptium pœnitere. nam quod S.C. esse dicebat, ut ius ex syngrapha diceretur: eo consilio factum est, q pecuniam Salaminij contra legem Gabiniam sumpserant. uetabat autem Auli lex ius dici de ita sumpta pecunia. decreuit igitur senatus, ut ius diceretur ista syngrapha. nunc ista habet iuris idem, quod cæteræ; nihil præcipui. hæc à me ordine facta puto me Bruto probaturũ: tibi, nescio

Catoni certe probabo. sed iam ad te ipsum reuertor.

Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegantiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo? (inquit Ennius) ut equites Scaptio ad pecuniam cogendum darem, me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdum, φ non simul sis, paterere me id facere, si uellē? non amplius, inquis, quinquaginta. cum Spartaco minus multi primo fuerunt. quid tandē isti mali in tam tenera insula nō fecissent? nō fecissent autē? immo quid ante aduentū meū nō fecerunt? inclusum in curia senatum habuerūt Salaminiū ita multos dies, ut interierint nōnulli fame: erat enim præfectus Appij Scaptius, & habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius me hercule os mihi ante oculos solet uersari, cum de aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquam rogas, perfectus ut Scaptius sit? at hoc statueramus, ut negotiatorem neminem. idq; Bruto probaueramus. habeat is turmas: cur potius, quàm cohortes? sumptu iam nepos euadit Scaptius. uolunt, inquis, principes. scio: nā ad me Ephesum usque uenerunt, flentesq; equitū scelera, & miserias suas detulerunt. itaq; statim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certā diē decederent. ob eāq; causam, tū ob cæteras Salaminij nos in cœlum decretis suis sustulerūt. sed iā quid opus equitatu? soluunt enim Salaminij; nisi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centesimis ducant. & ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tū dilaudas, si tale quid fecero? nimis, inquam, in isto Brutum amasti dulcissime Attice: nos, uereor, ne parū. atque hæc, scripsi ego ad Brutū, scripsisse te ad me. cognosce nunc cætera.

Pro Appio nos hic omnia facimus, honeste tamen, sed plane libenter: nec enim ipsum odimus, & Brutũ amamus: & Põpeius à me mirifice contendit, quem mehercule plus, plusq; in dies diligo. C. Celium Quæstorem huc uenire audisti. nescio, quid sit: sed Pammenia illa mihi nõ placēt. Ego me spero Athenis fore mense Septēbri. tuorum itinerum tempora scire sanè uelim. Εὐήθειαν Sempronij Rufi cognoui ex epistole Corcyræa, quid quæris? inuideo potentiæ Vestorij. cupiebã etiam nunc plura garrire: sed lucet: urget turba: festinat Philogenes. ualebis igitur, & ualere Piliam, & Cæciliã nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ETSI nil sanè habebã noui, quod post accidisset, quã dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas: tamẽ, cũ Philotimũ Romã remitterem, scribẽdum aliquid ad te fuit. ac primum illud, quod me maxime angebat, (nõ quo me aliquid iuuare posses: quippe res est in manibus: tu autem abes longe gentium: πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ νότος κυλίνδει λύματ᾽ εὐρείης ἁλὸς) obrepsit dies, ut uides (mihi enim ad III. Cal. Sext. de prouincia decedẽdũ est) nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem: primum quòd uidetur esse honos: nemo igitur potior: deinde quòd solum habeo prætorium: Pontinus enim ex pacto, & conuentu (nã ea lege exierat) iam à me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat: etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est. persuaderi ei non posse arbitror:

odit enim prouinciam: & hercule nihil odiosius, nihil molestius. deinde, ut mihi nolit negare; quidnam mei sit officij? cum bellum esse in Syria magnum putetur, id uideatur in hanc prouinciam erupturum; hic praesidij nihil sit; sumptus annuus decretus sit: uideatur ne aut pietatis esse meae, fratrem; aut diligentiae, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, solicitudine afficior, magna inopia consilij. quid quaeris? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior? decedes, cum uoles: nisi forte iam decessisti. quem uidebitur, praeficies Thesprotiae, & Chaoniae. nec dum tamen ego Quintum conueneram, ut iam, si id placeret, scirem, posset ne ab eo impetrari: nec tamen, si posset, quid uellem, habebam. hoc est igitur eiusmodi. reliqua plena adhuc & laudis, & gratiae, digna ijs libris, quos dilaudas. conseruatae ciuitates: cumulate publicanis satisfactum: offensus contumelia nemo, decreto iusto, & seuero perpauci, nec tamen quisquã ut queri audeat. res gestae dignae triumpho. de quo ipso nihil cupide agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. clausula est difficilis in tradenda prouincia. sed haec deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus scilicet plura tu scis: saepius, & certiora audis. equidem doleo non me tuis literis certiorẽ fieri: huc enim odiosa afferebantur de Curione, de Paulo: nõ quo ullum periculum uideam stante Pompeio, uel etiam sedente, ualeat modo: sed mehercule Curionis, & Pauli meorum familiariũ uicem doleo. formam igitur mihi totius Reip. si iam es Romae, aut cum eris, uelim mittas, quae mihi obuiã ueniat, ex qua me fingere possim, & praemeditari, quo

animo accedam ad Vrbem: est enim quiddã, aduenientem non esse peregrinum, atque hospitem. Et, quod pene præterij, Bruti tui causa, ut sæpe ad te scripsi, feci omnia. Cyprij numerabant: sed Scaptius centesimis renouato in singulos annos fœnore contentus non fuit.

Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipsum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præstare non poteram: erat enim Rex perpauper; aberamq; ab eo ita lõge, ut nihil possem nisi literis, quibus pugnare non dedisti. summa hæc est. pro ratione pecuniæ liberius est brutus tractatus, quã Põpeius. Bruto Curata hoc anno talenta circiter C. Põpeio in sex mensibus promissa C C. iam in Appij negotio quantũ tribuerim Bruto, dici uix potest. quid est igitur, quod laborẽ? amicos habet meras nugas, M. Scaptium, qui, quia nõ habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante me fecerat, fortasse succenset: aut quia præfectus non est, quod ego nemini tribui negotiatori, nõ C. Vẽnonio meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ ostenderam me seruaturum, in quo perseueraui. sed quid poterit quæri is, qui auferre pecuniam cũ posset, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto esse satisfactum. is à me Tribunatum cum accepisset, quem ego ex Bruti literis ei detulissem, postea scripsit ad me se uti nolle eo Tribunatu. Caius est quidã, cui cũ præfecturam detulissem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is me nec proficiscentem Apameã prosecutus est: nec, cum postea in castra uenisset. atque inde discederet, nũ quid uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, nescio quare, non

amicus.hunc ego si in præfectis habuissem, quẽ tu me hominem putares? qui, ut scis, potentissimorũ hominũ, contumaciam nunquã tulerim, ferrem huius assectæ? etsi hoc plus est, quàm ferre, tribuere etiã beneficij aliquid, & honoris. is igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidisset Romam proficiscens, me ita appellauit (Culleolum uix auderem) unde, inquit, me iubes petere cibaria? profecto respõdi lenius, quã putabãt oportuisse, qui aderant: me nõ instituisse ijs dare cibaria, quorũ opera non essem usus. abijt iratus. huius nebulonis operatione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum non habebis. sed illum eum futurum esse puto qui esse debet. tibi tamen causam notam esse uolui: et ad ipsum hæc perscripsi diligentissime. omnino (soli enim sumus) nullas unquã ad me literas misit Brutus, ne proxime quidẽ de Appio, in quibus nõ inesset arrogans ἀκοινώνητον aliquid. tibi autem ualde solet in ore
* esse grauius autem non cantemnere se, & Reges odisse superbos. in quo tamẽ ille mihi risum magis, quàm stomachũ mouere solet. sed plane parũ cogitat, quid scribat, aut ad quẽ. Quintus Cicero puer legit, ut opinor, et certe, epistolã inscriptã patri suo: solet enim aperire, idq; de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri. in ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerũ. lacrimans mecũ est questus. quid quæris? miram in eo pietatem suauitatẽ, humanitatemq; perspexi: quo maiorẽ spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. id te igitur scire uolui. ne illud quidem prætermittã. Hortẽsius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitiose, et turpiter, hũc

ego patris causa uocaui ad cœnã, quo die uenit: et eiusdem patris causa nihil amplius. is mihi dixit, se Athenis me expectaturũ, ut mecũ decederet. recte, inquam: quid. n. dicerẽ? omnino puto nihil esse, quod dixit: nolo quidem, ne offendã patrem, quem mehercule ualde diligo. sin fuerit meus comes, moderabor, ita ne quid eũ offendã, quẽ minime uolo. hæc sunt, etiam illud. Orationẽ Q. Celeris mihi uelim mittas cõtra M. Seruiliũ, literas mitte quãprimũ, si nihil fuerit, uel per tuum tabellarium. Piliæ, & filiæ salutem. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerũt: magnũ in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio administrãdi, quòd paucos dies habebã reliquos annui muneris: illud autem difficillimum: relinquendus erat ex S. C. qui præesset. nihil minus probari poterat, quã Quæstor Messinius. nã de Celio nihil audiebamus. rectissimum uidebatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militũ improbitas, sexcenta præterea. ò rem totam odiosam. sed hæc fortuna uiderit: quoniam consilio non multum uti licet. Tu quando Romam saluus, ut spero, uenisti, uidebis, ut soles, omnia, quæ intelliges nostra interesse, in primis de Tullia mea: cuius de conditione quid mihi placeret, scripsi ad Terentiam, cũ tu in Græcia esses: deinde de honore nostro: quod. n. tu abfuisti, uereor, ut satis diligenter actum in senatu sit de literis meis. illud præterea μυστικώτερον ad te scribam, tu sagacius odorabere.

τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶδα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώνη, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δή, μή τι νοήσῃς. εἰ; δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλίας. *non queo tantum, quantum uereor, scribere. tu autem fac, ut mihi tuæ literæ uolent obuiæ. hæc festinans scripsi in itinere, atque agmine.* Piliæ, & Puellæ Cæciliæ *bellissimæ salutem dices.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC *quidē profecto* Romæ *es: quò te. si ita est, saluū uenisse gaudeo: unde quidē quandiu abfuisti, magis à me abesse uidebare, quàm si domi esses: minus. n. mihi meæ notæ res erāt, minus etiā publicæ. quare uelim, & si, ut spero, te hæc legente aliquantum tamen uiæ processero, tamē obuias mihi literas quā argutissimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo scripsi ad te antea.* τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς οὐξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. *hoc tu indaga, ut soles, ast hoc magis.* ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιατικῶν μη. καὶ κληρονομήσας χμ. κ. μ. τούτων δέ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύτερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν, ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ

τῶν

τῶν τόκων ὀλιγωρήσης τῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας. ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καὶ τὶ σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, εἰπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. meq; obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. reliqua uide, &, quantũ fieri potest, perspiciamus. etsi annuum tempus propè iam emeritum habebamus; dies enim XXXIII erant reliqui: solicitudine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur: cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mœrore suo maximam curam belli sustineret, ad meq; Legati eius, & Quæstor, et amici literas mitterent, ut subsidio uenirem; etsi exercitum infirmum habebam, auxilia sanè bona, sed ea Galatarum, Pisidarum, Lyciorum, (hæc enim sunt nostra robora) tamen esse officiũ meũ putaui, exercitum habere quàmproxime hostẽ, quoad mihi præesse prouincias per S. C. liceret. sed, quo ego maxime delectabar, Bibulus molestus mihi non erat, de omnibus rebus scribebat ad me potius, & mihi decessionis dies λεληθότως obrepebat. qui cum aduenerit; ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam, nisi Celius Quæstor uenerit; de quo adhuc nihil certi habebamus. cupiebã me hercule longiorẽ epistolã facere: sed nec erat res, de qua scriberem; nec iocari præ cura poteram. ualebis igitur, & puellæ salutem articulate dices, nostræq; Piliæ.

CICERO ATTICO S.

EGO, dũ in prouincia omnibus rebus Appiũ orno, subito sum factus accusatoris eius socer. id quidem,

inquis, Dij approbent. ita uelim: teq; ita cupere certo scio: sed crede mihi, nihil minus putarā ego, qui de T. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miseram, qui Romam uenerunt factis sponsalibus. sed hoc spero melius. mulieres quidem ualde intelligo delectari obsequio, & comitate adolescentis. cætera noli ἐξακανθίξειν: sed heus tu, πυρούς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? etsi non impediebant mei certe libri: non enim ista largitio fuit in ciueis, sed in hospites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλαια iubes cogitare, quoniam Appius de Eleusinæ non cogitet. De Hortensio te certo scio dolere: equidem excrucior, decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere.

Nos prouinciæ præfecimus Celium: puerum, inquies, & fortasse fatuum, & non grauem, & non continentem: assentior: fieri non potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te scripseras, quid esset mihi faciundum de relinquendo, eæ me pungebant: uidebam enim, quæ tibi essent ἐποχῆς causæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem sine contumelia Quæstori, nobili præsertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, statueram fratrem relinquere, aut etiam reip. causa contra S.C. ipse remanere. qui posteaquam incredibili felicitate discesserunt, sublata dubitatio est. uidebam sermones, hui fratrem reliquit? num est hoc nō plus annum obtinere prouinciam? quid quòd senatus eos uoluit præesse prouincijs, qui nō præfuissent? at hic triennium. ergo hæc ad populum. quid

quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracundius, aut contumeliosius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? quid, si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat, teq; id censere moleste ferebat. at nunc Cælius non dico equidem, quod egerit; sed tamen multo minus laboro. adde illud: Pompeius, eo robore uir, ijs radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eum, quem reliquissem? hoc melius, & huius rei plura exempla. senectuti quidem nostræ profecto aptius. at te apud eum, Dij boni, quanta in gratia posui? eiq; legi literas non tuas, sed librarij tui.

Amicorum literæ me ad triunphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostram, non negligendam. quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS FILIVS, pie sanè, me quidem certe multum hortante, sed currentem animum patris sui sorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ literæ excitarunt. quid quæris? confido rem, ut uolumus, esse.

Bis ad te ante scripsi de re mea familiari, si modo tibi redditæ literæ sunt, Græce ἐν αἰνιγμοῖς. scilicet nihil est mouendum. sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, &, ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies.

ego Laodiceæ Quæstorem Messinium expectare iussi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum uolo puerorum causa inde quamprimum Athenas: etsi Etesiæ ualde reflant: sed uolo his magistratibus, quorum uoluntatem in supplicatione sum expertus. tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putes reip. nomine tardandum esse nobis. Tiro ad te dedisset literas, nisi eum grauiter ægrum Eseæ reliquissem. sed nunciant, melius esse. ego tamen angor: nihil enim illo adoloscente castius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM instituissem ad te scribere, calamumq; sumpsissem, Batonius è naui recta ad me uenit domũ Ephesi, & epistolá tuam reddidit prid. Cal. Oct. lætatus sum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiá mehercule sermone eiusdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæsarianos. cũ Lepta etiá plura locutus est; spero, falsa, sed certe horribilia exercitum, nullo modo dimissurum: cum illo Prætores Dess. Cassium Trib. Lentulum Cos. facere: Pompeio in animo esse Vrbem relinquere: sed heus tu, nunquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filij? at à quibus uictus? sed ad rem. Nos Etesiæ uehementissime tardarunt. detraxit XX ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum. Cal. Oct. Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquinio simul è portu egredienti, sed expeditius nauiganti. nos Rho-

um aphractis, cæterisq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut nõ posset magis. De raudusculo Puteolano, gratũ. nunc uelim dispicias res Romanas; uideas, quid nobis de triũpho cogitandum putes, ad quem amici me uocant. ego, nisi Bibulus, qui, dum unus hospes in Syria fuit, pedem porta nõ plus extulit, q̃ domo sua, admiteretur de triũpho, æquo animo essem. nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν. sed explora rem totam, ut, quo die congressi erimus, cõsilium capere possimus. at multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecũ aut paulo ante uẽturus esset. Cicero tibi plurimam salutem dicit. tu dices utriusq; nostrum uerbis & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

IN PIRAEEA cum exissem prid. Id. Oct. accepi ab Acasto seruo meo statim tuas literas: quas quidẽ cũ expectassem iádiu, admiratus sum, ut uidi obsignatam epistolam, breuitatem eius: ut aperui, rursus σύγχυσιν literularum, quæ solent tuæ compositissimæ, & clarissimæ esse. ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita scripseras, te Romam uenisse ad XII. Cal. Oct. cum Feb. perculsus uehementer, nec magis, quàm debui, statim quæro ex Acasto. ille & tibi, & sibi uisum, & ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tũ te habentem scripsisse. sed clamaui tamen, admiratusq; sum, quòd nihilo minus ad me tua manu scripsisses. quare de hoc satis: spero enim, quæ tua prudentia

& temperantia, & hercule, ut me iubet Acastus, confido te iam, ut uolumus, ualere. A Turranio te accepisse meas literas gaudeo. παραφύλαξον, si me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. hanc, quæ mehercule mihi magno dolori est, (dilexi enim hominem) procura, quantulacunque est, Prætianam hæreditatem. prorsus illam ne attingas. dices nũmos mihi opus esse ad apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognosces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intellexi ex tuis literis, te ex Turranio audisse, à me prouinciam fratri traditam. adeon ego non perspexeram prudentiam literarum tuarum? ἐπέχειν te scribebas. quid erat dubitatione dignum? si esset quidquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις ista mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem: τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί. eadem omnia, quasi collocuti essemus, uidimus. non fuit faciendum aliter, meq; ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. sed puto te accepisse de hac re epistolam scriptam accuratius. ego tabellarios postero die ad uos eram missurus. quos puto ante uenturos, quàm nostrum Saufeium. sed eum sine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est de Dolabella, perscribas: de Rep. quam præuideo in summis periculis: de Censoribus, maximeq; de signis, tabulis quid fiat, referatur ne. Idibus Oct. has dedi literas: quo die, ut scribis, Cæsar Placentiam legiones quatuor. quæso, quid nobis futurum est, maxime scribas. Athenis statio mea nunc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

DEDERAM equidem L. Saufeio literas,& dederam ad te unum,quòd, cum nō esset temporis mihi ad scribēdum satis,tamen hominem tibi tā familiarem sine meis literis ad te uenire nolebam : sed , ut philosophi ambulant , has tibi redditum iri putabam prius . sin iam illas accepisti, scis me Athenas uenisse pridie Id. Oct. è naui egressum in Piræeum tuas ab Acasto nostro literas accepisse : conturbatum , quòd cum febre Romam uenisses : bono tamen animo esse cœpisse , quòd Acastus ea, quæ uellem , de alleuato corpore tuo nunciaret : cohorruisse autem , quòd tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrent ; & egisse tecum , ut uideres , ne quid φιλοτιμίας eius , quem nosti , nobis noceret , & de quo iam pridem ad te scripseram. Turranius autē secus tibi Brundusij dixerat : quod ex ijs literis cognoui , quas à Xenone optimo uiro accepi . cur fratrem prouinciæ non præfecissem . exposui breuiter . hæc ferè sunt in illa epistola . nunc audi reliqua. Per fortunas , omnem tuum amorem , quo me es amplexus , omnemq; tuam prudentiam , quam mehercule in omni genere iudico singularem, conferto ad eam curam, ut de omni statu meo cogites : uidere enim mihi uideor tantam dimi-

cationem,nisi idem Deus,qui nos melius, quàm optare auderemus, Parthico bello liberauit, respexerit Remp. quanta nunquam fuit. age,hoc malum mihi commune est cum omnibus:nihil tibi mando, ut de eo cogites: illud meum proprium πρόβλημα quæso suscipe. uidesne,ut te auctore sim utrunque complexus? ac uellem à principio te audisse amicissime monentem: ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδ@: sed aliquando tamen persuasisti,ut alterum complecterer,quia de me erat optime meritus; alterum,quia tãtum ualebat. feci igitur, atque effeci omni obsequio, ut neutri illorum quisquam esset me carior: hæc enim cogitabamus,nec mihi iuncto cum Pompeio fore necesse peccare in Rep.aliquãdo;nec cũ Pompeio sentienti,pugnandum esse cum Cæsare; tanta erat illorum coniunctio. nunc impendet,ut & tu ostendis,& ego uideo,summa inter eos contentio. me autem uterq; numerat suum nisi forte simulat alter:nam Pompeius non dubitat(uere enim iudicat)ea,quæ de Rep.nunc sentiat,mihi ualde probari.utriusq; autem accepi eiusmodi literas eodẽ tempore,quo tuas, ut neuter quẽquam omnium pluris facere,quàm me, uideretur. uerum quid agam? non quæro illa ultima(si enim castris res geretur, uideo cũ altero uinci satius esse,quã cũ altero uincere) sed illa, quæ tũ agentur,cũ uenero,ne ratio absentis habeatur, ut exercitũ dimittat.dic M.Tulli.quid dicam?expecta, amabo te,dum Atticum conueniam. nõ est locus ad tergiuersandum contra Cæsarem.ubi illæ sunt densæ dexteræ?nam ut illi hoc liceret,adiuui rogatus ab ipso Rauennæ de Celio Tribuno pl.ab ipso autẽ?etiã à Cneo no=

ſtro in illo diuino tertio Cóſulatu. aliter ſenſero: αἰδέομαι non Pópeium modo, ſed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, quis? tu ipſe ſcilicet laudator & factorũ, & ſcriptorum meorum. hác ego plagam effugi per duos ſuperiores Marcellorũ Conſulatus, cum eſt actum de prouincia Cæſaris. nunc Incido in diſcrimen ipſum. itaque ut ſtultus primus ſuam ſententiam dicat, mihi ualde placet de triũpho nos moliri aliquid, extra Vrbem eſſe cum iuſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, ut eliciant ſententiam meam. ridebis hoc loco fortaſſe: quàm uellem etiam nunc in prouincia morari. plane opus fuit, ſi hoc impendebat: etſi nil miſerius: nam ὁδοῦ πάρεργον uolo te hoc ſcire, omnia illa prima, quæ etiam tu literis in cœlum ferebas, ἐπίπηκτα fuerunt. quàm non eſt facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna ſimulatio. cum enim hoc rectum, & glorioſum putarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me C. Celio Quæſtori relinquere annuũ, referre in ærariũ ad HS CIↃ: ingemuit noſtra cohors, omne illud putans diſtribui ſibi oportere; ut ego amicior inuenirer Phrygum, & Cilicum ærarijs, quàm noſtro. ſed me non mouerunt: nam & mea laus apud me plurimũ ualuit; nec tamẽ quidquam honorifice in quẽquam fieri potuit, quod præter miſerim. ſed hæc fuerit, ut ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. tu autem de noſtro ſtatu cogitabis: primum quo artificio tueamur beneuolentiam Cæſaris: deinde de ipſo triumpho: quem uideo, niſi Reip. tempora impedient, εὐπόριστον, indico autem cum ex literis amicorum, tum ex ſupplicatione; quam qui non decreuit,

dius decreuit, quàm si omneis decreuisset triumphos. ei porrò assensus est unus familiaris meus Fauonius, alter iratus Hirrus. Cato autem & scribendo affuit, et ad me de sententia sua iucundissimas literas misit. sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catoni, nec scribit quid ille sententiæ dixerit, sed tantum supplicationem eum mihi non decreuisse. redeo ad Hirrum. cœperas eum mihi placare: perfice. habes Scrofam. habes Silium. ad eos ego etiã antea scripsi, & ad ipsum Hirrum: locutus enim erat cum ijs, commode se potuisse impedire, sed noluisse; assensum tamẽ esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimã in me sententiam dixisset; nec me ad se ullas literas misisse, cum ad omneis mitterem. uerum dicebat: ad eum enim solum, & ad Crassipedem non scripseram. atque hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. dijungere me ab illo uolo. mirus est φυράτης Germanus Lartidius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus, hoc primum, quod accessit cura dolori meo, sed hoc tamen, quidquid est, Prætianum cũ ijs rationibus, quas ille meas tractat, admisceri nolo. scripsi ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum, me, quidquid possem numorum, ad apparatum sperati triumphi ad tę redacturum. ita puto ἄμεμπτα fore. uerum ut lubebit. hanc quoquę suscipe curam, quemadmodum experiamur. id & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro & Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM uenimus VII. Cal. Dec. usi tua felicitate nauigandi. ita belle nobis flauit ab Epero lenissimus Auster, mitis. hunc σπουδάζοντας, si cui uoles τῶν νεωτέρων, pro tuo uendito. Inualetudo tua me ualde conturbat: significāt enim tuæ literæ te prorsus laborare. ego autem cum sciam, quàm sis fortis, uehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat. etsi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse; & alteram leuiorem accedere. Terentia uero, quæ quidē eodē tēpore ad portā Brundusinam uenit, quo ego in portum, mihiq; obuiā in foro fuit, L. Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat, etiā eam decessisse. quod si ita est, quod maxime mehercule opto; id spero tua prudētia, & tēperātia te consecutū. uenio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorē, quæ quidē erāt tua manu. nā Alexidis manū amabam, ꝙ tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ: manum non amabam, quia indicabat te non ualere. cuius quoniā mentio iam facta est, Tironem Patris ægrum reliqui, adolescentem, ut nosti, (& adde si quid uis) probum: nihil uidi melius: itaq; careo ægre. quanquā uidebatur se nō grauiter habere: tamē sum solicitus, maximāq; spem habeo in M. Curij diligētia, de qua ad me scripsit Tiro, & multi nunciarūt. Curius autem ipse sensit, quàm tu uelles à me diligi: & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facile diligas

αὐτόχθων in homine urbanitas. eius testamentum de tortorio Ciceronum signis obsignatum, cohortisq; praetoriae. fecit palàm te ex libella, me ex teruncia. Corcyrae Alexion me opipare muneratus est. Q. Ciceroni obsisti non potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola tua te delectari laetor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα: etenim si haec non est, nulla potest homini esse ad hominem naturae adiunctio: qua sublata, uitae societas tollitur. bene conueniant, inquit Carneades, spurce, sed tamen prudétius, quã Lucius noster, & Patron: qui, cũ omnia ad se referant, nec quidquã alterius causa fieri putent; & cũ ea re bonũ uirũ oportere esse dicant, ne malũ habeat, nõ quo id natura rectum sit; non intelligunt se de callido homine loqui, non de bono uiro. sed haec opinor sunt in ijs libris, quos tu laudando, animos mihi addidisti. redeo ad rem.

Quo modo expectabam epistolam, quã Philoxeno dedisses? scripseras enim, in ea esse de sermone Pompeij Neapolitano. eã mihi Patron Brundusij reddidit, Corcyrae, ut opinor, acceperat. nihil potuit esse iucundius: erat enim de Rep. de opinione, quam is uir haberet integritatis meae; de beneuolentia, quam ostendit eo sermone, quem habuit de triumpho. sed tamen hoc iucundissimum, quòd intellexi te ad eum uenisse, tu eius animum erga me perspiceres. hoc mihi inquam accidit iucundissimum. de triumpho autẽ nulla me cupiditas unquã tenuit ante Bibuli impudẽtissimas literas, quas amplissime supplicatio consecuta est. à quo si ea gesta sunt, quae scripsit, gauderem, & honori fauerem: nunc illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem,

fuit, nō extulerit, honore augeri, me, in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum, nostrum inquam te coniungens. itaque omnia experiar, & ut spero, assequar. quòd si tu uale- res, iam mihi quædam explorata essent, sed, ut spero, ua lebis. De rauduſculo Numeriano multum te amo. Hortensius quid egerit, aueo scire, Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integrita tis, iustitiæ, clementiæ, fidei mihi testimonium, quòd non quærebam; quod postulabam, negauit. itaque Cæ- sar ijs literis, quibus mihi gratulatur, & omnia polli- cetur, quo modo exultat Catonis in me ingratissimi in iuria? at hic idem Bibulo dierum XX. ignosce mihi, nō possum hæc ferre, nec ferā. cupio ad omneis tuas epi- stolas, sed nihil necesse est: iam enim te uidebo. illud ta men de Chrysippo. nam de altero illo minus sum admi ratus operario homine: sed tamen ne illo quidem quid quam improbius. Chrysippum uero, quem ego propter literularū nescio quid libenter uidi, in honore habui, di scedere à puero insciēte me? mitto alia, quæ audio, mul ta: mitto furta: fugā non fero, qua mihi nihil uisum est sceleratius. itaque usurpaui uetus illud Drusi, ut fe runt, Prætoris in eo, qui eadem liber non iuraret: me istos liberos non addixisse, præsertim cū adesset nemo, à quo recte uindicarentur. id tu, ut uidebitur, ita acci- pies: ego tibi assentiar. uni tuæ disertissimæ epistolæ nō rescripsi, in qua est de periculis reip. quid rescriberem? ualde eram perturbatus: sed ut nihil magnopere me- tuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulum semiuiuum reliquerunt. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

AD VIII. Idus Dec. in Trebulanum ueni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aspectu uoluptatẽ cepi, quòd erant à teipso scriptæ: deinde earum accuratissima diligẽtia sum mirum in modum delectatus. ac primũ illud, in quo te Dicæarcho assentiri negas, etsi cupidissime expetitum à me sit, et approbate te, ne diutius anno in prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum: sic enim scito, uerbum in senatu factũ esse nunquam de ullo nostrum, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S.C. maneremus: ut iã ne istius quidem rei culpam sustineã, quòd minus diu fuerim in prouincia: quàm fortasse fuerit utile. sed quid, si hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipso: siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum uictoriam; utriusuis rei me aut adiutorẽ uelim esse, aut certe non expertum: sin uincuntur boni; ubicunque essem, unà cum ijs uictus essem. quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse. quòd si ita nobis cogitatio de triũpho iniecta nõ esset, quã in quoq; approbas: næ tu haud multũ requireres illum uirũ, qui in VI. libro informatus est: quid enim tibi faciã, qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum non dubitabo rẽ tantam abijcere, si id erit rectius. utrunque uero simul agi nõ potest, & de triumpho ambitiose, & de rep. libere. sed ne dubitaris, quin, quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. nam quod putas utilius esse, uel mihi quàm tu=

tius ſit, uel etiã ut reipub. prodeſſe poſſim, me eſſe cum imperio: id coràm conſiderabimus quale ſit: habet enim res deliberationem: etſi ex parte magna tibi aſſentior.

De animo autem meo erga rempu. bene facis, quòd non dubitas: & illud probe iudicas, nequaquam ſatis pro meis officijs, pro ipſius in alios effuſione illum in me liberalem fuiſſe: eiuſq; rei cauſam uere explicas; & eis, quæ de Fabio, Caninioq; acta ſcribis, ualde conſentiunt. quæ ſi ſecus eſſent, totumq; ſe ille in me profudiſſet: tamen illa, quam ſcribis, cuſtos Vrbis me præclare inſcriptionis memorem eſſe cogeret; nec mihi concederet: ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus; ſed aliquid nos uellet nobis dignũ & ſentire, & defendere. quod quidem agerem, ſi liceret, alio modo, ac nunc agendum eſt. de ſua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis: nam ſi reſpub. defenditur, cur ea Cõſule iſto ipſo defenſa non eſt? cur ego, in cuius cauſa reipub. ſalus conſiſtebat, defenſus poſtero anno non ſum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum eſt? cur tantopere pugnatum eſt, ut de eius abſentis ratione habenda decem Tribuni pl. ferrent? his ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue reſpub. ad reſiſtendũ imbecilla ſit. quã mallem tantas ei uires non dediſſet, quàm nunc tam ualenti reſiſteret. ſed quoniam res eò deducta eſt, non quæram, ut ſcribis, τὸ σκάφος τῶν Ἀτρειδῶν: mihi σκάφος unũ erit, quod à Pompeio gubernabitur. illud ipſum, quod ais; quid fiet, cum erit dictum? dic M. Tulli σύντομα. Pompeio aſſentiar. ipſum tamen Pompeium ſeparatim ad concordiam hortabor: ſic enim ſen-

tio, maximo in periculo rem esse. uos scilicet plura, qui in Vrbe estis. ueruntamen hoc uideo, cum homine auda cissimo, paratissimoq; negotium esse: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis dãnatione, igno miniaq; dignos illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, Tribunos ualentes addito C. Cassio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plures esse intelligo, quàm putaram. causam solum illa causa non habet: cæteris rebus abun dat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus semper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia decessit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quem cũ ornauit Cato, declarauit ijs se solis non inuidere, quibus nihil, aut non multũ ad digni tatem posset accedere. Nunc uenio ad priuata: ferè enim respõdi tuis literis de rep. & ijs, quas in sub urba no, et ijs, quas postea scripsisti. ad priuata uenio. unum etiam de Celio. tantum abest, ut meam ille sententiam moueat, ut ualde ego ipsi, quòd de sua sentẽtia decesserit, pœnitendum putem. sed quid est, quòd cuncti Lu-
* ceijs sint addicti? hoc te prætermisisse miror. De Philotimo faciam equidem, ut mones: sed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq; idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit. id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse tibi edidit, tantum. & plus etiam ipse mihi deberet. sed in hoc genere, si modo per remp. licebit, nõ accusabimur posthac: neque her-

cule

cule antea negligentes fuimus, sed amicorum multitudine occupati: ergo utemur, ut polliceris, & opera, & consilio tuo, nec tibi erimus, ut spero, in eo molesti. De Serperastris cohortis *meæ, nihil est, q doleas: ipsi enim se collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. sed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminē putas. idem & initio fuerat, & nunc est egregius: sed in ipsa decessione significauit sperasse se aliquid, & id, quod animum induxerat paulisper, nō tenuit, sed cito ad se rediit, meisq; honorificentissimis erga se officijs uictus, pluris ea duxit, quàm oēm pecuniam. ego à* Cu*rio tabulas accepi, quas mecum porto.* Hortensij le*gata cognoui. nūc aueo scire, quid hominis sit, & quarum rerū auctionē instituat: nescio enim, cur, cū portam* Flumentanam Celius *occuparit, ego* Puteolos *non faciam meos.* Venio *ad* Piræea. *in quo magis reprehendendus sum, quòd homo* Romanus Piræea *scripserim, non* Piræeū *(sic enim oēs nostri locuti sunt) quàm quòd, in, addiderim: nō enim hoc ut oppido præposui, sed ut loco. & tamē* Dionysius *noster, qui est nobiscum, &* Nicias Cous *non rebatur oppidum esse* Piræea. *sed de re uidero. nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quòd non ut de oppido locutus sum, sed ut de loco: secutusq; sum, non dico* Cæcilium, Mane ut ex portu in Piræeum *(malus enim auctor latinitatis est) sed* Terentium, *cuius fabellæ propter elegātiā sermonis putabantur à* C. Lælio *scribi,* Heri *aliquot adolescentuli coimus in* Piræeum. *& idem,* Mercator *hoc addebat, captam è* Sunio. *quòd si* δήμους *oppida uolumus esse, tam est oppidum* Sunium, *quàm* Piræeum. *sed quoniam gram*

maticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris. ille mihi literas blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certũ est ab honestissima sententia digitum nusquã. sed scis, illi reliquũ quantum sit. putas'ne igitur uerendum esse, ne aut obijciat id nobis aliquis, si languidius; aut repetat, si fortius? quid ad hæc reperis? soluamus, inquis. age, à Celio mutuabitur. hoc tu tamen consideres uelim: puto enim, in senatu si quãdo præclare pro rep. dixero, Tartessiũ istum tuum mihi exeunti, iube sodes numos curare. quid superest? etiam. gener est suauis mihi; Tulliæ, Terentiæ quantumuis uel ingenij, uel humanitatis satis. reliqua, quæ nosti, ferẽda: scis enim, quos aperuimus. qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reũ me facere rentur: ipsis enim expensum nemo offeret. sed hæc coràm: nam multi sermonis sunt. Tironis reficiendi spes est in M. Curio: cui ego scripsi, tibi eum gratissimum facturum. Vale. D. V. Id. Dec. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVM *flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit concedendũ. quem quidem cognoui cum doctũ (quod mihi iã ante erat notum) tum sanctũ, plenum officij, studiosum ẽt meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, planè uirum bonum. Pompeium uidi IIII. Id. Dec. fuimus unà horas duas fortasse. magna lætitia mihi uisus est affici meo aduẽtu. de triumpho hor=*

tari, suscipere partes suas, monere, ne ante in senatum accederem, quàm rem confecissem, ne dicendis sentētijs aliquem Tribunum alienarē. quid quæris? in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. de repub. autem ita mecum locutus est, quasi non dubiū bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ: plane illum ab se alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicasse: uenisse Hirciū à Cæsare, qui esset illi familiarissimus; ad se non accessisse: & cū ille ad VIII. Id. Dec. uesperi uenisset, Balbus de tota re cōstituisset, ad VII. ad Scipionem ante lucem uenisse: multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριῶδες uidebatur esse alienationis. quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi q̀ illū, cui etiam inimici alterum Consulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentē, ut hæc in discrimen adducat. q̀ si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ non audeo scribere. sed ut nunc est, ad III. Non. Ian. ad Vrbem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS *uno tēpore accepi epistolas tuas: quæ mihi, quanquā recentiora audiebā ex ijs, qui ad me ueniebant, tamē erant iucundæ: studiū enim, & beneuolentiā declarabant. Inualetudine tua moueor: & Piliā in idē genus morbi delapsam, curā tibi afferre maiorē sentio. date igitur operam, ut ualeatis. De Tirone uideo tibi curæ esse: quē quidē ego, etsi mirabiles utilitates mihi præbet, cū ualet, in omni genere uel negotiorū uel studiorum meorū, tamen propter humiditatē, &*

modestiam malo saluum, quàm propter usum meum. Philogenes mecũ nihil unquã de Luscenio locutus est. de cæteris rebus habet Dionysium. Sororem tuam nõ uenisse in Arcanum miror. De Chrysippo, meum consilium probari tibi, non moleste fero. Ego in Tusculanũ? nihil sanè hoc tempore deuium est τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δύσχερῆ. sed de Formiano Tarracinam pridie Cal. Ian. inde Pontinum sumam. inde Albanum Pompeij: ita ad Vrbem III. Non. natali meo. De Repu. quotidie magis timeo: non enim boni, ut putaui, consentiunt. quos ego equites Romanos, quos senatores uidi, qui acerrime cum cætera, tũ hoc iter Pompeij uituperarent? pace opus est. ex uictoria cũ multa mala, tum certe tyrannis existet. sed hæc propediem coràm. iam planè mihi deest, quid ad te scribam: nec enim de rep. quòd uterque nostrum scit eadem: & domestica nota sunt ambobus. reliquum est iocari, si hic sinat: nã ego is sum, qui, illi concedi, putem utilius esse, quod postulat, quàm signa conferri: sero enim resistimus ei, quẽ per annos decem aluimus contra nos. quid sentis igitur, inquis? nihil scilicet, nisi de sentẽtia tua, nec prius quidem, quàm nostrum negotium aut confecerimus, aut deposuerimus. Cura igitur, ut ualeas. aliquando ἀπότρεψαι quartanam istam diligentia, quæ in te summa est.

CICERO ATTICO S.

PLANE deest, quid ad te scribã: nota omnia tibi sunt. nec ipse habeo, à te quid expectem. tantum igi-

tur nostrum illud solenne seruemus, ut ne quem istuc euntē sine literis dimittamus. De Rep. ualde timeo: nec adhuc ferè inueni, qui non concedendum putaret Cæsari, quod postularet, potius, quàm depugnandū. est illa quidē impudens postulatio opinione ualentior: cur aūt nunc primum ei resistamus? οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, quàm cum quinquennium prorogabamus, aut cū, ut absentis ratio haberetur, ferebamus. nisi forte hæc illi tū arma dedimus, ut nūc cū bene parato pugnaremus. dices, quid tu igitur sensurus es? non idē, quod dicturus: sentiam enim omnia faciēda, ne armis decertetur: dicam idem, quod Pompeius, neq; id faciā humili animo: sed rursus hoc permagnū Reip. malum est, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

DIONYSIVS, uir optimus, ut mihi quoque est perspectus, & doctissimus, tuiq; amātissimus, Romā uenit XV. Cal. Ian. & literas à te mihi reddidit: tot enim uerba sunt de Dionysio in epistola tua. illud priuatius non ascribis, Et tibi gratias egit. atqui certe ille agere debuit, &, si esset factum, quæ tua est humanitas, ascripsisses. mihi autem nulla de eo παλινῳδία datur propter superioris epistolæ testimonium. si igitur sanè bonus uir: hoc enim ipsum bene fecit, quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatē dedit. Philogenes recte ad te scripsit, curauit enim, quod debuit. eum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret, ita que usus est menses XIIII. Pontinum Cupio ualere:

et quod ſcribis in Vrbem introiſſe, nereor quid ſit: nam id niſi graui de cauſa non feciſſet. Ego, quoniã IIII. Non. Ian. compitalitius dies eſt, nolo eo die in Albanũ uenire moleſtus familiæ: ueniam III. Non igitur: inde ad Vrbem prid. Non. Tua λῆψις quem in diem incurrat, neſcio, ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo De honore noſtro, niſi quid occultæ Cæſar per ſuos tribunos molitus erit, cætera uidentur eſſe tranquilla. tranquilliſſimus autẽ animus meus, qui totum iſtuc æqui boni facit, & eo magis, ꝙ iam à multis audio conſtitutum eſſe Pompeio, & eius conſilio, in Siciliam me mittere, ꝙ imperium habeam. id eſt Ἀβδηριτικὸν: nec enim ſenatus decreuit, nec populus iuſſit me imperiũ in Sicilia habere. ſin hoc Reſp. ad Pompeium refert: qui me magis, quam priuatum aliquẽ mittat? itaque, ſi hoc imperium mihi moleſtum erit, utar ea porta, quam primum uidero. nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamẽ quenquam bonorum, aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego, quos tu bonos eſſe dicas, non intelligo: ipſe nullos noui: ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus: nã ſingulares ſunt boni uiri: uerum in diſſenſionibus ordines bonorum, et genera quærenda ſunt. ſenatum bonũ putas, per quẽ ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquã enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cũ eo agi cœptũ eſſet. quã ſententiã ſenatus ſequi noluit. ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſuccederetur. an publicanos? qui nunquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimũ eſt otiũ: niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint, qui id nũ=

quam, dum modo otiosi essent, recusarunt. quid ergo? exercitũ retinentis, cum legis dies transierit, rationẽ haberi placet? mihi uero ne absentis quidem. sed, cum id datum est, illud unà datum est. annorum decem imperium, & ita latum, placet? placet igitur etiam me expulsum, & agrum Campanum periisse, & adoptatum patritium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tusculanum. sed horum omnium fons unus est. imbecillo resistendũ fuit, & id erat facile. nunc legiones XI, equitatus tantus, quantum uolet; Traspadani, plebs urbana, tot Tribuni pl. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum est, aut habenda è lege ratio. depugna inquis, potius, quã seruias: ut quid? si uictus eris, proscribare: si uiceris, tamen seruias. quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges. ut bos armẽta, sic ego bonos uiros, aut eos quicunque dicentur boni, sequar, etiam si ruent. quid sit optimum male contractis rebus, planè uideo. nemini est enim exploratum, cum ad arma uentũ est, quid futurũ sit: at illud omnibus, si boni uicti sũt, nec in cæde principum clementiorẽ hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderatiorem, quàm Sylla in pecuniis locupletium. ἐμπολιτεύομαι σοι iandudum, & facerem diutius, nisi me lucerna desereret. ad summã dic M. Tulli. assentior Cn. Pompeio, idest T. Pomponio. Alexim humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est (id enim agere uidebatur) saluere iubeas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID opus est de Dionysio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? suspicioné aũt eo mihi maiorẽ tua taciturnitas attulerat, quòd & tu soles conglutinare amicitias testimonijs tuis, & illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebã. sed prorsus ita esse, ut scribis, mihi persuades: itaque ego is in illũ sum, quem tu me esse uis: Diem tuum ego quoque ex epistola quadã tua, quã incipiente febricula scripseras, mihi notaueram, et animaduerterã posse pro re nata te nõ incõmode ad me in Albanũ uenire III. Non. Ian. sed, amabo te, nihil incõmodo ualetudinis feceris: quid enim est tantum in uno, aut altero die? Dolabellã uideo Liuiæ testamẽto cum duobus cohæredibus esse in triente, sed iuberi mutare nomen. est πολιτικὸν σκέμμα, rectũ ne sit nobili adolescẽti mutare nomẽ mulieris testamento. sed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum sciemus, quantum quasi sit in trientis triente.

Quod putasti fore, ut ante, quàm istuc uenirẽ, Pompeiũ uiderem, factum est ita: nam VI. Cal. ad Lauernium me consecutus est. unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad uesperũ secreto collocuti sumus. quod quæris, ecquæ spes pacificationis sit, quantũ ex Põpeij multo, & accurato sermone perspexi, ne uoluntas quidem est: sic enim existimat, si ille uel dimisso exercitu Consul factus sit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atque etiã putat eum, cum audierit contra se diligenter parari, Consulatũ hoc anno neglecturum, ac potius exerci=

tum prouinciamq; retenturum. sin autem ille fureret, uehementer hominem contemnebat, & suis, & Reip. copijs confidebat. quid quæris? etsi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamē leuabar cura, uirum fortē, et peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis simulatæ periculis differentem. habebamus autem in manibus Antonij cōcionem habitā X. Cal. Ian. in qua erat accusatio Pōpeij usque à toga pura, querela de damnatis, terror armorum. in quibus ille, quid censes, aiebat, facturū esse ipsum, si in possessionē Reip. uenerit, cū hæc Quæstor eius infirmus, & inops audeat dicere? quid multa? non modo nō expetere pacem istam, sed etiam timere uisus est. ex illa autem sententia ira relinquēdæ Vrbis mouet hominem, ut puto. mihi autem illud molestissimum est, quòd soluendi sunt numi Cæsari, & instrumentum triumphi eò conferendum: est enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην esset. sed hæc, & multa alia coràm.

Quotidie ne, inquis, à te accipiendæ literæ sunt? si habebo, cui dem, quotidie. at iam ipse ades. tum igitur, cum uenero, desinam. unas uideo mihi à te non esse redditas, quas L. Quintius familiaris meus cū ferret, ad Bustum Basilij uulneratus, & despoliatus est. uidebis igitur, nunquid fuerit in ijs, quod me scire opus sit. & simul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα sanè πολιτικὸν: cum sit necesse aut haberi Cæsaris rationem, illo exercitum, uel per senatum, uel per Tribunos pl. obtinente; aut persuaderi Cæsari, ut tradat prouinciam, atque exercitum, & ita Consul fiat; aut si id nō persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione,

illo patiēte, atque obtinente prouinciam; aut, si per Tribunos pl. non patiatur, tamen quiescat, rem adduci ad interregnum; aut, si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere; illum autem initium facere armorum aut statim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius postulantibus ut è lege ratio habeatur, impetratum non sit; ire autem ad arma aut hanc unā ob causam, quòd ratio non habeatur; aut addita causa, si forte Tribunus pl. senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut senatuscōsulto circūscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicés'ue se expulsum ad illū cōfugerit; suscepto aūt bello, aut tenēda sit Vrbs, aut, ea relicta, ille à commeatu, & reliquis copijs intercludendus: quod horū malorū, quorū aliquod certe subeūdum est, minimum putes. dices profecto, persuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita Consul fiat. est omnino id eiusmodi, ut, si ille eò descendat, cōtra dici nihil possit. idq; eum, si non obtinet ut ratio habeatur retinentis exercitum non facere miror. nobis autem, ut quidam putant, nihil est timendum magis, quàm ille Consul. at, sic malo, inquies, quàm cū exercitu certe. sed, istuc ipsum SIC ò magnū malum, putat aliquis. neq; ei remediū est ullum. cedendum est, si id uolet. uide Consulem illum iterum, quem uidisti Cōsulatu priore. at tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota Resp. quid nunc putas? & eo Consule, Pompeio certum est esse in Hispania. ò rem miseram si quidem id ipsum deterrimū est, quod recusari non potest, & quod ille si faciat, iam iā à bonis omnibus summā ineat gratiam. tollamus igi=

tur hoc,quò illum posse adduci negat.de reliquis quid est deterrimum? concedere illi,quod,ut idem dicit,impudentissime postulat: nam quid impudentius? tenuisti prouinciam per decem annos,non tibi à senatu, sed à te ipso per uim,et per factionem datos preterijt tempus legitimum non legis, sed libidinis tuæ, fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis, & ais, habe mei rationem: habe tu nostrum. exercitum tu habeas diutius,quàm populus iussit inuito senatu? depugnes oportet, nisi concedis, cum bona quidem spe, ut ait idem,uel uincendi,uel in libertate moriendi.iam si pugnandum est; quo tempore,in casu; quo consilio,in tẽporibus situm est.itaque te in ea quæstione nõ exerceo.ad ea,quæ dixi,affer, si quid habes. equidem dies, noctesq; torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO consilium cepi, ut ante,quàm luceret, exirẽ,ne qui cõspectus fieret,aut sermo,lictoribus præsertim laureatis. de reliquo,neque hercule, quid agã, nec,quid acturus sim,scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi cõsilij.tibi uero quid suadeã, cuius ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilij ceperit, capiat'ue, nescio, adhuc in oppidis coarctatus: & stupent omnes. si in Italia consistat, erimus unà. sin cedet, consilij res est. adhuc certe (nisi ego insanio)stulte omnia,& incaute. tu quæso crebro ad me scribe,uel quod in buccam uenerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

QVAESO, *quid hoc est? aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconē amisimus. Labienus discessit ab Cæsare. utrum de imperatore populi R. an de Annibale loquuntur? ô hominē amentē, et miserū, qui ne umbram quidē unquā* τοῦ καλοῦ *uiderit. atq; hæc ait omnia facere se dignitatis causa. ubi est autē dignitas, nisi ubi honestas? nō honestum igitur habere exercitum nullo publico consilio? occupare urbes ciuiū, quo facilior sit aditus ad patriā?* χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, *sexcenta alia scelera moliri,* τὴν θεῶν μεγίστην ὥς ἔχειν τυραννίδα? *sibi habeat suam fortunam. unā mehercule tecum apricationē in illo Lucretino tuo sole malim, quàm omnia istiusmodi regna; uel potius mori millies, quā semel istiusmodi quidquā cogitare. quid si tu uelis, inquis? age quis est, cui uelle non liceat? sed ego ipsum, uelle, miserius eē duco, quā in crucē tolli, una res est ea miserior, adipisci, quod ita uolueris. sed hæc hactenus: libenter enim in his molestijs* ἐνσχολάζωσοι. *redeamus ad nostrum. Per fortunas, quale tibi consiliū Pompeij uidetur? (hoc quæro, q̄ Vrbem reliquerit) ego enim* ἀπορῶ *tum nihil absurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, si Galli uenirent. non est, inquit, in parietibus Resp. at in aris, & focis. fecit idem Themistocles. fluctū enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. at idem Pericles non fecit annum ferè post quinquagesimū, cum præter mœnia nihil teneret. nostri olim, urbe reliqua capta, arcē*

tamen retinuerunt. οὕτω που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rursus autem ex dolore municipali, sermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc consilium exitum habiturum. mira hominum querela est (nescio istic: sed facies, ut sciam) sine magistratibus urbem esse, sine senatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. quid quæris? alia causa facta: nihil iam concedendum putant Cæsari. hæc tu mihi explica qualia sint. Ego negotio præsum non turbulento, uult enim me Pompeius esse, quem tota hæc Cāpana, et maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quē delectus, & summa negotij referatur. itaque uagus esse cogitabam. te puto iam uidere, que sit ὁρμὴ Cæsaris, qui populus, qui totius negotij status. ea enim scribas ad me, & quidē, quoniam mutabilia sunt, quam sæpissime: acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM adhuc à te epistolam acceperam, datam XII. Cal. Iun. in qua significabatur, aliā te ante dedisse, quā nō acceperā. sed quæso ut scribas quā sæpissime nō modo si quid scies, aut audieris, sed ēt si quid suspicabere; maximeq; quid nobis faciundū, aut non faciundum putas. Nam quod rogas, curem, ut scias, quid Pompeius agat: ne ipsum quidem scire puto: nostrum quidem nemo. uidi Lentulum Cos. Formijs X. Cal. uidi libonem. plena timoris, & erroris omnia. ille iter Larinum: ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani, reliqua in Apulia. inde utrum consistere uspiam uelit,

an mare transire, nescitur, si manet, uereor ne exercitum firmum habere non possit. sin discedit, quò, aut quà, aut quid nobis agendum sit, nescio. nam istum quidẽ cuius φαλαρισμὸν, times, omnia teterrimæ facturum puto: nec enim rerum prolatio, nec senatus, magistratuumq; discessus, nec ærarium clausum tardabit. sed hæc, ut scribis, cito sciemus. interim uelim mihi ignoscas, quòd ad te scribo tam multa toties: acquiesco enim, & tuas uolo elicere literas, maximeq; cõsilium, quid agam, aut quo me pacto geram; dimittam ne me penitus in causam (non deterreor periculo, sed disrumpor dolore: tam ne ullo consilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia?) an cuncter, & tergiuerser, & ijs me dem, qui tenent, qui potiuntur. αἰδέομαι Τρῶας, nec solum ciuis, sed etiam amici officio reuocor. etsi frangor sæpe misericordia puerorum. ut igitur ita perturbato, etsi te eadem solicitant, scribe aliquid, & maxime, si Põpeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus unà) eum finem statuit, L. Torquato eundem. me cum multa, tum etiam lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari posset. itaque à te nihil dum certi exquiro, sed quid uideatur. denique ipsam ἀπορίαν tuam cupio cognoscere. Labienum ab illo discessisse propemodum constat. si ita factum esset, ut ille Romam ueniens magistratum, & senatũ Romæ offenderet: magno usui causæ nostræ fuisset: damnasse enim sceleris hominem amicum reip. causa uideretur. quod nunc quoque uidetur, sed minus prodest: non enim habet, cui prosit: eumq; arbitror pœnitere: nisi

forte id ipsum est falsum, discessisse illum : nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut scribis, domesticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeij desiderium : ecquæ Cæsaris inuidia appareat; etiam quid censeas de Terentia, & Tullia, Romæ eas esse, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & si quid aliud, ad me scribas uelim, uel potius scriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi assentior. Labienum ἥρωα iudico : facinus iandiu nullum ciuile præclarius. qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorē, sed etiam ad summū profectum aliquid puto. amo etiā Pisonem : cuius iudicium de genero suspicor uisum iri graue. quanquam, genus belli quod sit, uides. ita ciuile est, ut nō ex ciuium dissensione, sed ex unius perditi ciuis audacia natum sit. is autem ualet, exercitum tenet multa spe, & promissis, omnia omnium cōcupiuit. huic tradita Vrbs est, nuda præsidio, referta copijs. quid est, quod ab eo non metuas, qui illa tēpla, & tecta non patriam, sed prædam putet? quid autem sit acturus, aut quo modo, nescio, sine senatu, sine magistratu. ne simulate quidem poterit quidquam πολιτικῶς. nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint. quæ autem sine consilio res stet, ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præstitit? nec uero nunc

quid cogitet, scio, ac non desino per literas sciscitari. nihil esse timidius constat, nihil perturbatius. itaque nec præsidium, cuius parãdi causa ad Vrbem retentus est, nec locum, ac sedem præsidij ullam uideo. spes omnis in duabus inuidiose retentis, penè alienis legionibus: nam delectus adhuc quidem inuitorum est, & à pugnando abhorrentium. conditionum autem amissum tempus est. quid futurum sit, non uideo. commissum quidem à nobis certe est, siue à nostro duce, ut è portu sine gubernaculis egressi, tempestati nos traderemus. itaque de Ciceronibus nostris dubito quid agam: nam mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. de Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad Vrbem proponitur, omnia timeo. cum autẽ Dolabellæ uenit in mentem, paulum respiro. sed uelim consideres, quid faciendum putes: primum πρὸς τὸ ἀσφαλές: aliter enim mihi de illis, ac de me ipso consulendum est: deinde πρὸς τὰς δόξας, ne reprehendamur, quòd eas Romæ uelimus esse in cõmuni bonorum fuga. quin etiam tibi, & Peduceo (scripsit enim ad me) quid faciatis, uidendum est: is enim splẽdor est uestrũ, ut eadem postulentur à uobis, quæ ab amplissimis ciuibus. sed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipso, ac de me ista considerare uelim. reliquum est, ut, et quid agatur, quoad poteris, explores, scribasq; ad me, & quid ipse coniectura assequare. quod etiam à te magis expecto. nam acta, omnibus nunciantibus: à te expecto futura, μάντις δ' ἄριστος. loquacitati ignosces, quæ & me leuat ad te quidem scribentem, & elicit tuas literas.

Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi:

est

est enim numero Platonis obscurius. iā intellexi tuum ★ *ænigma:Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æstu,aut diu.quo aperto, reliqua patebant,& cum Terentiæ summa congruebant. L. Cæsarem uidi Minturnis ad VIII. Cal. Feb. mane, cum absurdissimis mandatis,non hominem,sed scopas solutas:ut id ipsum mihi ille uideatur irridendi causa fecisse, qui tantis de rebus huic mandata dederit: nisi forte non dedit, & hic sermone aliquo arrepto pro mandatis abusus est. Labienus,uir mea sententia magnus,Theanū uenit ad IX. Cal. Febr. ibi Pompeium, Consulesq; conuenit. qui sermo fuerit,& quid actū sit,scribam ad te, cum certum sciam. Pompeius ab Theano Larinum uersus profectus est ad VIII. Cal. eo die mansit Venafri. aliquantū animi uidetur nobis attulisse Labienus. sed ego nondum habeo,quid ad te ex his locis scribam. ista magis expecto,quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marsis, Tignij Thermus, P.Actius Cinguli, quæ sit populi urbani uoluntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc uelim crebro, & quid tibi de mulieribus nostris placeat, & quid acturus ipse sis, scribas. si scriberem ipse, longior epistola fuisset: sed dictaui propter lippitudinem. Vale.*

CICERO ATTICO S.

AD VI. Cal.Febr. *Capuam Calibus proficiscens, cum leuiter lippirem,has literas dedi. L. Cæsar mandata Cæsaris detulit ad Pompeium VIII. Cal. cum*

P.

is esset cum Consulibus Theani. probata conditio est, sed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra suã prouinciam occupauisset, præsidia deduceret. id si fecisset, respõsum est, ad Vrbem nos redituros esse, & rem per senatũ confecturos. spero etiam in præsentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc nostrum copiarum sup pœnitet. me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe respondent campani coloni. gladiatores Cæsaris, qui capuæ sunt, de quibus ante ad te falsum ex Torquati literis scripseram, sanè commode Pompeius distribuit binos singulis patribus familiarum. secutorum in ludo L ↄ ↄ fuerunt. eruptionem facturi fuisse dicebantur. sanè multum in eo reip. prouisum est. De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cũ cæteræ ulla dignitate discesserint. hoc scripsi ad eas, & ad te ipsum antea. uelim eas cohortere, ut exeant, præsertim cũ ea præsidia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, ut in bis pro re nata non incommode possint esse. nam si quid offendimus in genero nostro, quod quidem ego præstare non debeo; id fit maius, quòd mulieres nostræ præter cæteras Romæ remanserunt. tu ipse cum Sexto, scire uelim, quid cogites de exeundo, de totáq; re quid existimes. equidem ad pacem hortari non desino: quæ uel iniusta utilior est, quam iustissimum bellum. sed hæc, ut sors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe discessi, nullũ adhuc intermisi diẽ, quin aliquid ad te literarũ darẽ, nõ quo haberẽ magno pere quid scriberem, sed ut loquerer tecum absens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil est iucundius. Capuam cum uenissem ad VI. Cal. pridie, quàm has literas dedi, Consules conueni, multosq; nostri ordinis. omnes cupiebãt Cæsarem abductis præsidijs stare condi tionibus ijs, quas tulisset. uni Fauonio leges ab illo no bis imponi non placebat: sed is auditus in consilio: Cato enim ipse iam seruire, quàm pugnare mauult: sed ta men ait in senatu se adesse uelle, cum de conditionibus agatur, si Cæsar adductus sit, ut præsidia deducat. ita, quod maxime opus est, in Siciliam ire non curat: quod metuo ne obsit, in senatu esse uult. Posthumus autẽ, de quo nominatim senatus decreuit, ut statim in Siciliam iret, Furfanoq; succederet, negat se iturum sine Catone & suam in senatu operam, auctoritatemq; magni æsti mat. ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Si ciliam præmittitur. In disputationibus nostris sum ma uarietas est. plerique negant Cæsarem in conditio ne mansurum: postulataq; hæc ab eo interposita esse, quo minus, quod opus esset ab bellum, à nobis para retur. ego autem eum puto facturum, ut præsidia deducat: uicerit enim, si Consul factus erit, & mi nori scelere uicerit, quàm quo est ingressus. sed accipien da plaga est: sumus enim flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non

modo priuatam, quæ in Vrbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Actianas est profectus. Labienum secum habet. ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

OMNES arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas præpostere, reliquas ordine, quo sunt missæ per Terentiā. De mandatis Cæsaris, aduētuq; Labieni, & responsis Consulum ad Pompeium, scripsi ad te literis ijs, quas ad V. Cal. Capua dedi: pluraque præterea in eandem epistolam conieci. nunc has expectationes habemus duas: unam, quid Cæsar acturus sit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt L. Cæsari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum; spemq; affert, si in Picenum agrum ipse uenerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet, nō dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius aduentu Cneus noster multo animi plus habet. nos à Consulibus Capuam uenire iussi sumus ad Non. Febr. Capua profectus sum Formias ad III. Cal. eo die cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior, ad quas scripseram, ad te ut referrent. si nondū profectæ sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus, quo loco sit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundæq; sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam,

cum fuga ex Italia quæri uidebatur: nos enim Hispa=
niam peteremus: illis hoc æque commodum non erat.
tu ipse cum Sexto etiam nūc mihi uideris Romæ recte
esse posse: etenim minime amici Pōpeio nostro esse de=
betis: nemo enim unquam tantum de urbanis præsidijs
detraxit. uides ne me etiam iocari? scire iam te opor=
tet, L. Cæsar quæ responsa referat à Pompeio, quas ab
eodem ad Cæsarem ferat literas: scriptæ enim, & da=
tæ ita sunt, ut proponerentur in publico. in quo accu=
saui mecum ipse Pompeium, qui, cum scriptor luculen=
tus esset, tantas res, atq; eas, quæ in omniū manus uen=
turæ essent, Sestio nostro scribendas dederit. itaque ni=
hil unquam legi scriptum σηςιωδέςερον. perspici tamē
ex literis Pompeij potest, nihil Cæsari negari, omniáq;,
& cumulate, quæ postulet, dari: quæ ille, amentissi=
mus fuerit, nisi acceperit, præsertim cum impudentissi
me postulauerit: quis enim tu es, qui dicas, si in Hispa
niam profectus erit, si præsidia dimiserit? tamen conce
ditur, minus honeste nunc quidem, uiolata iam ab illo
Rep. illatoq; bello, quàm si olim de ratione habenda
impetrasset: tamen uereor, ut his ipsis contentus sit: nā
cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo
quietior, dum responsa referrentur: dicitur autem nūc
esse acerrimus. Trebatius quidem scribit, se ab illo IX.
Cal. Feb. rogatum esse, ut scriberet ad me, ut essem ad
Vrbem: nihil ei me gratius facere posse. hæc uerbis plu=
rimis. intellexi ex dierum ratione, ut primū de disces=
su nostro Cæsar audisset, laborare eū cœpisse, ne omnes
abessemus: itaq; non dubito, quin ad Pisonem, quin ad
Seruiū scripserit. illud admiror, non ipsum ad me scri=

psisse, non per Dolabellam, non per Celium egisse. quanquam nō aspernor Trebatij literas, à quo me unice diligi scio. rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Cæsarem, qui mihi nihil scripsisset, nolui) quàm illud hoc tempore esset difficile: me tamen in prædijs meis esse, neq; delectum ullum, neq; negotium suscepisse. in quo quidem manebo, dum spes pacis erit. sin bellum geretur, non deero officio, nec dignitati meæ: pueros ὑπεκθέμενος in Græciam: totam enim Italiā flagraturam bello intelligo: tantum mali excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. sed hæc paucis diebus ex illius ad nostra responsa responsis intelligentur quorsum euasura sint. tum ad te scribam plura, si erit bellum: sin autem etiam induciæ, te ipsum, ut spero, uidebo. Ego IIII. Non. Feb. quo die has literas dedi, in Formiano, quò Capua redieram, mulieres expectabam: quibus quidem scripseram, tuis literis admonitus, ut Romæ manerent: sed audio maiorem quendā in Vrbe timorem esse. Capuæ Non. Feb. esse uolebā, quia Consules iusserant. quidquid huc erit à Pōpeio allatū, statim ad te scribā, tuasq; de istis rebus literas expectabo, Vale.

CICERO ATTICO S.

IIII. Non. Feb. mulieres nostræ Formias uenerūt, tuaq; erga se officia plena tui suauissimi studij attulerūnt. eas ego, quoad sciremus utrū turpe pace nobis, an
* misere bello esset utendum, in Formiano esse uolui, & unà Cicerones. ipse cū fratre Capuam ad Consules (Nonis enim adesse iussi sumus) III. Non. profectus sum.

cum has literas dedi. responsa Pompeij grata populo, & probata concioni esse dicuntur. ita putaram; quæ quidem si ille repudiarit, iacebit: si acceperit. utrum igitur, inquies, maius? responderem, si, quemadmodum parati essemus, scirem. Cassium, erat hic auditum, expulsum Ancone, eamq; urbem à nobis teneri: si bellum futurum est, negotium utile. Cæsarem quidem, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, uincire præsidijs. o perditum latronem, uix ullo otio compensandam hanc Reip. turpitudinem. sed stomachari desinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hispaniam eamus. hæc opto in malis, quoniam illius alterum Consulatum à Rep. ne data quidem occasione repulimus. sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere: sed ita constitui, expectare responsa Cæsaris, ut, si ad urbem rediremus, ibi nos expectaret; sin tardius id fieret, tum eum accerseremus. omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga, quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum præsertim rogatus esset: sed hæc non nimis exquiro à Græcis. tu tamen uidebis, si erit, quod nolim, accersendus, ne molesti simus inuito. Quintus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio soluat. nec Egnatio uoluntas deest: nec parum locuples est. sed, cum tale tempus sit, ut Q. Titinius (multum enim est nobiscum) uiaticum se neget habere; idemq; debitoribus suis denunciarit, ut eodē fœnore uterētur; atq; hoc idem etiā L. Ligus fecisse dicatur; nec hoc tempore aut domi numos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio,

aut uersuram usquam facere possit: miratur te non habuisse rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etsi illud ψιλόδηγον ἰουδαίων (ita enim putatur) obseruo, μὴ δὲ δίκην, præsertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri: tamen illius querela mouebar. hoc, quidquid est, te scire uolui.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habeo, quod ad te scribam: quin etiã eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi: erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram; & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. ecce tibi IIII. Non. Feb. mane accepi literas tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæsaris legationem. plane oppressi uidemur: nec, quid consilij capiam, scio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quo facilius de Pompeij rebus cognoscerem. Vale.

CICERO ATTICO S.

BREVILOQVENTEM iam me tempus ipsum facit: pacem enim desperaui. bellum nostri nullum administrant: caue enim putes quidquam esse minoris his Consulibus: quorum ego spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam ueni prid. Non. ut eram iussus. illi autem nondum uenerant; sed erant uenturi; inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse; & adire cohortes legionum Actianarum non firmissimarum

at illum ruere nuntiant, & iam, iamq; adesse, non ut manum conferat (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: nec te id consulo. sin extra, quid ago? ad manendum hyems, lictores, improuidi, & negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudo coniungendi cũ tyráno. qui quidẽ, incertũ est, Phalarim ne, an Pisistratum sit imitaturus. hæc uelim explices, & me iuues consilio: etsi te ipsum istic iá calere puto: sed tamẽ quátũ poteris. ego si quid hic hodie noui cognoro, scies: iam enim aderunt Consules ad suas Nonas. tuas quoti die literas expectabo. ad has autẽ, cũ poteris, rescribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE malis nostris tu prius audis, quàm nos: istinc enim emanant. boni autẽ hinc quod expectes, nihil est.

Veni Capuam ad Non. Feb. ita ut iusserát Consules, eo die Lentulus uenit sero. alter Consul omnino nõ uenerat VII. Idus eo enim die ego Capua discessi, et mãsi Calibus. inde has literas postridie ante lucem dedi. hæc, Capuæ dũ fui; cognoui, nihil in Cõsulibus, nullũ usquá delectum: nec enim cõquisitores φαινοπροσωπεῖν audẽt, cum ille adsit contra, cum noster dux nusquá sit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim non uoluntas, sed spes. Cneus autem noster (o rem miseram, & incredibilem) ut totus iacet. non animus est, non consilium, nõ copiæ, non diligentia. mitto illam fugam ab Vrbe turpissimá, timidissimás in oppidis conciones, ignoratioñẽ

non solum aduersarij, sed etiam suarum copiarum. hoc cuiusmodi est? VII. Id. Feb. Capuam C. Cassius Trib. pl. uenit, attulit mandata ad Consules, ut Romam uenirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent Vrbe relicta. redeát, quo præsidio? deinde exeát, quis sinat? Cósul ei rescripsit, ut prius ipse in Picenum. at illud totum erat amissum: sciebat nemo, præter me ex literis Dolabellæ. mihi dubium non erat, quin ille iá iámq; foret in Apulia, Cneus noster in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidem ullũ, nisi omnia essent acta turpissime. neq; ego ullius consilij particeps. sed tamen quod me deceat. ipse me Cæsar ad pacem hortatur: sed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Celius, me illi ualde satisfacere. mira me ἀπορία torquet. iuua me consilio, si potes: et tamen ista, quantũ potes, prouide. nihil habeo tanta rerũ perturbatione, q scribam: tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

PEDEM in Italia uideo nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil, eumq;, nisi in nauim se contulerit, exceptũ iri puto. ô celeritaté incredibilem, huius autem nostri: sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non sine causa times: non quo minus quidquá Cæsari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, & dominationis: sed uideo, quorum arbitrio sit acturus. recte sit. censeo cedendum de oppidis his. egeo consilij quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philoti-

mo loquere, atq; adeo Terentiam habebis Idibus. ego quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eũ, qui ubi sit, nescio? etsi terra quidem qui possum? mari, quo? tradam igitur isti me? fac posse tuto: multo enim hortantur: num etiam honeste? nullo modo quidem. a te petam consilium, ut soleo. explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem uenit, uelim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

21

V. Id. Feb. uesperi e Philotimo literas accepi, Domitium exercitum firmum habere, cohortes ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas esse; Cæsarem intercludi posse, eumq; id timere; bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. hæc metuo equidem ne sint insomnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Cassium Trib. pl. (ij enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora sint, nos omnes pene iam captos esse, Pompeium Italia cedere. quem quidem (o rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. persequi Cæsar Pompeium? quid? ut interficiat? o me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? uicti, oppressi, capti plane sumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutaui consilium de mulieribus: quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi uenit in mentem, multum fore sermonem, me

iudicium iam de causa publica fecisse: qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres re uertissent. De me autē *ipso tibi assentior, ne me dem incertæ, & periculosæ fugæ, cum* Reip. *nihil prosim, nihil* Pompeio,*pro quo emori cum pie possum, tum libenter. manebo igitur: etsi uiuere.* Quod *quæris, hic quid agatur: tota* Capua, *& omnis hic delectus iacet: desperata res est, in fuga omnes sunt, nisi quid eiusmodi fuerit, ut* Pompeius *istas* Domitij *copias cum suis coniungat. sed uidebamur omnia biduo, triduòue sciturі.* Cæsaris *literarum exemplum tibi misi: rogaras enim. cui nos ualde satisfacere multi ad me scripserunt. quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter.* Vale.

CICERO ATTICO S.

PHILOTIMI *literæ me quidē non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. ecce postridie* Cassij *literæ* Capua *à* Lucretio *familiari eius,* Nigidium *à* Domitio Capuam *uenisse; eum dicere,* Vibullium *cū paucis militibus é* Piceno *currere ad* Cneū, *confestim sequi* Cæsarem, Domitium *non habere militum uim. idem scripsit* Consules Capua *discessisse. non dubito, quin* Cneus *in fuga sit, modo effugiat. à consilio fugiendi, ut tu censes, absum.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *dedissē ad te literas tristes, et metuo ne ueras, de* Lucretij *ad* Cassiū *literis* Capua *missis,* Cephalio *ue-*

nit à uobis, attulit etiã à te literas hilariores, nec tamẽ firmas, ut soles. omnia facilius credere possũ, quã quod scribitis, Pompeium exercitũ habere. nemo huc ita affert; omniaq;, quæ nolim. rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. quid dicam, nisi, illud eũ scisse; neque enim erat difficile: hoc nescisse; erat enim ars difficilis recte remp. regere. sed iam, iamq; omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

NON uenit idem usu mihi, quod tu tibi scribis: Quoties exorior: ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem his literis, quæ Roma afferũtur, de Domitio, de Picentiũ cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora, itaque fuga, quæ parabatur, repressa est. Cæsaris interdicta, Si te secundo lumine hic offendero, respuuntur. bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quod me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, seruem, gratum est. Quod addis, ne propensior ad turpem causam uidear: certe uideri possum. ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: nõ quin rectum esset: sed quia quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. plane eum, cui Cneus noster alterum Consulatum deferret, et triumphũ, at quibus uerbis? pro suis gestis amplissimis, inimicum habere nolueram. ego scio, & quẽ metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, ut uideo fore: partes meæ non desiderabuntur. De HS X X Terentia tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam uagos nos fo=

re, nolui molestus esse. tibi autem crebro ad me scribenti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die expectabam, ut statuerem, quid esset faciundum. nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hiematuri: nũ & ego, nescio: si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. quod habeo certi, faciam, ut scis. ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi quiut tu scis, Parthicus casus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

CVM ad te literas dedissem, redditę mihi literæ sunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad se Vibullius scripsisset, de delectu Domitij, quæ sunt nobis nota, nec tam læta erant in his literis, quàm ad me Philotimus scripserat: ipsam tibi epistolam misissem, sed subito fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam: sed in ea Pompeij epistola erat in extremo ipsius manu: Tu censeo Lucretiam uenias: nusquam eris tutius. Id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atque oram maritimam illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eũ, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. ei statim rescripsi, hominemq; certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem: si me uellet sua, aut

reipub. causa Luceriam uenire, statim esse uenturum: hortatusq; sum, ut oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouincijs suppeditari uellet. hæc me frustra scribere uidebam: sed uti in Vrbe retinenda tunc: sic nunc in Italia non relinquẽda testificabar sententiam meam: sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis, sed ex eo ipso, si urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neque pacis, neq; uictoriæ ratio quæsita sit unquã, semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. eundem, ut, quemcunque fors tulerit. casum, subeã potius cum ijs, qui dicuntur esse boni, quàm uidear à bonis dissentire. etsi propediem uideo bonorum. id est lautorum, & locupletum, Vrbem refertam fore; municipijs uero his relictis, refertissimam. quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberem: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser, Sulpitij comitum pœniteret: quorum nemo nec stultior est, quàm L. Domitius; nec inconstantior, quàm App. Claudius. unus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate: quam enim ille habeat auctoritatem in hac causa, qui, cùm omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat? postquam uero ipse metuere cœpit, putat omnes hostes illi oportere esse. ibimus tamen Luceriam: nec eum fortasse delectabit noster aduentus: dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere, ego, si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. tu, si tibi eadem causa est, me remunerere sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI uero omnia grata: & quòd scripsisti ad me, quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea non essent: & quòd monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecũ ille de gladiatoribus suis egerat, breues sed beneuolentiã significantes, nõ modo sine contumelia, sed etiã cum maxima laude Pompeij: id enim illa sententia postulabat, qua illũ ad concordiã hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat uelim. alteras eodẽ die dedi, quo has ad te. non potui non dare, cũ & ipse ad me scripsisset, & Balbus. earum exemplũ ad te misi. nihil arbitror fore, quod reprehẽdas. si qua erũt, doce me. quo modo enim effugere possum? nihil, inquies omnino scripseris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? ueruntamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nã quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorũ, scriptorũ etiam meorum: facis amice tu quidẽ mihiq; gratissimum: sed mihi uideris aliud tu honestum, meq; dignũ in hac causa iudicare, atque ego existimem: mihi enim nihil ulla in gẽte unquã ab ullo auctore Reip. ac duce turpius factum esse uidetur, quã à nostro amico factũ est. cuius ego uicem doleo, qui Vrbẽ reliquit, id est patriam, pro qua, et in qua mori præclarum fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta sit clades: es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. hoc miserius, hoc turpius quidquam? uagamur egentes cum coniugibus, et li

beris

beris. in unius hominis quotannis periculoſe ægrotan=
tis anima poſitas omneis noſtras ſpes habemus, non ex
pulſi, ſed euocati è patria, quam non ſeruandam ad re
ditum noſtrum, ſed diripiendam, inflammandamq́; re
liquimus. ita multi nobiſcum ſunt, non in ſuburbanis,
non in hortis, non in ipſa Vrbe: & ſi nunc ſunt, non e=
runt: nos interea ne Capuæ quidem, ſed Luceriæ, &
oram quidem maritimā iam relinquemus. Afranium
expectabimus, & Petreium: nā in Labieno parum eſt
* dignitatis. hoc tu in me * illud deſideras. nihil de
* me dico: alij uiderint. hic quidem quæ eſt * domi
ueſtræ eſtis & eritis omnes boni. quis tum ſe mihi non
oſtendit? quis nunc adeſt hoc bello? ſic enim iam ap=
pellandum eſt. Vibullij res geſtæ ſunt adhuc maximæ.
id ex Pompeij literis cognoſces. in quibus animaduerti=
to illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo noſtro
ipſe Vibullius quid exiſtimet. quo igitur hæc ſpectat
oratio? ego pro Pompeio libenter emori poſſum. facio
* pluris omnium hominum neminē. ſed non ita nō meo
iudicio ſpē de ſalute reip. ſignificas enim aliquanto ſe
cus, quàm ſolebas: ut etiā, Italia ſi ille cedat, putes cedē
dum: quod ego nec reip. puto eſſe utile, nec liberis meis:
præterea neque rectum, neque honeſtum. ſed cur? pote=
ris ne uidere tyrannū? quaſi interſit, audiā, an uideam:
aut locupletior mihi ſit quærendus auctor, quā Socra=
tes, qui, cum triginta tyranni eſſent pedē porta non ex
tulit. eſt mihi præterea præcipua cauſa manēdi, de qua
utinam aliquando tecum loquar. Ego XIII. Cal.
cum eadē lucerna hanc epiſtolā ſcripſiſſem, qua inflam
maram tuam, Formijs ad Pōpeium, ſi de pace ageretur,

profecturus eram: si de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAXIMIS, *& miserrimis rebus perturbatus, cum corám tecũ mihi potestas deliberandi nõ esset, uti tamen tuo consilio uolui, deliberatio autem omnis hæc est: si Pompeius Italia cedat, quod eũ facturum esse suspicor, quid mihi agendum putes. et quo facilius cõsilium dare possis; quid in utranque partem mihi in mẽtem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritasq;, quæ mihi cum eo est, tum ipsa reipub. causa me adducit, ut mihi uel consilium meum cũ illius consilio, uel fortuna coniungenda esse uideatur. accedit illud: si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum ciuium desero; cadendum est in unius potestatem. qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multo ante prouisum: tamen utrunque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; &, si maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitne uiri fortis, & boni ciuis esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus, imperijsq; usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, nun futurus sit sui iuris, subeundumq; periculum sit cum aliquo forte dedecore, si quando Pompeius rempub. recuperarit. in hac parte hæc sunt: uide nunc, quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter; adde etiam, nihil, nisi contra consilium auctoritatemq; meam. omitto illa uetera, quòd istum*

in remp. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus per uim, & contra auspicia ferendis auctor: ille Galliæ ulterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio Augur: ille restituendi mei, quàm retinendi, studiosior: ille prouinciæ propagator: ille absentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio Consulatu, postquam esse defensor reip. cœpit, contendit, ut decem Tribuni pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur. quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcoq; Marcello Consuli, finiēti prouincias Gallias Cal. Martij, restitit. sed ut hæc omittā, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab Vrbe discessu, siue potius turpissima fuga? quæ conditio nō accipienda fuit potius, quàm relinquenda patria? malæ conditiones erant, fateor, sed nūquid hoc peius? at recuperabit rem p quādo? aut quid ad eā spem est parati? nō ager Picenus amissus? non patefactum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduersario tradita? denique nulla causa, nullæ uires, nulla sedes, quò cōcurrant qui remp. defensam uelint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotissima. fuga, & maritima opportunitas uisa quæri desperatione. inuite cepi Capuā; non quo munus illud defugerem sed sine causa, in qua nullus esset ordinū, nullus apertus priuatorum dolor; bonorum autem esset aliquis, sed habes, ut solet; &, ut ipse sensissem, multitudo, & infimus quisque propensus in alteram partē; multi mutationis rerum cupidi. dixi ipsi, me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecunia: itaq; habui nihil omnino negotij; quòd ab initio uidi, nihil quæri præter fugā. eū si nunc sequor, quonā? cū illo nō. ad quem cū essem pro-

fectus,cognoui in ijs locis esse Cæsarem, ut tuto Luceriam ueuire non possem. infero mari nobis incerto cursu,hieme maxima nauigandum est.age iam,cum fratre,an sine?cum filio, an quo modo? in utraque enim re summa difficultas erit,summus animi dolor.qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasq; nostras? acrior.quàm in cæterorũ, quod putabit fortasse in nobis uiolandis aliquid se habere populare. age iam has compedes, fasces inquam hos laureatos efferre ex Italia quàm molestũ est?qui autẽ locus erit nodis tutus, (ut iam placatis utamur fluctibus) ante,quàm ad illũ uenerimus? quà autem,aut quò,nihil scimus. at si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Ci nnæ dominatione Philippus,quod L.Elaccus quod Q. Mutius;quoquo modo ea res huic quidẽ cecidit:qui tamen ita dicere solebat,se id fore uidere,quod factum est; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Trasibulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mutij ratio,atque sententia, est illa etiam Philippi;& , cum sit necesse,seruire tempori; & non amittere tempus, cum sit datum. sed in hoc ipso habent tamen ijdem fasces molestiam:sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed sit, deferet triumphum,nõ accipere ne periculosum sit,an accipere inuidiosum ad bonos?ò rem,inquis,difficilem,et inexplicabilem. atqui explicanda est: qui enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendũ esse propensiorẽ, quòd plura in ea parte uerba fecerim. potest fieri, quod fit in multis quæstionibus,ut res uerbosior hæc fuerit, illa uerior.quam ob rem,ut maxima de re æquo animo de

liberanti, ita mihi des consilium uelim. nauis & in Caieta est parata nobis, & Brundusij. sed ecce nuncij, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsarē ad Corfiniū, Domitium Carfinij cum firmo exercitu, et pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum nostrū commissurum, ut Domitium relinquat. etsi Brundusiū Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat. legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium. est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum trāsisse cum cohortibus: summum autem, Afranium cum magnis copijs aduentare. id si est, in Italia fortasse manebitur. ego autē, cum esset incertum iter Cæsaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur: Leptā ad Pompeiū misi, & literas: ipse, ne quò inciderem, reuerti Formias. hæc te scire uolui, scripsiq; sedatiore animo, quàm proxime scripseram, nullum meum iudicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS *quidem tuus potius, quàm noster, cuius ego cum satis cognossem mores, tuo tamē potius stabā iudicio, quā meo; ne tuū quidem testimoniū, quod ei sæpe apud me dederas, ueritus, superbū se præbuit in fortuna, quam putauit nostram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, mo-*

tum ratione quadam gubernabimus. cui qui noster honos, quod obsequium, quæ etiã ad cæteros cõtempti cuiusdam hominis commendatio defuit? ut meũ iudiciũ reprehendi à Quinto fratre, uulgoq; ab omnibus mallem, quã illũ non efferre laudibus; Ciceronesq; nostros meo potius labore subdoceri, quàm me aliũ ijs magistrũ quærere. ad quẽ ego quas literas Dij immortales miseram? quantum honoris significanteis? quantum amoris? Dicæarchũ mehercule, aut Aristoxenum diceres arcessi, nõ unum omnium loquacissimũ, & minime aptum ad docendum. sed est memoria bona. me dicet esse meliore. quibus literis ita respondit, ut ego nemini, cuius causam non reciperem: semper enim, si potero, si ante suscepta causa non impediar. nunquam reo cuiquam tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno tam præcise negaui, quã hic mihi: plane sine ulla exceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo uitio nihil mali non inest. sed de hoc nimis multa. Ego nauẽ paraui: tuas literas tamen expecto, ut sciam, quid respondeant consultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum aperuisse Antonio portas, cum essent cohortes quinque; Q. Lucretium inde effugisse scis, Cneũ ire Brundusium desertum. confecta res est. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM ante lucem VIII. Cal. ad te literas dedissem, uesperi ad nos eodẽ die uenit ipse Dionysius, auctoritate tua permotus, ut suspicor: quid enim putẽ aliud? etsi solet, cum aliquid furiose fecit, pœnitere. nun-

quam autem certior fuit, quàm in hoc negotio: nam
quod ad te non ſcripſeram, poſtea audiui, à tertio milia
* rio tum eum iſſe πολλὰ μάτην ΚΑΕΡΕCCΙΝΕ=
CHE ῥαθυμεῖν δ᾽ἥτκ. multa inquam mala cum dixiſ=
* ſet, ſuo capiti (ut aiunt) ſed meam manſuetudinẽ. con=
iecerã in faſciculũ unà cũ tua uenientẽ ad illũ epiſtolã:
hanc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam cauſam
Pollicẽ ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eo autẽ
ad te ſcripſi, ut, ſi tibi forte reddita eſſet, mihi curares
referendam, ne in illius manus perueniret. Noui ſi
quid eſſet, ſcripſiſſem. pẽdeo animi expectatione Corfi=
nienſi, in qua de ſalute Reip. decernitur. Tu faſcicu=
lum, qui eſt M. Curio inſcriptus, uelim cures ad eũ per
ferendum: Tironemq; Curio commendes, ut, ei, ut pe=
tijt, ſi quid opus erit in ſumptum, eroget. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola, quã de nocte da=
turus eram, ſicut dedi, (nam eam ueſperi ſcripſeram)
C. Soſius Prætor in Formianum uenit ad M. Lepidum
uicinũ noſtrũ, cuius Quæſtor fuit: Pompeij literarũ ad
» Conſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domi=
» tio ad VIII. Cal. Martij allatæ ſunt. earum exem=
» plum infra ſcripſi. nunc, ut ego non ſciebam ſua ſpon=
» te intelligere: ſcio quanti Reip. interſit omnes copias in
» unum locum primo quoque tempore conuenire. tu,
» ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos
» uenias. præſidij Capuæ, quantum conſtitueris eſſe ſa=
» tis, relinquas. Vale. deinde ſuppoſuit exemplum
» epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij

immortales, qui me horror perfudit. quàm sum solicitus, quidnam futurum sit. hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terrorẽ. spero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil ★ *mutasse, nec tegentia hoc, quod cum fortiter, & diligẽter, tum etiam mehercule: modo enim audiui quartanã à te discessisse. moriar, si magis gauderẽ, si id mihi accidisset. Piliæ dic, non esse æquum, eam diutius habere, nec id esse uestræ concordiæ. Tironem nostrum ab altera relictum audio. sed eum uideo in sumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium nostrum, si quid opus esset, rogarem. malo Tironis uerecundiam in culpa esse, quàm illiberalitatem Curij. Vale.*

CICERO ATTICO S.

VNVM *etiam restat amico nostro ad omnẽ dedecus, ut Domitio non subueniat. at nemo dubitat, quin subsidio uenturus sit: ego non puto. deseret igitur talẽ ciuẽ? & eos, quos unà scis esse? cum habeat præsertim & ipse cohortes XXX? nisi me omnia fallũt, deseret. incredibiliter pertimuit. nihil spectat, nisi fugam: cui tu (uideo enim, quid sentias) me comitem putas debere esse. ego uero, quem fugiam, habeo: quem sequar, nõ habeo. quod.n. tu mecũ laudas, & memorãdũ dicis, malle ꝙ dixerim me cũ Pompeio uinci, quã cũ istis uincere: ego uero malo, sed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi esse uidebatur: cũ hoc uero, qui ante fugit, quã scit aut quem fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriã reliquit, Italiam relinquit, si ma=*

lui, contigit, uictus sum: quod superest, nec ista uide re possum, quæ nunquã timui ne uiderẽ; nec mehercu le istum, propter quẽ mihi non modo meis, sed memet ipso carendum est. Ad Philotimum *scripsi de uiatico, siue à* Moneta, *nemo enim soluit; siue ab* Oppijs *tuis contubernalibus. cætera apposita tibi mandabo.* Vale.

CICERO ATTICO S.

O REM *turpem, & ea re miseram: sic enim sentio, id demũ, aut potius id solũ esse miserũ, quod turpe sit. aluerat* Cæsarẽ: *eundem repente timere cœperat: cõditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum parârat:* Vrbem *reliquerat:* Picenũ *amiserat culpa: in* Apuliam *se compegerat: ibat in* Græciam: *omnes nos* ἀπροσφωνήτους, *expertes sui tanti, tam inusitati consilij relinquebat. ecce subito literæ* Domitij *ad illum, ipsius ad* Consules. *fulsisse mihi uidebatur* τὸ καλὸν *ad oculos eius, & exclamasse ille uir, qui esse debuit,* πρός ταῦθ᾽ ὅτι χρή, καὶ παλαμάσθην, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων· τὸ γὰρ εὖ ὀμετ᾽ ἐμοῦ. *at ille tibi,* πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ *dicens, pergit* Brundusium. Domitium *autem aiunt re audita, & eos, qui unà essent, se tradidisse. ò rem lugubrem: itaque intercludor dolore, quo ad te plura nõ scribam. tuas literas expecto.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM *meã quòd peruulgatam scribis esse nõ fero moleste: quin etiam ipse multis dedi describendã: ea enim & acciderunt iam, & impendẽt, ut te*

ſtatum eſſe uelim, de pace quid ſenſerim. cũ autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem, nõ uidebar ul lo modo facilius moturus, quã ſi id, ad quod eũ hortarer, cõuenire eius ſapiẽtiæ dicerẽ. eũ ſi admirabilẽ dixi, cũ eũ ad ſalutẽ patriæ hortabar, nõ ſum ueritus, ne uiderer aſſentari, cui tali in re libẽter me ad pedes abieciſſem. quà autẽ eſt, ALIQVID IMPERITIAS TEMPORIS, non eſt de pace, ſed de me ipſo, et de meo officio ut aliquid cogitet. nã ꝙ teſtificor, me expertẽ belli fuiſſe, etſi id re perſpectum eſt, tamẽ eo ſcripſi, quo in ſuadendo plus auctoritatis haberẽ. eodemq; pertinet, quòd cauſam eius probo. ſed quid hæc nunc? utinã aliquid profectum eſſet: næ ego iſtas literas in concione recitari uelim: ſiquidẽ ille ipſe ad eundem in publico propoſuit epiſtolam illã, in qua eſt, PRO TVIS REBVS GESTIS AMPLISSIMIS. amplioribus ne, quam ſuis, quam Africani? ita tempus ferebat: ſiquidem etiam uos duo tales ad quintum milliarium. quid, nunc ipſum unde ſe recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius illæ cauſæ ſuæ confidet, cum uos, cum ueſtri ſimiles non modo frequentes, ſed læto uultu gratulãteis uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem: ſed tamen ſigna conturbantur, quibus uoluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. quæ uero S. C. uideo? ſed apertius, quã propoſueram. Ego Arpini uolo eſſe prid. Cal. deinde circũ uillulas noſtras errare, quas uiſurũ me poſtea deſperaui. Εὐγενῆ tua conſilia, & tamen pro temporibus nõ incauta, mihi ualde probãtur. Lepido quidẽ (nã ferè συνδιημερεύομεν: quod gratiſſimum illi eſt) nun-

quam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus: crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant. sed me illorum sententiæ minus mouebant. minus multa dederant illi Reip. pignora. tua mehercule auctoritas uehementer mouet: affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præsentis tuendi. sed, obsecro te, quid hoc miserius, quàm alterum plausus in fœdissima causa quærere, alterum offensiones in optima? alterum existimari conseruatorem inimicorum, alterum desertorem amicorum? & mehercule quamuis amemus Cneum nostrum, ut & facimus, & debemus, tamen hoc, quod talibus uiris non subuenit, laudare non possum. nam siue timuit, quid ignauius? siue, ut quidam putant, meliorem suam causam illorum cæde fore putauit, quid iniustius? sed hæc omittamus: augemus enim dolorem retractando. V I. Cal. uesperi Balbus minor ad me uenit, occulta uia currens ad Lentulum Cos. missu Cæsaris, cum literis, cum mãdatis, cum promissione prouinciæ, Romam ut redeat. cui persuaderi posse non arbitror, nisi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæsarem, quàm ut Pompeiũ assequeretur. id credo: ut rediret in gratiam, id non credo: & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidẽ maior ad me scribit, nihil malle Cæsarem, quàm principe Pompeio sine metu uiuere. tu puto hæc credis. sed cum hæc scribebam V. Cal. Pompeius iam Brundusium poterat uenisse: expeditus enim antecesserat legiones Luceria. sed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia est. plane quid futurum sit, nescio. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

DIONYSIVS cum ad me præter opinionem meam uenisset, locutus sum cũ eo liberalissime: tẽpora exposui: rogaui, ut diceret, quid haberet in animo, me nihil ab ipso inuito contendere. respõdit. se, quod in nummis haberet, nescire quo loci esset: alios non soluere, aliorum diem non dum esse. dixit etiã alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse nõ posset. morem gessi: dimisi à me, ut magistrum Ciceronem, nõ libenter; ut hominem ingratum, non inuitus. uolui te scire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

QVOD me magno animo motu perturbatum putas, sum equidẽ, sed nõ tã magno, q̃ tibi fortasse uideor: leuatur enim omnis cura, cũ aut consistit consiliũ, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet illud tamẽ totos dies: sed uereor, ne, nihil cũ proficiam, etiam dedecori sim studijs, ac literis nostris. consumo igitur omne tẽpus considerans quãta uis sit illius uiri, quẽ nostris libris satis diligẽter, ut tibi quidem uidemur, expressimus. tenes'ne igitur, moderatorem illũ Reip. quò referre uelimus omnia? nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio. » VT enim gubernatori cursus secũdus, medico salus, imperatori uictoria, sic huic moderatori Reip. beata ciuium uita proposita est, ut opibus firma, copijs, locuples, gloria ampla, uirtute honesta sit: huius enim operis maximi inter homines, atq; optimi illũ

» *esse effectorem uolo. Hoc Cneus noster cũ antea nun quam, tum in hac causa minime cogitauit. dominatio quæsita ab utroque est, nõ ad actum, beata, & honesta ciuitas ut esset. nec uero ille Vrbem reliquit, q eã tue ri non posset; nec Italiam, quòd ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, omnes terras, omnia maria mouere, Reges barbaros incitare, gẽtes feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sul lani regni iampridem appetitur, multis, qui unà sunt, cupientibus. an censes, nihil inter eos conuenire? nullã pactionẽ fieri potuisse? hodie potest. sed neutri σκοπὸς est ille, ut nos beati simus. uterque regnare uult. hæc à te inuitatus breuiter exposui: uoluisti enim me, quid de his malis sentirem, ostendere, προθεσπίζω igitur no ster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed coniectura prospiciens. Iamq; mari magno. nõ multo inquam secus possum uaticinari: tanta malorũ impen= det ἰλιάς. atque hoc nostra grauior est causa, qui domi sumus, quàm illorum, qui unà transierunt, q illi qui= dẽ alterũ metuit nos utrunque. cur igitur, inquis, re= mansimus? uel tibi paruimus, uel nõ occurrimus, uel hoc fuit rectius, conculcari inquam miseram Italiam uide bis proxima æstate ab utriusque mancipijs ex omni ge nere collectis. nec tã proscriptio pertimescẽda, quæ Lu= ceriæ multis sermonibus denũciata est, quã uniuerse in teritus: tanta in confligẽdo utriusque uires uideo futu ras. habes coniecturã meam. tu autẽ consolationis for= tasse aliquid expectasti: nihil inuenio: nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod sæpe: gratissimum*

ſibi eſſe, quò quierim: oratq;, in eo ut perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mãdata. iter autem eius erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæſaris, præmiorumq́; promiſſis, ſi Romam reuertiſſet. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pompeij duarum, quas ad me miſit, negligẽtiam, meamq́; in reſcribendo diligentiam uolui tibi notam eſſe. earum exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Apuliam ad Brunduſium curſus quid efficiat, expecto: utinam aliquid ſimile Parthicis rebus. ſimul aliquid audiero, ſcribam ad te. tu ad me uelim bonorum ſermones. Romæ frequentes eſſe dicuntur. ſcio equidem te in publicum non prodire: ſed tamẽ, audire te multa, neceſſe eſt. Memini tibi librum afferri, à Demetrio Magnete ad te miſſum, περὶ ὁμονοίας. eum mihi uelim mittas. uides, quam cauſam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S. 12

Q. Fabius ad me uenit ad IIII. Id. Febr. is nũciat L. Domitium cum ſuis cohortibus XI. & cohortibus XIIII. quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuiſſe in animo proficiſci Corfinio: & ad V. Id. Feb. C. Hirrum cum V. cohortibus ſubſequi. cenſeo, ad nos Luceriam uenias: nam te hic tutiſſime puto fore. Vale.

Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S. 13

AD XV. Cal. Martij Formijs accepi tuas literas: ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta erãt, cognoui com

modiora esse multo, quàm ut erat nobis nunciatum: Vibulliĳq; uirtutem, industriamq́; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut, quodcunque tu consilium præcepisses, id nobis persequendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus; si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimã, in ea manebo: etsi præsidia in oppidis nulla sunt: nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Eppiũ, quẽ ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. L. Torquatum, uirum fortem, & cum auctoritate, Formĳs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicino es profectus: uolueras enim me cum M. Considio. Proprӕt. illa negotia tueri. cum eò uenissem, uidi T. Ampium delectum habere diligentissime, ab eo accipere Libonem summa item diligentia, & in illa colonia auctoritate. fui Capuæ, quoad Consules. iterum, ut erat dictum ab Coss. ueni Capuam ad Non. Febr. cum fuissem triduum, recepi me Formias. nunc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quæ & opportunitatem, & dignitatẽ habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest: opus est esse, qui præsit. sin omnia in unum locum contrahenda sunt: non dubito, quin ad te statim ueniam: quo mihi nihil optatius est: idq́; tecum, quo die ab Vrbe discessimus, locutus sũ. ego, si cui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uidear, non laboro. & tamen, si, ut

vulgo dicitur Traietto oppidum in Latio

uideo, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tulliũ meum necessariũ ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S. 14

TVAS literas libenter legi: recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uenerũt. magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoq́; studio in remp. ut te ad nos conferas, ut cõmuni consilio reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. censeo, uia Appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias Cura, ut ualeas.

M. Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S. 15

CVM ad te literas misissem, quæ tibi Canusij redditæ sunt, suspicionẽ nullã habebã, te reip. causa mare transiturũ, eamq́; in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiã constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut remp. summa cum dignitate defendere interim nondum meis literis ad te perlatis: ex ijs mandatis, quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui cõsilij factus, non expectaui, dũ mihi à te literæ redderentur, confestimq́; cum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. cum Theanum Sidicinum uenissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, alijq́; cõplures, Cæsarem iter habere Capuam, et eo ipso die mãsurũ esse Æserniæ. sanè sum cõmotus; quòd, si ita

esset

esset, non modo iter meum interclusum, sed me ipsum plane exceptum putabam. itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum cōsisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. hæ scriptæ sic erant: literas tibi à L. Domitio ad XIII. Cal. Martij allatas esse, earumq; exemplum subscripseras: magniq; interesse reip. scripseras, omneis copias primo quoq; tempore in unum locum conuenire, & ut, præsidij quod satis esset, Capuæ relinqueret. his ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium esse uenturum. quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutū iter esse non arbitrabar. cum res in summa expectatione esset, utrūque simul audimus, & quæ Corfinij acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium esset quin Brundusium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliaq; ueniebant, admoniti sumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiā quàm nos possemus, eò, quò intenderat, uenturus esset. quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit cōmittere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam reip. noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiā tutum nobis iter fuisset, te tamē iam consequi non possemus. interim accepimus tuas literas, Canusio ad X. Cal. Martij datas, quibus nos hortaris, ut Celerius Brūdusium ueniamus. quas cum accepissemus ad III. Cal. Martij, non dubi-

tabamus,quin tu iam Brundusiũ peruenisses: nobisq; iter illud omnino interclusum uidebamus,neq; minus nos esse captos,quàm qui Corfinium uenissent:neq;.n. eos solos arbitrabamur capi,qui in armatorum manus incidissent,sed eos nihilo minus,qui regióibus exclusi, intra præsidia,atq; intra arma aliena uenissent.quod cum ita sit,maxime uellem primum tecũ semper fuisse, quod quidem tibi ostenderam,cum à me Capuam reijciebam: quod feci non uitandi oneris causa, sed ꝙ uidebam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam,quod doleo uiris fortissimis accidisse.quoniam autem, tecum ut essem,nó contigit:utinam tui consilij certior factus essem: nam suspicione assequi non potui; quòd omnia prius arbitratus sum fore,quàm ut hæc reip.cũ in Italia non posset duce te consistere. neque uero nunc consiliũ tuum reprehendo,sed fortunam reip.lugeo:nec,si ego, quid tu sis sequutus,non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil,nisi summa ratione,fecisse. mea quæ semper fuerit sententia,primum de pace uel iniqua códitione retinenda,deinde de Vrbe,(nam de Italia quidem nihil mihi unquã ostẽderas)meminisse te arbitror. sed mihi nó sumo,ut meum consilium ualere debuerit:secutus sum tuũ,neque id reip.causa,de qua desperaui,quæ & nũc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest:sed te quærebam: tecum esse cupiebam: neque eius rei facultatem,si qua erit,prætermittam. ego me in hac omni causa facile intelligebã pugnandi cupidis hominibus non satisfacere.primum enim præ me tuli, me nihil malle,quã pacem:nó quin eadẽ timerem,quæ

illi: ſed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde ſuſcepto bello, cum pacis cõditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorifice, & large reſponderi uiderem: duxi meam rationem, quam tibi facile me probaturũ pro tuo in me beneficio arbitrabar. meminerã me eſſe unum, qui pro meis maximis in remp. meritis ſupplicia miſerrima, & crudeliſſima pertuliſſem: me eſſe unum, qui, ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cum iam in armis eſſemus, Conſulatus tamen alter, & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdem prælijs: ut mea perſona ſemper ad improborũ ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. atque hæc nõ ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palã denũciata ſunt: neque ea tã pertimui, ſi ſubeũda eſſent, quàm declinãda putaui, ſi honeſte uitare poſſem. quoniam breuem illius tẽporis, dũ in ſpe pax fuit, rõnem noſtram uides: reliqui facultatẽ res ademit. Iis autem, quibus non ſatisfacio, facile reſpõdeo. neq;.n. ego amicior C. Cæſari unquã fui, quàm illi: neque illi amiciores reip. quàm ego. hoc inter me, et illos intereſt, quòd, cum & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idẽ te intellexeram uelle, illi armis diſceptari maluerũt. quæ quoniam ratio uicit, perficiam profecto, ut neque reſp. ciuis à me animum neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR lippitudo erat etiam, quàm ante fuerat, dictare tamen hanc epiſtolam malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo utriuſque noſtrum

nihil ad te literarum dare:nam pridie quidē, quoquo modo potueram,scripseram ipse eas literas, quarū uaticinationem falsam esse cupio.huius autē epistolæ nō solum ea causa est,ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas;sed etiā hæc iustior,ut à te impetrarem,ut sumeres aliquid tēporis,quo quia tibi per exiguo opus est,explicari mihi tuum consiliū,planè uolo,ut penitus intelligam. omnia sunt integra nobis.nihil prætermissum est,quod non habeat sapientē excusationem,non modo probabilem.nam certe neque tum peccaui,cum imparatā iamCapuam,nō solum ignauiæ delectus,sed etiam perfidiæ suspicionem fugiens,accipere nolui:neque,cum post conditiones pacis per L.Cæsarem,& Fabium allatas caui,ne animū eius offenderē, cui Pompeius iam armatus armato Cōsulatum,trium phumq́; deferret. nec uero hæc extrema quisquā potest iure reprehēdere,ꝙ mare non transierim:id enim, etsi erat deliberationis,tamē obire nō potui:neq; enim suspicari debui,presertim cū ex ipsius Pompeij literis, idem quod uideo te existimasse,nō dubitarim, quin is Domitio subuenturus esset.& planè,quid rectum, & quid faciendum mihi esset,diutius cogitare malui. primum igitur,hæc qualia tibi esse uideantur,etsi sæpius significata sunt à te,tamē accuratius mihi perscribas, uelim:deinde aliquid etiam in posterum prospicias,fingasq́;,quē me esse deceat,& ubi me plurimū prodesse reipu.sentias:ecquæ pacifica persona desideretur, an in bellatore sint omnia.atq;ego,qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia.quibus si paruissem,tristitiam illorū temporū non subijssem.memini,quid mihi

tum suaseris per theophanem, per Culeonem: idq; sæpe ingemiscens sum recordatus. quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abieci mus, ut nō solum gloriosis cōsilijs utamur, sed etiam paulo salubrioribus. sed nihil præscribo. accurate uelim perscribas tuam ad me sententiam. uolo etiā exquiras quā diligētissime poteris (habebis aūt, per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit, quēadmodum nunc se gerāt, num quē accusent, num cui succenseant: quid dico, num cui? num Pompeio. omnino culpam omnem Pompeius in Domitiū cōfert: quod ipsius literis cognosci potest: quarum exemplum ad te mitto. hæc igitur uidebis: et, quod ad te ante scripsi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te misit, de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Magnus Procos. M. Marcello
L. Lentulo Cos. S.

EGO, ꝙ existimabam dispersos nos neque reip. utiles, neq; nobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitiū literas misi, primū uti ipse cum omni copia ad nos ueniret si de se dubitaret, ut cohortes XIX, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. quod ueritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra facienda, ꝙ meas XIX, & suas XII cohorteis tribus in oppidis distributas haberet (nā partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neq;, si uellet, expedire posset. nūc scitote me esse in summa solicitudine: nam & tot, & taleis uiros periculo obsi-

dionis liberare cupio : neque ſubſidio ire poſſum, quòd his duabus legionibus non puto eſſe cõmittẽdũ, ut illuc ducantur. ex quibus tamen non amplius XIIII. cohortes contrahere potui, quas Brundusiũ miſi, neq; Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putaui eſſe dimittendũ. D. Aelio mandarã, q̃ maiores copias ſperabam nos habituros, ut, ſi uobis uideretur, alteruter ueſtrum ad me ueniret, alter in Ciciliam cum ea copia, quã Capuæ, & circum Capuam comparaſtis, & cum ijs militibus, quos Fauſtus legit, proficiſceretur, Domitius cum XII. ſuis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerentur, & inde nauibus Dyrrhachium tranſportarentur. nunc, cum hoc tẽpore nihilo magis ego, quàm uos, ſubſidio Domitioire poſſim, ſeu per menteis explicare, non eſt nobis committendũ, ut ad has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut in itinere me cõſequi poſſit. quã ob rem placitum eſt mihi (etiam uideo C. Marcello, & cæteris noſtri ordinis, qui hic ſunt) ut Brunduſium ducerem hanc copiam, quã mecum habeo. uos hortor, ut, quodcũque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem ueniatis quamprimum. arma, quæ ad me miſſuri eratis, ijs cenſeo armetis milites, quos uobiſcum habetis. quæ arma ſuperabunt, ea ſi Brunduſium iumentis deportaritis, uehementer Reip. profueritis. de hac re uelim noſtros certiores faciatis. ego ad P. Lupũ. & C. Coponium Prætores miſi, ut ſe uobis coniungerẽt, &, militum quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

MIROR te ad me nihil ſcribere, & potius ab aliјs, quã te de Rep. certiorẽ me fieri. nos diſiecta manu pares aduerſarijs eſſe non poſſumus. contractis noſtris copijs, ſpero nos et Reip. & cõmuni ſaluti prodeſſe poſſe. quáobrẽ cum conſtituiſſes, ut Vibullius mihi ſcripſerat, ad V. Id. Feb. Corfinio proficiſci cum exercitu, & ad me uenire: miror, quid cauſæ fuerit, quare conſiliũ mutaris: nã illa cauſa, quã mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinum ueniſſe: quanto enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum cõiungeres, prius, quàm Ceſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. quamobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriã aduenias ante, quàm copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locũ coactæ nos à nobis diſtrahãt. ſed ſi erunt, qui te impediant, ut illas ſuas ſeruẽt: æquũ eſt me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerũt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

LITERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIII. Calendarum Martij: in quibus literis ſcribis, tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, &, ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in

Samnium ad me uenturum: sin autem ille circũ istæc loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere uelle. te animo magno, & forti istam rem agere existimo: sed diligentius nobis est uidendum, ne distracti pares esse aduersario non possimus, cum ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus sit: non enim pro tua prudẽtia debes illud solũ animaduertere, quot in presentia cohorteis contra te habeat Cæsar, sed quantas breui tempore equitum, et peditũ copias cõtracturus sit. cui rei testimonio sunt literæ, quas Bussenius ad me misit, in quibus scribit, id quod ab alijs quoq; mihi scribitur, præsidia curionem, quæ in Vmbria, & Thuscis erant, contrahere, & ad Cæsarem iter facere. quæ si copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, ut non pugnet, sed locis suis repugnet: hærebis, neque solus cũ ista copia tantam multitudinẽ sustinere poteris, ut frumentatum eas, quamobrem te magnopere hortor, ut quam primum cum omni copia huc uenias. Consules constituerunt idem facere. ego Metuscilio ad te mãdata dedi, prouidendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur. quamobrem nolito cõmoueri, si audieris me regredi, si forte Cæsar ad me ueniet: cauendum enim puto esse, ne implicatus hæream: nam neque castra propter anni tempus, & militum animos facere possum; neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. itaque non amplius XIIII cohortes Luceriam coegi. Consules præsidia omnia deducturi sunt, aut in Siciliam ituri: nam aut exercitum fir-

mum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse; aut regiones eiusmodi obtinere, è quibus repugnemus; id quod neutrum nobis hoc tẽpore cõtingit, quòd & magnã partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplũ, neque tã magnũ, quã ille. itaque nobis prouidendum est, ut summã Reip. rationem habeamus. etiam atque etiã te hortor, ut cum omni copia quãprimum ad me uenias. possumus etiam nunc Remp. erigere, si cõmuni consilio negotium administrabimus: sin distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, & mandata. quod me hortare, ut istuc ueniam: id me facere non arbitror posse, quòd non magnopere his legionibus confido. Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio. S.

LITERAE *mihi à te redditæ sunt ad* XIII. *Cal. Marti. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. quod putaui, et præmonui, fit, ut nec in præsentia cõmittere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditũ tibi sit, atque istas copias cõiungere optimorũ ciuium possis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus, quo ẽt magis tuis literis sum cõmotus, neque enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neque etiã, qui ex delectibus conscripti sunt à Consulibus, cõuenerunt. quare da operam, si ulla rõne etiam nunc efficere potes, ut te explices, huc quãprimũ uenias ante, q̃*

omnes copiæ aduersariorũ conueniant: neque enim celeriter ex delectibus huc homines cõuenire possunt: et, si conuenirent, quantũ ijs cõmittendũ sit, q inter se ne noti sunt, cõtra ueteranas legiones, nõ te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

LIPPITVDINIS meæ signũ tibi sit librarij manus, & eadem causa breuitatis. etsi nunc quidẽ, quod scriberẽ, nihil erat. omnis expectatio nostra erat in nũcijs Brundusinis. si nactus hic esset Cneum nostrũ, spes dubia pacis: sin ille ante transmisisset, exitiosi belli metus sed uides ne, in quem hominem inciderit Resp? quã acutum, quã uigilantẽ? quã paratũ? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit, ab ijs, qui eum maxime timuerãt, maxime diligetur. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi uillulas, nisi nummulos suos. & uide, quàm conuersa res est. illũ, quo antea confidebant, metuunt, hũc amãt, quem timebant. id quantis nostris peccatis, uitijsq; euenerit, non possum sine molestia cogitare. quæ autẽ impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

NON dubito, quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cũ præsertim neque noua de re aliqua certiorẽ te faciã, neq; nouã denique iam reperiã scribendi ullã sententiam. sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterẽ, facerẽ

inepte, euntibus uero, domesticis præsertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non possum. & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miserijs, cum quasi tecum loquor: cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis. omnino intelligo, nullũ fuisse tempus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutũ esse à literis, propterea ꝙ neq; Romæ quidquã auditur noui, nec in his locis, quæ à Brũdusio absunt propius, quã tu biduũ aut triduũ. Brundusij autem omne certamẽ uertitur huius primi temporis. qua quidem expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus: eodẽ enim die uideo Cæsarem à Corfinio post meridiẽ profectum esse, quo Canusio mane Pompeium. eo modo autẽ ambulat Cæsar, et ijs diarijs militũ celeritatem incitat, ut timeã, ne citius ad Brundusiũ, quã opus sit, accesserit. dices, quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiã, quã triduo sciturus sis? nihil equidẽ: sed, ut supra dixi, tecum perlibenter loquor. & simul scito labare meum consilium illud, quod satis iam fixum uidebatur. non mihi satis idonei sunt auctores ij, qui à te probantur: quod enim unquam eorũ in Rep. forte factũ extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt: (quanquã hæc ferenda non erant) uideo enim, quantum id bellum, & quàm pestiferum futurum sit. sed me mouet unus uir, cuius fugientis comes, Remp. recuperãtis socius uideor esse debere. toties ne igitur sententiam mutas? ego tecum, tanquã mecũ, loquor. quis autẽ est, tanta quidẽ de re, quin uarie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sen

tentiam tuã; si manet, ut firmior sim; si mutata est, ut tibi assentiar. omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus.
★ de Domitio uaria audimus, modo eẽ in Tiburti, aut Lepidi, quo cum Lepidus accessisset ad Vrbem, quod item falsum uideo esse: ait enim Lepidus, eũ nescio quò penetrasse itineribus: occultãdi sui causa, an maris adipiscendi, ne id quidem scit: ignorat enim de filio. addit illud sanè molestum, pecuniã Domitio satis grandem,
★ quam is Coreni habuerit, non esse redditam. de Lentulo autem nihil audimus. hæc uelim exquiras, ad meq; perscribas. Vale.

CICERO ATTICO S.

A D V. Non. Mart. epistolas mihi tuas Aegypta reddidit, unã ueterem IIII. Cal. quã te scribis dedisse Pinario, quem nõ uidimus, in qua expectas quidnã præmissus agat Vibullius: qui omnino non est uisus à Cæsare. in altera epistola uideo te scire ita esse: & quem admodum redeuntem excipiam Cæsarem, quẽ omnino
★ uitare cogito: & aut Hemonis fugam tẽdis, cõmutatio nemq; uitæ tuæ: quod tibi puto esse faciendũ. & ignoras, Domitius cum fascibus ne sit. quod cũ scies, facies, ut sciamus. habes ad primam epistolam. secutæ sunt duæ, prid. Cal. ambe datæ, quæ me conuellerunt de pristino statu, iam tamen, ut ante ad te scripsi, labãtẽ. nec me mouet, quod scribis, Ioui ipsi iniquum: nam periculum in utriusque iracũdia positum est: uictoria autem ita incerta, ut deterior causa paratior mihi esse uideatur. nec me Cõsules mouent, qui ipsi pluma, aut folio

facilius mouentur. officij me deliberatio cruciat, crucia uitq; adhuc. cautior certe est mansio, honestior existimatur traiectio. malo interdum, multi me non caute, quàm pauci non honeste fecisse existiment. De Lepido, & Tullo *quod quæris: illi uero non dubitant, quin* Cæsari *præsto futuri, in senatumq; uenturi sint.* Recentissima *tua est epistola* Cal. *data, in qua optas cōgressū, pacem non desperas: sed ego, cum hæc scribebā, nec illos congressuros, nec, si cōgressi essent,* Pompeium *ad ullā conditionem accessurum putabam.* Quod *uideris non dubitare, si* Consules *transeant, quid nos facere oporteat: certe transeunt, uel quo modo nunc est, transierunt. sed momento, præter* Appium, *neminē esse fere, qui non ius habeat transeundi: nam aut cum imperio sūt, ut* Pōpeius, *ut* Scipio, Setenas, Fānius, Voconius, Sestius, *ipsi* Consules, *quibus more maiorum concessum est uel omnes adire prouincias: aut* Legati *sunt eorum. sed nihil despero. quid placeat tibi, & quid propemodū rectum sit, intelligo. plura scriberē, si ipse possem: sed, ut mihi uideor, potero biduo.* Balbi Cornelij *literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meā uicē doleres, cum me derideri uideres.* Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

24

OBSECRO *te* Cicero, *suscipe curam, & cogitationem dignissimam tuæ uirtutis, ut* Cæsarem, *et* Pompeium, *perfidia hominum distractos, rursus in pristinā concordiam reducas. crede mihi,* Cæsarē *nō solū in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi*

dedisse iudicaturum, si huc te reijcis. uelim, idem Pompeius faciat, qui ut adduci tali tẽpore ad ullam conditionem possit, magis opto, quàm spero. sed cũ constiterit, et timere desierit, tũ incipiã non desperare, & tuã auctoritatem plurimum ualituram. Quòd Lentulum Cos. meum uoluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi uero gratissimum mediusfidius fecisti: nam illum tanti facio, qui non Cæsarem magis diligam. qui si passus esset, nos secum, ut consueueramus, loqui, & non se totum etiam & etiam ab sermone nostro auertisset: minus miser, quàm sum, essem: nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, uideo in Consulatu quiduis potius esse, quàm Consulem. quòd si uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæsare credere, & Consulatum reliquum Romæ peragere: incipiam sperare, etiam cõsilio senatus, auctore te, illo relatore, Põpeium, & Cæsarem coniungi posse. quod si factum erit, me satis uixisse putabo. Factum Cæsaris de Corfinio totum me probaturum scito, & quo modo in huiusmodi re commodius cadere non potuit, quàm ut res sine sanguine conficeret. Balbi mei, tuiq; aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de Cæsare dixit, queq; Cæsar scripsit, scio re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fuerit, bellissime scripsisse. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

OMNIA mihi prouisa sunt præter occultum & * tum iter ad mare superum: hoc.n. mari uti non possu=

mus hoc tempore anni. illuc autem, quò spectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim est celeriter, ne forte qua re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur, quem ego hominē ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nunc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur: is enim me ab optimatibus ait cōscindi. quibus optimatibus Dij boni? qui nunc quo modo occurrunt? quo modo autem se uenditant Cæsari? municipia uero Deum: nec simulāt, ut cum de illo ægroto uota faciebant. sed planè, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant: illum iratum putant. quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquies. credo, sed hercule illum magis. huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. iudices D C C C L, qui præcipue Cneo nostro delectabātur, ex quibus quotidie aliquem uideo, nescio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro, qui sint isti optimates, qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. sed tamē, quicunque sunt, αἰδέομαι Τρῶας. etsi, qua spe proficiscar, uideo: coniungoq; me cum homine magis ad uastandā Italiam, quàm ad uincendum parato. domum quem expecto. & quidem, cum hæc scribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid à Brundusio. quid autem aliquid? quàm inde turpior fugisset, & uictor hic quà se referret, et quò. quod ubi audissem, si ille Appia ueniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

ETSI, cùm tu has literas legeres, putabá fore, ut scire iam, quid Brundusij actum esset; nam Canusio VIII. Cal. profectus erat Cneus; hæc autem scribebam prid. Non. XIIII. die postquam ille Canusio mouerat: tamen angebar singularum horarum expectatiōe, mirabarq; nihil allatū esse, ne rumoris quidem: nam erat mirum silētium. sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt: quæ tamen iá sciantur, necesse est. illud molestū, me adhuc inuestigare nó posse, ubi Lentulus noster sit, ubi Domitius. quæro aūt, quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri ne ad Pópeium, & si sint, quà, quandóue ituri sint. Vrbē quidem iam refertam esse optimatium audio, Sosium, et Lupū, quos Cneus noster ante putabat Brundusium uenturos esse, quàm se, ius dicere. hinc uero uulgo uadunt. etiam M. Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. nos autē in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinū uolebamus inde iter quà maxime ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus: audio enim bonis uiris, qui et nunc, & sæpe antea magno præsidio reipub. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multaq; in me, &

me, & seuere in conuiuijs tempestiuis quidē disputari cedamus igitur, & ut boni ciues simus, bellū Italiæ terra, mariq; inferamus, & odia improborum rursus in nos, quæ iam extincta erant, incēdamus, & Luceij consilia, ac Theophanis persequamur. nam Scipio uel in Syriam proficiscitur sorte, uel cum genero honeste, uel Cæsarem fugit iratum. Marcelli quidem, nisi gladium Cæsaris timuissent, manerēt. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. & tamen, præter hūc, et C. Cassium, reliqui Legati, Faustus Proquæs. ego unus, cui utrumuis liceret. frater accesserit, quē sociū huius fortunæ esse non erat æquum: cui magis etiam Cæsar irascetur: sed impetrare nō possum, ut moneat. dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidem alius nemo mouet; non sermo bonorum, qui nulli sunt; nō causa, quæ acta timide est, agetur improbe. uni uni hoc damus, nec id quidem roganti, nec suam causam, ut ait agenti, sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epeirum, scire sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

ETSI Non. Martijs, die tuo, ut opinor, expectabā à te epistolā longiorē, tamen ad eā ipsam breuē, quam III. Non. Martij ὑπὸ τῶ δ'ιάλλγιν dedisti, rescribendū putaui. Gaudere aîs te, māsisse me: & scribis, in sententia te manere. mihi autem superioribus literis uidebare non dubitare, quin cæderem, ita si & Cneus bene comitatus conscendisset, & Consules trāsissent. utrū, hoc tu parum cōmeminisiti, an ego nō satis intellexi? an muta

sti sententiam? sed aut ex epistola, quam expecto, perspiciam, quid sentias: aut alias abs te literas eliciam. Brundusio nihil dum erat allatum. ò rem difficilem, planeq; perditã. quàm nihil prætermittis in cõsilio dando: quàm nihil tamẽ, quod tibi ipsi placeat, explicas. nõ esse me unà cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quam sit turpe me adesse, cum quid de illo detrahatur; nefas esse approbare. certe. contra igitur? Dij, inquis, auerruncent. quid ergo fiet, si in altero scelus est, in altero supplicium? impetrabis, inquis, à Cæsare, ut tibi abesse liceat, et esse otioso. supplicandum igitur? miserũ. quid, si non impetraro? & de triumpho erit, inquis, integrũ quid, si hoc ipso premar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari se totum, magis etiam, quam olim in X X uiratu, putabit. ac solet, cum se purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me sibi fuisse inimicum, ut ne honorẽ quidẽ à se accipere uellem. quanto nunc hoc idem accipiet asperius? tanto scilicet, quanto & honor hic illo est amplior, & ipse robustior. nã quod negas te dubitare, quin magna in offensa sim apud Pompeium hoc tempore: non uideo causam, cur ita sit, hoc quidem tempore: qui enim amisso Corfinio denique certiorẽ me sui cõsilij fecit, is q̃retur Brundusium me non uenisse, cũ inter me, & Brũdusiũ Cæsar esset? deinde etiam scit, ἀπαῤῥησίαστον esse in ea causa querelam suam. me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de Vrbe, de pecunia de Piceno occupando plus uidisse, quàm se. sin, cum potuero, non uenero: tum erit inimicus: quod ego non eo uereor, ne mihi noceat: (quid enim faciet? τίς δ᾽ ἔστι

φοῦλος, τοῦ χρεῶν ἀφροντις ὤν) ſed quia ingrati animi crimen horreo. confido igitur aduentum noſtrum illi, quoquo tempore fuerit, ut ſcribis, ἀσμένιστον fore. nam quod ais, ſi hic temperantius egerit, conſideratius conſilium te daturum: qui hic poteſt ſe gerere non perdite? uita, mores, ante facta, ratio ſuſcepti negotij, ſocij, uires bonorum, aut etiam conſtantia? uix dum epiſtolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Poſthumus Curtius uenit, nihil niſi claſſeis loquẽs, & exercitus. eripiebat Hiſpanias: tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confeſtim in Græciam perſequebatur. eundem igitur eſt, nec tam ut belli, quàm ut fugæ ſocij ſimus: nec enim ferre potero ſermones iſtorum, quicunque ſunt: non ſunt enim certe, ut appellantur, boni. ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur: idq; ut exquiras, meq; certiorem facias, te uehementer rogo. nos adhuc, quid Brundusij actum eſſet, plane neſciebamus: cum ſciemus, tum ex re, & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

DOMITII filius tranſijt Formias VIII. Id. currens ad matrẽ Neapolim, mihiq; nunciari iuſſit, patrem ad Vrbem eſſe. cũ de eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. nos autem audieramus eũ profectũ ſiue ad Pompeium, ſiue ad Hiſpaniã. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſanè uelim: nam ad id, quod delibero, pertinet, ſi ille certe nuſquã diſceſſit, intelligere Cneum, non eſſe faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis,

præsidijsq; teneatur, hyeme præsertim: nam si commodius anni tempus esset: uel infero mari liceret uti. nunc nihil potest, nisi supero, trãsmitti, quò iter interclusum est. quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo. A Brundusio nulla adhuc fama uenerat: & erat hic dies VII. Id. quo die, suspicabamur, aut pridie Brundusium uenisse Cæsarem: nam Calendis Arpis manserat. sed si Posthumum audire uelles, persecuturus erat Cneum: transijsse enim iam putabat coniectura tempestatũ, ac dierum. ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, et eo magis, quòd audita nauicularijs hominis liberalitas esset. sed, tota res Brũdusina iam quo modo habeat se, diutius nescire non possum. Ego etsi tam diu requiesco. quàm diu aut ad se scribo, aut tuas literas lego: tamen & ipse egeo argumẽto epistolarum, & tibi idem accidere certo scio: quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excluduntur: quæ autem sunt horum temporum, ea tam contriuimus. sed tamen, ne me totum ægritudini dedam, sumpsi mihi quasdam tanquam θέσεις, quæ & politicæ sunt, & temporum horum, ut et abducã animum ab querelis, & in eo ipso, de quo agitur, exercear. ea sunt huiusmodi. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλοῦντα, μὴ αὐτὸς αἴρηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπα-

κτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *in his ego me consultationibus exercens, & disserens in utranq; partẽ tum graece, tum latine, & abduco parumper animum à molestijs, &* τῶν προὔργου τι *delibero. sed uereor, ne tibi* ἄκαιρος *sim: si enim recte ambulauit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit. Vale.*

CICERO ATTICO S. 4

NATALI *die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilij, summaéq; tũ beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. eam mihi Philotimus postridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superum, nauigatio infero, discessus Arpinum, ne hunc fugisse; mansio Formijs, ne obtulisse nos gratulationi uideamur: sed miserius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt. fuit apud me Posthumus: scripsi ad te, quàm grauis. uenit ad me etiam Q. Fusius, quo uultu, quo spiritu; properans Brundusium, scelus accusans Pompeij, leuitatem, & stultitiam senatus. hæc*

qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero ferre? age finge me quamuis εὐστομάχως hæc ferentem: quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? & omitto causam Reip. quam ego amissam puto cum uulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parantur: de Pompeio quid agam? cui plane (quid enim negem?) succensui: semper enim causæ euentorum magis mouent, quàm ipsa euenta. hæc igitur mala, quibus maiora esse quæ possunt? considerans, uel potius iudicans eius opera accidisse, & culpa, inimicior erã huic, quàm ipsi Cæsari. ut maiores nostri funestiorem diem esse uoluerunt Alliensis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc malum ex illo, itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus: sic ego decem annorum peccata recordás, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos,
* hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat; præsentisq; temporis cognoscens temeritatem, ignauiam, negligentiam, succensebam. sed ea iam mihi exciderũt. beneficia eiusdem cogito, cogito etiam dignitatem. intelligo serius equidem, quàm uellem propter epistolas, sermonesq; Balbi: sed uideo plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. ego igitur, si quis apud Homerum, cum ei & mater, & Dea dixisset, αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος, matri ipse respondit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid, si non ἑταίρῳ solum, sed etiam εὐεργέτῃ? adde, tali uiro, talem causam agenti. & ego uero hæc officia mercanda uita puto. optimatibus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inseruio quidem. uideo, ut

se huic dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putas fuisse de ualetudine decreta municipiorum præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipsi tum se timuisse dicunt. sed uideamus, quid actum sit Brundusij. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæq; literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus, putare iam Lentulum Cos. transmisisse, nec eum à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canusij audisset: inde ad se eum scripsisse: cohortesq; sex, quæ Albæ fuissent, ad Curtium Minutia transijsse: id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore eum ad Vrbem futurum. ergo utar tuo consilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam. etsi, Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. sed tamen, si est conueniendus, hic potissimum. tum reliqua uidebimus, id est & quò, & quà, & quando. Domitius, ut audio, in Cossano, & quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum: si in Hispaniam, non probo: si ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Curtium uideat, quem ego patronus aspicere non possum. quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus, qui, dum Vrbem, id est patriam, amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi, captiq; simus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exemplo. Pompeius mare transijt cum omnibus militibus, quos secum habuit. hic numerus est hominũ millia XXX, & Cõsules duo, et Trib. pl. & senatores, qui fuerant cũ eo,

omnes cum uxoribus,& liberis.conscendisse dicitur ad IIII.Non. Mart.ex ea die fuere Septentriones uenti. naues,quibus usus nõ est,omneis aut præcidisse,aut incendisse dicunt.de hac re literæ L.Metello Trib.pl.Capuam allatæ sunt ab Clodia socru, quæ ipsa transijt. ante solicitus eram,& angebar,sicut res scilicet ipsa cogebat,cum consilio explicare nihil possem:nunc autem postquã Pompeius,& Cõsules ex Italia exierunt, nõ angor sed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλαλύκτημαι. non sum inquam (mihi crede) mentis compos: tantum mihi dedecoris admisisse uideor. me non primũ cum Pompeio qualicunq; cõsilio uso, deinde cũ bonis esse,quãuis causa temere instituta? præsertim cũ ij ipsi,quorum ego causa timidius me fortunæ committebam,uxor,filia, Cicerones pueri me illuc sequi mallent,hoc turpe,& me indignum putarent.nam Quintus quidẽ frater, quidquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. tuas nũc epistolas à primo lego. hæ me paulũ recreant. primæ monent,& rogant,ne me proijciam.proximæ gaudere te ostendunt, me remansisse. eas cum lego,minus mihi turpis uideor, sed tãdiu,dum lego. deinde emergit rursum dolor, & αἰσχροῦ φαντασία. quam ob rem obsecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorẽ, aut minus saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacunque re potes. quid tu autem possis? aut quid homo quisquam? uix iam Deus. equidem illud molior,quod tu mones sperasq; fieri posse,ut mihi Cæsar cõcedat. ut absim,cum aliquid in senatu contra Cneũ agatur: sed timeo,ne non impetrem,uenit ab eo Furnius, ut quidem

ſcias,quos ſequamur : Q. Titinij filium cũ Cæſare eſſe nunciat;ſed illũ maiores mihi gratias agere,quam uellem . quid autem me roget(paucis ille quidem uerbis, ſed ἐν δυνάμει)cognoſce ex ipſius epiſtola , me miſerum quòd tu non ualuiſti , unà fuiſſemus : conſilium certe non defuiſſet σύν τε δύ' ἐρχομένω . ſed acta ne agamus: reliqua paremus.me adhuc hæc duo fefellerunt, initio
* ſpes compoſitionis,qua facta uolebam, ut populari , ut ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari:deinde bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intelligebam.melioris mediusfidius ciuis,& uiri putabam,quouis ſupplicio affici,quàm illi crudelitati nõ ſolum præeſſe,uerũ etiam intereſſe.uidetur uel mori ſatius fuiſſe,quàm eſſe cum ijs . ad hæc igitur cogita mi Attice , uel potius excogita . quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.

Cæſar Imp. S. D. Ciceroni Imp.

CVM Furniũ noſtrum tantum uidiſſem,neque loqui,neque audire me commode potuiſſet,properarem, atq; eſſem in itinere præmiſſis iá legionibus: præterire tamen nõ potui,quin & ſcriberem ad te,& illum mitterem,gratiasq; agerem.etſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus uideo : ita de me mereris . in primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vrbem uenturum,ut te ibi uideam, ut tuo cõſilio,gratia, dignitate, ope omnium rerum uti poſſim . ad propoſitum reuertar : feſtinationi meæ, breuitatiq; literarum ignoſces : reliqua ex Furnio cognoſces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epiſtolam, quam darem IIII.Id.ſed eo die is,cui dare uoluerã,nõ eſt profectus. uenit autẽ eo ipſo die ille celeripes,quem Saluius dixe= rat:attulit uberrimas tuas literas,quæ mihi quiddam, quo ſtarem,inſtillarunt: recreatum enim me non queo dicere : ſed plane τὸ συνέχον effeciſti: ego enim nõ iam id ago, mihi crede, ut proſperos exitus conſequar : ſic enim uideo, nec duobus his uiuis, nec hoc uno nos un= quam Remp. habituros. ita neque de otio noſtro ſpero iam,nec ullam acerbitatem recuſo.unum illud extime ſcebam,ne quid turpiter facerem,uel,dicam,iã effeciſ= ſem . ſic ergo habeto, ſalutareis te mihi literas miſiſſe, neq; ſolum has longiores,quibus nihil poteſt eſſe expli= catius,nihil perfectius,ſed etiam illas breuiores,in qui= bus hoc mihi iucundiſſimũ fuit, cõſilium,factumq; no ſtrum ab Sexto probari.pergratumq; mihi tu feciſti, à quo diligi me,&,quid rectum ſit,intelligi,ſcio.longior uero tua epiſtola non me ſolum, ſed meos omneis ægri tudine leuauit . itaque utar tuo conſilio,& ero in For miano,ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduerta tur, aut, ſi nec hic, nec illic eum uidero, deuitatum ſe à me putet. Quod autem ſuades,ut ab eo petam, ut mihi concedat,ut idem tribuam Pompeio, quod ipſi tribuerim: id me iam pridem agere intelliges ex literis Balbi,& Oppij,quarũ exempla tibi miſi, miſi etiã Cæ= ſaris ad eos ſana mente ſcriptas:quo modo in tanta in= ſania?ſin mihi Cæſar hoc non cõcedat, uideo tibi illud

placere, me πολίτευμα de pace suscipere: in quo non extimesco periculum: cum enim tot impendeant, cur non honestissimo depacisci uelim? sed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam, μήμοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mirandum enim in modum Cneus noster Sullani regni similitudinem concupiuit; εἰδῶσοι λέγω. nihil inquam ille minus obscure tulit. cum hoc ne igitur, inquies, esse uis? beneficium sequor, mihi crede, non causam, ut in Milone, ut in. sed hactenus. causa igitur non bona est? immo optima: sed agetur (memento) foedissime. primum, consilium est, suffocare Vrbem, & Italiam fame: deinde, agros uastare, urere, pecunijs locupletum non abstinere. sed cum eadem metuam ab hac parte: si illinc beneficium nō sit, rectius putem quiduis domi perpeti. sed ita meruisse illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen subire non audeam. quanquam à te eius quoque rei iusta defensiò est explicita. De triumpho tibi assentior. quem quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: si modo, inquis, satis ille erit firmus. est firmior etiam, quàm putabamus. de isto licet bene speres: promitto tibi, si ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. téne igitur socio? contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideā, cupio discedere: noli enim putare tolerabiles horum insanias, nec uniusmodi fore. etsi quid te horum fugit, legibus, iudicijs, senatu sublato, libidines, audacias, sumptus, egestates tot egentissimorum hominum nec priua-

tas posse res, nec Remp. sustinere? abeamus igitur inde qualibet nauigatione: etsi id quidem, ut tibi uidebitur: sed certe abeamus: sciemus enim id, quod expectas, q̃d Brũdusij actum sit. Bonis uiris q̃ ais probari, quæ adhuc fecerimus, sciriq; ab ijs nõ profectis, ualde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius: id mandaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum est, ut tibi argumẽtum ad scribẽdum fortasse iam desit: nec enim alia de re nunc ulla scribi potest: & de hac quid iam amplius inueniri potest? sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule, ut sentio) & amor, quo & meũ ingenium incitatur: perge, ut facis, & scribe, quantum potes. In Epeirum quòd me nõ inuitas, comitem non molestum: subirascor: sed uale: nam, ut tibi ambulãdum, unguendum, sic mihi dormiendum: etenim literæ tuæ mihi somnum attulerunt.

CICERO ATTICO S. 7

COENANTIBVS prid. Id. nobis, ac noctu quidem, Statius à te epistolã breuẽ attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, sed etiam Aulus profectus est, alij multi. De Reatinorum corona: quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere, cur exierint? In his locis opinio est coniectura magis, quàm nuncio, aut literis, Cæsarem Formijs ad XI. Cal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem, Μέντορ πῶς τ' ἄρ' ἴω,

πῶς τ' ἄρ προσπτύσσομαι αὐτόν? nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen,nec ero, ut in malis.imparatus : ſed cura,ut ualeas : puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio,Cornelio S. 8

GAVDEO *mehercule uos ſignificare literis, quàm ualde probetis ea,quæ apud* Cornificium *ſunt geſta.conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſponte facere conſtitueram, ut quamleniſſimum me præberem, &* Pompeium,*darem operam,ut reconciliarem. tentemus, hoc modo ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt,neque uictoriam diutius tenere,præter unum* L.Sullam, *quem imitaturus non ſum.hæc noua ſit ratio uincendi ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo uos,ut cogitationem ſuſcipiatis.* Cn.Magiū Pompeij *præfectum deprehendi : ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci.iam duo præfecti fabrum* Pompeij *in meam poteſtatem uenerunt,& à me miſſi ſunt.ſi uolent grati eſſe,debebunt* Pōpeium *hortari, ut malit mihi eſſe amicus,quàm ijs, qui & illi, & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi : quorum artificijs effectum eſt, ut reſp.in hunc ſtatum perueniret.*

Balbus Ciceroni Imp. S.

9

SVBITO, posteaquam literas cōmunes cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolā accepi, cuius exēplum tibi misi, ex quibus perspicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeiū reconciliare, & quàm remotus sit ab omni crudelitate, quod eum sentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero sentio, quod tu, non posse tuam famam et officium sustinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepisse prædices. Cæsarem hoc idem probaturum, exploratum pro singulari eius humanitate habeo: eiq; cumulatissime satisfactur ū te certo scio, cum nullam partem belli contra eum suscipias, neque socius eius aduersarijs fueris. atque hoc nō solum in te tali, & tanto uiro satis habebit, sed etiam mihi ipse sua concessit bonitate, ne in ijs castris essē, quæ cōtra Lentulum, aut Pompeium futura essent, quorum beneficia maxima haberem: sibiq; satis esse dixit, si togatus urbana officia sibi præstitissem, quæ etiā illi, si uellem, præstare possem. itaq; nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, sustineo; meumq; officium, fidem, pietatē, ijs præsto. sed mehercule rursus tam abiectam compositionis spem nō desperatissimam esse puto, quoniā Cæsar est ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, si tibi uidetur, te ad eum scribere, et ab eo præsidiū petere, ut petisti à Pompeio, me quidē approbante, temporibus Milonianis. præstabo (si Cæsarē bene noui) eum prius tuæ dignitatis, q̃ suæ utilitatis rationē habiturū.

hæc quàm prudenter tibi scribam, nescio: sed illud certe scio, me ab singulari amore, ac beneuolentia, quæcunque scribo, tibi scribere, quòd te (ita incolumi Cæsare moriar) tâti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. de hac re cum aliquid constitueris, uelim mihi scribas: nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præstare possis: quam mehercule te præstaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni. *10*

NEDVM hominum humilium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum uirorum consilia ex euentu, non ex uoluntate à plerisq; probari solent: tamen freti tua humanitate, quòd uerissimũ nobis uidebitur, de eo qđ ad nos scripsisti, tibi consilium dabimus: quod si nõ fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiscetur. Nos, nisi id, quod nostro iudicio Cæsarem facere oportere existimamus, ut, simul Romam uenerit, agat de reconciliatione gratiæ suæ, & Põpeij; id eũ factur ũ ex ipso cognouissemus: te hortari desineremus, ut uelles his rebus interesse, quo facilius, & maiore cũ dignitate p te, qui utriq; es cõiunctus, res tota confieret: aut, si ex cõtrario putaremus, Cæsarem id non facturũ, et eũ uelle cũ Põpeio bellũ gerere sciremus; nunquã tibi suaderemus, contra hominẽ optime de te meritũ arma ferres, sicuti te semp orauimus, ne cõtra Cæsarẽ pugnares. sed cũ etiam nũ, quid facturus Cæsar sit, magis opinari, q̃ scire possimus: nõ possumus nisi hoc, nõ uideri eã tuã esse dignitatẽ, neq; fidẽ omnibus cognitã, ut cõtra

alterutrum, cum utrique sis maxime necessarius. arma feras & hoc, nō dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. nos tamen (si tibi uidebitur) ad Cæsarem scribemus, ut nos certiores faciat, quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissima. & hoc Cæsarē pro sua indulgentia in suos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

TREIS epistolas tuas accepi postridie Iduū: erant autem IIII.III. prid. Id. datæ. igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer. & iam de supero mari
* plaboque, ut antea ad te scripsi, et quonā modo possem uoluntate eius nullā reipub. partem attingere. Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta, & dicta nostri amici: ego uero ita facio, quin ea ipsa, quæ à te cōmemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse non memini: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo faciamus igitur, ut cen-
* ses, colligamusq; nos: festino enim simili urus decurro, atque cursu. θέσεις meas commentari non desino: sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus sit sanè ita, ut uis: sed nosti illud, Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi uereri uideris, ne mihi tua consilia displiceant: me uero nihil delectat aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. quare fac, ut ostendis, ne destiteris

ris ad me, quidquid tibi in mentē uenerit, ſcribere mihi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alterūm nunc epiſtolam. recte nō credis de numero militum: ipſo dimidio plus ſcripſit Clodia. falſum etiā de corruptis nauibus. Quod Conſules laudas, ego quoque animū laudo, conſilium reprehendo: diſceſſu enim illorum, actio de pace ſublata eſt: quam quidem ego meditabar: itaq; poſtea Demetrij librum de concordia tibi remiſi, et Philotimo dedi. nec uero dubito, quin exitioſum bellū impendeat, cuius initium ducetur à fame. & me tamen doleo nō intereſſe huic bello, in quo tāta uis ſceleris futura eſt, ut, cum parenteis non alere nefarium ſit, noſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam parentem patriam fame necandam putent. atque hoc nō opinione timeo, ſed interfui ſermonibus. omnis hæc claſſis, Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizantio, Lesbo, Smyrna, Myleto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, et ad occupandas frumentarias prouincias comparatur. at quā ueniet iratu, & ijs quidem maxime, qui eam maxime ſaluam uolebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. itaque mihi dubitanti, quid me facere par ſit, permagnū pondus affert beneuolentia erga illum; qua dempta, perire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando euertere. De Septentrione plane ita eſt. metuo, ne uexetur Epeirus. ſed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus oſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hunc, fore.

Illud me præclare admones, cum illum uidero, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

Marcus Antonius Rauenna di ue[illegible]

plane ſic faciendum. Arpinum, cum eum conuenero, cogito; ne forte aut abſim, cum ueniet, aut curſem huc illuc uia deterrima. Bibulum, ut ſcribis, audio uenisſe, & rediſſe prid. Id. Philotimum, ut ais epiſtola tertia, expectabas. at ille Idibus à me profectus eſt. eo ſerius ad tuam illam epiſtolã, cui ego ſtatim reſcripſeram redditæ ſunt meæ literæ. De Domitio, ut ſcribis, ita opinor eſſe, ut & in Coſſano ſit, & conſiliũ eius ignoretur. Iſte omnium turpiſſimus, & ſordidiſſimus, qui conſularia comitia à Prætore ait haberi poſſe, eſt idem, qui ſemper in rep. fuit. itaque nimirum hoc illud eſt, quod Cæſar ſcribit in ea epiſtola, cuius exemplum ad te miſi, ſe uelle uti CONSILIO meo: age eſto hoc commune: GRATIA: ineptum id quidem, ſed puto hoc ſimulat ad quaſdã ſenatorũ ſentẽtias: DIGNITATE, fortaſſe ſententia cõſularis. illud extremũ eſt, OPE OMNIVM RERVM. id ego ſuſpicari cœpi tũ ex tuis literis, aut hoc ipſum eſſe, aut nõ multo ſecus: nã p magni eius intereſt, rem ad interregnum nõ uenire. id aſſequitur, ſi per Prætorẽ Conſules creantur. nos autem in libris habemus, non modo Conſules à Prætoribus, ſed ne Prætores quidem creari ius eſſe, idq; factũ eſſe nunquam: Conſules, eo nõ eſſe ius, quòd maius imperium rogari à minore non ſit ius: Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Conſulum ſint, quorũ eſt maius imperium. aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit, neque ſit contentus Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. ſed, quanta tẽpeſtas impendeat, ut des. Qui tranſierint ſenatores, ſcribam ad te, cum certum habebo. De re frumentaria recte intelli=

gis,quæ nullo modo administrari sine uectigalibus po- test: nec sine causa & eos,qui circum illũ sunt, omnia postulanteis,& bellum nefarium times. Trebatium no strum,etsi,ut scribis,nihil bene sperat,tamen uidere sanè uelim. quem fac horteris, ut properet: opportune enim ad me ante aduentũ Cæsaris uenerit. De Lanuino, statim,ut audiui Phameam mortuũ,optaui si modo esset futura resp. ut id aliquis emeret meorũ: neq; tamen de te,qui maxime meus,cogitaui: sciebam enim de quoto anno,& quantũ in solo solere quærere: neq; solum Romæ,sed etiam delitium digãma uiderem. ueruntamen ego illud,quanquã est bellum, minoris æstimo, quàm æstimabatur Marcellino Cos. cum ego istos hortulos propter domum, Antij quam tum habebã,iucundiores mihi fore putabã,et minore impensa, quàm si Tusculanum refecissem. uolui HS Q. egi per prædem, illi daret,Antij cum haberet uenale: noluit. sed nunc omnia ista iacere puto propter numorum caritatem. mihi quidem erit aptissimum, uel nobis potius,si tu emeris. sed eius dementias caue contemnas: ualde est uenustum. quanquam mihi ista omnia iam addicta uastitati uidentur. respondi epistolis tribus: sed expecto tuas: nam me adhuc tuæ literæ sustentarunt. Datæ Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL *habebã,quod scriberẽ: neq;.n.noui quid quã audierã, & ad tuas omneis rescripserã pridie. sed cũ me ægritudo nõ solũ somno priuaret,uerũ ne uigila-*

re quidem sine summo dolore pateretur: tecũ ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio qd nullo argumento proposito scribere institui. Amens mihi fuisse uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentẽ Pompeium tanquam unus manipularis secutus sim. uidi hominem XIIII. Cal. Febr. plenum formidinis. illo ipso die sensi, quid ageret. nunquam mihi postea placuit, nec unquã aliud in alio peccare destitit. nihil interim ad me scire, nihil nisi fugam cogitare. quid quæris? sicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immundæ, insulæ, indecoræ: sic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore: nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. nunc emergit amor: nunc desiderium ferre non possum: nunc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodest. itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare prospecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etsi quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissime? si enim nihil præter fugam quæreretur, fugissem libentissime: sed genus belli crudelissimi, & maximi, quod nõdum uident homines quale futurum sit, perhorrui. quæ minæ municipijs? quæ nominatim uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remansissent? quàm crebro illud? Sulla potuit, ego non potero? mihi autem hæserunt illa. male Tarquinus, qui Porsenam, qui Octauium Manlium contra patriam: impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volscis: recte Themistocles, qui mori maluit: nefarius Hippias Pisistrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. at Sulla, at Marius,

at Cinna recte, immo iure fortasse sed quid eorum ui-ctoria crudelius? quid funestius? huius belli genus fu-gi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, & pa-rari uidebam. me, quem non nulli conseruatorem istius urbis, quem parentem esse dixerunt, Getarũ, & Arme-niorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uastitatem inferre Italiæ? hũc pri-mum mortalẽ esse, deinde etiam multis modis posse ex tingui cogitabam: Vrbem autem, & populum nostrum seruandum ad immortalitatem, quantũ in nobis esset, putabam. & tamen spes quædam me obtentabat, fo-re, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. alia res nũc tota est, alia mea. sol (ut est in tua quadam epistola) ex cidisse mihi è mundo uidetur. ut ægroto, dum ani-ma est, spes esse dicitur: sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. hæc me fefellerunt, & (ut uerũ loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deue-xa ad otiũ, domesticarũ me rerũ delectatione molliuit. nunc siue periculo experiũdum erit, experiar certe, ut hinc auolẽ: ante oportuit fortasse: sed ea, quæ scripsi-sti, me tardarũt, & auctoritas maxime tua: nam cum ad hunc locũ uenissem, euolui uolumen epistolarũ tua-rum, quod ego sub signo habeo, seruoq; diligentissi-me. erat igitur in ea, quam X. Cal. Feb. dederas hoc
» *modo.* SED *uideamus, & Cneus quid agat, & il-*
» *lius rationes quorsum fluant. quòd si iste Italiam relin*
» *quet, faciet omnino male, &, ut ego existimo, ἀλογί-*
» *στως, sed tum demum consilia nostra commutanda*
» *erunt.* Hoc *scribis post diem quartũ, quàm ab* Vrbe

discessimus. deinde VIII. *Cal. Febr.* TANTVM MODO *Cneus noster ne, ut Vrbem* ἀλογίστως *reliquit, sic Italiam relinquat. eodem die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissime respondes: est.n. sic.* SED *uenio ad consultationem tuam. si Cneus Italia cedit, in Vrbem redeundum puto: qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæsit: & nunc ita uideo, infinitum bellum iūctum miserrima fuga, quā tu peregrinationem* ὑποκορίζῃ. *sequitur* χρησμὸς VI. *Cal. Febr.* EGO, *si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore: sin Italiam relinquit, ad posterum bellum* ἄσπονδον *strui existimo. huius igitur belli ego particeps, & socius, & adiutor esse cogor; quod et* ἄσπονδον, *& cum ciuibus. deinde* VI. *Id. Febr. cū iam plura audires de Pompeij consilio, concludis epistolā quandā hoc modo.* EGO *quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoq; profugere: summo enim periculo facies, nec Reip. proderis; cui quidē posterius poteris prodesse, si manseris. quem* φιλόπατριν, *ac* πολιτικὸν *hominis prudentis, et amici tali admonitu nō moueret auctoritas? deinceps* III. *Id. Febr. iterum mihi respondes consulenti, sic.* QVOD *quæris à me fugam ne fidam,* *
an moram deserendam utiliorem putem: ego uero in præsentia subitum discessum, & præcipitem profectionem cum tibi, tum ipsi Cneo inutilem, & periculosam puto: et satius esse existimo, uos dispertitos, & in speculis esse: sed mediusfidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noster biennio ante cogitauit: ita Sullaturit animus eius, & proscripturit ian=

diu. inde,ut opinor, cum tu ad me quædam γεννικώτερον scripsisses, et ego mihi à te quædã significari putassem, ut Italia cederem: detestaris hoc diligenter X I. Cal. Mart. E G O *uero nulla epistola significaui, si Cneus Italia cederet, ut tu unà cederes: aut, si significaui, non dico fui inconstans, sed demens. in eadem epistola alio loco.* N I H I L *relinquitur, nisi fuga: cui te socium neutiquam puto esse oportere, nec unquam putaui. Totam autẽ hanc deliberationem euoluis accuratius in literis* V I I I. *Cal. Mart. datis.* S I. *M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manẽdum puto, ita, ut, si saluus sit Pompeius, & constiterit alicubi, hãc νεκύιαν relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, q̃ cũ hoc in ea, quæ perspicitur futura, colluuie regnare. multa disputas huic sententiæ conuenientia. inde ad extremũ.* Q V I D S I, *inquis,* L E P I D V S, *& Volcatius discedunt? plane ἀπορῶ. quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. si tum dubitares, nunc certe non dubitas istis manentibus. deinde in ipsa fuga V. Cal. Mart.* I N T E R E A *non dubito, quin in Formiano mansurus sis. cõmodissime. n.* τὸ μέλλον *ibi καραδοκήσεις. ad Cal. Mart. cũ ille quintũ iam diem Brũdusij esset.* T V M *poterimus deliberare, non. s. integra re, sed certe minus infracta, quã si una proieceris te. deinde* I I I I. *Non. Mart.* ὑπὸ τὴν λῆψιν *cum breuiter scriberes, tamen ponis hoc.* C R A S *scribam plura, & ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me consilij de tua mansione: & quanquam magna solicitudine, tamẽ quia minus mali puto esse, q̃ in illa profectione, maneo in sentẽtia, et gaudeo te mansisse. Cũ uero iam an-*

gereret, & timerem, ne quid à me dedecoris esset admissum, III. Non. Mart. TAMEN *te non esse unà cum Pompeio, non fero moleste. postea si opus fuerit, non erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit* ἀσμένιστον. *sed hoc ita dico, si hic qua ratione initium fecit, eadem cætera aget, sincere, temperate, prudenter, ualde uidero, & cōsideratius utilitati nostræ consuluero.* VII. Id. Mart. *scribis, Peduceo quoque nostro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multum apud me ualet. his ego tuis scriptis me consolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo auctoritatem tuã defendito, aduersus me nihil opus esse, conscius ego alijs, ego, si nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. hic nihil dum de reditu Cæsaris audiebatur. ego his literis hoc tamen profeci: perlegi omneis tuas, & in eo acquieui.* Lentulum *nostrum scis Puteolis esse: quod cum è uiatore quodam esset auditum, qui se diceret, eum in Appia, cum is paulum lecticã aperuisset, cognosse, etsi uix ueri simile, misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad eum literas. inuentus est uix, in hortis suis se occultans, literasq; mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari: de suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse. eum ego hodie expectabam, id est* XIIII. Cal. Apr. *uenit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uisus est, temperatus, & prudens. existimatus quidem est semper auctor otij. quàm ille hæc non probare mihi quidem uisus est, quàm illam* νεκυίαν *(ut tu appellas) timere. huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam,*

cuius exemplum ad te antea misi:rogauiq;,ut interpre
taretur,quid esset,quod ille scriberet, cõsilio meo se uti
uelle,gratia,dignitate,ope rerum omnium. respondit,
se non dubitare,quin & opem, & gratiam meam ille
ad pacificationem quæreret:utinam aliquod in hac mi
seria Reip. πολιτικὸν opus efficere,et nauare mihi liceat.
Matius quidem et illum in ea sentẽtia esse confidebat,
& se auctorem fore pollicebatur. Pridie autẽ apud
me Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martij Brun=
dusio profectum, atque ibi Pompeiũ reliquisse dicebat
quod etiam,qui VIII. Id.illinc profecti erant, nũcia=
bant:illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui
prudentia potuit attẽdere sermones, minaceis inimicos
optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptio=
nes,meros Sullas:quæ Luceium loqui, quæ totam Græ=
ciam,quæ uero Theophanem. & tamen omnis spes sa=
lutis in illis est:& ego excubo animo, nec partem ullã
capio quietis:&,ut has pestes effugiam, cum dissimilli
mis nostri esse cupio:quid enim tu illuc Scipionẽ, quid
Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris pu=
tas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos
autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero
putas μικροψυχίαν Cnei nostri esse? nunciant Aegy=
ptum, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hispaniam
abiecisse.monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed
certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria.

Tuas literas iam desidero.post fugam nostram,nun
quam iam nostrum earum interuallum fuit. Misi
ad te exemplum literarum mearum ad Cæsarem, qui=
bus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæsari Imp.

VT legi tuas literas,quas ab Furnio nostro acceperã,quibus mecũ agebas,ut ad Vrbem essem,te uelle uti consilio,& dignitate mea : minus sum admiratus : de gratia,& de ope quid significares, mecum ipse quærebam:spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili , ac singulari sapientia de otio , de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer : & ad eam rationem existimabam satis aptũ esse & naturã, & personam meam.quod si ita est, & si qua de Pompeio nostro tuendo,& tibi,ac Reip. reconciliando cura te attingit magis idoneum,quàm ego sum, ad eã causam profecto reperies neminem: qui & illi semper,& senatui,cum primum potui,pacis auctor fui; nec sumptis armis belli ullam partẽ attigi;iudicauiq; te eo bello uiolari,contra cuius honorem populi R. beneficio cõcessum inimici,atq; inuidi niterentur . sed, ut eo tempore non modo ipse auctor dignitatis tuæ fui , uerum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum : sic me nunc Pompeij dignitas uehemẽter mouet: aliquot enim sunt anni,cum uos duos delegi, quos præcipue colerem , & quibus essem,sicut sum,amicissimus . quam ob rem à te peto,uel potius precibus omnibus oro,& obtestor,ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus uir,gratus, pius deniq; esse in maximi beneficij memoria possim . quæ si tantũ ad me ipsum pertinerent, sperarẽ me à te tamen impetraturum: sed,ut arbitror,& ad tuam fi=

dem, & ad Remp. pertinet, me & pacis utriusque uestrum, & ad ciuium concordiam, per te, quã accommodatissimum, conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses: tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me salutem à te accepisse putaui, quam ille. in quem si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompeium esse possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Cal. cũ mihi epistola affertur à Lepta, circumuallatum esse Pompeiũ, ratibus etiã exitus portus teneri. non medius fidius prae lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum illius unà executi sumus? ecce eadem à Matio, & Trebatio: quibus Minturnis obuij Caesaris tabellarij. torqueor infelix, ut iam illum Mutianum exitum exoptẽ. at quàm honesta, at quàm expedita tua consilia, quã euigilata tuis cogitationibus, quà itineris, quà nauigationis, quà congressus, sermonisq; cum Caesare: omnia tum honesta, tum cauta. in Epeirum uerò inuitatio quàm suauis, quàm liberalis, quàm fraterna? De Dionysio sum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud Scipionem Panaetius: à quo impurissime haec, haec nostra fortuna despecta est. odi hominem, & odero: utinam ulcisci possem: sed illum ulciscentur mores sui. Tu quaeso nunc uel ma-

xime, quid agendum nobis sit, cogita populi R. exercitus Cn. Pōpeium circūsidet: fossa & uallo septū tenet: fuga prohibet. nos uiuimus, & stat urbs ista? Prætores ius dicunt? Aediles ludos parant? uiri boni usuras perscribunt? ego ipse sedeo? coner illuc ire, ut insanus? implorare fidem municipiorum? boni non sequentur, leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores præsertim, & armati, uim, & manus afferent. quid censes
* *igitur? & quidnā est tui consilij adfinis huius miserrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibusdam aut sapiens uideor, quòd unà non ierim; aut felix fuisse. mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ socius esse uolui, calamitatis mallem fuisse. quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiā implorem? actum est. nulla re iam possum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberetur.* οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος, *ut opinor, ille de ratibus: quid enim est, quod* Dolabella *ijs literis, quas* III. Id. *Mart. à* Brundusio *dedit, hanc* εὐημερίαν *quasi* Cæsaris *scriberet,* Pompeium *in fuga esse? eumq́; primo uento nauigaturum? quod ualde discrepat ab ijs epistolis, quarum exempla antea ad te misi. hic quidem mera scelera loquuntur: sed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem melior* Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal *accepi literas, quibus omnia consilia differs in id tēpus, cū scierimus, quid actum sit. &*

certe ita est: nec interim potest quidquam statui, ne co gitari quidem. quanquam hæ mihi literæ Dolabellæ iu bent ad pristinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum usum puto. συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me col lecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam: nec enim me tã hæc mala angebant, quam suspicio cul pæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto esse, quoniam cum consilijs tuis mea & facta, & consilia cõsentiunt.

Quod mea prædicatione factum esse scribis magis, quàm illius merito, ut tantũ ei debere uiderer: est ita. ego illa extuli semper, et eo quidem magis, ne quid ille superiorum meminisse me putaret. quæ si maxime me minissem, tamen illius temporis similitudinẽ iam sequi deberem. nihil me adiuuit, cum posset: & postea fuit amicus, & tam ualde: & quã ob causam, plane scio. ergo ego quoque illi. quin etiam illud par in utroque nostrum, quòd ab eisdem illecti sumus. sed utinam tan tum ego ei prodesse potuissem, quantum ille mihi po- tuit. mihi tamen, quod fecit, est gratissimum. nec ego, eum nunc iuuare qua re possim, scio: nec, si possem, cũ tam pestiferum bellum pararet, adiuuandũ putarem. tantum offendere animũ eius hic manẽs nolo. nec me- hercule ista uidere, quæ tu potes iam animo prouidere nec interesse istis malis possem: sed eo tardior ad disce dendum fui, quod difficile est de discessu uoluntario si ne ulla spe reditus cogitare: nã ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, classibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐσάλπιζεν, ut puto, sed certe dicebat, pe- ditum, equitum se polliceri sumptu suo annos decem

sed sit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, & habebit non ille uectigal, sed ciuium bona. adde confidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum; qui quidem, quòd illum sibi merito iratum putant, oderunt. ut tu scribis ludum. ac uellem, scribis, quisnam
* hic significasset: sci[illegible]te, quia plus ostenderat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. municipia uero, & rustici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. quare ita paratus est, ut, etiam si uincere non possit, quo modo tamen ipse uinci possit, nõ uideã. ego autem non tam γοητείαν huius, timeo, quàm πειθανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Illa ἄλιμενα uideo tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: sed habebã in illis & occultationem, & ὑπηρεσίαν fidelem. quæ si mihi Brundusij suppetant, mallem: sed ibi occultatio nulla est. uerum, ut scribis, cum scimus. Viris bonis me non nimis excuso: quas eos enim cœnas, & facere, & obire scripsit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tẽpestiuas? sed sint quàuis boni: non sunt meliores, quàm nos: mouerent me, si essent fortiores. De Lanuino Phameæ erraui: Troianum somniaueram. id ego uolui Q. sed pluris est. istuc tamen cuperem emeres, si ullã spem fruendi uiderem. Nos quæ monstra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epistolam coniectus est. Lentulus noster Puteolis est, ἀδημονῶν, ut Cæcius narrat. quid agat? διατροπὴν Corfiniensem reformidat: Pompeio nunc putat satisfactum: beneficio Cæsaris mouetur, sed tamen mouetur magis prospecta re, nec hæc posse ferre. omnia misera: sed hoc mihi miserius.

Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: sed habeo à Balbo literas: quarum ad te exemplum misi. lege, quæso, & illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cneus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrũ non sæpe prætulit? itaque miser torquetur. sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reiicio. spem autem pacis habeo nullã. Dolabella suis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem sententia misera, & desperata; quando hoc miserius esse nihil potest.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR *nobis literas perbreues misit, quarum exemplum subscripsi. breuitate epistolæ scire poteri eum ualde esse distentum, qui tanta de re tam breuiter scripserit. si quid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brundusium ueni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundusij: misit ad me Cn. Magium de pace quæ uisa sunt, respondi. hoc uos statim scire uolui cum in spem uenero, de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionem eorum impediat? nanque, quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. nunc expectatione crucior. Vale.*

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exemplum epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eum. ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se prid. Id. Mart. misisse literas hoc exemplo. Pompeius se oppido tenet, nos ad portas castra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: sed tamen nihil est, quod potius faciamus. ab utroque portus cornu moleis iacimus, ut aut illum quã primum traijcere quod habet Brundusij copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui quidam αὐθεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti se pœnas persequi, omniumq; eorum, in quo Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset: ad ambitionem, quibus exilij pœna superioribus legibus nõ fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos esse: queri de Milone per uim expulso: neminem tamen se uiolaturũ, nisi qui arma hæc contra. Bebius quidam à Curione III. Id. profectus, homo non infans, sed quis ulli non dicat? plane nescio, quid agam. illinc quidem Cneum profectum puto. quidquid est, biduo sciemus. À te nihil ne ante prorsus quidem quid literarum nec mirum: quid enim est, quod scribamus? ego tamen nullum diem prætermitto. Scripta epistola, literæ mihi ante lucẽ à Lepta Capua redditæ sunt Idib. Mart. Pompeium à Brundusio conscendisse, at Cæsarem ad VII. Cal. Ap. Capuæ fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM dedissem ad te literas, ut scires Cæsarẽ Capuæ VII. Cal. fore, allatæ mihi sunt literæ, eum in Albano apud Curionem V. Cal. fore. eum cum uidero, Arpinum pergam si mihi ueniam, quam peto, dederit, utar conditione: sin minus, impetrabo aliquid à me ipso. ille, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundusij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exitus, & tamen ipse Græciam spectare potius, quàm Hispanias. sed hec longius absunt. me nunc & congressus huius stimulat (is uero adest) & primas eius actiones horreo: uolet enim, credo, senatuscõsultum facere: uolet Augurum decretum: rapiemur, aut absentes uexabimur. uel ut Consules roget Prætor, uel Dictatorẽ dicat: quorum neutrũ ius est. at si Sulla potuit efficere, ab Interrege ut Dictator diceretur, et Magister equitũ: cur hic non possit? nihil expedio, nisi ut aut ab hoc tanquam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. cum tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. τέτλα κύντερον. ne illud quidem nostrum proprium: erat enim spes propinqui reditus, erat hominũ querela, nunc exire cupimus; qua spe reditus, mihi quidem nunquã in mentem uenit. nõn modo autem nullæ querela est municipalium hominum, ac rusticorum, sed contra metuunt ut crudelem, iratum. nec tamen mihi quidquã est miserius, quàm remansisse, nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ societatem. sed tu omnia consilia differebas in id tẽpus, cum sciremus,

quæ Brunduſij acta eſſent. ſcimus nempe: hæremus nihilo minus: uix enim ſpero mihi hunc ueniam daturum: etſi multa affero iuſta ad impetrandum. ſed tibi omnem illius, meumq́; ſermonẽ omnibus uerbis expreſſum ſtatim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita ſubito accurrit, ut ne Trebatium quidem, ut conſtitueram, poſſim uidere. omnia nobis imparatis agenda: ſed tamen. ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quidquid egero, continuo ſcies. Mandata Cæſaris ad Conſules, & ad Pompeium, quæ rogas, nulla habeo: quæ deſcripta attulit, illa è uia miſi ad te: è quibus mandata puto intelligi poſſe. Philippus Neapoli eſt, Lentulus Puteolis. de Domitio, ut facis, ſciſcitare, ubi ſit, quid cogitet. Quod ſcribis aſperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionyſio ſcripſiſſe: uide, quàm ſim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum eſſe, quàm me: nam præterquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta ſit, præterea te ipſum quonam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? ſed tu id quanti æſtimes, tuum iudicium eſt: nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum male ſanum ſemper putaui, nunc etiam impurũ, & ſceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm ſibi. Philargyro bene: cauſam certe habuiſti, & ueram, & bonam: relictum eſſe me potius, quàm reliquiſſe. Cum dediſſem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miſeram, epiſtolam mihi attulerũt hoc exemplo. Matius, & Trebatius Ciceroni Impera-

tori S. *Cum Capua exiſſemus, in itinere audiuimus Pompeium Brunduſio ad* X V I. *Cal. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe: Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatũ eſſe, inde Romam contendiſſe: uelle ante Cal. eſſe ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. nobis non alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eaq́; ut tẽpus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epiſtola conſcripta nunciatum eſt nobis, Cæſarem ad* V I I I. *Cal. Capuæ, ad* V I I. *Sinueſſe. hoc pro certo putamus.* *Vale.*

CICERO ATTICO S.

C V M, *quid ſcriberem ad te, nihil haberem, tamẽ, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad* VII. *Cal. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nunciabant. ab eo mihi literæ redditæ ſunt ad* V I I. *Cal. quibus iam opes meas, non, ut in ſuperioribus literis, opem expectat. cũ eius clementiam Corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo. Cæſar Imp. Ciceroni Imp.* S. *Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atque ego cũ ex ipſa re magnam capio uoluptatẽ: tum meũ factum probari abs te, triumpho, & gaudeo. neq; illud me mouet, ꝙ ij, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicuntur, ut mihi rurſus bellum inferrent, nihil enim malo, quàm & me mei ſimilem eſſe, & illos ſui. Tu uelim*

mihi ad Vrbem præsto sis,ut tuis consilijs, atque opibus,ut consueui,in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. hanc adeo habebo gratiam illi: neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas,is sensus,ea in me est beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREBATIVM VI.Cal.quo die has literas dedi,expectabã.ex eius nuncio,Matijq́;literis meditabor, quo modo cum illo loquar.ò tempus miserum.nec dubito,quin à me contendat,ad Vrbem ueniam: senatum enim Cal.uelle se frequẽtem adesse,etiam Formijs proscribi iussit.ergo ei negandum est? sed quid præripi? statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam, Arpinum ne mihi eundum sit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare, istic puto. tu quæso cogita,quid deinde: nam me hebetem molestiæ reddiderunt. À Curio,uelim scire,ecquid ad te scriptum sit de Tirone: ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut uerear,quid agat. qui autem ueniunt inde,id modo nunciant. sanè in magnis curis etiam hæc me solicitant. in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas esset.

CICERO ATTICO S.

VTRVNQVE ex tuo consilio: nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quàm gratias ageret,et in eo mãsimus,ne ad Vrbẽ.illa

fefellerũt, facilem quòd putaramus: nihil uidi minus. damnari se nostro iudicio: tardiores fore reliquos, si in his non ueniremus, dicere. ego, dissimilem illorũ esse causam. cùm multa: ueni igitur, & age de pace. meo ne, inquam, arbitratu? an tibi, inquit, ego præscribam? sic, inquam, agam, senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Græciam transportari: multaq; inquã de Cneo deplorabo. tum ille, ego uero ista dici nolo. ita putabam, inquam. sed ego eo nolo adesse, quòd aut sic mihi dicẽdum est, multaq;, quæ nullo modo possem silere, si adessem: aut non ueniendum. summa fuit, ut ille quasi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit negandum. ita discessimus. credo igitur hunc me non amare. at ego me amaui; quod mihi iam pridem usu non uenit. reliqua ò Dij, qui comitatus, quæ, ut tu soles, dicere, νεκυα. in qua erat Eros Celeri. ò rem perditam, ò copias desperatas. quid? Seruij filius. quot in his castris fuerunt, quibus Pompeius circunsideretur? sex legiones. multum uigilat, audet. nullum uideo finem mali. nunc certe promenda tibi sunt consilia. hoc fuerat extremũ. illa tamẽ κατακλεὶς illius est odiosa, quàm penè præterij: si sibi consilijs nostris uti non liceret, usurum quorum posset, ad omniaq; esse descẽsurum. uidisti igitur uirũ, ut scripseras? ingemuisti? certe. credo, reliqua. quid? continuo ipse in Puteolanũ, ego Arpinum. inde expecto quidem ΛΑΛΑΤΕCAN illam tuam. tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. sed ego tuas literas expecto: nihil est enim iam, ut antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM

EVADAT. extremũ fuit de congressu nostro. quo quidem non dubito quin istum offenderim. eo maturius agendum est. amabo te epistolam, & πολιτικὸν ualde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam purá dedi: idq; municipibus nostris fuit gratum. etsi omneis, & illos, & quà iter feci, mœstos, afflictosq; uidi: tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hyberna deducuntur. ea, quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iusto in bello, cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt; quàm censes acerba nunc esse, cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulantissime fiant? caue aût putes quéquam hominé in Italia turpé esse, qui hinc absit. uidi ipse Formijs uniuersos: neque mehercule unquá homines putaui, & noram omneis, sed nunquam uno loco uideram. pergamus igitur quò placet, & nostra omnia relinquamus. proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduẽtus erit, quàm si unà fuissemus: tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla. nec præter me quisquá Italia cessit, nisi qui hunc inimicũ sibi putaret. nec mehercule hoc facio Reip. causa, quá funditus deletá puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incómodis, quibus idem affecerat: et simul quòd ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura sunt, uidere non potero. etiam ex quidem S. C. facta quædam iam puto, utinam in Vol-

catij sententiam ..sed quid refert? est enim una sententia omnium.sed erit immitissimus Seruius, qui filium misit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum,cum Pontio Titiniano. etsi hic quidem timoris causa,ille uero? sed stomachari desinamus,& aliquando sententiam terminemus,ut nihil noui,nisi id, quod minimum uellem spiritum reliquum esse. Nos,quoniam superum mare obsidetur, infero nauigabimus: et,si Puteolis erit difficile,Crotonem petemus,aut Thurios; & boni ciues,amantes patriæ, mare infestum habebimus.aliam rationem huius belli gerendi nullam uideo. in Aegyptum nos abdimus.exercitu pares esse nō possumus. pacis fides nulla est. sed hæc satis deplorata sunt. Tu uelim literas Cephalioni des de omnibus rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum; nisi planè obmutuerunt.ego tuis cōsilijs usus sum, maxime quòd & grauitatem in congressu nostro tenui, quam debui,&, ad Vrbem ut non accederem, perseuerraui. quod superest, scribe quæso quam accuratissime (iam enim extrema sunt) quid placeat, quid censeas: etsi iam nulla dubitatio est: tamen, si quid, uel potius quidquid ueniet in mentem, scribas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

TERTIO Non. cum in Laterium fratris uenissem, accepi literas, & paulũ respiraui: quod post has ruinas mihi nõ acciderat: per enim magni æstimo, tibi firmitudinẽ animi nostri, et factũ nostrum probari: Sexto enim nostro quod scribis probari, ita lætor, ut me quasi patris eius, cui semper uni tribui plurimum, iudicio comprobari putẽ: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim Nonis illis Decembribus, cum ego, Sexte, quidnã ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi uiuit auctoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me pondere, quo fuit ille: quem saluere uelim iubeas plurimum. tu tuũ consiliũ etsi non in lõgum tẽpus differs (iam enim illũ emptũ pacificatorẽ perorasse puto, iam actũ aliquid esse in cõsensu senatorũ) tamẽ suspensum me detines, sed eo minus, quod nõ dubito, quid nobis agẽdũ putes: quid. n. Flauio legionẽ, & Siciliam dari scribis, & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterutrius partis fuisset: nisi tu aliter censes: & hinc

abero, & filij: sed alterum mihi est certius: nec præripiam tamen, expectabo tuum consilium, et eas literas, nisi alias iam dedisti, quas, scripsi, ut Cephalioni dares.

Quod scribis, non quo alicunde audieris, sed te ipsum putare, me attractum iri, si de pace agatur: mihi omnino nō uenit in mētē, quæ possit actio eē de pace, cū illi certissimū sit, si possit expoliare exercitu, & prouincia Pompeium: nisi forte iste summarius ei potest persuadere, ut, dū oratores eant, & redeant, quiescat. nihil uideo, quod sperem, aut quod iam putē fieri posse. sed tamen hominis hoc ipsum probi est, et magnum τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, ut ueniendum ne sit in cōsiliū tyrāni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. quare, si quid eiusmodi euenerit, ut accersamur: quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi; ipse ualde repudiauit: sed tamen si quid acciderit, quid censeas mihi faciendum, utique scribito: nihil enim mihi adhuc accidit, quod maioris consilij esset. Trebatij, boni uiri, et ciuis, uerbis te gaudeo delectatū: tuaq; ista crebra ἐκφώνησις ὕπεξεν, me sola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas esse. Tu cum Sexto seruasti grauitatem eandem, quā mihi præcipis. Celer tuus disertus magis est, quàm sapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audisti, uera sunt. M. Antonij istud, quod scribis, non mihi uidetur tam re esse triste, quàm uerbo, hæc est ἄλη, in qua nunc sumus, mortis instar: aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel periculose cum bonis: aut nos temeritatē bonorū sequamur, aut audaciam improborum insectemur. utrunq; pe-

riculosum est . at hoc , quod agimus , & turpe , nec tamen tutum . istum, qui filium Brundusium de pace misit (de pace idem sentio,quod tu; simulationem esse apertam,parari autẽ bellum accerrime) me legatũ iri non arbitror,cuius adhuc,ut optaui,mentio facta nulla sit . eo minus habeo necesse scribere,aut etiam cogitare,quid sim facturus, si acciderit, ut legarer . Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO *cũ accepissem tuas literas* Non.Apr. *quas* Cephalio *attulerat,essemq; Minturnis postridie mãsurus, & inde protinus : sustinui me in* Arcano *fratris,ut,dũ aliquid certius afferretur,occultiore in loco essemus,agerenturq; nihilo minus quæ sine nobis agi possunt.*

* MMTEYCA *iam adest , & animus ardet : nec est quidquam,quò,& quà . sed hæc nostra erit cura , & peritorum . tu tamen,quoad poteris , ut adhuc fecisti, nos consilijs iuuabis . res sunt inexplicabiles . fortunæ sunt committenda omnia. sine spe conamur ulla . melius si quid acciderit , mirabimur .* Dionysium *nolim ad me profectum : de quo ad me* Tullia *mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem : cui te meo nomine inimicum esse nolo .* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM,*quid scriberẽ,planè nihil haberẽ;hæc autem reliqua eẽnt,quæ scire cuperẽ,profectus ne eẽt, quo in*

ſtatu Vrbem reliquiſſet, in ipſa Italia quē cuique regioni, aut negotio præfeciſſet, & qui eſſent ad Pompeiū, & ad Conſules ex S. C. de pace legati: ut igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igitur commode, mihiq́; gratum, ſi me de his rebus, & ſi quid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in Arcano operior, dum iſta cognoſco. Ad VII. Id. Alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te aiunt in Regia: nec reprehendo, quippe cū ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: neque iam ſanè uideo, quid expectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, id ipſum ad me uelim ſcribas. Cæſar mihi ignoſcit per literas, quòd non uenerim, ſeſeq́; in optimam partem id accipere dicit. facile patior, quod ſcribit, ſecum Tullium, & Seruium queſtos eſſe, quia non idem ſibi, quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos, qui cum filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſidendūm, ipſi in ſenatum uenire dubitarent. ſed tamē exēplum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS à te accepi epiſtolas eodē die, omnes diligenter ſcriptas, eā uero, quæ uoluminis inſtar erat, ſæpe legēdam, ſicuti facio: in qua nō fruſtra laborē ſuſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, ut id quoad licebit, ideſt quoad ſcies ubi ſumus, quam ſæpiſſime facias, te uehementer rogo. at deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt, aut moderatio quædam, quod profecto

potest: nõ enim, quam dignitatem, quos honores, quem uitæ statum amiserim, cogit, sed quid cõsecutus sim, quid præstiterim, qua in laude uixerim, his denique in malis quid intersit inter me, & istos, quos propter omnia amisimus, hi sunt, qui, nisi me ciuitate expulissent, obtinere se nõ posse putarunt licentiam cupiditatum suarum: quorum societas, & sceleratæ consensionis fides quò eruperit, uides: alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingrauescit: modo Italia expulit: nunc alia ex parte persequi, ex alia prouincia spoliare conatur: nec iam recusat, sed quodã modo postulat, ut, quemadmodum est, sic etiam appelletur tyrannus. alter, is, qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne subleuabat quidem, qui se nihil contra huius uoluntatem aiebat facere posse, elapsus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra, et mari comparat, non iniustum ille quidem, sed tum pium, tum etiam necessariũ, suis tamẽ ciuibus exitiabile, nisi uicerit; calamitosum etiã, si uicerit. horum ego summorum imperatorũ non modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore cõflictati uidemur: quis enim potest aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? & si, ut nos à te admonemur, rectè in illis libris diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe sit: certe uterque istorum est miserrimus, quorũ utrique semper patriæ salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit. præclara igitur conscientia sustentor, cum cogito me de Rep. aut meruisse optime, cum potuerim, aut certe nunquã, nisi diuine,

cogitasse, eaq; ipsa tempestate euersam esse remp. quã ego XIIII. annis ante prospexerim. hac igitur conscietia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas; quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præstare etiam remp. debuisse: quorum quidem alter nõ tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat, alter (ò rem miseram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: scripsisti enim te scripturum esse plurima, cum ipsum uidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum multa seueritate: neque unum eius, nec paruum, sed multa magna delicta cõpressi. patris autem lenitas amãda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligẽda. nam literas eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. sed ipsius uidemus uitam insuauem reddidisse. hoc uero eius iter, simulatioq; pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantum scio, post Hircium cõuentum, accersitum ab Cæsare: cum eo de meo animo ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi Italiam. & hæc ipsa timide: sed nulla nostra culpa est: natura me tuenda est. hæc Curionem, hæc Hortẽsij filiũ, non patrũ culpa, corrupit. iacet in mœrore meus frater, neque tã de sua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes, maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora: quæ si uera sint, quid futurum sit in hac fuga, nescio: nam si haberemus remp. consilium mihi

non deesset nec ad seueritatem, nec ad indulgentiam. hæc siue iracundia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, quàm aut tuus in illũ amor, aut meus postulabat. si uera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc scripsissem, à Curione mihi nunciatum est, eum ad me uenire: uenerat enim is in Cumanum uesperi pridie, id est Idibus. si quid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribẽdum sit, id in literis adiungã.

Præterijt uillam meam Curio, iussitq; mihi nunciari, mox se uenturum: curritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus est: redijt: fuit ad me sanè diu. ò rem fœdam. nosti hominem: nihil occultauit, in primis nihil esse certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati essent, restituerentur; itaque se in Sicilia eorum opera usurũ. de Hispanijs, non dubitabat, quin Cæsari essent: inde ipsum cum exercitu, ubicunque Pompeius esset: eius interitu finem belli fore: propius factum esse nihil, eum planè iracundia elatum, uoluisse occidi Metellum Tribunum pl. quod si esset factum, cædem magnam futuram esse: permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non uoluntate, aut natura nõ esse crudelem, sed quòd putaret popularem esse clemẽtiam: q̄ si populi studium amisisset, crudelem fore: eumq; perturbatum, quòd intelligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario: itaque ei cum certissimũ fuisset, ante, quàm proficisceretur, cocionẽ. habere, ausum non esse, uehementerq; animo perturbato profectum. cum autem ex eo quærerem, quid uideret, quòd

exemplum, quam rempub. planè fatebatur nullã spem reliquam: Pompeij classem timebat: quæ si esset, se de Sicilia abiturum. quid isti, inquam, sex tui fasces? si ab senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? cupiui, inquit, ex S. C. surrepto: nam aliter non poterat. at ille impendio nunc magis odit senatum. à me, inquit, omnia proficiscentur. sex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. tum ego, quàm uellem, inquam, petijsse ab eo, quod audio Philippum impetrasse: sed ueritus sum, quia ille à me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi concessisset. uerum puta te impetrasse: ego enim ad eum scribam, ut tu ipse uoles, de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius interest, quoniam in senatum non uenis, ubi sis? quin nunc ipsum minime offendisses, eius cã si in Italia non fuisses. atque ego, me recessum, & solitudinem quærere, maxime quòd lictores haberem. laudabat consilium. quid ergo, inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam prouinciam est, quoniam ad mare superum milites sunt. quid mihi, inquit, optatius? hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem est uerum profecto, ut non modo tuto, uerum etiam palàm nauigaremus. reliqua in posterum diem distulit: ex quibus scribam ad te, si quid erit epistola dignum. sunt autem, quæ præterij, interregnum ne esset expectaturus, an quo modo dixerim? ad se ille quidem deferri Consulatum, sed se nolle in proximum annum. & alia sunt, quæ exquiram. iurabat ad summam, quod nullo negotio faceret, amicissimum mihi Cæsarem. esse debet: quid enim, inquam, scripsit ad me Dolabella? dico,

quid? affirmabat, cum scripsisset, quod me cuperet ad Vrbem uenire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, sed etiam gaudere. quid quæris? atque iubebat: est enim suspicio illa domestici mali, et sermonis Hirciani. quàm cupio illũ dignũ esse nobis, & quàm ipse me inuito, quæ pro illo sit suspicandum. sed opus fuit Hircio conuento. est profecto nescio quid. sed uelim quàm minimo. & tamē eũ nondum redisse miramur. sed hæc uidebimus. Tu Oppios Terentiæ dabis: iam enim Vrbis unum periculum est. me tamē consilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc statim in nauem. cæterum, quoniam commoror, ego ad te statim habebo, quod scribam, simul ut uidero Curionem. De Tirone cura quæso, quod facis, ut sciã, quid is agat.

De tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi uisus sum, diligenter. de die nihil sanè potest scribi certi præter hoc, non ante lunam nouam. Curionis sermo postridie eandem habuit ferè summam, nisi quòd apertius significauit, se harum rerum exitum nó uidere. Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀῤῥαδιαν: tamen nihil pretermittam: atq; utinam tu: sed modestior non ero. Epistolam ad Vestorium statim de Tullia: ac ualde requirere solebat. Cõmodius tecum Vectenus est locutus, quàm ad me scripserat. sed mirari satis hominis negligentiam non queo: cum enim mihi Philotimus dixisset, HS L emere de Canuleio diuersorium illud posse, minoris etiam empturum, si Vectenũ rogassem; rogaui, ut, si quid posset, ex ea summa detraheret: promisit: ad me nuper, se HS XXX emisse, ut scriberē cui uellē addici: diē pecuniæ Id. Nou. esse. rescripsi

ei

ei stomachosius, cum ioco tamen familiari, nunc quoniam agit liberaliter, nihil accuso hominem, scripsiq; ad eum, me à te certiorem esse factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. ad X V. Cal, Maij. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC nihil præter tempestatem moratur. astute nihil sum acturus. fiat in Hispania quidlibet: et tamen retice. meas cogitationes omnes explicaui tibi superioribus literis. quocirca hæ sunt breues: et tamen quia festinabã, eramq; occupatior de Quinto fratre: ita me quidem sedulo; sed nosti reliqua. Quod dein me mones, et amice, et prudẽter mones: sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cauero. magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex, nihil syncerum uellem, suscepisses iuuenem regendum: pater enim nimis indulgens quidquid ego astrinxi, relaxat. si sine illo possem, regerem; quod tu potes: sed ignosco. magnum inquam opus est. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, uidebo. ego uero Apuliam, & Sipontinũ, & tergiuersationem istam probo, nec tuam rationem eandẽ esse duco, quam meam: non quin in repub. rectum idem sit utriq; nostrum: sed ea nõ agitur: regnandi contentio est, in qua pulsus est modestior Rex, & probior, et integrior, et is, qui nisi uincit, nomen populi R. deleatur necesse est: sin autem uincit, Sullano more, exemploq; uincet. ergo hac in contentione neutrum tibi palàm sentiendum, &

tempori seruiendum est. mea causa autem alia est, ꝙ beneficio uinctus, ingratus esse non possum: nec tamen in acie, sed Melitæ, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non uis? immo minus fortasse uoluisset. sed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tempore possimus, facit Adriatico mari Dolabella, freto Siciliensi Curio. iniecta autem mihi spes quædam est, uelle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum misi Philotimum cum literis. si uir esse uolet, præclara συνοδία. sin autem, erimus nos, qui solemus. Curio mecum uixit, iacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliæq; diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quintum puerum accepi uehementer. auaritiam uideo fuisse, & spem magni congiarij. magnum hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. hoc autem uitium puto te existimare non nostra indulgētia, sed à natura profectum. quem tamen nos disciplina regimus. De Oppijs Veliensibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epirum nostram putabimus. sed alios cursus uidebamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET RES ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego uidebā, de ijs rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse, sed cū ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut, quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem uideri tibi,

idq́; ipſe etiam ex tuis literis intellexerim: non puto eſſe alienum, me ad te, quid de ea re ſentiam, ſcribere. Conſilium iſtud tunc eſſet prudens; ut mihi uidetur, ſi noſtras rationes ad Hiſpanienſem caſum accommodaturi eſſemus: quod fieri dicitis oportere: neceſſe eſt enim aut, id quod maxime uelim, pelli iſtum ab Hiſpania, aut trahi ad bellum, aut iſtum, ut confidere uidetur, apprehendere Hiſpanias. ſi pelletur: quàm gratus, aut quàm honeſtus tum erit ad Pompeium noſter aduentus; cum ipſum Curionem ad eum tranſiturum putem? ſi trahitur bellum: quid expectem, aut quandiu? relinquitur, ut, ſi uincimur in Hiſpania, quieſcamus. id ego contra puto: iſtum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem ſuis rebus: nam cædem uideo, ſi uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpiſſimorum honores, & regnum non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile. tacita eſſe poterit in id dignitas noſtra? pati poterunt oculi me cum Gabinio ſententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præſto eſſe clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleium, cæteros? ſed cur inimicos colligo? qui meos neceſſarios, à me defenſos, nec uidere in curia ſine dolore, nec uerſari inter eos ſine dedecore potero. quòd ſi ne id quidẽ eſt exploratum, fore, ut mihi liceat, (ſcribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modò ſatisfeciſſe, quòd in ſenatum non uenerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cũ periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus eſſe? de=

inde hoc uide, non esse iudicium de tota contentione in Hispaniis: nisi forte his amissis arma Pompeium abie=cturum putas, cuius omne consilium Themistocleum est: existimat enim, qui mare teneat, eum necesse re=rum potiri. itaque qui nunquam egit, ut Hispaniæ per se tenerentur, naualis apparatus ei semper antiquissi=ma cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maxi mis classibus, & ad Italiam accedet, in qua nos seden=tes quid erimus? nam medios esse iam non licebit. clas=sibus aduersabimur igitur? quod malum maius scilicet tantum? denique quid turpius? Annibal *hic in absen tis solus tuli scelus: eiusdem cum* Pompeio, *& cum re=liquis principibus non feram? quòd si iam misso offi=cio periculi ratio habenda est: ab illis est periculum, si peccaro; ab hoc, si recte fecero: nec ullum in his malis consilium periculo uacuum inueniri potest: ut non sit dubium, quin cũ periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum salute. non simul cum* Pompeio *mare tran=sierimus: omnino non potuimus: extat ratio dierum: sed tamen (fateamur enim, quod est: ne condamus qui dem, ut possumus) fefellit ea res, quæ fortasse non de=buit, sed fefellit: pacem putaui fore, quæ si esset, ira=tum mihi* Cæsarem *esse, cum idem amicus esset* Pom=peio, *nolui: senseram enim, quàm iidem essent. hoc ue ritus in hanc tarditatem incidi: sed assequar omnia, si propero; si cunctor, amitto. & tamen mi* Attice *augu=ria quoque me incitant quadã spe nõ dubia, nõ hæc col legii nostri ab* Appio, *sed illa* Platonis *de tyrannis: nullo enim modo posse uideo stare istum diutius, quin ipse er se etiam languentibus nobis, concidat, quippe qui*

* florentis, ac nouos, ut uti diebus ipsi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbissimum uenerit, qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. iam quibus utatur uel socijs, uel ministris, si ij prouincias, si Remp. regent quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? non sunt omnia colligenda: quæ tu acutissime prospicis. sed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnũ uix semestre esse posse. quod si me fefellerit, feram, sicut multi præclarissimi homines in Rep. excellentes tulerunt: nisi forte me
* Sardanapali uice in suo lectulo mori malle consueris, quàm exilio Themistocleo: qui cum fuisset, ut ait Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, tamen incidit in eos casus, quos uitasset. si eum nihil fefellisset. etsi is erat (ut ait idem) qui τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non uidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo suorum ciuium inuidiã effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. non fuisset & illa nox tam acerba Africano sapientissimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus calidissimo uiro C. Mario, si nihil utrũque eorum fefellisset. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iste, necesse est, aut per aduersarios, aut ipse per se, qui quidem sibi est aduersarius unus acerrimus. id spero uiuis nobis fore. quanquã tempus est nos de illa perpetua iam, non de hac exigua uita cogitare. sin quid acciderit maturius, haud sanè mea multũ in-

terfuerit, utrum factum uideam, an futurum esse multo ante uiderim. quæ cum ita sint, non est committendum, ut ijs pareã, quos cõtra me senatus, ne quid Resp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi sunt omnia cõmendata: quæ cõmendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidem reperio, quid scribam: sedeo enim πλουδοκῶν: etsi nihil unquam tam fuit scribendum, quàm nihil mihi unquã ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, quàm ꝙ meam Tulliam suauissime, diligentissimeq; coluisti. ualde eo ipsa delectata est, ego autem non minus. cuius quidẽ uirtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domesticas tricas? quantus autem animus in discessu nostro? στοργὴ sit summa σύντηξις: tamen nos recte facere, & bene audire uult. sed hac super re nimis, ne meam ipse συμπάθειαν euocem. tu, si quid de Hispanijs certius, etsi quid aliud, dum absumus, scribes: & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid, eo etiam magis, ꝙ Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. cum Antonio item est agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit esse: huic bello nolle interesse. eo uelim tã facili uti possem, & tam bono in me, quã Curio. is ad Missenũ VI. Non. uenturus dicebatur, id est hodie. sed præmisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Ciceroni Imp. S.

NISI *te ualde amarẽ, & multo quidẽ plus, quã putas, non extimuissem rumorẽ, qui de te prolatus est, cũ præsertim falsum esse existimarẽ: sed quia te nimio*

plus diligo, nō possum dissimulare, mihi famā quoque, quáuis sit falsa, magni esse. te iturum trans mare, credere non possum, cum tanti facias Dolabellā, & Tulliam tuá, fœminá lectissimá, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudoq; tua penè carior est, quàm tibi ipsi. sed tamen non sum arbitratus esse amici, nō commoueri etiam improborum sermone. eo feci studiosius, ꝙ iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra, quæ magis à ζυλοτυπία mea, quàm ab iniuria tua nata est: sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorem te, excepto Cæsare; meq; illud unà iudicare, Cæsarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius iniuriam fecit: contra, eum ne profugias, qui te, etsi non amabit (quod accidere nó potest) tamē saluum, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiarissimum meū misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. Ciceroni Imp. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter factur ū iudicará: tamen permotus hominum fama, scribédū ad te existimaui, et pro nostra beneuolētia petendū, ne quò progredereris inclinata iā re, qua integra etiā progrediédū tibi nó existimasses: nāq; et amicitiæ grauiorē iniuriā feceris, & tibi minus cōmode cōsulueris, si nó for-

tunæ obſecutus uidebere; omnia enim ſecundiſſima no bis, aduerſiſſima illis accidiſſe uidentur: nec cauſam ſe cutus; eadem enim tum fuit, cum ab eorum conſilijs abeſſe iudicaſti: ſed meum aliquod factum condem= naſſe: quo mihi grauius abs te nil accidere poteſt. quod ne facias, pro iure noſtræ amicitiæ à te peto. poſtre= mo quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis con uenit, quàm abeſſe à ciuilibus controuerſijs? quod non nulli cum probarent, periculi cauſa ſequi non potue= runt. tu explorato & uitæ meæ teſtimonio, & amici= tiæ iudicio, neque tutius, neque honeſtius reperies quid quam, quàm ab omni contentione abeſſe. XV. Cal. Maij, ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S.

ADVENTVS *Philotimi (at cuius hominis, quàm inſulſi, & quã ſæpe pro Pompeio mentientis) ex= animauit omnes, qui mecũ erant: nã ipſe obdurui. du= bitauit noſtrum nemo, quin Cæſar itinera repreſſiſſet, (uolare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxiſſet. ni= hil affert eiuſmodi. quid quæris? etiam illud erat per ſuaſum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germa= niam per Illyricum feciſſe: id enim* αὐθεντικῶς *nuncia= batur. Melitam igitur opinor capeſſemus, dum, quod in Hiſpania: quod quidem propemodum uideor ex Cæ ſaris literis ipſius uolũtate facere poſſe, qui negat neq; honeſtius, neque tutius mihi, quidquam eſſe, quàm ab omni cõtentione abeſſe. dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? adeſt, & idem eſt: ſed utinam*

meo ſolum capite decernerem: lacrymæ meorũ me interdum molliunt, precantium, ut de Hiſpaniјs expectemus. M. Celіј quidem epiſtolam ſcriptam miſerabiliter, quæ hoc idem obſecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicã filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non ſine magno fletu legerunt pueri noſtri. etſi meus quidem eſt fortior, eóq; ipſo uehementius cõmouet, nec quidquam niſi de dignatione laborat. Melitã igitur, deinde quod uidebitur. tu tamen etiã nunc mihi aliquid literarum, & maxime ſi quid ab Afranio. ego, ſi cum Antonio locutus ero, ſcribam ad te, quid actum ſit: ero tamen in credendo, ut mones, cautus. nam occultandi ratio tum difficilis, tum etiam periculoſa eſt. Seruiũ expecto ad Nonas, & adіјcit à Poſthumia & Seruіј filіј. Quartanam leuiorem eſſe gaudeo. miſi ad te Celіј etiam literarum exemplũ. Vale.

Celius M. Ciceroni Imp. S.

EXANIMATVS tuis literis, quibus te nihil, niſi triſte, cogitare oſtendiſti, neq;, id quod eſſet, perſcripſiſti, neq; non tamen, quale eſſet, quod cogitares, aperuiſti; has ad te illico literas ſcripſi. per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obſecro, ne quid grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas: nam Deos, homineſq;, amicitiamq; noſtram teſtificor, me tibi prædixiſſe, neque temere monuiſſe; ſed poſtquam Cæſarẽ conuenerim, ſententiamq; eius, qualis futura eſſet parta uictoria, cognorim, te certiorem feciſſe. ſi exiſtimas eandem rationem fore Cæſaris in dimt tendis ad

uersarijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil nisi atrox & sæuũ cogitat, atq; etiã loquitur. iratus senatui exijt. his intercessionibus plane incitatus est. non me hercule erit deprecationi locus. quare si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt; si aliquid apud te nos, si uir optimus gener tuus ualet: eorum fortunã non debes uelle conturbare, ut eam causam, in cuius uictoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutẽ tuam habeamus. deniq; illud cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatione te subijsse. nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. uide, ne, dũm pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quod optimum, sit, eligas. quòd si totum tibi persuadere non possum, saltem, dum, quid de Hispanijs agamus, scitur, expecta; quas tibi nuncio aduentu Cæsaris fore nostras. quã isti spem habeant amissis Hispanijs, nescio. quod porrò tuum consilium sit ad desperatos accedere, non medius fidius reperio. hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat: ac simul atque aue, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. negaui me scire: tamen ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendũ cõmoueri posses. me secũ in Hispaniam ducit: nam, nisi ita faceret, ego prius, quàm ad Vrbem accederem, ubicunque esses, ad te percurrissem, & hoc à te præsens contendissem, atq; omni ui te retinuissé. etiã atq; etiã Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas, nec te sciẽs, prudẽsq; eò demittas, un=

de exitum uides nullum esse. quòd si te aut uoces optimatium commouent, aut nonnullorum hominum insolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas cēseo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt cōfecta. id si feceris, et ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc ante non uiderim. misi ad te epistolam Antonij. & cum ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio, me autē, quia cū lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec idipsum certū etiam nunc habere: uide, quàm ad hæc τυραννικῶς.

Tuum consilium quā uerum est: nam qui se mediū esse uult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare uidetur. sed ego is nō sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec ne. partes mihi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum. ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cum præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturum esse pollicearis.

Habes σκυτάλην λακωνικὴν. omnino excipiam hominem. erat autem V. Non. uenturus uesperi, id est hodie. cras igitur ad me fortasse ueniet. tentabo audeam nihil properare. missurum ad Cæsarem clamabā. cum

paucissimis alicubi occultabor. certe hinc istis inuitissimis euolabo, atque utinam ad Curionē. σὺν θεῷ τοι λέγω. magnus dolor accessit. efficietur aliquid dignum nobis. Δυσουρία tua mihi ualde molesta. medere amabo, dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ. quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam cuperem, si possem palàm: quod à Curione effeceram. Hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore, & filio: & puto opus esse. Hic tamen Cyteridem secū lectica aperta portat, altera uxorē. septem præterea cōiunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. uide, quàm turpi leto pereamus. & dubita, si potes, quin ille, seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit. ego uero uel lintriculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorum parricidio. sed plura scribam, cum illum conuenero. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari planè intelligo. nihil ego uidi tā ἀνηθοποίητον, tam auersum à suis, tam nescio quid cogitās. uim incredibilem molestiarum. sed erit curæ, & est, ut regatur: mirum est enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola superiore, non placuit ei dare, cui constitueram, quòd erat alienus: itaque eo die data non est. Interim uenit Philotimus, & mihi à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihi non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quò uelis, uno sermone possis perducere.

ne multa, omneis suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehendo. de itinere, & de sorore, quæ scribis, molesta sunt, eoq; magis, quòd ea tempora nostra sunt ut ego his mederi non possim, nam certe mederer: sed quibus in malis, & qua in desperatione rerum simus, uides. illa de ratione numaria non sunt eiusmodi, (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. sed si mihi Q. Accius in hac mea fuga HS X I I I. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excusatione temporis; si Lepta, si cæteri: soleo mirari, de nescio queis HS X X cũ audio ex illo se urgeri: uides enim profecto angustias: curari tamen ea tibi utique iubet. an existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum? nemo est minus. de fratre satis. de eius filio, indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum, ferocem fortasse, & arrogantem, & infestũ facit. itaque habet hæc quoq;, quæ nascũtur ex indulgentia: sed ea sunt tolerabilia: (quid.n. dicã, hac iuuentute?) ea uero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in queis sumus miseriora, non sunt ab obsequio nostro: nam suas radices habent: quas tamen euellerem profecto, si liceret. sed ea omnia mihi sunt patiẽda. ego meũ facile teneo: nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi: & quo ille me fortiorem uult esse, eo magis timeo, ne in eum ex stam crudelior. sed Antonius uenit heri uesperi. iã fortasse ad me ueniet.

aut ne id quidem, quoniā scripsit, quid fieri uellet. sed scies continuo, quid actū sit. nos iam nihil nisi occulte. de pueris quid agam? paruo ne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando censes fore? recordor enim, æstate cum illo Rhodiorum ἀφρἀκτῳ nauigans quàm fuerim solicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore censes? ò rem undique miseram. Trebatius erat mecum, uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monstra, Dij immortales. etiam ne Balbus in senatum ueni re cogitet? sed ei ipsi cras ad te literas dabo. Vectenum mihi amicum, ut scribis, ita puto esse. cum eo, quod ἀποτόμως ad me scripserat de numis curandis, θυμικώτερον erat. id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem ascripsi, quòd illè ad me, Proconsuli. sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM *mihi futurum est? aut quis me nó solum infelicior, sed iam etiam turpior? nominatim de me sibi imperatum dicit Antonius: nec me tamen ipse adhuc uiderat, sed hoc Trebatio narrauit. quid agam nunc, cui nihil procedit, caduntq; ea, quæ diligentissime sunt cogitata, teterrime? ego enim Curionem nactus, omnia me consecutum putaui. is de me ad Hortensium scripserat. Reginus erat totus noster. huic nihil suspicabamur cum hoc mare negotij fore. quò me nunc uertam? undique custodior. sed satis lacrymis. παραπλουτέον igitur, & occulte in aliquam onera-*

riam corrependum: non cõmittendum, ut etiã compacto prohibiti uideamur. Sicilia petenda: quàm si erimus nacti, maiora quædam consequemur. sit modo recte in Hispanijs. quanquam de ipsa Sicilia utinã sit uerum, sed adhuc nihil secundi. concursus Siculorum ad Catonem dicitur factus; orasse, ut resisteret; omnia pollicitus, commotum illum, delectum habere cœpisse. non credo, ut est luculentus auctor. potuisse certe tenere illam prouinciam scio. ab Hispanijs autem iam audietur. Hic nos C. Marcellum habemus eadẽ de re cogitantem, aut bene simulantem. quãquam ipsum non uideram, sed ex familiarissimo eius audiebam. tu quæso, si quid habebis noui. ego, si quid moliti erimus, ad te statim scribam. Quintum filium seuerius adhibebo. utinam proficere possem. tu tamen eas epistolas quibus asperius de eo scripsi, aliquando concerpito, ne quando quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quidquam ὑγιές. scies, quid erit, sine dubio errasse nos, confitendum est. at semel? at una in re? immo omnia, quo diligẽtius cogitata, eo facta sunt imprudentius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ: in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectionem meam prouidere. quid prouideam? ita patent omnia, quæ accidere possunt, ut, ea si uitẽ, sedendũ sit cum dedecore, & dolore; si negligam, periculum est, ne in manus incidam perditorum. sed uide, quantis in miserijs simus. optandum interdum uidetur, ut aliquam accipiamus ab istis quamuis acerbam iniuriam, ut tyranno in odio fuisse uideamur. quòd si nobis is cursus, quem speraram, pateret, effecissem aliquid profe

cto, ut tu optas, & hortaris, dignũ nostra mora: sed mi rificæ sunt custodiæ: & quidẽ ille ipse Curio suspectus. quare ui, aut clàm agendum est: & si ui, forte ne cum tempestate: clàm autem cũ istis. in quo si quod σφάλμα, uides quàm turpe est, trahimur: nec fugiendum, si quid uiolentius. De Cælio sæpe mecũ agito, nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium factum cum ipsum per se luculentũ est tum mihi argumento est, recte esse in Hispanijs: minus enim auderent, si aliter essent: & scirent: nam & iuncti, & diligentes sunt. Odium autem recte animaduertis significatum theatro. Legiones autem has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse uideo: sed tamen nihil inimicius, quàm sibi ipse. illud recte times, ne ruat si desperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid est, fortuna uelim meliore, animo Celiano. sed primum quidque: quod, qualecunque erit, continuo scies. Nos iuueni, ut rogas, suppeditabimus, & Peloponesum ipsam sustinebimus: est enim indoles, modo aliquid hoc sit ἤθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ: quod si adhuc nullũ est, esse tamen potest: aut ἀρετὴ non est διδακτὸν: quod mihi persuaderi non potest. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua gratissima fuit meæ Tulliæ, et mehercule mihi. semper secum aliquid afferunt tuæ literæ. scribes igitur: ac si quid ad spẽ poteris, ne dimiseris Tu Antonij leones ptimescas caue. nihil est illo homine iucũdius. attẽde πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit literis è mu=

nicipijs

nicipijs de nos:& Quatuor uiri uenerunt ad uillã eius mane. primum dormijt ad horas treis, deinde, cũ esset nunciatum uenisse Neapolitanos,& Cumanos, (his.n. est Cæsar iratus) postridie redire iussit, lauari se uelle, et περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam transire constituit. exulibus reditũ pollicetur. sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi literas. de Tirone gratum. Vectenum diligo. Vestorio reddidi. Seruius prid. Non. Maij Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellũ. cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumẽtũ ad te epistolæ: iã enim non reperio, quid tibi scribã. illud admiror, ꝙ Antonius ad me ne nuncium quidem, cum præsertim me ualde obseruarit. uidelicet (aut aliquid atrocius de me impetratum est) corãm negare mihi non uult. quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. nos tamen aliquid excogitabimus. tu quæso, si quid in Hispanijs: iam enim poterit audiri:& omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotij futurum putent. ego autem nec, retentis his, confectam rem puto; neq;, emissis, desperatam. Siluium,& Ocellam,& cæteros credo retardatos. te quoque à Curtio impediri uideo. etsi, ut opinor, habeo Scytha ὄνον. uitam miseram, maiusq; malum, tãdiu timere, quàm est illud ipsum, quod timetur. Seruius, ut antea scripsi, cum uenisset Non. Maij, postridie ad me uenit. ne diutius te teneam, nullius cõsilij exitum inuenimus. nunquam uidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quidquam timebat, quod non esset timẽdum: illum sibi iratum, hunc non

Marcus Antonius Brauena di uergano

amicum:horribilem utriusque uictoriam,cum propter alterius crudelitatem,alterius audaciam, tum propter utriusq; difficultatem pecuniariā, qua frui nusquam, nisi ex priuatorum bonis, posset. atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur,ut ego mirarer eas tam diu turna miseria non exaruisse. mihi quidem etiam lippi tudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ul la lacryma est, sed sæpius odiosa est propter uigilias. quamobrem quidquid habes ad consolādum, collige,et illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est, sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quàm morbus: hæc potius conquire, de His*panijs,de* Massilia:*quæ quidem satis bella* Seruius *affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos aucto res esse dicebat. hæc igitur si habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. sed redeo ad* Seruium*. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo malle, quidquid foret. odiosus scrupulus de filij militia* Brundusina*. unum illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. nos autem ad hæc,& ipsum certo fore,&,quæ iam fie bant, non esse leuiora: multaq; colligebamus. uerum ea non animum eius augebant,sed timorem;ut iam ce landus magis de nostro consilio, quàm ad idem uidere tur. quare in hoc non multum est.* Nos *à te admoniti de* Celio *cogitabimus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS cum esset apud me, Cephalio cũ tuis literis VI.id. uenit, quæ nobis magnam spem attulerũt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis sunt, labare dicũtur. eodem die Funisulanus à te attulit literas, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nunc ait se daturum: cui expensum tulerit, morari. tabellarijs, si apud te esset, quà satisfecisses, dares: quãtum sit, Eros philotimi tibi dicet. sed ad maiora redeamus.
Quod optas, Celianum illud maturescit. itaque torqueor, utrum uentum expectem. uexillo opus est: conuolabunt. Quod suades, ut palàm: prorsus assentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruij consilio nihil expeditur. omnes captiones in omni sententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorem, quem Cõsulem fuisse pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας: qui etiam Antonium confirmasse dicitur, ut me impediret, quo ipse credo honestius. Antonius autem. VI. Id. Capuã profectus est. ad me misit, se pudore deterritũ ad me nõ uenisse, ꝙ me sibi succẽsere putaret. ibitur igitur, & ita quidẽ, ut cẽses; nisi cuius grauioris ꝑsonæ suscipiẽdæ spes erit ante oblata. sed uix erit tã cito. Halienus aũt Prætor putabat aliquẽ, si ego nõ, ex collegis suis. quiuis licet, dũmõ aliquis. De sorore, laudo. De Quinto puero, datur opera: spe-

ro esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non me diocriter laborare de usura: sed adhuc nihil à L. Egnatio expressit. Axius de XII. millibus pudens: sæpe enim ascripsit, ut Gallio, quantum is uellet, darē. quod si non scripsisset, possem ne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantum uoluit cito. me uero adiuuarēt his in angustijs. sed tu istos. uerum aliàs. Te à quartanà liberatum gaudeo, itemq; Piliam. Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno uelim gratias, quòd studiosius. si quenquā nactus fueris, qui perferat, literas des ante, quàm discedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit. cui quidem ego non modo placabilē me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset qua mēte tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum nobiscū. quod quia planè, cum in Formianum uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. uelim, ut tibi ami=

cus sit. hoc cum tibi opto, opto ut beatus sis: erit enim tandiu. Consilium nostrum spero uacuum periculo fore: nam & dissimulabimus, &, ut opinor, acerrime obseruabimus. nauigatio modo sit, qualem opto. cætera, quæ quidem consilio prouideri poterunt, cauebuntur. tu, dum adsumus, non modo quæ scieris, audieris'ue, sed etiam quæ futura prouidebis, scribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent; Syracusis profectus est ante diem VIII. Cal. Maij, ut ad me Curio scripsit. utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniā teneat: est enim rumor. ò, si id fuerit, turpem Catonē. Ego, ut minuerem suspicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus sum in Pompeianū ad IIII. Id. ut ibi essem, dum, quæ ad nauigādum opus essent, pararentur. cum ad uillam uenissem, uentū est ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs sunt, me uelle postridie, (hæc mecum Ninnius noster) uelle eos mihi se, & oppidum tradere. at ego tibi postridie à uilla ante lucē, ut me omnino illi ne uiderent: quid enim erat in tribus cohortibus? quid si plures, quo apparatu? cogitaui eadē illa Celiana, quæ legi in epistola tua, quā accepi simul in Cumanū ueni eodē die. & simul fieri poterat, ut tētaremur. oēm igitur suspicionē sustuli. sed cum redeo, Hortēsius uenerat, ad Terētiam salutatum diuerterat, sermone erat usus honorifico erga me. tamen eum, ut puto, uidebo: misit enim puerum, se ad me uenire. hoc quidem melius, quàm collega noster Antonius: cuius inter lictores lectica mima portatur. tu, quoniam quartana cares, & non modo

morbum remouiſti, ſed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia ſiſte, & literarum aliquid interea.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortenſius ad me uenit ſcripta epiſtola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilẽ ἐκτένειαν: qua quidem cogito uti. deinde Serapion cum epiſtola tua. quam prius quàm aperuiſſem, dixi ei, te ad me de eo ſcripſiſſe antea, ut feceras. deinde epiſtola lecta, cumulatiſſime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum exiſtimo. quin etiam naui eius me & ipſo conuectore uſurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodioſa, ſed tamen quæ impediat ſcriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam eſſe & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo. Ocellam uellem haberemus: uidentur enim eſſe hæc paulo faciliora. nunc quidem equinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit. utinam idem maneat Hortenſius: ſiquidem adhuc erat. liberalius eſſe nihil poteſt. De diplomate admiraris, quaſi neſcio cuius te flagitij inſimularem: negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia ſcripſeras te proficiſci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere cenſebam, & quia pueris diploma ſumpſeras. habes cauſam opinionis meæ. & tamen uelim ſcire, quid cogites, in primiſq; ſi quid etiã nunc noui eſt. XVII. Cal. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA *mea peperit* XIIII. *Cal. Iun. puerum* ἑπταμηνιαῖον. *quòd* εὐτόκησεν, *gaudebam. quod quidē est natum, perimbecillum est. Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm custodiæ, quibus asseruor: nam illa* Hortēsiana *omnia fuere infantia. ita fiet homo nequissimus à* Saluio *liberto deprauatus est. itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim: omnes enim* Κωρυκαῖοι *uidētur subauscultare, quæ loquor. tu tamen, si quid de* Hispanijs, *siue quid aliud, perge quæso scribere, nec meas literas expectaris, nisi cum, quò opto, peruenerimus, aut si quis ex cursu. sed hoc quoq; timide scribo. ita omnia adhuc tarda, & spissa. ut male posuimus initia, sic cætera sequuntur. furias nunc sequimur. eædem nos fortasse furiæ persequentur. ex* Balbi *autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de* Melita. *dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? scripsi equidem* Balbo, *te ad me de beneuolentia scripsisse, & de suspicione. de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infelicioré? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior uenisse tempus, cū iā nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI à te signatum libellũ, quem Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neq; adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq; rerum in tua erga me mihi perfectissima beneuolentia: quem si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram. idq; ut facias, te obtestor, atque obsecro. ego in cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere. quã quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens, ei cui tu scis iam pridem minime credere: commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamq; causam serius ad te scribo, quod sero intellexi, quid timendum esset. te etiam, atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias; ut, si ij salui erunt, quibus cum sum, unà cum iis possim incolumis esse, salutemq; meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS tuas accepi prid. Non. Feb. eóq; ipso die ex testamēto creui hæreditatē. ex multis meis, et miserrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, et famā meā tueri potest: quā quidem te intelligo etiā sine hæreditate tuis opibus defensurū fuisse.

De dote quod scribis, per omneis Deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miserā mea culpa, et negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidē deesse omnia, ꝙ scribis, obsecro te noli pati: in quos enim sumptus abeūt fructus prædiorum? iam illa HS L X, quæ scribis, nemo mihi unquā dixit ex dote esse detractа: nūquā enim essem passus. sed hæc minima est ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, et lacrymis scribere prohibeor. ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, partē dimidiā ferè exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo: uellē posses aliquid afferre, quā ob rē id facere possem. sed si ad cæteras miserias accessit ēt id, quod mihi Chrysippus dixit parari (ut nihil significasti) de domo, quis me miserior uno iā fuit? oro, obsecro, ignosce: nō possum plura scribere. quāto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi commune cū cæteris esset qui uidētur in eadē causa esse, minor mea culpa uideretur, et eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo etiā nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, et

iniuria. Tardius ad te remisi tabellarium, quod potestas mittendi non fuit. A tuis & numorum accepi HS L X X, & uestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. nosti meos familiares. signum requirent, aut manum: dices ijs, me propter custodias ea uitasse. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID hic agatur, scire poteris ex eo, qui literas attulit: quẽ diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neq; nũc mittẽdi tamẽ ulla causa fuit, præter eã, de qua tibi rescribi uoluisti. Quod ad Cal. Quint. pertinet, quid uellẽ, utrunq; graue est, & tam graui tẽpore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerũ exitu ista, quam scribis, abruptio. quare ut alia, sic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolẽtiæq; permitto, & illius consilio, & uoluntati: cui miseræ cõsuluissem melius, si tecum olim coràm potius, quàm per literas de salute nostra, fortunisq; deliberauissem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, & si ista res nihil habet consolationis, tamẽ etiam præcipua multa sunt, quæ tu profecto uides grauissima esse, & me facillime uitare potuisse. ea tamẽ erũt minora, si, ut adhuc factum est, administratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium est. sit à me ut est: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnũ esse posse, ut scire iam possim, quid maxime opus sit. & si egeo rebus omnibus, quòd is quoq; in angustijs est, quicum sumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam

opinantes nobis constitutis rebus eam rem etiam hono ri fore. Tu, ut antea fecisti, uelim si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut ualeas. in primis id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Iun. ex castris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *ab Isidoro literas, & postea datas binas. ex proximis cognoui prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustētetur per te. de Frusinati si modo futuri sumus, erit mihi res oportuna. Meas literas quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim potius, quàm per epistolas. Hic tua, ut possum, tueor apud hos. cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, ꝙ ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptum esset. Quid sit gestum noui, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non uidentur esse difficiliora. tu id uelim, quod scis me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis. qua leuata, ero unà cum eo, qui negotium gerit, estq; in spe magna. Brutus amicus in causa uersatur acriter. hactenus fuit, quod caute à me scribi posset. de pensione altera, oro te, omni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi ijs literis, quas Pollex tulit. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVAE me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq; impetu magis quodã animi tui, quã cogitatione, nõ possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerũt quidẽ tãtæ, ut id, quod uides effecerint. itaq; nec quid ad te scribã de meis rebus, nec quid à te petã, reperio. rem, & summã negotij uides. equidem ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cómuniter cũ alijs scripsisti, & ijs quas tuo nomine, quod ẽt mea sponte uidebam, te subdebilitatũ nouas ratiões tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedã, iterq; per oppida noctu faciam: non sanè uideo, quemadmodum id fieri possit: neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cósumere: neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. sed tamẽ hoc ipsum, sicut alia, considerabo quemadmodum cómodissime fieri posse uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam conficere plureis literas non potui: ijs tantum rescripsi, à quibus acceperam: tu uelim & Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conscribas ut tibi uidebitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uolũtatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neq; cuiusquã mihi præterea officiũ deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: eodem Corcyrã filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM esse te cum de tuis,cōmunibusq; fortunis,tum maxime de me,ac de dolore meo, sentio. qui quidẽ dolor meus nō modo non minuitur, cum socium sibi adiũgit dolorem tuum,sed etiam augetur.omnino pro tua prudẽtia sentis qua consolatione leuari maxime possim:probas enim meum consilium,negasq; mihi quidquã tali tẽpore potius faciendũ fuisse. addis etiam(quod etsi mihi leuius est,quàm tuũ iudiciũ,tamen nō est leue)cæteris quoq;,id est qui pōdus habeãt, factũ nostrũ probari.id si ita putarẽ, leuius dolorem. crede,inquis,mihi.credo equidem:sed scio,quàm cupias minui dolorem meũ. Me discessisse ab armis nunquã pœnituit.tanta erat in illis crudelitas,tãta cum barbaris gentibus coniunctio,ut non nominatim,sed generatim proscriptio esset informata; ut iam omniũ iudicio constitutũ esset,omnium uestrum bona prædam esse illius uictoriæ,uestrũ planè dico:nũquã enim de te ipso, nisi crudelissime,cogitatũ est.quare uolũtatis me meæ nunquam pœnitebit:consilij pœnitet. in oppido aliquo mallẽ resedisse,quoad accerserer:minus sermonis subissem:minus accepissem doloris: ipsum hoc me non augeret.Brundusij iacere,in omneis parteis est molestum. propius accedere,ut suades, quo modo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi non possunt,quos ego modo paulisper cũ bacillis in turbã conieci ad oppidũ accedẽs,ne quis impetus militũ fieret.recipio tempore me domo.te nũc ad Oppiũ,quoniã

ijs placeret modo propius accedere, ut hac de re conside rarent. credo fore auctores: sic enim recipiunt, Cæsari nõ modo de conseruãda, sed etiam de augenda mea di gnitate curæ fore: meq; hortantur, ut magno animo sim, ut omnia summa sperẽ: ea spõdent, confirmãt. quæ quidẽ mihi exploratiora essent, si remãsissem. sed inge ro præterita. uide quæso igitur ea, quæ restant: & explora cũ istis: & si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factum nostrũ Cæsar probet, quasi de suorũ sententia factum; adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alij, scribãtq; ad Cæsarem, me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quã tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Pompeij exitu mihi dubium nunquam fuit: tanta enim desperatio rerum eius, omnium Regum, & populorũ animos occuparat, ut, quocũq; uenisset, hoc putarẽ futurũ. nõ possum eius casum non dolere: hominẽ enim integrũ, & castũ, & grauem cognoui. De Fannio cõsoler te? perniciosa loquebatur de mansione tua. Lucius uero Lẽtulus Hortẽsij domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despõderat. omnino hæc eodẽ mõ ex hac parte fiunt: nisi illud erat infinitũ: omnes enim, qui in Italia remanserant, hostiũ numero habebantur. sed uelim hæc aliquãdo solutiore animo. Quintũ fratrẽ audio profectũ in Asiam, ut deprecaretur. de filio nihil audiui. sed quære ex Diocare Cæsaris liberto, quẽ ego nõ uidi, qui istas Alexãdrinas literas attulit. is dicitur uidisse an eũtẽ, an iã in Asia? Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cures quãprimum ad me perferẽdas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ literæ ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, quæ ad me ptinere arbitratus es. factũ igitur, ut ſcribis, iſtis placere, iiſdẽ iſtis lictoribus me uti, quod conceſſum Seſtio ſit: cui non puto ſuos eſſe cõceſſos, ſed ab ipſo datos: audio enim eũ ea S. C. improbare, quæ poſt diſceſſum Tribunorũ facta ſunt. quare poterit, ſi uolet ſibi conſtare, noſtros lictores cõprobare. quanquã quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus? nã ad me miſit Antonius exẽplum Cæſaris ad ſe literarum, in quibus erat, ſe audiuiſſe, Catonem, & L. Metellum in Italiam ueniſſe, Romæ ut eſſent palàm: id ſibi non placere, ne qui motus ex eo fierent: prohiberiq; omnes Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet. deq; eo uehementius erat ſcriptum. itaq; Antonius petebat à me per literas, ut ſibi ignoſcerem: facere ſe non poſſe, quin iis literis pareret. tum ad eum miſi L. Lamiam, qui demonſtraret illum Dolabellæ dixiſſe, ut ad me ſcriberet, ut in Italiam quamprimum uenirem: eius me literis ueniſſe. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod ſanè nollem: poterat enim ſine nomine re ipſa excipi. ò multas, & graues offenſiones: quas quidem, tu das operam, ut lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quòd, ut minuas, tã ualde laboras: idq; uelim ne grauere quam ſæpiſſime facere. maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris, ut exiſtimem me bonorum iudicium non fundi-

tus perdidisse. quãquam quid tu in eo potes? nihil scilicet. sed si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime consolari poterit. quod nũc quidem uideo non esse. sed si quid ex euentis: ut hoc nunc accidit. dicebar debuisse cum Pompeio proficisci. exitus illius minuit eius officij prætermissi reprehensionem. sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc sum usus, nõ esse barbaris auxiliis fallacissimæ gentis remp. defendendam, præsertim contra exercitum sæpe uictorem. non probant fortasse: multos enim uiros bonos in Africam uenisse audio, & scio fuisse antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus est casu aliqui sint ex eis, aut si potest, omnes, qui salutẽ anteponant: nam si perseuerant, et obtinent; quid nobis futurum sit, uides. dices, quid illis, si uicti erunt? honestior est plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autẽ consilium, non scripsisti, cur meo non anteponeres. quod etsi non tam gloriosum est, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum est, & dolore. extremũ est eorũ, qui in Achaia sunt. ij tamen ipsi se hoc melius habẽt, quàm nos, quò & multi sunt uno in loco, & cum in Italiam uenerint, domum statim uenerint. hæc tu perge, ut facis, mitigare, et probare quamplurimis. Quod te excusas: ego uero & tuas causas nosco, & mea interesse puto, te istic esse, uel ut cũ iis, quibus oportebit, agas, quæ erunt agẽda de nobis, ut ea, quæ egisti. in primisq; hoc uelim animaduertas. multos esse arbitror, qui ad Cæsarẽ detulerint, delaturi'ue sint, me aut pœnitere consilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum etsi utrunq; uerũ est, tamẽ ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, nón quo ita perspexerint. sed totũ ut hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorum crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, quod scribis Terentiam flagittare. ò rem miseram. quid scribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrymæ enim se subito profuderunt: tibi permitto: tu consule. tantũ uide, ne hoc tẽporis Terentiæ obesse aliquid possit. ignosce, obsecro te: non possum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quod literas, quibus putas opus esse, curás dandas, facis commode. Quintũ filium, uidi, qui Sami uidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. utinam illi, qui prius illum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellem, si quid possem. Quod rogas, ut in bonam partẽ accipiam, si qua sint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, teq; rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idq; facias quamsæpissime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS *curis afficiar, etsi profecto uides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pẽdo temeritatis meæ, quã tu prudentiã mihi uideri uis neq; te deterreo, quo minus id disputes, scribasq; ad me quásæpissime, nõ nihil enim me leuãt tuæ literæ hoc tẽpore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq; apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me scribãt quã diligentissime:*

oppugnamur enim,ut audio, & à præsentibus quibuſdam,& per literas:ijs ita occurrendum,ut rei magnitudo poſtulat.Furnius eſt illic mihi inimiciſſimus.Quintus miſit filium non ſolum ſui deprecatorem,ſed etiam accuſatorem mei. dictitat, ſe à me apud Cæſarem oppugnari. quod refellit Cæſar ipſe: omneſq; eius amici. neque uero deſiſtit,ubicunq; eſt,omnia in me maledicta conferre.nihil mihi unquam tam incredibile accidit,nihil in his malis tam acerbũ.qui ex ipſo audiſſent cum Sicyone palàm multis audientibus loqueretur,nefaria quædam ad me pertulerunt. noſti genus, etiam expertus es fortaſſe: in me id eſt omne conuerſum. ſed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei cauſa,dedita opera,mittat aliquem Balbus.ad quos uidebitur,uelim cures literas meo nomine. Vale. XV. Cal.Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero et incaute,ut ſcribis,& celerius, quàm oportuit,feci,nec in ulla ſum ſpe,quippe qui exceptionibus edictorũ retinear.quæ ſi non eſſent ſedulitate effectæ,& beneuolentia tua,liceret mihi abire in ſolitudines aliquas.nunc ne id quidem licet.quid autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum ueni,ſi ipſum, quòd ueni,nihil iuuat?iam quid ſperẽ ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam ſim confectus,et oppreſſus? quotidie Balbi ad me literæ languidiores,multeq;.multorum ad illum,fortaſſe cõtra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali cauſa attulit: omnia culpa contracta ſunt: ego enim,cum genus belli uide=*

rem,imparata,& infirma omnia contra paratissimos, iueram (quid facerem?) ceperamq; consilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. cessimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quẽ tu mihi commendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: solui, si quid esset ad me literarum: nihil erat epistola Vatinio: & Ligurio altera: iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore uenerunt, scelus hominis clamantes. epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari; illũ tamen non modo fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa. hoc ego dolore accepto, uolui scire, quid scripsisset ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percrebuisset. cognoui. eiusdem generis literas ad te misi. quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nil me lædet. nam quòd resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum, uel plane nullo modo possum. quibus in miserijs una est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam, relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadẽ intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me non

offendes, satis tamen habeto cōmendatam, patrumq́; in ea, quantum poteris, mitigato. hæc ad te die natali meo scripsi: quo utinā susceptus nō essem, aut ne qd ex eadē matre postea natū esset. plura scribere fletu prohibeor.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS incredibileis ægritudines aliquid noui accedit ex ijs, quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terētius meus necessarius operas in portu, & scriptura Asiæ pro magistro dedit. is Quintū filium Ephesi uidit VI. Id. Dec. eumq́; studiose propter amicitiam nostram inuitauit. cumq́; ex eo de me contareretur, eū sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicissimū, uolumenq́; sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus: multaq́; à se dicta contra eius amētiā: multa postea Patris consimili scelere secum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex ijs epistolis, quas ad te misi, perspicere potuisti. hæc tibi dolori esse certo scio me quidem excruciant, & eo magis, quòd mihi cū illis ne querendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus lōge alia nobis, ac tu scripseras, nunciantur nihil enim firmius esse dicūt, nihil paratius. accedit Hispania, et alienata Gallia, legionum nec uis eadem, nec uoluntas, urbanæ res perditæ. quid est, ubi acquiescam? nisi quandiu tuas literas lego. quæ essent profecto crebriores, si quid haberes, quo putares meam molestiam minui posse. sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me, quidquid erit; eosq́;, qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen, non ut aliquid proficias, sed ut tibi me carum esse sentiant. plu=

ra ad te scribam, si mihi ad eas literas, quas proxime ad te dedi, rescripseris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorum dolorum, ne si sit quidem, quod ad te debeam scribere, facile id exequi possem, hoc minus, quòd res nulla est, quæ scribenda sit, cum præsertim ne spes quidẽ ulla ostẽdatur fore melius. ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam semper aliquid afferunt, quod uelim. quare tu quidem scribito, cũ erit, cui des. ego tuis proximis, quas tamen iam pridẽ accepi, nihil habeo, quod rescribam: longo enim interuallo uideo immutata esse omnia, illa esse firma, quæ debeant, nos stultitiæ nostræ grauissimas pœnas pendere. P. Sallustio curanda sunt HS XXX, quæ accepi à Cn. Sallustio. uelim uideas, ut sine mora curentur. de ea rescripsi ad Terentiam. atque hoc ipsum iam propè consumptum est. quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut sit, qui utamur. hic fortasse potero sumere, si sciam istic paratum fore: sed prius, quàm id scirem, nihil sum ausus sumere. qui sit omnium rerum status noster, uides. nihil est mali, quod non & sustineam, & expectem. quarum rerũ eo grauior est dolor, quo culpa maior. ille in Achaia nõ cessat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martij.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII. Id. Martij uespere. eo autem die mane tabellarios mi-

seram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid rescribendum esse, maxime, ꝗ ostendis te pendere animi, quamnam rationem sim Caesari allaturus profectionis meae tum, cũ ex Italia discessérim. nihil opus est mihi noua ratiõe: saepe enim ad eũ scripsi, multisq; mandaui, non potuisse, cum cupijssem, sermones hominum sustinere: multaq; in eam sententiam: nihil enim erat, quod minus eum uellẽ existimare, quã me tanta de re non meo consilio usum esse. posteaq; quàm mihi literae à Balbo Cornelio minore missae essent, illum existimare. Quintum fratrem lituum meae profectionis fuisse, (ita enim scripsit) qui nõdũ cognosset quae de me Quintus scripsisset ad multos: etsi multa praesens in praesentem acerbe dixerat, & fecerat, tamẽ L. in eo his uerbis ad Caesarẽ scripsi. de Quinto fratre meo non minus laboro, quã de me ipso. sed eũ tibi cõmendare hoc meo tempore non audeo. illud dũtaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, ne quid existimes ab illo factum esse, quo minus mea in te officia cõstarent, minus'ue te diligerem, potiusq; illum semper auctorẽ nostrae cõiunctionis fuisse, meiq; itineris comitẽ, nõ ducẽ. quare caeteris in rebus tantũ ei tribues, quantum humanitas tua, amicitiaq; uestra postulat: ego ei, ne quid apud te obsim, id te uehementer etiam, atque etiam rogo. Quare, si quis congressus fuerit mihi cũ Caesare (etsi non dubito, quin is lenis in illũ futurus sit, idq; iã declarauerit) ego tamen is ero, qui semper fui. sed, ut uideo, multo magis est nobis laborandum de Africa. quam quidem tu scribis confirmari quotidie magis ad conditionis spem, quàm uictoriae. quod utinam

ita esset. sed lõge aliter esse intelligo, teq; ipsum ita existimare arbitror, aliter autem scribere non fallendi, sed confirmandi mei causa, præsertim cum adiungatur ad Africam etiã Hispania. Quod me admones, ut scribã ad Antoniũ, & ad cæteros: si quid uidebitur tibi opus esse, uelim facias id, quod sæpe fecisti: nihil. n. uenit mihi in mẽtẽ, quod scribendũ putẽ. Quod me audis fractiorẽ esse animo: quid putas, cũ uideas accessisse ad superiores ægritudines præclaras generi actiones? tu tamẽ uelim ne intermittas, quoad eius facere poteris, scribere ad me, etiã si rem, de qua scribas, nõ habebis: semper. n. afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditatem creui: puto enim cretionem simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

A MVRENAE liberto nihil adhuc acceperam literarũ. P. Siser reddiderat eas, quibus rescribo. De Seruij patris literis quod scribis, item, Quintum in Syriã uenisse, quod ais esse qui nuncient: ne id quidem uerum est. Quod certiorem te uis fieri, quo quisque in me animo sit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi: sed quantum id mea intersit, existimare te posse certo scio. mihi cum omnia sunt intolerabilia ad dolorẽ, tum maxime, quòd in eã causam uenisse me uideo, ut sola utilia mihi esse uideãtur, quæ semper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi esse aiunt, Alexandriæ filium: Rhodoq; Alexandriam C. Cassium profectum esse constat. Quintus mihi per literas satisfacit, multo asperioribus uerbis, quàm cum

grauissime accusabat: ait enim se ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me asperius scripsit: itaq; se pœnitere, quod animũ tuũ offenderit: sed se iure fecisse. deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. sed neq; hoc tempore, nec antea patefecisset odiũ suũ in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum uideret. atq; utinã uel nocturnis, quẽadmodũ tu scripseras, itineribus propius te accessissem. nũc nec ubi, nec quãdo te sim uisurus, possum suspicari. De cohæredibus Fufidianis nihil fuit, quod ad me scriberes: nã & æquũ postulant, &, quidquid egisses, recte esse actũ putarem. De fundo Frusinati redimendo iam pridẽ intellexisti uoluntatem meam. etsi tum meliore loco res erant nostræ, neque tam mihi desperaturi uidebamur. tamen in eadem sum uoluntate. id quemadmodum fiat, tu uidebis. & uelim, quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarij. si quas habuimus facultates, eas Pompeio tũ, cum id uidebamur sapienter facere, detulimus. itaq; tum et à tuo uillico sumpsimus, & aliũde mutuati sumus, cũ Quintus quereretur per literas, sibi nos nihil dedisse, qui neque ab illo rogati sumus, neq; ipsi eã pecuniam aspeximus. sed uelim uideas, quid sit, quod cõfici possit, quidq; mihi de omnibus des consilij: & causam nosti. plura ne scribã, dolore impedior. si quid erit, quod ad quos scribẽdũ meo nomine putes, uelim, ut soles, facias: quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON me offendit ueritas literarũ tuarũ, quod me tũ

cōmunibus, tum præcipuis malis oppreſſum ne incipis quidem, ut ſolebas, conſolari, faterisq; id fieri iam non poſſe: nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, & ſocios habere putabāt: omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Aſia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur naui gaturi ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ ſocium: qui tamen hoc meliore in cauſa eſt, q iam eſt receptus de me autem, non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium ſcripſerit: à quibus, ſi quid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibus cũ tu de hoc ipſo colloquare uelim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quidquam habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. etſi omnium conſpectum horreo, præſertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio. Quintus pergit, ut ad me et Panſa ſcripſit, & Hircius: iſq; item Africam petere cũ cæteris dicitur. Ad Minutium parentem ſcribam, & tua. literas mittam. ad te ſcribam, num quid egerit. HS XXX potuiſſe mirarer, niſi multa de Fufidianis prædijs. et id uideo tamē. te expecto: quē uidere, ſi ullo modo potes uenire, peruellē. iā extremum concluditur. ibi
* facile eſt, quod quale ſit, grauius exiſtimare. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVONIAM iuſtas cauſas affers, q te hoc tempore uidere nō poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendũ: ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam

affuturi uidentur. Achæi *item ex* Aſia *redituri ad eos, aut libero aliquo loco cõmoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile eſſe conſilium: ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neq; ad illos reditus ſit, neque ab his ipſis quidquam ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire uelim, quid cenſeas: idq́; erat cũ alijs, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem uidere.* Minutium XII *ſola curaſſe, ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt, uelim uideas, ut curetur.* Quintus *nũ modo non cum magna præce ad me, ſed acerbiſſime ſcripſit. filius uero mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non urgear. omnia tamen ſunt faciliora, quã peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, tamẽ eſſet ea conſolatio tenuis: ſed habet aliorum omnium ratio exitũ, mea nullũ. alij capti, alij intercluſi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus ſcilicet, cum ſe expedierint, & unà eſſe cœperint. ij autem ipſi, qui ſua uoluntate ad* Fuſium *uenerunt, nihil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. multi autem ſunt, qui, quicũq; ſunt, modo ad illos ſe recipere uolẽt, recipientur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere: ſolius enim meum peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe* Lælij*: ſed quid me id leuat?* Caium *quidem* Caſſium *aiunt conſilium* Alexandriam *eundi mutauiſſe. hæc ad te ſcribo, non ut queas tu demere ſolicitudinem, ſed ut cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt. ad quæ gener accedit, et cætera, quæ fletu reprimor, ne ſcribam. quin etiam* Aeſopi F. *me excruciat. prorſus nihil abeſt, quin ſim miſerrimus. ſed ad primum reuertor. quid putes facien-*

dum, occulte ne aliquò propius ueniendū, an mare trāſeundum: nam hic maneri diutius non poteſt. De Fufidianis quare nihil potuit confici? genus enim conditionis eiuſmodi fuit, in quo nō ſolet eſſe controuerſia, cum ea pars, quæ uidetur eſſe minor, licitatione expleri poſſet. hæc ego non ſine cauſa quæro: ſuſpicor enim cohæredes dubiam noſtram cauſam putare, & eo rem in integro eſſe. Vale. prid. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON *meo uitio fit, hoc quidē tēpore, (ante enim eſt peccatum) ut me iſta epiſtola nihil conſoletur: nā & exigue ſcripta eſt, & ſuſpiciones magnas habet nō eſſe ab illo; quas animaduertiſſe te exiſtimo. De obuiā itione ita faciam, ut ſuades: neque enim ualde aduentus eius opinio eſt: neque, ſi qui ex Aſia ueniunt, quidquam auditum eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in hanc fraudem incidi. nihil uideo, quod ſperandum putem, nunc præſertim, cum ea plaga in Aſia ſit accepta, in Illyrico, in Caſſiano negotio, in ipſa Alexandria, in Vrbe, in Italia. ego uero, etiam ſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditum eius negotium confectum iri puto. Quod autem ſcribis quandam lætitiam bonorum eſſe commotam, ut ſit auditum de literis: tu quidem nihil præter mittis, in quo putes aliquid ſolatij eſſe: ſed ego non adducor, quenquam bonum ullam ſalutem putare mihi tanti fuiſſe, ut eam peterem ab illo, & eo minus, quòd huius conſilij iam ne ſocium quidem habeo quēquam. qui in Aſia ſunt, rerum exitum expectāt. Achaici etiā*

Fusio ſpem deprecationis afferunt. horum & timor idẽ fuit primo, qui meus, & conſtitutum. mora Alexandrina cauſam illorum correxit, meam euertit. quã ob rem idem à te nunc peto, quod ſuperioribus literis, ut, ſi quid in perditis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. ſi recipior ab his, quod uides non fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi ſim, non reperio. ſin iactor, eo minus. itaque tuas literas expecto; easq́; ut ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo. Quod ſuades, ut ad Quintum ſcribam de his literis: facerem, ſi me quidquam iſtæ literæ delectarent. etſi quidam ſcripſit ad me his uerbis: Ego, ut in his malis, Patris ſum nõ inuitus: eſſem libẽtius, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellẽ. Quod ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas literas remittere: ſeme ab ipſo accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menſes tempeſtatibus retentus eſt. Quintum filiũ ad me acerbiſſime ſcripſiſſe, iam ante ad te ſcripſi. Extremum eſt, quod te orem, ſi putas rectum eſſe, & à te ſuſcipi poſſe, cum Camillo communices, ut Terentiam moneatis de teſtamento. tempora monent, ut uideat, ut ſatisfaciat, quibus debeat. auditum ex Philotimo eſt, eã ſcelerate quædam facere. credibile uix eſt. ſed certe, ſi quid eſt, quod fieri poſſit, prouidẽdum eſt. de omnibus rebus uelim ad me ſcribas, & maxime quid ſcribas de ea: in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas: id enim mihi erit pro deſperato. Vale. III. Non. Iun.

CICERO ATTICO S.

PROPERANTIBVS *tabellarijs alienis hanc*

epistolã dedi,eo breuiorem, quod eram misurus meos

Tullia mea uenit ad me prid.Id.Iun. deq; tua erga se obseruantia, beneuolentiaq; mihi plurima exposuit, literasq; reddidit trinas. ego autem ex ipsius uirtute, humanitate, pietate non modo eam uoluptatem non cepi, quam capere ex singulari filia debui, sed etiam incredibili sum dolore affectus, tale ingenium in tam misera fortuna uersari, idq; accidere nullo ipsius delicto, summa culpa mea. itaque à te neque consolationẽ iam, qua cupere te uti uideo, neque consilium, quod capi nullum potest, expecto; teq; omnia cum superioribus sæpe literis, tum proximis tentasse intelligo. Ego cum Salustio Ciceronem ad Cæsarem mittere cogitabam. Tulliam autem, non uidebam esse causam cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerem. itaque eram tibi eam, cum primũ per ipsam liceret, remissurus. pro ea, quemadmodum consolandis scripsisti,
* P. tanta eo me scripsisse, quæ tu ipse intelligis responderi potuisse. Quod Oppium tecum scribis locutum, non adhorret à mea suspicione etus oratio: sed non dubito, quin istis persuaderi nullo modo possit, ea, quæ faciant, mihi probari posse, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quãquam, quid mea intersit, ut eorum odium subeam, non intelligo.

Te iusta causa impediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq; mihi ualde molestum est. Illum ab Alexandria discessisse nemo nunciat, constatq; ne profectũ quibem illò quenquam post Id. Mart. nec post Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo illud intelligis, illud de literis ad V.Id. Febr. datis (quod inane esset, etiam si

uerum esset) non uerum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstumq; uenisse. quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire uelim: dicitur enim per Nasidium emissus esse. id quale sit, uelim, si inueneris, ad me scribas. De HS X, ut scribis, faciam. Vale. XVIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

DE ILLIUS ab Alexãdria discessu, nihil adhuc rumoris, contraq; opinio, ualde esse impeditum: itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias: quoduis enim supplicium leuius est hac permansione. hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium: siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hic esse me minime conuenit: quorum fortasse utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset. sed, ut eam flectas, te rogo. nihil omnino iam expecto, nisi miserum. sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. quare, cum Antonio loquare, uelim, & cum istis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

CUM tuis dare possem literas, nõ prætermisi: etsi, quid scriberem, nõ habebam. tu ad nos et rarius scribis,

quàm ſolebas, & breuius, credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire poſſe. ueruntamen uelim, quid erit, qualecunque erit, ſcribas. eſt autem unũ, quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poſſit: quod nulla equidem habeo in ſpe, ſed quia tu leuiter interdũ ſignificas, cogis me ſperare, quod optandum uix eſt. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. tu uelim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, aliquid caueã, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. Sep. uenerat die XXVIII. Seleucea * Peria C. Trebonij, is, qui ſe Antiochiæ diceret apud Cæſarem uidiſſe Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto, quæ uoluiſſent, impetraſſe nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, ſi iſta nobis impetrata quidquam ad ſpem explorati haberent. ſed & alia timenda ſunt, ab alijsq;, & ab hoc ipſo quæ dantur ut à domino, rurſus in eiuſdem ſunt poteſtate. etiam Salluſtio ignouit. omnino dicitur nemini negare. quod ipſum eſt ſuſpectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Salluſtio reddidit, is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret, & protinus iturum Cæſarem Patris. quod ſi faciet, ego, quod ante, mallem, aliquò propius accedam. tuas literas ad eas quibus à te proxime conſilium petiui, uehementer expecto. Vale. XVI. Cal. Sep.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI VI. Cal. Sept. literas à te, datas XII. Cal. doloremq;, quẽ ex Quinti scelere iampridẽ acceptũ iam abiecerã, lecta eius epistola grauissimũ cepi. tu etsi nõ potuisti ullo modo facere, ut mihi illã epistolã nõ mitteres, tamẽ mallẽ non esse missam. Ad ea autẽ, quæ scribis de testamẽto, uidebis, quid, & quo modo. De numis, & illa sic scripsit, ut ego ad te antea; et nos, si qd opus erit, utemur ex eo, de quo scribis. Ille ad Cal. Sept. Athenis non uidetur fore. multa eum in Asia dicuntur morari, maxime Pharnaces. Legio XII. ad quã primũ Sulla uenit, lapidibus egisse hominem dicitur. nullã putant se cõmoturam. illũ arbitrantur protinus Patris in Siciliam. sed si hoc ita est, huc ueniat necesse est. ac mallem illũ: aliquo. n. modo hinc euasissem. nunc metuo, ne sit expectandũ: et cũ reliquis etiã loci grauitas hic miserrime perferenda. Quod me mones, ut ea uideã, quæ ad tempus accõmodẽ: facerẽ, si res pateretur, & si ullo modo fieri posset: sed in tãtis nostris peccatis, tãtisq; nostrorũ iniurijs, nihil est, qd aut facere dignũ nobis, aut simulare possim. Sullana confers: in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerũt, moderatione paulo minus tẽperata: hæc aũt eiusmodi sunt, ut obliuiscar, multoq; malim qd omnibus sit melius, quorũ utilitati meã iunxi. tu ad me tamẽ uelim quãsæpissime scribas, eoq; magis, ꝙ præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamen maxime expectarẽ. Quod scribis, illũ per me Quinto fore placatiorẽ: scripsi ad te antea, eum statim Quinto filio omnia tribuisse, nostri nullã mentionem. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

DILIGENTER mihi fasciculũ reddidit Balbi tabellarius:accepi.n.à te literas, quibus uideris uereri, ut epistolas illas acceperim:quas qdẽ uellẽ mihi nũquã redditas:auxerũt.n.mihi dolorẽ:nec,si in aliquẽ incidissent,quidquã noui attulissent:quid.n. tã peruulgatũ, quàm illius in me odiũ,& genus hoc literarũ?quod ne Cæsar quidẽ ad istos uidetur misisse,quasi quo illius improbitate offenderetur,sed credo,uti notiora nostra mala essent:nã quod te uereri scribis,ne illi obsint,eiq; rei mederi:ne rogari quidẽ se passus est de illo.quod quidẽ mihi molestũ nõ est:illud molestius, istas impetrationes nostras nihil ualere. Sulla,ut opinor , cras erit hic cum Messala.currunt ad illũ pulsi à militibus, qui se negãt usquam,nisi acceperint. ergo ille huc ueniet:quod non putabant:tarde quidem: itinera.n.ita facit, ut multos dies in oppidũ ponat. Pharnaces autem,quo modo agit, afferet morã. quid mihi igitur censes? iam.n. corpore uix sustineo grauitatẽ huius cœli,qui mihi laborẽ affert in dolore.an his illuc euntibus mandẽ,ut me excusent? ipse accedam propius?quæso attende,& me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti,consilio iuua,scio rẽ difficilem esse,sed ut in malis. etiã illud mea magni interest,te ut uideam.profecto aliquid profecero , si id acciderit. De testamento,ut scribis,animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te scripserã, ut cum Camillo cõmunicares,de eo Camillus mihi scripsit, te cũ eo locutũ. tuas

literas expectabam: nisi illud quidem mutari, si aliter est ut oportet, non uideo posse: sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas (etsi putabam te fortiorem factum non esse) modo ualeres: scrpseras.n. te quodam ualetudinis genere tentari. Augusius quidam Rhodo uenerat VIII. Id. Quint. is nunciabat, Quintum F. ad Cæsarem profectum IIII. Cal. Iun. Philotimum Rhodum pridie eius diei uenisse, habere ad me literas ipsum Augusium audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid sit in ijs literis, nescio: sed mihi ualde Quintus frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. te oro, ut de hac misera cogites, et illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid cōficiatur ad inopiam propulsandā; & etiam de ipso testamento. illud quoq; uellem antea: sed omnia timuimus. melius quidem in pessimis nihil fuit dissidio. aliquid fecissemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum, * uel Metellæ, uel omnium maiorum. nec res perijsset, et uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & si quid uis præstitit. nunc quidem ipsa uidetur denunciare: audimus enim de statu reip. ò Dij, generum ne nostrum potissimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur & idem tibi, nuncium remitti. petet fortasse tertiam, * pensionem. considera igitur tum, ne uim abuso nascetur, an prius. ego, si ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & si quid erit, quod intersit me scire, scribas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

*QVAE dudum ad me, et quæ etiã ad meã Tulliã de me ſcripſiſti, ea ſentio eſſe uera. eo ſum miſerior, (et ſi nihil uidebatur addi poſſe) quòd mihi nõ modo iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidẽ impune liceat: quare iſtud feramus: quod cum tulerimus tamen eadẽ erũt perpetienda, quæ tu, ne accidãt, ut caueamus, mones, ea. n. eſt à nobis cõtracta culpa, ut omni ſtatu, omniq; populo eũdẽ exitũ habitura uideatur. ſed ad meã manũ redierò: etenim hæc occultius agenda ui de quæſo etiã nunc de teſtamentò, quod tũ factũ, cum * illa quærere cœperat. nõ credo, & cõmoti neq; eum rogari, ne me quidem. ſed quaſi ita ſit, quoniã in ſermonẽ iam ueniſti, poteris eam monere, ut alicui cõmittat, cuius extra piculũ huius belli fortuna ſit. equidẽ tibi potiſſimũ uelim, ſi idẽ illa uellet: quã quidem cœlo miſerã me hoc timere. de illo altero, ſcio equidẽ uenire nũc nil poſſe: ſed ſeponi, & occultari poſſunt, ut extra ruinã ſint eam, quæ impẽdet. nã quod ſcribis nobis, noſtra: & tua Terentiæ fore parata: tua credo: noſtra quæ poterũt eſſe? de Terentia autẽ (mitto cætera, quæ ſunt innumerabilia) quid ad hoc addi poteſt? ſcripſeras, ut HS XII. permutaret, tantũ eſſe reliquum de argento. miſit illa CCLↃↃ mihi, & aſcripſit tantum eſſe reliquum. cũ hoc tam paruũ de paruo detraxerit, pſpicis quid in maxima re fecerit? Philotimus nõ modo nullus uenit, ſed ne per literas quidẽ, aut per nũcium certiorẽ facit me, quid egerit. Epheſò qui ueniũt, ibi ſe eũ de ſuis cõtrouerſijs in ius adeũtem uidiſſe nũciant: quæ quidẽ

(ita.n.uerisimile est)in aduentũ Cæsaris fortasse reijciũ tur.ita aut nihil puto eũ habere,quod putet ad me celerius pferendũ,& eo me magis esse despectũ:aut, etiã si quid habet,id nisi omnibus suis negotijs confectis, ad me referre nõ curet.ex quo magnũ equidẽ capio dolorẽ,sed nõ tantũ,quantũ uideor debere:nihil.n. mea minus interesse puto,quã quid illinc afferatur. id quã ob rẽ,te intelligere certo scio.Quod me mones de uultu,et oratione ad tẽpus accõmodanda,etsi difficile est,tamen imperarẽ mihi,si mea quidquã interesse putarẽ.Quod scribis,literis,putare,Africanum negotium confici posse:uelim scriberes, cur ita putares.mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putẽ fieri posse. tu tamen uelim,si quid erit,quod cõsolationis aliquid habeat,scribas ad me:sin,ut perspicio,nihil erit, scribas idipsũ.ego ad te,si quid audiero citius,scribã. Vale.VIII. Id.Sext.

CICERO ATTICO S.

FACILE assentior tuis literis,quibus exponis pluribus uerbis,nullũ te habere cõsiliũ,quo à te possim iuuari.consolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorẽ meũ:nihil est.n.contractũ casu:nã id esset ferendũ: sed omnia fecimus ijs erroribus et miserijs et animi,et corporis,quibus proximi utinã mederi maluissent,quã obesse. quoniã neq; cõsilij tui,neq; cõsolationis cuiusquã, spes ulla mihi ostẽditur,nõ q̃rã hæc à te posthac.tãtũ ue uelim,ne pristinũ hoc officiũ intermittas:scribas ad me quidquid ueniet tibi in mentẽ,cũ habebis,cui des,et dũ erit ad quẽ des,qđ longũ nõ erit.Illũ discessisse Alexandria rumor est non firmus, ortus ex Sulpitij literis.

quas cuncti postea nuncij cõfirmarunt. quod uerũ, an falsum sit, quoniã mea nihil interest, utrum malim ne scio. Quod ad te iã pridẽ de testamẽto scripsi apud epi
* stolas uelim ut possim aduersas ego huius miserũ ea facultate cõfectus conflictor. nihil unq̃ simile natũ puto. cui si qua re cõsulere aliquid possum, cupio à te admoneri. uideo eãdẽ esse difficultatẽ, quã in cõsilio dato: attamẽ hoc me magis solicitat, quã omnia. In pẽsione secunda cæci fuimus. aliũ mallem. sed præterijt. te oro, ut in perditis rebus, si quid cogi, cõficiq; potest, quod sit in tuto, ex argẽto, neq; satis multa ex supellectile, des operã: iam enim mihi uidetur adesse extremũ, nec ulla fore conditio pacis, eáq;, quæ sunt, etiã sine aduersario pitura. hæc etiã, si uidebitur, cũ Terentia loquere opportune. nõ queo omnia scribere. Vale. III. Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

VNDECIMO die postquam à te discesseram, hoc literularũ exaraui, egrediens è uilla ante lucem: atque eo die cogitabã in Anagnino, postero autem in Tusculano, ibi unum diem, V. Cal. igitur ad constitutum: atq; utinam continuo ad cõplexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere. quod quidem ipsum scribe quæso ad me, ut, dum consi-

sto in Tusculano, sciã, quid garriat: sin rusticatur, quid scribat. eiq; interea aut scribes salutem, aut nunciabis, itemq; Piliæ: & tamẽ, etsi continuo congressuri sumus, scribes ad me, si quid habebis. Cum complicarẽ hanc epistolam, noctuabũdus ad me uenit cum epistola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula scilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. sed quod scribis, igniculum matutinum, γεροντικώτερον est memoriola uacillare: ego enim IIII. Cal. Axio dederam, tibi III. Quinto quo die uenissem, id est V. Cal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epistola? quid, cum coràm sumus, & garrimus quidquid in buccam? est profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam si nihil subest, collocutione ipsa suauitatẽ.

Hic rumor est, T. Murcum perijsse naufragio, Asinium delatum uiuum in manũs militum, L. naueis delatas Vticam reflatu hoc, Põpeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patietus affirmat. sed auctor nullius rei quisquam. habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. ludi interea Præneste. ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo. quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortasse transacta est. ò miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει? uerum, si quæris, homini nõ recta, sed uoluptaria quærẽti nonne βεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. si quæris quid putem, ego fructum puto. sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut spero, de uia rectà ad me: simul enim & diem Tyrannioni constituemus, & si quid aliud. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM te puto minus bládũ esse, quá me: aut, si uterq; nostrũ est aliquádo aduersus aliquem, inter nos certe nunquá sumus. audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicenté. ne uiuá mi Attice, si mihi nó modo Tusculanũ, ubi cæteroqui sum libéter, sed μακάρων νῆσοι táti sunt, ut sine té sim totos dies. quare obduretur hoc triduũ: ut te quoq; poná in eodem πάθει: quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctióe, aut quo die uenias. ego me interea cũ libellis. ac moleste fero Vénonij historiá nó habere. sed tamé, ne nihil de re, nomé illud, quod à Cæsare, treis habet códitiones, aut emptioné ab hasta, (perdere malo: etsi, præter ipsam turpitudiné, hoc ipsũ puto esse pdere) aut delegationé à mácipe annua die (qs erit, cui credá? aut quádo iste Metóis annus ueniet?) aut Vecteni códitione, semisse. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iá auctioné nullá faciat, sed ludis factis
* Clypo subsidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O GRATAS tuas mihi, iucũdasq; literas. quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar n. q Tiro ἐνερευθέστερόν te sibi esse uisum dixerat. addá igitur, ut censes, unũ diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nó assequor, ut scribá, quod tui conuiuæ non modo libenter, sed etiá æquo animo legere possint. quin etiá, si à sentétijs eius dictis, si ab omni uoluntate, consilijsq; quæ de Rep. habuit, recedam, ψιλῶς q; uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare: hoc ipsum tamen ijs

editionum ἄκουσμα sit. sed uere laudari ille uir nō potest, nisi hæc ornata sint, q̄ ille ea, quæ nunc sunt, & futura uiderit, & , ne fierēt, contenderit, et facta ne uideret, uitā reliquerit. horū quid est, quod Accidio probare possim? sed cura obsecro, ut ualeas, eāq;, quā ad omnes res adhibes, in primis ad eandē [illegible] adhibe prudentiā.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS pater quartū, uel potius millesimū, nihil sapit, qui lætetur Luperco filium et Statium, ut cernat duplici dedecore cumulatā domū. addo etiam Philotimū tertium. o stultitiam, nisi mea maior esset, singularem. [illegible] autem esse hanc rem. [illegible] ad de [illegible] [illegible] Atticum [illegible] ipse ui= derit. Cum [illegible] Lucilium [illegible] nihil noui. [illegible] & [illegible] placeat, [illegible] Mustela, [illegible] Ad Aulū [illegible] demon= [illegible] duci, et [illegible] nihil agere, [illegible] pertineat, facile [illegible] tuā ad me [illegible] meā rem agis, [illegible] agas. neq; n. ulla [illegible] Pret. ui=

deo L. Metello, Q. Maximo Coss. nũc uelim, P. Scæuola Põtifex maximus, quibus Coss. Tribunus pl. equidẽ puto Cepione, & Põpeio: Prætor. n. P. Furio Sex. Attilio. dabis igitur Tribunatũ, &, si poteris, Tubulus quo crimine. & uide quæso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Censorino, & Mãlio, an Quintio, Mãlio Coss. Trib. pl. fuerit: cõturbor. n. in Bruti epitoma Fãnianorum, scripsi, quod erat in extremo: idq; ego secutus, hunc Fanniũ, qui scripsit historiã, generũ esse scripserã Lælij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autẽ nunc Brutus, et Fãnius. ego tamẽ de bono auctore Hortẽsio sic acceperã, ut apud Brutũ est. hunc igitur locũ expedies. Ego misi Tironẽ Dolabellæ obuiã. is ad me Idibus reuertetur. te expectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimum esse uideo: idq; ita ut sit, te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia: sic. n. scribis. mihi etsi Calendæ uitãdæ fuerũt, incessionumq; ἀρχέτυπα fugiẽda, conficiẽdæq; tabulæ: nihil tamẽ tanti, ut à te abessem, fuit. cum Romæ essem, & te iam iamq; uisurũ me putarẽ quotidie; tamẽ horæ, quibus expectabã, lõgæ uidebãtur. scis me minime esse blandũ. itaq; minus aliquanto dico, q̃ sentio.

CICERO ATTICO S.

DE CELIO uide quæso, ne quæ lacuna sit in auro. ego ista nõ noui. sed certe in collybo est detrimẽti satis. huc aurũ si accedit: sed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrãnionẽ. ain tu? uerũ hoc fuit; sine me? at ego quoties, cũ essem otiosus, sine te tamen nolui? quo modo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librũ miseris: quod ut facias,

etiam,atq; etiã rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit,quàm tua admiratio delectauit: amo.n.πάντα φιλόδημον:teq; istã tã tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidẽ sunt eiusmodi omnia: scire.n.uis: quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta,& graui refertur ad τέλος? sed longa oratio est,& tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole,quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solẽ,unctumq; repetemus. sed ad prima redeo. librum, si me amas, mitte:tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiam Oratorẽ legas?macte uirtute:mihi quidẽ gratũ: & erit gratius,si nõ modo in libris tuis,sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli.Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, quod erat εὐτραπελὲς,et urbanũ.ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi qdẽ dubitationẽ omnẽ tolleret.Atticã doleo tã diu:sed quoniã iã sine horrore ẽ,spero eẽ, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras,omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi:breuiter,sed etiã plura,quã quæris:in ijs de Cicerone,cuius quidẽ cogitationis initiũ tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalissime : quod ex ipso uelim,si modo tibi erit cõmodum,sciscitere.sed quid differo?exposui,te ex me detulisse,ecquid uellet, ecquid requireret:uelle Hispaniam,requirere liberalitatem.et libera-

litate,dixi,quantum Publius,quantum Flamen Lentulus filio.de Hispania duo attuli,primum idẽ,quod tibi, me uereri uituperationẽ:nõ satis esse, si hæc arma reliquissemus?etiã cõtraria?deinde fore,ut angeretur,cũ à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur.uelim magis liberalitate uti mea,quàm sua libertate:sed tamen permisi:tibi.n.intellexerã nõ nimis displicere. ego etiã atque etiã cogitabo:teq;,ut idem facias, rogo.magna res:simplex est manere:illud anceps. uerum uidebimus. De Balbo,& in codicillis scripseram,& ita cogito,simul ac redierit.sin ille tardius, ego tamẽ triduũ. &,quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone,multis res placet. comes est idoneus. sed de prima pensione ante uideamus: adest enim dies, & ille currit.scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis,utrum ipse in fœnicularium,an in campũ Martium cogitet. & sanè scire uelim, nunquid necesse sit comitijs esse Romæ: nam & Piliæ satisfaciendum est,& utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego essem hic libẽter,atq; id quotidie magis, ni esset ea causa,quã tibi superioribus literis scripsi.nihil hac solitudine iucũdius, nisi paulum interpellasset Amyntæ filius,ὁ ἀπεραντολογίαν δοῦς.cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla litore,prospectu maris,tũ his rebus omnibus. sed neque hæc digna longioribus literis,nec erat, quod scriberem, & somnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

MALE mehercule de Athamāte.tuus autē dolor humanus is quidē,sed magnopere moderādus.cōsolatio nū autē multæ uiæ,sed illa rectissima. impetret ratio, quod dies impetratura est.Alexim uero curemus,imaginē Tironis.quē ægrū Romā remisit, et,si q̄d habet collis ἐπιδήμιον,ad me cū testamēto trāsferamus. tota domus superior uacat,ut scis. hoc puto ualde ad rē pertinere.

CICERO ATTICO S.

MALE de Seio sed omnia humana tolerabilia ducēda:ipsi enim quid sumus?aut quādiu hæc curaturi sumus?ea uideamus,quæ ad nos magis pertinēt,nec tamē multo,quid agamus de senatu.Et,ut ne q̄d prætermittā,Cesonius ad me literas misit, Posthumiā Sulpitij domū ad se uenisse.de Pōpeij Magni filia, tibi rescripsi,nihil me hoc tēpore cogitare.alterā uero illā,quā tu scribis,puto nosti:nihil.n.uidi fœdius.sed adsum.coràm igitur. Obsignata epistola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio : cōmotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S.

DE dote,tāto magis perpurga.Balbi regia conditio est delegādi.quoquo modo cōfice. turpe est rem impeditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν : habere uideatur : ἐκγόνιμος est : igitur animus in hortis:quod tamen inspiciā,cum uenero. De Epicuro,ut uoles : etsi μεθαρμόζομαι in posterum genus hoc personarū.incredibile est,quā ea quidam requirāt.

ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γὰρ nihil habeo, ad te quod perscribã: sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, nõ quo aliquid ex his expectem, sed nescio quo modo tamen expecto. quare siue habes quid, siue nihil habes, scribe tamen aliquid, teq; cura. cõmouet me Attica. etsi assentior Cratero. Bruti literæ scriptæ et prudẽter et amice, multas mihi tamẽ lacrymas attulerũt. me hæc solitudo minus stimulat, quã istæ celebritas, te unũ desidero. sed literis nõ difficilius utor, quàm si domi essem. ardor tamẽ ille urget, et manet, nõ mehercule indulgẽte me, sed tamẽ nõ repugnante. Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua cõtentione, nec Balbo, & oppio; quibus quidẽ ille receperat, mihiq; etiã iusserat nunciari, se molestũ omnino nõ futurũ. sed cura, ut excuser morbi causa in dies singulos. Lænas hoc receperat. prẽde C. Septimium, L. Statilium. denique nemo negabit se iuraturũ, quẽ rogaris. quod si erit durius, ueniam, & ipse perpetuũ morbum iurabo: cum enim mihi carendum sit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles: quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excusando apud Apuleiũ dederã ad te pridie literas. nihil esse negotij arbitror. quẽcunq; appellaris, nemo negabit. sed Septimiũ uide, et Lænatẽ, & Statiliũ: tribus. n. opus est. sed mihi Lænas totũ receperat. Quod scribis, à Iunio te appellatũ: omnino Cornificius locuplex est: sed tamẽ scire uelim, q̃do dicar spopõdisse,

& pro patre, an ne pro filio: neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificij, et Apuleiũ prædiatorẽ uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia: sed me mihi nõ defuisse tu testis es: nihil.n. de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. sed omnem consolationem uincit dolor. quin etiã feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer. quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolationem esse talem. totos dies scribo, non quo proficiã quid, sed tantisper impedior, non equidẽ satis (uis enim urget) sed relaxor tamen, ad omniaq; nitor, non ad animum, sed ad uultum ipsum, si queã, reficiendũ: idq; faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus esse, nisi faciã. solitudo aliquid adiuuat: sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quanquam ipsum doleo: non enim iam in me idem esse poteris. perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ: sed nihil, quod me adiuuarent. quod ad te scripsit, id uellem ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quòd si quid scies, scribas ad me uelim maxime autem, Pansa quando. De Attica doleo. credo tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO omnibus apud Apuleiũ, quoniam in perpetuũ nõ placet, in dies ut excuser, uidebis. in hac solitudine careo omniũ colloquio: cumq; mane me in syluã ab

strusi densam, & asperã, non exeo inde ante uesperũ. secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. in hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum: sed adhuc pares non sumus. Bruto, *ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis.* Vale.

CICERO ATTICO S.

TE *tuis negotijs relictis malo ad me uenire: ego. n. potius accedam, si diutius impediere: etsi ne decessissem quidem è conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd si esset aliquod leuamẽ, id esset in te uno & cum primum ab aliquo poterit esse à te erit. nunc tamen ipsum sine te esse non possum, sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, si propius essem uspiam, tecum tamen essem: idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiã impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine: quam uereor ne* Philippus *tollat: heri enim uesperi uenerat. me scriptio, & literæ non leniunt, sed obturbant.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS *ad me scripsit, me excusatum esse apud* Apuleiũ *à* Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. *his uelim meo nomine reddẽdas literas cures, gratum mihi eos fecisse.* Quod *pro* Cornificiò *me ab hinc amplius annis* XXV. *spopondisse dicit* Flauius: *etsi reus locuples est, &* Apuleius *prædiator libe=*

literas expectabam: nisi illud quidem mutari, si aliter est ut oportet, non uideo posse: sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas (etsi putabam te fortiorem factum non esse) modo ualeres: scrpseras.n.te quodam ualetudinis genere tentari. Augusius quidam Rhodo *uenerat* V I I I. Id. *Quint. is nunciabat, Quintum* F. *ad Cæsarem profectum* I I I I. Cal. Iun. Philotimum R *hodum pridie eius diei uenisse, habere ad me literas ipsum* Augusium *audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid sit in ijs iiteris, nescio: sed mihi ualde Quintus frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. te oro, ut de hac misera cogites, et illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid cõficiatur ad inopiam propulsandã, & etiam de ipso testamento. illud quoq; uellem antea: sed omnia timuimus. melius quidem in pessimis nihil fuit dissidio. aliquid fecissemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum,*

* *uel* Metellæ, *uel omnium maiorum. nec res perijsset, et uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & si quid uis præstitit. nunc quidem ipsa uidetur denunciare: audimus enim de statu reip. ò* Dij, *generum ne nostrum potissimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur & idem tibi, nuncium remitti. petet fortasse tertiam,*

* *pensionem. considera igitur tum, ne uim abuso nascetur, an prius. ego, si ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & si quid erit, quod intersit me scire, scribas uelim.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE dudum ad me, et quæ etiā ad meā Tulliā de me scripsisti, ea sentio esse uera. eo sum miserior, (et si nihil uidebatur addi posse) quòd mihi nō modo irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidē impune liceat: quare istud feramus: quod cum tulerimus tamen eadē erūt perpetienda, quæ tu, ne accidāt, ut caueamus, mones, ea.n. est à nobis cōtracta culpa, ut omni statu, omniq; populo eūdē exitū habitura uideatur. sed ad meā manū redierò: etenim hæc occultius agenda ui de quæso etiā nunc de testamentò, quod tū factū, cum illa quærere cœperat. nō credo, & cōmoti neq; eum rogari, ne me quidem. sed quasi ita sit, quoniā in sermonē iam uenisti, poteris eam monere, ut alicui cōmittat, cuius extra piculū huius belli fortuna sit. equidē tibi potissimū uelim, si idē illa uellet: quā quidem cœlo miserā me hoc timere. de illo altero, scio equidē uenire nūc nil posse: sed seponi, & occultari possunt, ut extra ruinā sint eam, quæ impēdet. nā quod scribis nobis, nostra: & tua Terentiæ fore parata: tua credo: nostra quæ poterūt esse? de Terentia autē (mitto cætera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut HS X I I. permutaret, tantū esse reliquum de argento. misit illa C C L Ↄ Ↄ mihi, & ascripsit tantum esse reliquum. cū hoc tam paruū de paruo detraxerit, pspicis quid in maxima re fecerit? Philotimus nō modo nullus uenit, sed ne per literas quidē, aut per nūcium certiorē facit me, quid egerit. Ephesō qui ueniūt, ibi se eū de suis cōtrouersijs in ius adeūtem uidisse nūciant: quæ quidē

(ita.n. uerisimile est) in aduentũ Cæsaris fortasse reijciũ tur. ita aut nihil puto eũ habere, quod putet ad me celerius pferendũ, & eo me magis esse despectũ: aut, etiã si quid habet, id nisi omnibus suis negotijs confectis, ad me referre nõ curet. ex quo magnũ equidẽ capio dolorẽ, sed nõ tantũ, quantũ uideor debere: nihil. n. mea minus interesse puto, quã quid illinc afferatur. id quã ob rẽ, te intelligere certo scio. Quod me mones de uultu, et oratione ad tẽpus accõmodanda, etsi difficile est, tamen imperarẽ mihi, si mea quidquã interesse putarẽ. Quod scribis, literis, putare, Africanum negotium confici posse: uelim scriberes, cur ita putares. mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putẽ fieri posse. tu tamen uelim, si quid erit, quod cõsolationis aliquid habeat, scribas ad me: sin, ut perspicio, nihil erit, scribas idipsũ. ego ad te, si quid audiero citius, scribã. Vale. VIII. Id. Sext.

CICERO ATTICO S.

FACILE assentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis, nullũ te habere cõsiliũ, quo à te possim iuuari. consolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorẽ meũ: nihil est. n. contractũ casu: nã id esset ferendũ: sed omnia fecimus ijs erroribus et miserijs et animi, et corporis, quibus proximi utinã mederi maluissent, quã obesse. quoniã neq; cõsilij tui, neq; cõsolationis cuiusquã, spes ulla mihi ostẽditur, nõ q̃rã hæc à te posthac. tãtũ ue uelim, ne pristinũ hoc officiũ intermittas: scribas ad me quidquid ueniet tibi in mentẽ, cũ habebis, cui des, et dũ erit ad quẽ des, q̃d longũ nõ erit. Illũ discessisse Alexandria rumor est non firmus, ortus ex Sulpitij literis.

quas cuncti postea nuncij cõfirmarunt. quod uerũ,an falsum sit,quoniã mea nihil interest,utrum malim ne scio. Quod ad te iã pridẽ de testamẽto scripsi apud epi * stolas uelim ut possim aduersas ego huius miserũ ea facultate cõfectus conflictor. nihil unq̃ simile natũ puto. cui si qua re cõsulere aliquid possum,cupio à te admoneri. uideo eãdẽ esse difficultatẽ,quã in cõsilio dato: attamẽ hoc me magis solicitat,quã omnia. In pẽsione secunda cæci fuimus. aliũ mallem.sed præterijt.te oro,ut in perditis rebus,si quid cogi,cõficiq; potest, quod sit in tuto,ex argẽto,neq; satis multa ex supellectile, des operã:iam enim mihi uidetur adesse extremũ, nec ulla fore conditio pacis,eaq́;,quæ sunt,etiã sine aduersario pitura.hæc etiã,si uidebitur, cũ Terentia loquere opportune.nõ queo omnia scribere. Vale.III.Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

VNDECIMO die postquam à te discesseram,hoc literularũ exaraui,egrediens è uilla ante lucem:atque eo die cogitabã in Anagnino, postero autem in Tusculano,ibi unum diem, V. Cal. igitur ad constitutum:atq; utinam continuo ad cõplexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere. quod quidem ipsum scribe quæso ad me,ut,dum consi-

sto in Tusculano, sciá, quid garriat : sin rusticatur, quid scribat. eiq; interea aut scribes salutem, aut nunciabis, itemq; Piliæ: & tamē, etsi continuo congressuri sumus, scribes ad me, si quid habebis. Cum complicarē hanc epistolam, noctuabūdus ad me uenit cum epistola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula scilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. sed quod scribis, igniculum matutinum, γεροντικώτερον est memoriola uacillare: ego enim I I I I. Cal. Axio dederam, tibi I I I. Quinto quo die uenissem, id est V. Cal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epistola? quid, cum coràm sumus, & garrimus quidquid in buccam? est profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam si nihil subest, collocutionē ipsa suauitatē.

Hic rumor est, T. Murcum periisse naufragio, Asinium delatum uiuum in manūs militum, L. naueis delatas Vticam reflatu hoc, Pōpeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patietus affirmat. sed auctor nullius rei quisquam. habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. ludi interea Præneste. ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo. quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortasse transacta est. ò miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει? uerum, si quæris, homini nō recta, sed uoluptaria quærēti nonne βεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. si quæris quid putem, ego fructum puto. sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut spero, de uia rectà ad me: simul enim & diem Tyrannioni constituemus, & si quid aliud. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM te puto minus blãdũ esse, quã me: aut, si uterq; nostrũ est aliquãdo aduersus aliquem, inter nos certe nunquã sumus. audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentẽ. ne uiuã mi Attice, si mihi nõ modo Tusculanũ, ubi cæteroqui sum libẽter, sed μακάρων νῆσοι tãti sunt, ut sine tẽ sim totos dies. quare obduretur hoc triduũ: ut te quoq; ponã in eodem πάθει: quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctiõe, aut quo die uenias. ego me interea cũ libellis. ac moleste fero Venonij historiã nõ habere. sed tamẽ, ne nihil de re, nomẽ illud, quod à Cæsare, treis habet cõditiones, aut emptionẽ ab hasta, (perdere malo: etsi, præter ipsam turpitudinẽ, hoc ipsũ puto esse pdere) aut delegationẽ à mãcipe annua die (qs erit, cui credã? aut quãdo iste Metõis annus ueniet?) aut Vecteni cõditione, semisse. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iã auctionẽ nullã faciat, sed ludis factis * Clypo subsidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O GRATAS tuas mihi, iucũdasq; literas. quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar n. q Tiro ἐνερευθέστερόν te sibi esse uisum dixerat. addã igitur, ut censes, unũ diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nõ assequor, ut scribã, quod tui conuiuæ non modo libenter, sed eti.i. æquo animo legere possint. quin etiã, si à sentẽtijs eius dictis, si ab omni uoluntate, consilijsq; quæ de Rep. habuit, recedam, ψιλῶς q; uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare: hoc ipsum tamen ijs

odiosum ἄκουσμα sit.sed uere laudari ille uir nō potest, nisi hæc ornata sint,ꝙ ille ea,quæ nunc sunt, & futura uiderit,&,ne fierēt,cōtenderit,et,facta ne uideret, uitā reliquerit.horū quid est,quod Atedio probare possimus? sed cura obsecro,ut ualeas, eāq;, quā ad omneis res adhibes,in primis ad cōualescēdū adhibe prudētiā.

CICERO ATTICO S.

QUINTUS *pater quartū, uel potius millesimū, nihil sapit,qui lætetur luperco filio,et Statio,ut cernat duplici dedecore cumulatā domū . addo etiam Philotimū tertiū.o stultitiam,nisi mea maior esset singularē. (ꝙ autem osim hanc rem, ἔρανον ἀ te)fac, non ad διψῶσαν κρήνην sed ad πεπηγυῖαν eū uenisse : ἀμπνεῦμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ περήνην(ut scribis)haurire,in tātis suis præsertim angustijs? ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψει? sed ipse uiderit.Cato me quidē delectat, sed etiam Bassum Lucilium sua.De Celio, tu quæres ut scribis. ego nihil noui. noscēda est natura,nō facultas modo. de Hortensio, & Virginio tu,si quid dubitabis etsi,quod magis placeat, ego quantū aspicio,non facile inueneris.cum Mustela, quēadmodum scribis,cum uenerit Crispus. Ad Aulū scripsi,ut ea,quæ bene nossem de auro, Pisoni demonstrarē:tibi.n.sanè assentior,& istud nimiū diu duci,et omnia nunc undiq; contrahenda. te quidē nihil agere, nihil cogitare aliud, nisi quod ad me pertineat, facile perspicio,meisq; negotijs impediri cupiditatē tuā ad me ueniēdi.sed mecū esse te puto,nō solū ꝙ meā rem agis, uerū etiā ꝙ uidere uideor,quo modo agas: neq;.n.ulla hora tui mihi est operis ignota. Tubulum Prꝗt. ui=*

deo L.Metello,Q. Maximo Coss.nũc uelim, P.Scæuola Põtifex maximus,quibus Coss.Tribunus pl. equidẽ puto Cepione,& Põpeio:Prætor.n.P. Furio Sex.Attilio.dabis igitur Tribunatũ,&,si poteris,Tubulus quo crimine.& uide quæso,L.Libo,ille,qui de Ser.Galba, Censorino,& Mãlio,an Quintio, Mãlio Coss.Trib. pl.fuerit: cõturbor.n.in Bruti epitoma Fãnianorum,scripsi,quod erat in extremo:idq; ego secutus,hunc Fanniũ,qui scripsit historiã,generũ esse scripserã Lælij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras:te autẽ nunc Brutus,et Fãnius. ego tamẽ de bono auctore Hortẽsio sic acceperã, ut apud Brutũ est.hunc igitur locũ expedies. Ego misi Tironẽ Dolabellæ obuiã.is ad me Idibus reuertetur. te expectabo pństridie. De Tullia mea tibi antiquissimum esse uideo:idq; ita ut sit,te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia : sic.n.scribis.mihi etsi Calendæ uitãdæ fuerũt,incessionumq; ἀρχέτυπα fugiẽda,conficiẽdæq; tabulæ:nihil tamẽ tanti, ut à te abessem,fuit. cum Romæ essem,& te iam iamq; uisurũ me putarẽ quotidie; tamẽ horæ,quibus expectabã,lõgæ uidebãtur.scis me minime esse blandũ.itaq; minus aliquanto dico, q̃ sentio.

CICERO ATTICO S.

DE CELIO uide quæso,ne quæ lacuna sit in auro.ego ista nõ noui. sed certe in collybo est detrimẽti satis.huc aurũ si accedit:sed quid loquor?tu uidebis. Habes Hegesiæ genus,quod Varro laudat. Venio ad Tyrãnionẽ.ain tu?uerũ hoc fuit;sine me ? at ego quoties,cũ essem otiosus,sine te tamen nolui ? quo modo hoc ergo lues?uno scilicet, si mihi librũ miseris : quod ut facias,

etiam,atq; etiã rogo. etsi me non magis liber ipse dele=ctabit,quàm tua admiratio delectauit: amo.n.πάντα=φιλόδημον:teq; istã tã tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidẽ sunt eiusmodi omnia: scire.n.uis: quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta,& graui refertur ad τέλος? sed longa ora=tio est,& tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole,quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solẽ,unctumq; repetemus. sed ad prima redeo. librum, si me amas, mitte:tuus est enim profe=cto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiam Oratorẽ legas?macte uirtute:mihi quidẽ gratũ: & erit gratius,si nõ modo in libris tuis,sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli.Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, quod erat εὐπινὲς,et urbanũ.ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi qdẽ dubitationẽ omnẽ tolleret.Atticã doleo tã diu:sed quoniã iã sine horrore ẽ,spero eẽ, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras,omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi:breuiter,sed etiã plura,quã quæris:in ijs de Cicerone,cuius quidẽ cogitationis initiũ tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalissime: quod ex ipso uelim,si modo tibi erit cõmodum,sciscitere.sed quid differo?ex=posui,te ex me detulisse,ecquid uellet, ecquid requireret:uelle Hispaniam,requirere liberalitatem.et libera=

litate,dixi,quantum Publius,quantum Flamen Lentulus filio.de Hispania duo attuli,primum idẽ,quod tibi, me uereri uituperationẽ:nõ satis esse, si hæc arma reliquissemus?etiã cõtraria?deinde fore,ut angeretur,cũ à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur.uelim magis liberalitate uti mea,quàm sua libertate:sed tamen permisi:tibi.n.intellexerã nõ nimis displicere. ego etiã atque etiã cogitabo:teq;,ut idem facias, rogo.magna res:simplex est manere:illud anceps. uerum uidebimus. De Balbo,& in codicillis scripseram,& ita cogito,simul ac redierit.sin ille tardius, ego tamẽ triduũ. &,quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone,multis res placet. comes est idoneus. sed de prima pensione ante uideamus: adest enim dies, & ille currit.scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis,utrum ipse in fœnicularium,an in campũ Martium cogitet. & sane scire uelim, nunquid necesse sit comitijs esse Romæ: nam & Piliæ satisfaciendum est,& utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego essem hic libẽter,atq; id quotidie magis, ni esset ea causa,quã tibi superioribus literis scripsi.nihil hac solitudine iucũdius, nisi paulum interpellasset Amyntæ filius,ὁ ἀπεραντολογίαν δοῦς.cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla litore,prospectu maris,tũ his rebus omnibus. sed neque hæc digna longioribus literis,nec erat, quod scriberem, & somnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

MALE mehercule de Athamãte.tuus autẽ dolor humanus is quidẽ,sed magnopere moderãdus.cõsolatio nũ autẽ multæ uiæ,sed illa rectissima. impetret ratio, quod dies impetratura est.Alexim uero curemus,imaginẽ Tironis.quẽ ægrũ Romã remisit, et,si qd habet collis * ἐπιδήμιον,ad me cũ testamẽto trãsferamus. tota domus superior uacat,ut scis. hoc puto ualde ad rẽ pertinere.

CICERO ATTICO S.

MALE de Seio sed omnia humana tolerabilia ducẽda:ipsi enim quid sumus?aut quãdiu hæc curaturi sumus?ea uideamus,quæ ad nos magis pertinẽt,nec tamẽ multo,quid agamus de senatu.Et,ut ne qd prætermittã,Cesonius ad me literas misit, Posthumiã Sulpitij domũ ad se uenisse.de Põpeij Magni filia, tibi rescripsi,nihil me hoc tẽpore cogitare.alterã uero illã,quã tu scribis,puto nosti:nihil.n.uidi fœdius.sed adsum.coràm igitur. Obsignata epistola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio : cõmotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S.

DE dote,tãto magis perpurga.Balbi regia conditio est delegãdi.quoquo modo cõfice. turpe est rem impeditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν : habere uideatur : ἐκγόνιμος est : igitur animus in hortis:quod tamen inspiciã,cum uenero. De Epicuro,ut uoles : etsi μεθαρμόζομαι in posterum genus hoc personarũ.incredibile est,quã ea quidam requirãt.

ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γὰρ nihil habeo, ad te quod perscribã: sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, nõ quo aliquid ex his expectem, sed nescio quo modo tamen expecto. quare siue habes quid, siue nihil habes, scribe tamen aliquid, teq; cura. cõmouet me Attica. etsi assentior Cratero. Bruti literæ scriptæ et prudẽter et amice, multas mihi tamẽ lacrymas attulerũt. me hæc solitudo minus stimulat, quã istæ celebritas, te unũ desidero. sed literis nõ difficilius utor, quàm si domi essem. ardor tamẽ ille urget, et manet, nõ mehercule indulgẽte me, sed tamẽ nõ repugnante. Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua cõtentione, nec Balbo, & oppio; quibus quidẽ ille receperat, mihiq; etiã iusserat nunciari, se molestũ omnino nõ futurũ. sed cura, ut excuser morbi causa in dies singulos. Lænas hoc receperat. prẽde C. Septimium, L. Statilium. denique nemo negabit se iuraturũ, quẽ rogaris. quod si erit durius, ueniam, & ipse perpetuũ morbum iurabo: cum enim mihi carendum sit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles: quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excusando apud Apuleiũ dederã ad te pridie literas. nihil esse negotij arbitror. quẽcunq; appellaris, nemo negabit. sed Septimiũ uide, et Lænatẽ, & Statiliũ: tribus. n. opus est. sed mihi Lænas totũ receperat. Quod scribis, à Iunio te appellatũ: omnino Cornificius locuplex est: sed tamẽ scire uelim, q̃do dicar spopõdisse,

& pro patre, an ne pro filio: neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificij, *et* Apuleiū *prædiatorē uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia: sed me mihi nō defuisse tu testis es: nihil. n. de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. sed omnem consolationem uincit dolor. quin etiā feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer. quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolationem esse talem. totos dies scribo, non quo proficiā quid, sed tantisper impedior, non equidē satis (uis enim urget) sed relaxor tamen, ad omniaq; nitor, non ad animum, sed ad uultum ipsum, si queā, reficiendū: idq; faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus esse, nisi faciā. solitudo aliquid adiuuat: sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quanquam ipsum doleo: non enim iam in me idem esse poteris. perierunt illa, quæ amabas.* De Bruti *ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ: sed nihil, quod me adiuuarent. quod ad te scripsit, id uellem ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quòd si quid scies, scribas ad me uelim maxime autem,* Pansa *quando.* De Attica *doleo. credo tamen* Cratero. Piliam *angi uetabat.* Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO *omnibus apud* Apuleiū, *quoniam in perpetuū nō placet, in dies ut excuser, uidebis. in hac solitudine careo omniū colloquio: cumq; mane me in syluā ab*

strusi densam, & asperã, non exeo inde ante uesperũ. secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. in hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum: sed adhuc pares non sumus. Bruto, *ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis.* Vale.

CICERO ATTICO S.

TE *tuis negotijs relictis malo ad me uenire: ego.n. potius accedam, si diutius impediere: etsi ne decessissem quidem è conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd si esset aliquod leuamẽ, id esset in te uno & cum primum ab aliquo poterit esse à te erit. nunc tamen ipsum sine te esse non possum, sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, si propius essem uspiam, tecum tamen essem: idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiã impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine: quam uereor ne* Philippus *tollat: heri enim uesperi uenerat. me scriptio, & literæ non leniunt, sed obturbant.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS *ad me scripsit, me excusatum esse apud* Apuleiũ *à* Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. *his uelim meo nomine reddẽdas literas cures, gratum mihi eos fecisse.* Quod *pro* Cornificio *me ab hinc amplius annis* X X V. *spopondisse dicit* Flauius: *etsi reus locuples est, &* Apuleius *prædiator libe=*

ralis, tamen uelim des operam, ut inuestiges ex consponsorum tabulis, sit ne ita: mihi enim ante Aedilitatem meam nihil erat cum Cornificio. potest tamen uideri. sed scire certum uelim, & appelles procuratores, si tibi uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Pansæ profectionem scribes, cum scies. Atticam saluere iube, & eam cura obsecro diligenter. Filiæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVM recordationes fugio, quæ quasi morsu quodá doloré efficiunt, refugio à te admonẽdo, quod uelim mihi ignoscas, eiusmodi est: etenim habeo nõnullos ex ijs, quos nunc lectio, auctores, qui dicant fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo, de fano illo dico, de quo tantum, quantũ me amas, uelim cogites. equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatij: neque de re; statutum est enim: de loco nonnunquam. uelim igitur cogites. ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs scriptorum & Græcorũ, & Latinorum. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum. sed iam quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto: longumq; illud tempus, cum non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguũ, quod mihi tamen nimium longum uidetur: habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam: nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos: nunc omnia respuo, nec quidquam habeo tolerabilius, quam

solitudinem

ſolitudinem: quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus: nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Romã profectus eſt. Epiſtolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis eum tua perferendam. eius tamen miſi ad te exemplum; ut, ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quod ais ordine adminiſtrari, ſcribes, quæ ſunt ea: quædam enim expecto. Cocceius uide ne fruſtretur. nam Libo quod policetur, ut Eros ſcribit, non incertum puto. de ſorte mea Sulpitio confido, & Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labores? cum ſit excuſatio facilis.. Tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne nõ ſit facile: eſt enim lõgum iter, diſcedentemq; te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciundũ, non ſine magno dolore dimittam. ſed omnia, ut uoles: ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiã mea cauſa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouiſſem de Antonij aduentu, admiratus ſum nihil eſſe in tuis: ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neque iſta quidem curo. ſed tamen opinor propter prædes ſuos accurriſſe. Quod ſcribis Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primum tibi perſuade, me iſtæc nõ curare, neq; eſſe quidquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimile? illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent, quid eſſet: num id etiam mihi periculi fuit? ſed tamen faciat illa, quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nã quod non aduocaui ad obſignandum: primum mihi nõ uenit in mentẽ: deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tu

scis,(si modo meministi)me tibi tum dixisse,ut de tuis aliquos adduceres: quid enim opus erat multis? equidem domesticos iusseram. tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium:inde est natũ,ut ad Publiũ. sed necesse neutrum fuit.hoc tu tractabis,ut tibi uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EST hic quidem locus amœnus, & in mari ipso, qui & Antio,& Circæis aspici possit:sed ineunda nobis ratio est,quemadmodum in omni mutatione dominorũ,qui innumerabiles fieri possunt in infinita posteritate, (si modo hæc stabunt) illud,quasi cõsecratũ,remanere possit.equidem iam nihil egeo uectigalibus,et paruo contentus esse possum. cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare,& quidem ob hanc causam maxime:nihil enim uideo,quod tam celebre esse possit: sed quos,coram uidebimus,ita tamen,ut hac æstate fanum absolutum sit. tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quæ scribis, approbo, maxime, quod de iudicatu meo responsum sit. si quid perspexeris, & tamen quid procuratores Cornificij dicant, uelim scire, ita, ut in ea re te, cum tam occupatus sis, non multum operæ uelim ponere. De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conscripsit, idq; tibi placuisse, ne perturbarer. illis egi gratias. te tamen, ut iam ante ad te scripsi, scire uolo,me neque isto nuncio esse perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri. Pansa si hodie, ut putabas, profectus est, posthac iam incipito scribere ad me, de Bruti aduentu quid expectes, id est quos ad dies. id, si scies

ubi iam sit, facile coniectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totum negotium. uides & officium agi meum quodam, cui tu es conscius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem, me quidem id multo magis mouet, quod mihi est & sanctius, & antiquius; præsertim cum hoc alterum neque sincerum, neque firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dum uideris perspicere, quàm me nec Antonius cōmouerit, nec quidquã iã eiusmodi possit cōmouere. De Terentia autẽ scripsi ad te ijs literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris desiderari scribis, ut dissimulẽ me tã grauiter dolere: possũ ne magis, quòd totos dies consumo in literis? quod etsi non dissimulationis, sed potius leniẽdi, et sanãdi animi causa facio: tamẽ, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. minus multa ad te scripsi, quòd expectabã tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de fano, nõnihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cæpio Seruiliæ Claudij pater uiuo ne patre suo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilia uiuo ne C. Cotta filio suo mortua sit, an mortuo. pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo scripsimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGI Bruti epistolam, eamq; tibi remisi, sanẽ non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. sed ipse uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.

Catonem primum ſententiam putat de animaduerſione dixiſſe, quam omnes ante dixerãt, præter Cæſarem. & cum ipſius Cæſaris tam ſeuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; conſularium putat leniores fuiſſe, Catuli, Seruilij, Lucullorũ, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæſaris, C. Piſonis, etiam M. Atilij Glabrionis; Silani, Murenæ, deſignatorum Conſulum. cur ergo in ſententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autem hic laudat, quod retulerim, nõ quòd patefecerim, quòd cohortatus ſim, quod denique ante, quàm conſulerem ipſe iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlum, perſcribẽdaq; cẽſuerat, idcirco in eius ſententiam eſt facta diſceſſio. hic autẽ ſe etiam tribuere multũ mihi putat, quod ſcripſerit, optimũ Conſulem; quis n. ieiunius dixit inimicus? ad cætera uero tibi quẽadmodũ reſcripſit? tantũ rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem feciſſet, etiam ſi Ranio admonitus eſſet. ſed hæc iterum ipſe uiderit. De hortis, quoniã probas, effice aliquid rationes meas noſti. ſi uero etiã à Faberio recedit, nihil negotij eſt: ſed etiam ſine eo poſſe uideor contendere. uenales certe ſunt Druſi, fortaſſe & Lamani, & Caſſiani. ſed coràm. de Terentia nõ poſſum commodius ſcribere, quàm tu ſcribis. officium ſit nobis antiquiſſimum. ſi quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lolij curanda ſunt HS C. negat Eros poſſe ſine me; credo, quod accipienda aliqua ſit, & danda æſtimatio. uellem tibi dixiſſet: ſi enim res eſt, ut mihi ſcribit, parata, nec in eo ipſo mentitur, per te confici potuit. cognoſcas, & conficias, uē-

lim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde etiam bonis meis rebus fugiebam: quid enim mihi cum foro sine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non possum? Quod autem homines à me postulare scribis, ut Romæ sim, neque mihi, ut absim, concedere, aut quatenus eos mihi concedere: iam pridem scito esse, cum unum te pluris, quàm omnes illos putem. ne me quidem contemno, meoq; iudicio multo stare malo, quàm omnium reliquorum: neque tamen progredior longius, quàm mihi doctissimi homines concedunt: quorum scripta omnia, quæcunque sunt in eam sententiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinã; sed in mea etiã scripta transtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. ab his me remedijs noli in istam turbam uocare, ne recidam. De Terentia quod mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam: ista enim sunt ipsa uulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. moderare igitur quæso, ut potes: neque enim à te plus, quàm potes, postulo. potes autem, quid ueri sit, perspicere tu unus. De Rutilia, quoniam uideris dubitare, scribes ad me, cum scies; sed quamprimum, num Clodia D. Bruto consulari filio suo mortuo uixerit. id de Marcello, aut certe de Posthumia sciri potest, illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis etiam atq; etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendum mihi est. sunt etiam, quæ uendere facile possim: sed, ut non uendam, eiq; usuram pendam, à quo emero, non plus

annum, possum assequi, quod uolo, si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi: cupit enim uendere. proximos puto Lamiæ: sed abest. tu tamen, si quid potes, odorare. ne Silius quidem quidquam utitur, & ijs usuris facillime sustentabitur. habe tuum negotium, nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTARAM te aliqd noui, ꝙ eiusmodi fuerat initiũ literarũ, quãuis nõ curarẽ quid in Hispania fieret, tamen te scripturũ: sed uidelicet meis literis respondisti, ut de foro, & de curia. sed domus est, ut ais, forũ. quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? occidimus, occidimus. Attice iam pridem nos quidem, sed nunc fatemur, posteaquã unũ, quo tenebamur, amisimus. itaq; solitudinem sequor. & tamen, si qua me res istò abduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autem) ut præter me nemo dolorẽ meũ sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidẽ. atq; etiam illa causa est nõ ueniendi. meministi, quid ex te Atedius quæsierit. quin etiam nunc molesti sunt. quid existimas, si uenero? De Terentia ita cura ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione nõ maxima libera. et, ut scias me ita dolere, ut nõ iaceã; quibus Consulibus Carneades, & ea legatio Romã uenerit, scriptũ est in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ causa fuerit: de Oropo opinor, sed certũ nescio: & si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tẽpore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiã Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres: quæ

etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica molestũ:sed quoniã leuiter,recte esse confido.De Magala dubiũ mihi non erat:unde enim tam felix Ligus pater? nã quid de me dicã? cui ut omnia cõtingant,quæ uolo; leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis,id ego quoq; audierã,& ,ut opinor,heri ad te scripserã:sed quanti quanti,bene emitur,quod necesse est.mihi,quoquo modo tu existimas,(scio enim, ego ipse quid de me existimẽ)leuatio quædam est, si minus doloris, at officij debiti. Ad Sicam scripsi, quòd utitur L.Cotta. si nihil conficeretur de Transtyberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci,ad hanc rem tamen plus etiam satis. id uelim cogites. nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueste opus est, nec quibusdam amœnis locis:hoc opus est.uideo etiam, à quibus adiuuari possim. sed loquere cum Silio: nihil enim est melius.mandaui etiã Sicæ.rescripsit, constitutũ se cũ eo habere. scribat igitur ad me,quid egerit,& tu uidebis.

CICERO ATTICO S.

BENE fecit A.Silius,quid transegerit: neq; enim ei deesse uolebam,&,quid possem,timebam. De Ouia cõfice,ut scribis. De Cicerone, tempus esse iã uidetur: sed quæro,quod illi opus erit Athenis,permutari ne possit,an ipsi ferendum sit:de totaq; re,quemadmodũ,& quando placeat, uelim consideres. Publius iturus ne sit in Africam,& quãdo,ex Atedio scire poteris. quæras,& ad me scribas, uelim. & , ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias, P. Crassus [illegible]

liæ filius uiuo ne P. Crasso consulari patre suo mortuus sit, ut ego meminisse uideor, an post. item quæro de Regillo Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Cuspiana explicabis, itemq; Prætiana. De Attica, optime: & ei salutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSIT *ad me diligenter Sica de Silio, seq; ad te rem detulisse, quod tu idem scribis. mihi & res, & conditio placet, sed ita, ut numerato malim, quàm æstimatione: uoluptarias enim possessiones nolet Silius: uectigalibus autem ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic uix minoribus. unde ergo numerato? HS D C exprimes ab Hermogene, cum præsertim necesse erit. & domi uideo esse HS D C. reliquæ pecuniæ uel usuram Silio pendemus, dum à Faberio, uel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. erit etiam aliquid alicunde. sed totam rem tu gubernabis. Drusianis uero hortis multo antepono: neque sunt unquam comparati, mihi crede. una me causa mouet, in qua scio me τετυφῶσθαι, sed, ut facis, obsequere huic errori meo. nam quod scribis ἐγγήραμα: actum iam de isto est, alia magis quæro. Vale.*

CICERO ATTICO S.

SICA, *ut scribit, etiam si nihil confecerit cum A. Silio, tamen se scribit X. Cal. esse uenturum. cuius occupationibus ignosco: eæq; mihi sunt notæ. De uoluntate tua, ut simul simus, uel studio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis: si ita me*

haberem,ut eius humanitate frui possem,in primis uellem illum mecum habere: sed mihi solitudo, & recessus prouincia est: quod quia facile ferebat Sica, eo magis illum desidero. præterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiem, consuetudinem uictus. cur ego illi molestus uelim,cum mihi ille iucundus esse non possit? uoluntas tamen eius mihi grata est. Vnam rem ad me scripsisti, de qua decreui nihil tibi rescribere: spero enim me a te impetrasse, ut priuares me ista molestia. Piliæ,& Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIANO *negotio,etsi mihi nõ est ignota conditio, tamen hodie me ex Sica arbitror omnia cogniturũ. Cottæ quidem negas te nosse: sed ultra Silianam uillam est,quam puto tibi notam esse,uillula sordida,& ualde pusilla: nihil agri: ad aliam rem loci satis,nihil ad eã,quã quæro sequor celebritatem. sed, si perficitur de hortis Silij,hoc est si perficis; (est.n.totum positũ in te)nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus.*

De Cicerone,ut scribis,ita faciam.ipsi permittam de tẽpore.numorũ quantum opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Aledio,quod scribis, si quid inueneris,scribes.& ego ex tuis animaduerto literis, & profecto tu ex meis,nihil habere nos,quod scribamus. eadem quotidie. quæ iã, iamq; ipsa contrita sunt tamen facere non possum,quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamẽ,si quid habebis: scire enim iã puto,ubi Pansam expectet: si,ut cõsuetudo est, in prima prouincia.circiter Calendas affuturus uidetur. uellẽ, [illegible]

ualde enim Vrbem; fugio multas ob causas. itaq; idipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parē: quod quidem uideo facile esse. sed habemus satis tēporis ad cogitandum. Piliæ, atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIO *nihilo plura cognoui ex præsente Sica, q̄ ex literis tuis: scripseras enim diligēter. si igitur tu illū conueneris, scribes ad me, si quid uidebitur. de quo putas ad me missum esse; sit missum, nec ne, nescio: dictum quidem mihi certe nihil est. tu igitur, ut cœpisti: etsi quid ita conficies, (quod equidē non arbitror fieri posse) ut illi probetur; Ciceronē, si tibi placebit, adhibebis. eius aliquid interest, uideri illius causa uoluisse: mea q̄dē nihil, nisi id quod tu scis, quod ego æstimo. Quod me ad consuetudinem reuocas, fuit meū quidem iāpridem Remp. regere, quod faciebam: sed interea erat, ubi acquiescerem. nūc plane nec ego uictum, nec uitam illam colere possum: nec in ea re, quid alijs uideatur, mihi puto curādum. mea mihi cōscientia pluris est, quàm omniū sermo. quod me ipse per literas cōsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim. mœrorem minui: dolorem nec potui, nec, si possem, uellem. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, nisi ut illi uolēt. amo illum mortuum: tutor sum liberis: totam domū diligo. De Castriciano negotio, si Castricius pro mancipijs pecuniam accipere uolet, eáq; ei solui ut nunc soluitur; certe nihil est cōmodius. sin autem ita actum est, ut ipsa mācipia abduceret; nō mihi [illegible]tur esse æquum: rogas enim me, ut tibi scribam,*

quid mihi uideatur: nolo enim negotij Quintum fratrem quidquam habere: quod uideor mihi intellexisse, tibi uideri idem. Publius, *si æquinoctium expectat, ut scribis* Atedium *dicere, nauigaturus uidetur. mihi autẽ dixerat, per* Siciliam. *utrum, & quando, uelim scire. & uelim aliquando, cum erit tuum cõmodum,* Lentulum *puerum uisas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas.* Piliæ, Atticæ *salutem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, *ut scribis, hodie. cras igitur, uel potius cũ poteris, scribes, si quid erit, cũ uideris.* Nec ego Brutum *uito, nec tamen ab eo leuatiõnẽ ullam expecto: sed erãt causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad* Brutum: *&, ut nunc est, mansuræ uidentur.* De hortis, *quæso explica. caput illud est, quod scis. sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddã opus sit: nec enim esse in turba possum, nec à uobis abesse. huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius. & de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est, & eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri, me ab* Oppio, & Balbo *ualde diligi. cum ijs communices quantopere, & quare uelim hortos; sed ita posse, si expediatur illud*

* Faberianum. *sint igitur auctores futuri, si quà etiam iactura facienda sit in repræsentando (quod possum) adducito: tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. si quid erit, magnum est adiumentum: sin minus, quacunque ratione contendamus. uetus ill[...]* ἐγγύημα *quemadmodum scripsisti, uel* ἐντο[...]ον *pu=*

tato. De illo Ostiensi nihil est cogitandum, si hoc nõ assequimur. à Lamia non puto posse. Damasippi experiendum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERO, quid ad te scribam: sed nihil est: eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, ualde gratũ. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendendi, & de eo, quanti; tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sica aliter, sed tibi assentior. quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. quod Silius te cum Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, commodiusq; id est, quàm, quod ille à me petit, me ipsum scribere ad Clodium. De mancipijs Castricianis cõmodissimũ esse credo trãsigere Egnatium: quod scribis te ita futurum putare. Cum Ouia quæso quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

SYLLVM mutasse sententiam Sica mirabatur. equidẽ magis miror, quòd, cum in filium causam conferret, quæ mihi non iniusta uidetur (habet. n. qualem uult) ais te putare, si addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipso id fuerit, destinatum uenditurum. Quæris à me, quod summum pretium constituam; & quãtum anteire istos hortos, Drusi: accessi nunquam; Coponianam uillam & ueterem, & non magnam, noui, syluam nobilem fructum autem neutrius: quod tamẽ [illegible] scire oportere. sed mihi, utrius istorum, tempo-

re magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. possim autem assequi, nec ne, tu uelim cogites. si enim Faberianum uenderem, explicare uel repræsentatione non dubitarem, de Silianis, si modo adduceretur, ut venderet: si uenales non haberet, transirem ad Drusum, uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando. at concede mihi quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse: qui emere cupiat. & tamen seruio ita cupiditati, & dolori meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi scripsit. is si quid tecum locutus erit (commodissime enim per eum agi potest) ad me scribes: & id agendum puto: nam cum Silio non uideo cōfici posse. Piliæ, & Atticæ salutem. hæc ad te mea manu. uide quæso, quid agendum sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVBLILIA *ad me scripsit, matrem suam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturã, & se unà, si ego paterer. orat multis, & supplicibus uerbis, ut liceat, & ut sibi rescribam. res quàm molesta sit, uides rescripsi. me etiam grauius esse affectum, quàm tum, cum illi dixissem, me solum esse uelle: quare nolle me hoc tempore eam ad me uenire. putabam, si nihil rescrpsissem, illam cum matre uenturam: nunc non puto: apparebat enim illas literas non illius esse. illud autem, quod fore uideo, ipsum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant. & una est uitatio: & ego nollem: sed necesse est. te hoc nunc rogo, ut explores, ad quem diem hic ita possim esse, ut ne opprimar. ages, ut scri=*

bis, temperatæ. Ciceroni uelim hoc proponas, (ita tamen, si tibi non iniquum uidebitur) ut sumptus huius peregrinationis (quibus, si Romæ esset, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. & cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec Accidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum conductores qui sint, & quanti: deinde ut sit, qui ad diem soluat & quid uiatici, quid instrumenti satis sit. iumento certe Athenis nihil opus sit. quibus autem in uia utatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum uelim aggrediare. is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. scribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me solicitat Atticæ nostræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, et tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari uetat. cura igitur: plura enim non possum. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic uel sine Sica (Tironi.n.melius est) facilli me possem esse, ut in malis: sed, cũ scribas uidendũ mihi esse, ut opprimar; ex quo intelligã, te certũ illius profe- ctionis diẽ nõ habere; putaui esse cõmodius, me istuc ue nire; quod idẽ uideo tibi placere. cras igitur in Sicæ sub urbano: inde, queẽadmodũ suades, puto me in Ficulẽsi fo re. quibus de rebus ad me scripsisti, quoniã ipse uenit, co ràm uidibimus. tuã quidẽ et in agẽdis nostris rebus, & in cõsilijs ineundis, mihiq; dãdis, in ipsis literis, quas mit tis, beneuolentiam, diligentiã, prudẽtiã, mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

TV tamen, si quid cum Silio, uel illo ipso die, quo ad Sicam uenturus ero; certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit: quod enim scribis, extremi; uide, ne is ipse locus sit, cuius causa de tota re, ut scis, est à nobis cogitatũ. Hircij epistolam tibi misi, et recentẽ, et beneuole scriptã. ante, q̃ proxime di- scessi, nunquã mihi uenit in mentẽ, quo plus insumptũ in monimentũ esset, quã nescio quid quod lege cõcedi tur, tandundẽ populo dandũ esse: quod non magnopere moueret, nisi nescio quo modo (ἀλόγως fortasse) nollẽ il lud ullo nomine nisi fani appellari. q̃d si uolumus, ue- reor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. hoc qua le sit, quæso cõsidera: nã etsi minus urgeor, meq; ipse pro pemodũ collegi, tamẽ indigeo tui cõsilij. itaq; te uehem- ter ẽt atq; ẽt rogo, magis q̃ à me uis, aut pateris te rog- ri, ut hãc cogitationẽ toto pectore amplectare. Vale.

CICERO ATTICO S.

FANVM *fieri uolo, neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinẽ effugere, nõ tam propter pœnam legis studeo, quàm ut maxime assequar* ἀποθέωσιν: *quod poteram, si in ipsa uilla facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt: non habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter cõmunicem, quàm te. si tibi res, si locus, si institutum placet, lege quæso legem, mihiq; eam mitte. si quid in mentẽ ueniet, quomodo eam effugere possimus; utemur.* Ad Brutum *si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in cumano esse noluerit propter eam causam, quã tibi dixi: cogitanti enim mihi, nihil tam uidetur potuisse facere rustice. et si tibi placebit sic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, et exacuas* Cluatium: *nã etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendum puto. tu ad uillam fortasse cras.* Vale.

CICERO ATTICO. S.

A TE *heri duas epistolas accepi, alteram pridie datã* Hilaro, *alteram eodem die tabellario. accepiq; ab* Aegypta *literas eodem die,* Piliam, & Atticam *plane belle se habere. tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die.* Quòd *mihi* Bruti *literas, gratum. ad me quoque misit. eam ipsam ad te epistolam misi, et ad eam exempla mearũ literarum.* De *fano, si nihil mihi hortorũ*

inuenis

Inuenis, qui quidem tibi inueniēdi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam de Tusculano. quāuis prudens ad cogitandum sis, sicut es: tamē, nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego cōsequerer id, quod magnopere uellem, nunquā ea res tibi tā belle in mentem uenire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatē requiro. itaque hortos mihi cōficias, necesse est. maxima est in Scapula celebritas, propinquitas præterea ubi sis, ne totū diē in uilla. quare ante, quàm discedit, Othonem, si Romæ est, conuenias peruelim. si nihil erit, etsi tu meā stultitiam consuesti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi stomachere. Drusus. n. certe uendere uult. si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero? qua in re ne labar, quæso prouide. prouidendi autē una ratio est, si quid de Scapulanis possumus. & uelim me certiorem facias, quandiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiā gratia opus est nobis, tuaq; auctoritate. sed facies, ut uidebitur: scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi. Hircius ad me scripsit, Sex. Pompeiū Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem, Cneum fugisse nescio quò, neq; enim curo: nihil præterea noui. literas Narbone dedit XIIII. Cal. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quasi dubia re misisti. scribas igitur, si quid erit certius. Quod me à mœstitia auocas, multum proficies, si locū sano dederis. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentē ueniunt: sed loco ualde opus est. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad

me nihil literarum. sed homo nequam, qui tuũ cõmodum non expectarit, cum ob eam unã causam missus esset. nũc quidẽ, nisi quid te tenuit, suspicor esse in suburbano. at ego hic scribendo dies totos nihil equidẽ leuor, sed tamen aberro. Asinius Polio ad me scripsit de impuro nostro cognato. quod Balbus minor super satis planè, Dolabella obscure, hic apertissime. ferrẽ grauiter, si nouæ ægrimoniæ locus esset. sed tamen quid impurius? ò hominẽ cauendũ. quanquã mihi quidẽ. sed tenendus dolor est. tu, quoniam necesse nihil est, sic scribes aliquid, si uacabis. Quod putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiusq; quosdam scribis de me loqui, quàm aut te scribere, aut Brutum: si, qui me fractum animo, & debilitatum putant, sciant quid literarum, & cuius generis conficiã; credo (si modo homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, ut animum uacuũ ad res difficiles scribẽdas afferam, reprehendendũ non esse; siue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberalissima, doctoq; homine dignissima, laudari etiam oportere. sed cũ ego faciã omnia, quæ facere possim ad me adiuuandum; tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. hoc mihi debere uideor, neque leuari posse nisi soluero, aut uidero me posse soluere, id est locũ, qualẽ uolo, inuenero. hæredes Scapulæ si istos hortos, ut scribis tibi Othonẽ dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil est scilicet emptori loci. sin uenibunt: quid fieri possit, uidebimus. nam ille locus publicatus, qui est Treboni, & [illegible]ij erat ad me allatus. sed scis aream esse. nullo pacto [illegible]robo. Clodiæ sanè placent, sed non puto esse ue

naleis.de Drusi hortis,quamuis ab ijs abhorreas,ut scribis;tamen eò confugiam,nisi quid inueneris.ædificatio me nõ mouet: nihil enim aliud ædificabo,nisi id, quod etiã si illos nõ habuero. Κῦρος *mihi sic placuit,ut cætera Antisthenis,hominis acuti magis,quàm eruditi. Vale.*

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS *cum ad me sine literis tuis uenisset existimaui tibi eã causam nõ scribendi fuisse, quòd pridie scripsisses,ea ipsa,ad quæ rescripsi,epistola. expectaram tamen aliquid de literis Asinij Polionis.sed nimium ex meo otio tuum specto. quanquã tibi remitto,nisi quid necesse erit,necesse ne habeas scribere, nisi eris ualde otiosus. De tabellarijs facerẽ , quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ,ut erant olim,cũ breuioribus diebus tamen quotidie respondebant tẽpori tabellarij:& erat aliquid,Silius,Drusus,alia quædam.nunc nisi Otho extitisset,quid scriberemus,nõ erat.id ipsum dilatum est: tamen alleuor,cum loquor tecum absens, multo etiã magis,cum tuas literas lego. sed quoniã & abes(sic enim arbitror)& scribẽdi necessitas nulla est, conquiescent literæ,nisi quid noui extiterit. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVALIS *futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationẽ meã,perspexi ex eo libro,quẽ Hircius ad me misit,in quo colligit uitia Catonis, sed cũ maximis laudibus meis.itaq; misi librum ad Muscam,ut tuis librarijs daret.uolo enim eum diuulgari: quod quo fa[illegible] fiat , imperabis tuis .* συμβουλευτικὸν *sæpe co[illegible]r : nia*

hil reperio : & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον : sed quid simile ? illi, quae & ipsis honesta essent, scribebant, et grata Alexãdro . ecquid tu eiusmodi reperis? mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod scribis te uereri, ne & gratia, et auctoritas nostra hoc meo mœrore minuatur: ego, quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio: ne doleam? qui potest? ne iaceam? quis unquam minus ? dum tua me domus leuabat, quis à me exclusus? quis uenit, qui offenderetur ? Asturam sum à te profectus. legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa, nõ possunt, quàm ego scripsi: quàm bene, nihil ad rem : sed genus scribẽdi id fuit, quod nemo abiecto animo facere posset. XXX dies in hortis fui . quis aut congressum meũ, aut facilitatem sermonis desiderauit? nunc ipsum, ea lego, ea scribo, ut ij, qui mecum sunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborẽ. si quis requirit, cur Romæ non sim: quia discessus est : cur non sim in his meis prædiolis, quæ sunt huius temporis; quia frequentiam illã nõ facile ferrem . ibi sum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus consumere solebat. cum Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehẽdar. hilaritatem illam, qua hãc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi. constantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur . De hortis Scapulanis hoc uidetur effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, ut præconi subijciantur, id nisi fit, excludemur . sin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis nostra [illegible]itate . nam quod ad me de Lẽtulo scribis, non est in eo. [illegible]eberiana modo res certa sit, tuq; enitare, quod

facis: quod uolumus, consequemur. Quod quæris, quã diu hic: paucos dies: sed certũ nõ habeo: simul ac cõsti tuero, ad te scribã: et tu ad me, quãdiu in suburbano sis futurus. quo die ego ad te hæc misi, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ, quæ scribis, et scribũtur, et nũciãtur.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat, quod scriberem: scire tamẽ uolebã, ubi esses; si abes, aut absuturus es, quando rediturus esses. facias igitur me certiorẽ. & quod tu scire uolebas, ego quando ex hoc loco: postridie Iduum Lanuuij constitui manere, inde postridie in Tusculano, aut Romæ utrum sim facturus, eo ipso die scies. Scis, quàm sit φιλαίτιον συμφορά, minime in te quidem: sed tamen auide sum affectus de fano; quod nisi non dico effectum erit, sed fieri uidero, audebo hoc dicere, et tu, ut soles, accipies, incursabit in te dolor meus, nõ iure ille quidẽ, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, ut omnia mea fers, ac tulisti. omneis tuas consolationes unam hanc in rem uelim conferas. si quæris, quid optem: primũ Scapulæ, deinde Clodiæ, postea, si Silius nolet, Drusus aget iniuste, Cusinij, & Trebonij. puto Terentium esse domi nũ, Rebilum fuisse certo scio. sin autem tibi Tusculanũ placet, ut significasti quibusdam literis: tibi assentiar. hoc quidem utique perficies, si me leuari uis, quẽ iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & uictus fortasse uitio meo: sed tamen, si me leuari uis, hæc summa leuatio, uel, si uerum scire uis, una. Hircij epistolã si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uituperatio[illegible]

Cæsar scripsit de Catone, facias me, quid tibi uisum sit, si tibi erit cõmodum, certiorẽ. Redeo ad fanum. nisi hac æstate absolutum erit, quam uides integram resta re; scelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVLLVM à te desideraui diẽ literarũ. uideb.i.n. quæ scribis: & tamẽ suspicabar, uel potius intelligebã, nihil fuisse, quod scriberes. ad VI. Id. uero & abesse te putabam, & planè uidebam nihil te habere. ego tamen ad te ferè quotidie mittã: malo.n. frustra, quàm te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me scire oportere. itaque accepi VI. Id. Literas tuas inanes: quid.n. habebas, quod scriberes? mihi tamen illud, quid quid erat, non molestum fuit, nihil aliud, scire me, noui te nihil habere. scripsisti tamen nescio quid de Clodia: ubi ergo ea est, aut quãdo uetura? placet mihi res sic, ut secundũ Othonẽ nihil magis. sed neq; hanc uenditurã puto; delectatur.n. & copiosa est: & illud alterũ quã sit difficile, te nõ fugit. sed obsecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanũ, aut domum, inde fortasse Arpinum. cum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentẽ monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres: putabam.n. cõmodius te idem istud domi agere posse interpellatione sublata. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO postridie Iduũ, ut scripsi ad te ante, Lanuuij [illegible]re cõstitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies

ante utrunque. Quod scies recte illã rẽ fore leuamento, bene facis, cũ id esset (mihi crede) perinde, ut existimare tu nõ posses. res indicat quantopere id cupiã, cum tibi audeam confiteri, quẽ id non ita ualde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error, ferẽdus? immo uero etiã adiuuandus. De Othone, diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario, & cupido, & locuplete, & hærede. proximum est, ut uelim Clodiæ. si ista minus confici possunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quisquam fuit ullius uoti, obstrictum puto. uidebis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET Hirciũ aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse, facile patior; (fecit.n. humane) et te eius epistolã ad me non misisse, multo facilius: tu.n. etiam humanius. illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex istorum uituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominẽ ualde idoneũ, meiq; sane studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autẽ aliud, nisi ut aditus sit emptori? quod per quemuis hæredem potest effici: sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγύγραμμα. nam illa Silij, & Drusi nõ satis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur: a-

* ſedere totos dies in uilla iſta? igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo confice, & te uacuum redde nobis. ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano: contudi.n. animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. ſcies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. ſed quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri (qua de re literarũ ad Clodium Patauinum miſſarum exẽplũ mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſe id factum arbitrari) bellumq; narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter: ſed tamen, ſi quid habes. uolo etiã ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo enim alio mõ à miſeria quaſi aberrare poſſum. tu mihi, etiã ſi nihil erit, quod ſcribas, quod fore ita uideo; tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, q̃d ſcriberes, dũ modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀκηδία tua me mouet. etſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eo cõmodius ero, ꝙ & crebrius tuas literas accipiam, & te ipſum nõnunquam uidebo: nam ceteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etſi tamen, ubicunque ſum, illa ſunt mecũ. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu uero peruulga Hircium: id enim ipſum putaram, quod ſcribis; ut, cum ingeniũ amici noſtri probaretur,

ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

VINCAM, opinor, animum : Lanuuio pergã in Tuſculanũ:aut enim mihi in perpetuũ fundo illo carẽdum eſt(nam dolor idem manebit, tantũ mediocrius) aut neſcio quid interſit,utrum illuc nunc ueniam, an ad decẽ annos:neq; enim iſta maior admonitio, quàm quibus aſſidue conficior & dies,& noctes . quid ergo, inquies,nihil literæ?in hac quidem re,uereor,ne etiam contra:nam eſſem fortaſſe durior:exculto enim animo nihil agreſte, nihil inhumanum eſt. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV igitur,ut ſcripſiſti,nec id incõmodo tuo:uel binæ.n.poterunt literæ.occurrã etiã, ſi neceſſe erit. ergo id quidem,ut poteris. De Muſtela,ut ſcribis. etſi magnum opus eſt . eo magis delabor ad Clodiam. quãquã in utroque Faberianũ nomen explorandũ eſt. de quo, nihil nocuerit,ſi aliquid cũ Balbo eris locutus, & quidem,ut res eſt,emere nos uelle,nec poſſe ſine iſto nomine,nec audere incerto.ſed quando Clodia Romæ futura eſt,& quia tanti rem æſtimas,eò prorſus ſpecto, nõ quin illud malim:ſed & magna res eſt,& difficile certamen cum cupido,cum locuplete,cum hærede. etſi de cupiditate nemini cõcedã:cæteris rebus infirmiores ſumus . ſed hæc coràm . Hircij librũ, ut facis, diuulga. De Philotimo,idẽ & ego arbitrabar.Domũ tuam pluris uideo futuram uicino Cæſare. Tabellariũ meũ hodie expectamus.nos de Pilia,& Attica certiores

CICERO ATTICO S.

DOMI te libẽter esse, facile credo. sed uelim scire quid tibi restet, aut iã ne cõfeceris. ego te in Tusculano expecto, eoq; magis, ꝙ Tironi statim te uenturũ scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino, quantũ mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quamobrẽ, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

CICERO ATTICO S.

HERI non multo post, quàm tu à me discessisti, puto quidã Vrbani, ut uidebãtur, ad me mãdata, et literas attulerunt à C. Mario C. F. eũ multis uerbis agere mecũ; per cognationẽ, quæ mihi secũ esset; per eũ Mariũ, quẽ scripsissem; per eloquẽtiã L. Crassi aui sui, ut se defenderẽ; causamq; suã mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniã Cæsaris propinqui eius omnis ptãs esset, uiri optimi, & hominis liberalissimi: me tamẽ ei fauturũ. O tẽpora: fore, cũ dubitet Curtius Consulatũ petere? sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est: sed iã sciã, quid agat: heri. n. misi, qui uideret: cui ẽt ad te literas dedi. Epistolam ad Cæsarẽ tibi misi. Horti quã in diem proscripti sint, uelim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

VT me leuarat tuus aduẽtus, sic discessus afflixit. quare, cum poteris, id est cũ Sexti auctioni operã dederis, reuises nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicã tuus? ipse Romã uenirem, ut unà essemus, si satis

consilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TIRONEM *habeo citius, quã uerebar. uenit et Nicias: & Valeriũ hodie audiebã esse uenturũ. quãuis multi sint, magis tamẽ ero solus, quàm si unus esses. sed expecto te à Peduceo utique. tu aũt significas aliquid, et ante. uerum id quidem, ut poteris.* De Virgilio, *ut scribis. hoc tamen uelim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarẽ mitti, uideo tibi placere. quid quæris? mihi quoque idem maxime placuit, & eo magis, ꝙ nihil est in ea nisi optimi ciuis, sed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes* πολιτικοὶ *præcipiunt. sed scis nobis esse uisum, ut isti ante legerent. tu igitur id curabis. sed, nisi planè ijs intelliges placere, mittẽda nõ est. id* [redacted] *illi sentiant, an uerosimulent, tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit.* τοῦτο δὲ μηλώσῃ. De Cerelia *quid tibi placeret,* Tiro *mihi narrauit: debere, non esse dignitatis meæ: perscriptionem tibi placere: hoc metuere, alterũ in metu non ponere. sed & hæc, & multa alia coram. sustinenda tamen, si tibi uidebitur, solutio est nominis* Cereliani, *dum & de* Metone, *& de* Faberio *sciamus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

L. TVLLIVM *Montanũ nosti, qui cũ Cicerone profectus est. ab eius sororis uiro literas accepi, Montanũ* Planco *debere, ꝙ præs pro* Flaminio *sit,* HS XX: *de ea re nescio quid te à Montano rogatũ. sanè uelim, siue* Plancus *est rogandus, siue qua re potes illum iu-*

bis, temperatæ. Ciceroni uelim hoc proponas, (ita tamen, si tibi non iniquum uidebitur) ut sumptus huius peregrinationis (quibus, si Romæ esset, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. & cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec Accidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum conductores qui sint, & quanti: deinde ut sit, qui ad diem soluat & quid uiatici, quid instrumenti satis sit. iumento certe Athenis nihil opus sit. quibus autem in uia utatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, *ut heri ad te scripsi, si &* Silius *is fuerit, quem tu putas, nec* Drusus *facilem se præbuerit,* Damasippum *uelim aggrediare. is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. scribes ad me igitur, quidquid egeris.* Vehementer *me solicitat* Atticæ *nostræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, et tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari uetat. cura igitur: plura enim non possum.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic uel sine Sica (Tironi.n.melius est) facilli me possem esse,ut in malis:sed,cũ scribas uidendũ mihi esse,ut opprimar;ex quo intelligã,te certũ illius profectionis diẽ nõ habere;putaui esse cõmodius,me istuc uenire;quod idẽ uideo tibi placere.cras igitur in Sicæ suburbano:inde,quẽadmodũ suades,puto me in Ficulẽsi fore.quibus de rebus ad me scripsisti,quoniã ipse uenit,corãm uidibimus.tuã quidẽ et in agẽdis nostris rebus,& in cõsilijs ineundis,mihiq; dãdis,in ipsis literis,quas mittis,beneuolentiam,diligentiã,prudẽtiã,mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

TV tamen,si quid cum Silio,uel illo ipso die , quo ad Sicam uenturus ero;certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit: quod enim scribis,extremi; uide, ne is ipse locus sit,cuius causa de tota re,ut scis,est à nobis cogitatũ. Hircij epistolam tibi misi,et recentẽ,et beneuole scriptã.ante,q̃ proxime discessi,nunquã mihi uenit in mentẽ,quo plus insumptũ in monimentũ esset, quã nescio quid quod lege cõcedi tur,tandundẽ populo dandũ esse:quod non magnopere moueret,nisi nescio quo modo (ἀλόγως fortasse)nollẽ illud ullo nomine nisi fani appellari. q̃d si uolumus,uereor,ne assequi non possimus,nisi mutato loco.hoc quale sit,quæso cõsidera:nã etsi minus urgeor,meq; ipse propemodũ collegi,tamẽ indigeo tui cõsilij.itaq; te uehementer ẽt atq; ẽt rogo,magis q̃ à me uis,aut pateris te rogari,ut hãc cogitationẽ toto pectore amplectare. [illegible]

CICERO ATTICO S.

FANVM *fieri uolo, neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinẽ effugere, nõ tam propter pœnam legis studeo, quàm ut maxime assequar* ἀποθέωσιν: *quod poteram, si in ipsa uilla facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor assequi posse, ùt posteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt: non habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter cõmunicem, quàm te. si tibi res, si locus, si institutum placet, lege quæso legem, mihiq́; eam mitte. si quid in mentẽ ueniet, quomodo eam effugere possimus; utemur.* Ad Brutum *si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in cumano esse noluerit propter eam causam, quã tibi dixi: cogitanti enim mihi, nihil tam uidetur potuisse facere rustice. et si tibi placebit sic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, et exacuas* Cluatium: *nã etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendum puto. tu ad uillam fortasse cras.* Vale.

CICERO ATTICO. S.

A TE *heri duas epistolas accepi, alteram pridie datã* Hilaro, *alteram eodem die tabellario. accepiq́; ab* Aegypta *literas eodem die,* Piliam, *&* Atticam *plane belle se habere. tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die.* Quòd *mihi* Bruti *literas, gratum. ad me quoque misit. eam ipsam ad te epistolam misi, et ad eam exemplum mearũ literarum.* De *fano, si nihil mihi hortorũ*

Inuenis

inuenis, qui quidem tibi inueniẽdi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam de Tusculano. quãuis prudens ad cogitandum sis, sicut es: tamẽ, nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego cõsequerer id, quod magnopere uellem, nunquã ea res tibi tã belle in mentem uenire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatẽ requiro. itaque hortos mihi cõficias, necesse est. maxima est in Scapula celebritas, propinquitas præterea ubi sis, ne totũ diẽ in uilla. quare ante, quàm discedit, Othonem, si Romæ est, conuenias peruelim. si nihil erit, etsi tu meã stultitiam consuesti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi stomachere. Drusus. n. certe uendere uult. si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero? qua in re ne labar, quæso prouide. prouidendi autẽ una ratio est, si quid de Scapulanis possumus. & uelim me certiorem facias, quandiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiã gratia opus est nobis, tuaq; auctoritate. sed facies, ut uidebitur: scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi. Hircius ad me scripsit, Sex. Pompeiũ Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem, Cneum fugisse nescio quò, neq; enim curo: nihil præterea noui. literas Narbone dedit XIIII. Cal. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quasi dubia re misisti. scribas igitur, si quid erit certius. Quod me à mœstitia auocas, multum proficies, si locũ sano dederis. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentẽ ueniunt: sed loco ualde opus est. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad

me nihil literarum. sed homo nequam, qui tuũ cõmodum non expectarit, cum ob eam unã causam missus esset. nũc quidẽ, nisi quid te tenuit, suspicor esse in suburbano. at ego hic scribendo dies totos nihil equidẽ leuor, sed tamen aberro. Asinius Polio ad me scripsit de impuro nostro cognato. quod Balbus minor super satis planè, Dolabella obscure, hic apertissime. ferrẽ grauiter, si nouæ ægrimoniæ locus esset. sed tamen quid impurius? ò hominẽ cauendũ. quanquã mihi quidẽ. sed tenendus dolor est. tu, quoniam necesse nihil est, sic scribes aliquid, si uacabis. Quod putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiusq; quosdam scribis de me loqui, quàm aut te scribere, aut Brutum: si, qui me fractum animo, & debilitatum putant, sciant quid literarum, & cuius generis conficiã; credo (si modo homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, ut animum uacuũ ad res difficiles scribẽdas afferam, reprehendendũ non esse; siue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberalissima, doctoq; homine dignissima, laudari etiam oportere. sed cũ ego faciã omnia, quæ facere possim ad me adiuuandum; tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. hoc mihi debere uideor, neque leuari posse nisi soluero, aut uidero me posse soluere, id est locũ, qualẽ uolo, inuenero. hæredes Scapulæ si istos hortos, ut scribis tibi Othonẽ dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil est scilicet emptori loci. sin uenibunt: quid fieri possit, uidebimus. nam ille locus publicatus, qui est Treboniꝭ, & [illegible]ꝭ, erat ad me allatus. sed scis aream esse. nullo pacto probo. Clodiæ sanè placent, sed non puto esse ue

nales.de Drusi hortis,quamuis ab ijs abhorreas,ut scribis;tamen eò confugiam,nisi quid inueneris.ædificatio me nõ mouet: nihil enim aliud ædificabo,nisi id, quod etiã si illos nõ habuero.Κύριος mihi sic placuit,ut cætera Antisthenis,hominis acuti magis,quàm eruditi. Vale.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS cum ad me sine literis tuis uenisset existimaui tibi eã causam nõ scribendi fuisse, quòd pridie scripsisses,ea ipsa,ad quæ rescripsi,epistola. expectaram tamen aliquid de literis Asinij Polionis.sed nimium ex meo otio tuum specto. quanquã tibi remitto,nisi quid necesse erit,necesse ne habeas scribere, nisi eris ualde otiosus. De tabellarijs facerẽ , quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ,ut erant olim,cũ breuioribus diebus tamen quotidie respondebant tẽpori tabellarij:& erat aliquid,Silius,Drusus,alia quædam.nunc nisi Otho extitisset,quid scriberemus,nõ erat.id ipsum dilatum est: tamen alleuor,cum loquor tecum absens, multo etiã magis,cum tuas literas lego. sed quoniã & abes(sic enim arbitror)& scribẽdi necessitas nulla est, conquiescent literæ,nisi quid noui extiterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVALIS futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationẽ meã,perspexi ex eo libro,quẽ Hircius ad me misit,in quo colligit uitia Catonis, sed cũ maximis laudibus meis.itaq; misi librum ad Muscam,ut tuis librarijs daret.uolo enim eum diuulgari: quod quo fa[cilius] fiat , imperabis tuis . συμβουλευτικὸν sæpe co[nor] : ni-

hil reperio: & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: sed quid simile? illi, quæ & ipsis honesta essent, scribebant, et grata Alexādro. ecquid tu eiusmodi reperis? mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod scribis te uereri, ne & gratia, et auctoritas nostra hoc meo mœrore minuatur: ego, quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio: ne doleam? qui potest? ne iaceam? quis unquam minus? dum tua me domus leuabat, quis à me exclusus? quis uenit, qui offenderetur? Asturam sum à te profectus. legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa, nō possunt, quàm ego scripsi: quàm bene, nihil ad rem: sed genus scribēdi id fuit, quod nemo abiecto animo facere posset. XXX dies in hortis fui. quis aut congressum meū, aut facilitatem sermonis desiderauit? nunc ipsum, ea lego, ea scribo, ut ij, qui mecum sunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborē. si quis requirit, cur Romæ non sim: quia discessus est: cur non sim in his meis prædiolis, quæ sunt huius temporis; quia frequentiam illā nō facile ferrem. ibi sum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus consumere solebat. cum Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehēdar. hilaritatem illam, qua hāc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi. constantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc uidetur effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, ut præconi subijciantur, id nisi fit, excludemur. sin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis nostra [illegible]litate. nam quod ad me de Lētulo scribis, non est in eo. [illegible]beriana modo res certa sit, tuq; enitare, quod

facis: quod uolumus, consequemur. Quod quæris, quã diu hic: paucos dies: sed certũ nõ habeo: simul ac cõstituero, ad te scribã: et tu ad me, quãdiu in suburbano sis futurus. quo die ego ad te hæc misi, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ, quæ scribis, et scribũtur, et nũciãtur.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat, quod scriberem: scire tamẽ uolebã, ubi esses; si abes, aut absfuturus es, quando rediturus esses. facias igitur me certiorẽ. & quod tu scire uolebas, ego quando ex hoc loco: postridie Iduum Ianuarij constitui manere, inde postridie in Tusculano, aut Romæ utrum sim facturus, eo ipso die scies. Scis, quàm sit φιλαίτιον συμφορά, minime in te quidem: sed tamen auide sum affectus de fano; quod nisi non dico effectum erit, sed fieri uidero, audebo hoc dicere, et tu, ut soles, accipies, incursabit in te dolor meus, nõ iure ille quidẽ, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, ut omnia mea fers, ac tulisti. omneis tuas consolationes unam hanc in rem uelim conferas. si quæris, quid optem: primũ Scapulæ, deinde Clodiæ, postea, si Silius nolet, Drusus aget iniuste, Cusinij, & Trebonij. puto Terentium esse dominũ, Rebilum fuisse certo scio. sin autem tibi Tusculanũ placet, ut significasti quibusdam literis: tibi assentiar. hoc quidem utique perficies, si me leuari uis, quẽ iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & uictus fortasse uitio meo: sed tamen, si me leuari uis, hæc summa leuatio, uel, si uerum scire uis, una. Hircij epistolã si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uituperationi

Cæsar scripsit de Catone, facias me, quid tibi uisum sit, si tibi erit cōmodum, certiorē. Redeo ad fanum. nisi hac æstate absolutum erit, quam uides integram restare; scelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVLLVM à te desideraui diē literarū. uideb. n. quæ scribis: & tamē suspicabar, uel potius intelligebā, nihil fuisse, quod scriberes. ad VI. Id. uero & abesse te putabam, & planè uidebam nihil te habere. ego tamen ad te ferè quotidie mittā: malo. n. frustra, quàm te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me scire oportere. itaque accepi VI. Id. Literas tuas inanes: quid. n. habebas, quod scriberes? mihi tamen illud, quid quid erat, non molestum fuit, nihil aliud, scire me, noui te nihil habere. scripsisti tamen nescio quid de Clodia: ubi ergo ea est, aut quādo uētura? placet mihi res sic, ut secundū Othonē nihil magis. sed neq; hanc uenditurā puto; delectatur. n. & copiosa est: & illud alterū quā sit difficile, te nō fugit. sed obsecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanū, aut domum, inde fortasse Arpinum. cum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentē monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres: putabam. n. cōmodius te idem istud domi agere posse interpellatione sublata. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO postridie Idū, ut scripsi ad te ante, Lanuuij [..]re cōstitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies

ante utrunque. Quod scies recte illã rẽ fore leuamento, bene facis, cũ id esset (mihi crede) perinde, ut existimare tu nõ posses. res indicat quantopere id cupiã, cum tibi audeam confiteri, quẽ id non ita ualde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error, ferẽdus? immo uero etiã adiuuandus. De Othone, diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario, & cupido, & locuplete, & hærede. proximum est, ut uelim Clodiæ. si ista minus confici possunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quisquam fuit ullius uoti, obstrictum puto. uidebis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET Hirciũ aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse, facile patior; (fecit.n. humane) et te eius epistolã ad me non misisse, multo facilius: tu.n. etiam humanius. illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex istorum uituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominẽ ualde idoneũ, meiq; sane studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autẽ aliud, nisi ut aditus sit emptori? quod per quemuis hæredem potest effici: sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγύεραμα. nam illa Silij, & Drusi nõ satis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur: a...

sedere totos dies in uilla ista? igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. si nihil fiet, aut Druso ludus est suggerendus, aut utendum Tusculano. Quòd domi te inclusisti, ratione fecisti: sed quæso confice, & te uacuum redde nobis. ego hinc, ut scripsi antea, postridie Idus Lanuuium, deinde postridie in Tusculano: contudi.n.animum, & fortasse uici, si modo permansero. scies igitur fortasse cras, summum perendie. sed quid est quæso? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri (qua de re literarũ ad Clodium Patauinum missarum exẽplũ mihi Oppius, & Balbus miserant, se id factum arbitrari) bellumq; narrat reliquum satis magnum. solet omnino esse Fuluiaster: sed tamen, si quid habes. uolo etiã scire de naufragio Caniniano, quid sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic duo magna συντάγματα absolui: nullo enim alio mõ à miseria quasi aberrare possum. tu mihi, etiã si nihil erit, quod scribas, quod fore ita uideo; tamen id ipsum scribas uelim, te nihil habuisse, qđ scriberes, dũ modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀκηδία tuã me mouet. etsi scribis nihil esse. In Tusculano eo cõmodius ero, ꝙ & crebrius tuas literas accipiam, & te ipsum nõnunquam uidebo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Asturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etsi tamen, ubicunque sum, illa sunt mecũ. De Cæsare uicino scripseram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu uero peruulga Hircium: id enim ipsum putaram, quod scribis; ut, cum ingeniũ amici nostri probaretur,

ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

VINCAM, opinor, animum: Lanuuio pergã in Tusculanũ: aut enim mihi in perpetuũ fundo illo carẽdum est (nam dolor idem manebit, tantũ mediocrius) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decẽ annos: neq; enim ista maior admonitio, quàm quibus assidue conficior & dies, & noctes. quid ergo, inquies, nihil literæ? in hac quidem re, uereor, ne etiam contra: nam essem fortasse durior: exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV igitur, ut scripsisti, nec id incõmodo tuo: uel binæ. n. poterunt literæ. occurrã etiã, si necesse erit. ergo id quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis. etsi magnum opus est. eo magis delabor ad Clodiam. quãquã in utroque Faberianũ nomen explorandũ est. de quo, nihil nocuerit, si aliquid cũ Balbo eris locutus, & quidem, ut res est, emere nos uelle, nec posse sine isto nomine, nec audere incerto. sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus specto, nõ quin illud malim: sed & magna res est, & difficile cer tamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede. etsi de cupiditate nemini cõcedã: cæteris rebus infirmiores sumus. sed hæc coràm. Hircij librũ, ut facis, diuulga. De Philotimo, idẽ & ego arbitrabar. Domũ tuam pluris uideo futuram uicino Cæsare. Tabellariũ meũ hodie expectamus. nos de Pilia, & Attica certiores

CICERO ATTICO S.

DOMI te libēter esse, facile credo. sed uelim scire quid tibi restet, aut iā ne cōfeceris. ego te in Tusculano expecto, eoq; magis, quod Tironi statim te uenturū scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino, quantū mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quamobrē, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

CICERO ATTICO S.

HERI non multo post, quàm tu à me discessisti, puto quidā Vrbani, ut uidebātur, ad me mādata, et literas attulerunt à C. Mario C. F. eū multis uerbis agere mecū; per cognationē, quæ mihi secū esset; per eū Mariū, quē scripsissem; per eloquētiā L. Crassi aui sui, ut se defenderē; causamq; suā mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniā Cæsaris propinqui eius omnis ptās esset, uiri optimi, & hominis liberalissimi: me tamē ei fauturū. O tēpora: fore, cū dubitet Curtius Consulatū petere? sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est: sed iā sciā, quid agat: heri. n. misi, qui uideret: cui ēt ad te literas dedi. Epistolam ad Cæsarē tibi misi. Horti quā in diem proscripti sint, uelim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

VT me leuarat tuus aduētus, sic discessus afflixit. quare, cum poteris, id est cū Sexti auctioni operā dederis, reuises nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicā fructus? ipse Romā uenirem, ut unà essemus, si satis

conſilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TIRONEM *habeo citius, quã uerebar. uenit ẽt Nicias: & Valeriũ hodie audiebã eſſe uenturũ. qu.uis multi ſint, magis tamẽ ero ſolus, quàm ſi unus eſſes. ſed expecto te à Peduceo utique. tu aũt ſignificas aliquid, ẽt ante. uerum id quidem, ut poteris.* De Virgilio, *ut ſcribis. hoc tamen uelim ſcire, quando auctio. Epiſtolam ad Cæſarẽ mitti, uideo tibi placere. quid quæris? mihi quoque idem maxime placuit, & eo magis, ꝙ nihil eſt in ea niſi optimi ciuis, ſed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes* πολιτικοὶ *præcipiunt. ſed ſcis nobis eſſe uiſum, ut iſti ante legerent. tu igitur id curabis. ſed, niſi planè ijs intelliges placere, mittẽda nõ eſt. id* [illegible] *illi ſentiant, an uero ſimulent, tu intelliges. ſed mihi ſimulatio pro repudiatione fuerit.* τοῦτο δὲ μηλώσῃ. De Cerelia *quid tibi placeret,* Tiro *mihi narrauit: debere, non eſſe dignitatis meæ: perſcriptionem tibi placere: hoc metuere, alterũ in metu non ponere. ſed & hæc, & multa alia coram. ſuſtinenda tamen, ſi tibi uidebitur, ſolutio eſt nominis* Cereliani, *dum & de* Metone, *& de* Faberio *ſciamus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

L. TVLLIVM *Montanũ noſti, qui cũ* Cicerone *profectus eſt. ab eius ſororis uiro literas accepi,* Montanũ Planco *debere, ꝙ præs pro* Flaminio *ſit,* HS XX: *de ea re neſcio quid te à* Montano *rogatũ. ſanè uelim, ſiue* Plancus *eſt rogandus, ſiue qua re potes illum iu*[illegible],

iuues pertinet ad nostrum officium. si res tibi forte notior est, q̃ mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me uelim, ut, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est. sed nescio quid uideris dubitare de Clodia, utrum, quãdo ueniat, an sint ne uenales? Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abundo. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, etsi nihil habeo, quod ad te scribã, scribo tamen, quia tecũ loqui uideor. hic nobiscũ sunt Nicias, et Valerius. hodie tuas literas expectabam matutinas. erunt fortasse alteræ pomeridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. misi ad te epistolas ad Martianum, & ad Montanum. eas in eundem fasciculum uelim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

AD Ciceronem ita scripsisti, ut neque seuerius, neq; temperatius scribi potuerit, nec magis, quàm quẽadmodũ ego maxime uellẽ, prudẽter etiam ad Tullios. quare aut ista proficiẽt, aut

aliud agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitã: & si efficis, à te hortos habebo. nec uero ullũ genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ob eam cãm, quæ suscepta est, cuius festinationẽ mihi tollis, quoniã de æstate polliceris, uel potius recipis. deinde etiã ad καταβίωσιν, mœstitiamq; minuẽdam nihil mihi reperiri potest aptius. cuius rei cupiditas impellit me interdum, ut te hortari uelim. sed me ipse reuoco: nõ.n. dubito, quin, qđ me ualde uelle putes, in eo tu me ipsum cupiditate uincas. itaque istuc iam pro facto habeo. Expecto, quid istis placeat de epistola ad Cæsarẽ. Nicias te, ut debet, amat, uehemẽterq; tua sui memoria delectatur. Ego uero Peduceũ nostrum uehemẽter diligo: nã & quãti patrem feci totũ in hunc: ipsum per se æque amo, atq; illũ amaui; te uero plurimũ, qui hoc ab utroq; nostrum fieri uelis. Si hortos inspexeris, etsi de epistola certiorẽ me feceris, dederis mihi quod ad te scribam: sin minus, scribam tamen aliquid: nunquam enim deerit. Vale.

CICFRO ATTICO S.

GRATIOR mihi celeritas tua, quàm ipsa res: quid.n. indignius? sed iam ad ista obduruimus, & humanitatẽ oẽm exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidẽ ut ex ijs noui: quid enim? uerũtamẽ. Oppio, & Balbo epistolas deferri iubebis, & tamẽ Pisonẽ sicubi de auro. Faberius si uenerit, uidebis, ut tãtũ attribuatur, si mõ attribuetur, quãtũ debetur, accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam uenit: uult, opinor, regnum aliquod emere à Cæsare: nã, quo

modo nunc est, pedem ubi ponat in suo, non habet. omnino eũ Sestius noster parochijs publicis occupauit: quod quidem facile patior. uerũtamen, ꝙ mihi summo beneficio meo magna cum fratribus illius necessitudo est, inuito eum per literas, ut apud me diuersetur. ad eã rem cũ mitterẽ Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducei: cum poteris ergo: etsi impediet fortasse Faberius: sed tamen, cum licebit. Dionysius noster grauiter queritur, & tamen iure, à discipulis abesse tandiu. multis uerbis scripsit ad me, credo itẽ ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius absuturus. ac nollem: ualde enim hominem desidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

À TE literas expectabam, nõ dum scilicet, nã has mane rescribebã. Ego uero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moueat, nisi ꝙ tu uideris dubitare. illud enim nõ accipio in bonã partẽ, ꝙ ad me refers. quid? ipse negotium meũ gererẽ, nisi consilio tuo? sed tamen intelligo, magis, te id facere diligentia, qua semper uteris, quàm ꝙ dubites de nominibus istis: etenim Celiũ nõ probas: plura non uis. utrunque laudo: his igitur utendum est. præs aliquando factus esset, in his quidẽ tabulis. à me igitur omnia. ꝙ dies longiores: teneamus modo, quod uolumus: puto fore istam etiam à præcone diem, certe ab hæredibus. De Crispo, & Mustela uidebis: & uelim scire, quæ sit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior. attulerat enim ab Aegypta libertus literas. misi ad te epistolam, quia commode scripta erat. Vale.

CICERO ATTICO S.

HABEO munus à te elaboratum decem legatorum, & quidē puto: nā filius anno post Quæstor fuit, quàm Consul Mumius. sed quoniam sæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoq; tibi sæpius respōdeo, placere. Si quid poteris cum Pisone, cōficies: Aulus.n. uidetur in officio futurus. Velim ante possis: si minus, utiq; simul, cū Brutus ueniet in Tusculanū. magni interest mea, unà nos esse. scies autem, qui dies is futurus sit, si puero negotium dederis, ut quærat. Spurium Mumium putaram in decē legatis fuisse, & uidelicet: etenim εὔλογον, fratri fuisse: fuit enim ad Corinthum.

CICERO ATTICO S.

MISI tibi Torquatū. colloquere tu quidē cū Silio, ut scribis, & urge. illā diē negabat esse mēse Maio: istā nō negabat. sed tu, ut omnia, istuc quoq; ages diligēter. De Crispo, et Mustela scilicet, cū quid egeris. Quoniā ad Bruti aduentū fore te nobiscū polliceris, satis est, præsertim cū hi tibi dies in magno nostro negotio cōsumātur.

CICERO ATTICO S.

DE aquæductu probe fecisti. colūnarium, uide, ne nullum debeamus. quāquam mihi uideor audisse à Camillo, cōmutatam esse legem. Pisoni, quid est, quod honestius respōdere possimus, quā solitudinē Catonis? nec cohæredibus solum Herēnianis, sed etiam, ut scis (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nā hoc quoq; ad rē pertinet) in Achaia sum-

berem Dolabellam, Torquatus: humanissimeq; Dolabella, quibus uerbis secum egissem, exposuit: commodum enim egeram diligentissime. quae diligentia grata est uisa Torquato. A te expecto, si quid de Bruto. quanquam Nicias confectũ putabat, sed diuortium non probari: quo etiam magis laboro idem, quod tu: si quid est enim offensionis, haec res mederi potest. mihi Arpinum eundum est: nam & opus est constitui à nobis illa prædiola; & uereor, ne exeundi potestas non sit cum Cæsar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu coniecturã faciebas ex literis Messale. cũ illuc uenero, intellexeroq; quid negotij sit, tum, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

MINIME miror, te & grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera: quis enim hoc timeret, quod neq; acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuẽda. sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν tu, præsertim me reliquum consularem. quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquã hoc nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem: quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi ne, an foris? quòd nisi hoc mihi uenisset in mentem, scribere ista nescio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid est: ualde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam. cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim

si statuit: sermunculum enim omnem aut restinxerit aut sedarit: sunt enim, qui loquantur etiam mecum, sed hæc ipse optime, præsertim si etiam tecũ loquetur. Mihi est in animo proficisci XI. Cal. hic enim nihil. habeo. quid agam, ne hercule illic quidem, nec usquam, sed tamen illic. hodie Spintherem expecto: misit enim Brutus ad me: per literas purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem ne, si insidijs quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. nunc uero, cum de Magio constet, nonne furor eius omnem causam sustinet? plane, quid sit, non intelligo. explanabis igitur: quãquã nihil habeo, quod dubitẽ, nisi, ipsi Magio quæ fuerit causa amentiæ: pro quo quidem etiam sponsor factus est. nimirum id fuit: soluendo. n. non erat: credo enim petijsse à Marcello aliquid, & illum, ut erat, constantius respondisse, οὐ γὰρ ὀνειδίως. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDERAM *esse facile: totum est aliud, postea quàm sum à te disiunctior. sed fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas prædiorum, et ne magnũ onus obseruantiæ Bruto nostro imponerẽ: posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano: hoc autem tẽpore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire nõ possem, priuabatur omni delectatione Tusculani. tu igitur, si Seruilia uenerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit quando obuiam, quidquid denique erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, conuenias. uides, quàm maturum sit. sed tamen, quod commodo tuo fiat. Vale.*

CICERO ATTICO S.

VALDE me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eædem tamē sanauerunt: quod enim te ipse cōsolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmū ad leniendā ægritudinē. Ligarianā præclare uēdidisti. posthac quidquid scripsero, tibi præconiū deferā. Quod ad me de Varrone scribis, scis, me antea orationes, aut aliquid id genus solitū scribere, ut Varronem nusquā possem intexere. postea autē quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denunciauerat magnā sanè, et grauē προσφώνησιν. biennium præterijt, cum ille χαλλιππίδης assiduo cursu cubitum nullum processerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώιον, si modo potuissem: nam hoc etiam Hesiodus ascribit αἴκε δύνηαι. nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, sanè mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus, idq́; eum non nolle mihi scripsisti. ergo illam ἀκαδημαϊκὴν, in qua homines, nobiles illi quidem sed nullo modo philologi, nimis acute loquūtur, ad Varronem transferamus: etenim sunt Αντιόχεια, quæ iste ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, si tu hoc probas: deq́; eo mihi rescribas, uelim. De Brinniana auctiōe accepi à Vestorio literas. ait, sine ulla controuersia rē ad me esse collatā (Romæ uidelicet, aut in Tusculano me fore putauerunt) ad VIII. Cal. Quint. dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni nostro, paulū proferāt auctionē, me circiter Nonas in Tusculano fore. cū Pisone Erotē habes Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adest.

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, trãstuliq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores sunt omnino, quàm erant illi, sed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim scribas, qui intellexeris illum uelle. illud utiq; scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπῆσαι, nisi forte Brutum. id hercle restabat. sed tamen scire peruelim. libri quidem ita exierunt (nisi forte me communis, φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Græcos quidẽ simile quidquã. tu illã iacturã feres æquo animo, q̃ illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen hæc erunt splendidiora, breuiora, meliora. nũc autẽ ἀπορῶ, quò me uertam. uolo Dolabellæ ualde desideranti. non reperio, quid: & simul αἰδέομαι Τρῶας: neque, si aliquid, potero μέμψιν effugere. aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandũ. sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me ualde angit. sed crebro regusto tuas literas: in his acquiesco: tamen expecto nouas. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII libertus cohæres noster scripsit ad me, uelle, si mihi placet, cohæredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego plane nolo. hæreditas tanti nõ est. & tamen obire auctionis diem facile poterunt, ([illegible] enim III. Idus) si me in Tusculano postridie Nonas

mane conuenerint. quod si laxius uolent proferre dié, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil.n.interest. quare,nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto si quid erit,de Cæsare si quid scies præterea,scribes. Illud etiá atq; etiá cósideres uelim, placeat ne tibi mitti ad Varroné, quod scripsimus: etsi etiá ad te aliquid pertinet: ná scito te ei dialogo adiunctũ esse tertiũ.opinor igitur consideremus. etsi nomina iá facta sunt:sed uel induci,uel mutari possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID agit,obsecro te,Attica nostra? nam triduo abs te nullas acceperam:nec mirum: nemo enim uenerat: nec fortasse causa fuerat.itaque,ipse quid scriberem,nó habebá.quo auté die has Valerio dabam,expectabam aliquem meorũ:qui si uenisset, et á te quid attulisset,uidebá non defuturũ,quid scriberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS cum flumina,& solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus,pedem è uilla adhuc egressi non sumus: ita magnos, & assiduos imbres habebamus. illá Academicen σύνταξιν totá ad Varroné traduximus: modo fuit Catuli,Luculli,Hortensij: deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed in ijs rebus ἀτριψία; simul ac ueni ad uillam, eosdem illos sermones ad Catonem, Brutumq; transtuli. Ecce tuæ literæ de Varrone. nemini uisa est aptior Antιοχεία ratio. sed tamen uelim scribas ad me, primum

placeat ne tibi aliquid ad illum: deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, *iam ne uenit?* Brutus *ecquid agit, ecquādo? de* Cæsare *quid auditur? ego ad* Nonas, *quēadmodū dixi. tu cū* Pisone, *si quid poteris.*

CICERO ATTICO S.

DEVI. *expectabam* Roma *aliquid. non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadē illa, quid* Brutus *cogitet, aut si aliquid egit, et quid à* Cæsare. *sed quid ista, quæ minus curo?* Attica *nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent. tamen expecto recens aliquid.* Vale.

CICERO ATTICO S.

VIDES *propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamur, in* Tusculano *cum essem: tāta erat crebritas literarū: sed id quidē iā erit. ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad* Varronē: *sed tamē expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eū desiderare à me, cū ipse homo* πολυγραφώτατος *nunq̄ me lacessisset: deinde, quem* ζηλοτυπεῖν: *multo* Hortensium *minus, aut eos, qui de* Rep. *loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: in primis, maneas ne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. sed hæc coram.*

CICERO ATTICO S.

COMMODVM *discesserat* Hilarus *librarius* IIII. Cal. *cui dederā literas ad te, cū uenit tabellarius cū tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratis-*

simum fuit, quòd Attica *nostra rogat te, ne tristis sis, quodq; tu* ἀκίνδυνα *esse scribis.* Ligarianam, *ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit: scripsit enim ad me* Balbus, *ac* Oppius, *mirifice se probare, ob eamq; causam ad* Cæsarem *meam se oratiunculam misisse. hoc igitur idem tu mihi antea scripseras.* In Varrone *ista causa me non moueret, ne uiderer* φιλένδοξος: *sic enim constituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: sed quia scribis & desiderari à* Varrone, *& magni illum æstimare, eos confeci, & absolui, nescio quàm bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra.* Academicam *omnem quæstionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra* ἀκαταληψίαν, *præclare collecta ab* Antiocho, Varroni *dedi: ad ea ipse respondeo: tu es tertius in sermone nostro. si* Cottam, *&* Varronem *fecissem inter se disputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meũ* κωφὸν πρόσωπον *esset. hoc in antiquis personis suauiter fit, ut &* Heraclides *in multis, & nos sex de* Rep. *libris fecimus. sunt etiam de oratore nostri tres, mihi uehemẽter probati. in eis quoque eæ personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit:* Crassus *enim loquitur,* Antonius, Catulus *senex,* C. Iulius *frater* Catuli, Cotta, Sulpitius. *puero me hic sermo inducitur, ut nullæ esse possent partes meæ. quæ autem his temporibus scripsi,* Ἀριστοτέλειον *morem habent, in quo sermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipsum sit principatus. ita confeci quinque libros* περὶ τελῶν, *ut* Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Pisoni *daremus.* ἀζηλότυπιον *id fore putaram, quòd omnes illi decesserant. hæc* Academica, *ut*

ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſa=nè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα, *quàm ut illi de ijs ſomniaſſe unquā uiderentur. itaq;, ut legi tuas de Varrone, tāquam* ἕρμαιον *arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, measq; parteis, ut nō ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt enim uehementer* πιθανὰ *Antiochia: quæ diligenter à me expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam uide=bis. mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. Vale.*

CICERO ATTICO S.

A CAESARE *literas accepi conſolatorias, datas prid. Cal. May Hiſpali. De Vrbe augenda quid ſit pro=mulgatū, nō intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato noſtra officia grata eſſe facile patior: eaq; augere non deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neque poſſum iam abdere, (eſt. n. res peruulgata) neque Tuberonem uolo defendere: mirifice eſt enim* φιλαίτιος. *theatrum quidem ſanè bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaque, ut con=ſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſci=re igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè labo=ro. etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte, nihil melius: cu=randū. n. non eſt: atq; hoc, in omni uita ſua quenque à recta conſciētia trāſuerſum unguē nō oportere diſcede=re. uiden, quàm* φιλοσόφως? *an tu nos fruſtra exiſtimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem, quod*

nihil erat: redeo enim rursus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim? id ago scilicet, ut iudicia uidear tenere: μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domestica ferre possem quã ista contẽnere. putas autẽ me uoluisse aliquid, quod perfectum non sit? nõ licet scilicet sententiam suam: sed tamen, quæ tum acta sunt, non possum non probare: & tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. sed nimiũ multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

AD *Hircium dederam epistolam sane grãdẽ, quã scripseram proxime in* Tusculano. *huic, quam tu mihi misisti, rescribã aliàs: nunc alijs malo. Quid possum de* Torquato, *nisi aliquid à* Dolabella? *quod simul ac, continuo scietis: expectabam hodie aut summum cras ab eo tabellarios: qui simul ac uenerint, mittitur ad te. à* Quinto *expecto: proficiscens. n. è* Tusculano VIII. Cal. *ut scis, misi ad eum tabellarios. nunc, ad rem ut redeam,* INHIBERE *illud tuum, quod ualde mihi arriserat, uehementer displicet: est enim uerbum totum nauticum. quãquã id quidem sciebam: sed arbitrabar sustineri remos, cũ inhiberi essent remiges iussi. id nõ esse eiusmodi didici heri, cum ad uillam nostram nauis appelleretur: non. n. sustinẽt, sed alio modo remigãt. id ab ἐποχῆς remotissimũ est. quare facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem* Varroni, *si forte mutauit. nec est melius quidquam, quàm ut* Lucullus *sustineat currum, ut bonus sæpe agitator, equosq;. semperq;* Carneades *προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ similem facit ἐποχῇ. inhibitio au-*

tem remigum motum habet, & uehementiorem quidem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. uides quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumore, aut de Polione. De Pansa etiam, si quid certius: credo enim palàm factum esse. De Critonio, si quid esset. Certe ne de Metello, & Balbino? dic mihi, placet ne tibi primum edere iniussu meo? hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? rectum ne existimas cuiquam quidquam ante, quàm Bruto? cui te auctore προσφωνῶ. scripsit enim Balbus ad me, se à te quintum de finibus librum descripsisse: in quo non sanè multa mutaui, sed tamẽ quædam. tu autem commode feceris, si reliquos continueris, ne & ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. sed hæc hactenus, ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etsi nunc quidem maxima mihi sunt hæc: quid est enim aliud? Varroni quidem quæ scripsi te auctore, ita propero mittere, ut iam Romam miserim describenda. ea si uoles, statim habebis: scripsi enim ad librarios, ut fieret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero continebis, quoad ipse te uideam. quod diligentissime facere soles, cũ à me tibi dictũ sit. quo modo autẽ fugit me tibi dicere? mirifice Cerelia, studio uidelicet philosophiæ flagrans, describit à tuis. istos ipsos de finibus habet. ego autem tibi confirmo (possum falli, ut humanus) à me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfuerunt. tantum porrò aberat, ut binos scriberent: uix singulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum arbitror, idemq; te uolo existimare: à me enim præter=

missum est,ut dicerem eos exire nõ dum uelle.hui quã diu de nugis : de re enim nihil habeo , quod loquar. De Dolabella *tibi assentior.cohæredes, ut scribis,in* Tu*sculano.* De Cæsaris *aduẽtu,scripsit ad me* Balbus,*non ante* Cal. Sext. De Attica *optim e, quòd leuius, ac lenius,& quòd fert* εὐκόλως. Quod *autem de illa nostra cogitatione scribis,in qua nihil tibi credo ea , quæ noui:ualde probo hominem,domum, facultates . quod caput est,ipsum non noui, sed audio laudabilia de* Scro*fa:etiã proxime accedit,si quid hoc ad rem.* εὐγενέστερος *est etiam,quàm pater coràm igitur,& quidem propenso animo ad probandum: accedit enim, quòd patrẽ(ut scire te puto)plus etiam,quàm non modo tu,sed quàm ipse scit , amo , idq; & merito , & iandiu.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DE VARRONE,*non sine causa, quid tibi placeat,tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: sed ea coràm. te autem* ἀσμενέστατα *intexui , faciamq; id crebrius:proximis.n.tuis literis primũ, te id nõ nolle, cognoui.* De Marcello *scripserat ad me* Cassius *antea,* τὰ κατὰ μέρος Seruius *. rem acerbam . ad prima redeo. scripta nostra nusquam malo esse, quàm apud te, sed ea tum foras dari , cum utriq; nostrum uidebitur . ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso , & tamen aliud quiddam ad te scripseram,* Cereliam *quædam habere,quæ nisi à te non potuerit.* Balbo *quidem intelligebam satisfaciendum fuisse : tantum nolebam, aut obsoletum* Bruto,*aut* Balbo *inchoatum dari.* Var*roni , simul ac te uidero , si tibi uidebitur , mittam.*

quid autem dubitarim, cum uidero te, scies. Attribu- tos quòd appellas, ualde probe. Te de prædio auiæ exer ceri, moleste fero. De Bruto nostro perodiosum· sed ui- ta fert. mulieres autẽ uix satis humane, quæ inimico animo ferant, cũ utraq; officio pareat. Tullium scribã, nihil fuit, quòd appellares: nam tibi mandassem, si fuis set: nihil enim est apud eũ positum nomine uoti sed est quiddã apud illũ meum. id ego in hãc rem statui con- ferre. itaq; & ego recte tibi dixi, ubi esset: et tibi ille re cte negauit. hoc quoque ipsum continuo adoriamur. lo cũ hominibus nõ sanè probo, quòd est desertior: sed ha- bet εὐλογίαν. uerũ hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia. ego, ut cõstitui, adero, atq; utinã tu quoq; eodẽ die. sin quid, multa enim; utique postridie: etenim cohæ rodes: à queis sine te opprimi, malitia est. Alteris iam literis mihi ad me de Attica: sed id quidem mihi in op tima spe pono. illud accuso, nõ te, sed illam, ne salutem quidẽ. at tu et illi, et Piliæ plurimã. nec me tamẽ irasci indicaris. Epistolã Cæsaris misi, si minus legisses. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri sta- tim rescripsi: nũc respõdebo uespertinis. Brutus mallem me accerseret: nã & æquius erat, cũ illi ĩter instaret et subitum, & longum, & mehercule nunc, cũ ita simus affecti, ut non possimus plane simul uiuere, (intelligis enim profecto, quo maxime posita sit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà esse, quàm in Tuscula- no. libri ad Varronem non morabantur: sunt enim de- fecti, ut uidisti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris scis me dubitasse: sed tu uideris. item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata, ut scribis, explica. quanquam ista retentione omnes ait uti Trebatius: quid tu istos putas? nosti domum, quam confice εὐλόγως. incredibile est, quàm ego ista nõ curẽ. omni tibi asseueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offensioni esse, quàm delectationi possessiunculas meas: magis enim doleo, me nõ habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. tu aũt ueritus es fortasse, ne ego inuitus audirem. fuit id quidem humanitatis: sed, mihi crede, iam ista nõ curo. quare da te in sermonem, et perseca, et confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne existimes eos, q̃ nõ debita consectari soleant, quod debeatur, remissuros. de die tantum uideto, & idipsum bono modo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID est, quod Hermogenes mihi Clodius Andromenẽ sibi dixisse, se Ciceronẽ uidisse Corcyræ? ego enim audita tibi putarã. nil igitur ne ei quidẽ literarum? an nõ uidit? facies ergo, ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? quatuor διφθέραι sunt in tua potestate. quod egeris, id probabo. nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim? sed, ipsi quã res illa probaretur, magis uerebar. sed quoniam tu suscipis, in alterã aurem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE RETENTIONE, rescripsi ad tuas accurate literas scriptas. cõficies igitur, et quidẽ sine ulla du=

bitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, ut scribis, ita putaram: scisses enim, mihiq; dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus. ita uolui Bruto scribere: sed quoniã tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexisse, nolle eũ me quasi prosequẽdi sui causa Romã nunc uenire. sed quoniam iam adest meus aduentus, fac quæso, ne quid eum Idus impediant, quo minus suo commodo in tusculano sit: nec enim ad tabulam eum desideraturus eram: In tali enim negotio cur tu unus non satis es? sed ad testamentum uolebã: quod iam malo alio die, ne ob eam causam Romam uenisse uidear. scripsi igitur ad Brutum, iam illud, quod putassem, Idibus, nihil opus esse. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti cõmodum impediamus. Sed quid est tandem, quod perhorrescas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc, si dubitas, fac, ut sciamus: nihil est enim illis elegantius. uolo Varronem, præsertim cum ille desideret: sed est, ut scis, δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. ita mihi sæpe occurrit uultus eius, querẽtis fortasse uel hoc, meas parteis in ijs libris copiosius defensas esse, quàm suas: quod mehercule intelliges non esse, si quando in Epeirum ueneris: nam nunc Alexionis epistolis cedimus: sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: & id, quoniam impensam fecimus in macrocola, facile patior teneri. sed etiam atque etiã dico, tuo periculo fiet. quare, si addubitas, ad Brutum transeamus: est enim is quoque Antiochius. ò Acade-

miam uolaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc sed, quæso, epistola mea ad Varronem ualde ne tibi placuit? male mihi sit, si unquam quidquam tam enitar. at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet; sed Spinthero syllabatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE *Virgilij parte ualde probo. sic ages igitur. & quidem id erit primũ, proximum Clodiæ. quòd si neutrum, metuo, ne turbẽ, et irruã in Drusum. intẽperans sum in eius rei cupiditate, quam nosti. itaque reuoluor identidem in Tusculanũ: quiduis enim potius, quàm ut non hac æstate absoluatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quàm Asturæ. sed quia qui mecum sunt, credo, quòd mœstitiam meam non ferunt, domum properant: etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus uidear. quò autem Lanuuio? conor equidẽ in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. tu literas conficies. equidem, credibile non est, quantum scribam die: quin etiam noctibus: nihil est enim somni. heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. ut quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere sed id quidẽ, ut tibi uidebitur: mittã tamẽ ad te exemplũ fortasse Lanuuio, nisi forte Romam: sed cras scies.*

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM *ad Cæsarem, nobis uero semper rectissime placuit, ut isti ante legerẽt: aliter enim fuissemus &*

semus & in hos inofficiosi, & in nosmet ipsos, si illum offensuri fuimus, penè periculosi. isti autem ingenue, mihiq; gratum, quòd, quid sentirēt, nō reticuerūt: illud uero uel optime, qđ ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro scribēdi causa nō sit. quāquā de Parthico bello quid spectare debui, nisi quod illū uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentū epistolæ nostræ, nisi κολακία fuit? an, si ea, quæ optima putarā, suadere uoluissem, oratio mihi defuisset? totis igitur literis nil opus est: ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri possit, ἀπότευγμα uel non magnum molestum futurum sit. quid opus est παρακινδυνεύειν? præsertim cum illud occurrat, illum, cū antea nihil scripserim, existimaturū, me, nisi toto bello confecto, nihil scripturū fuisse. atq; etiā uereor, ne putet me hoc quasi Catonis μείλιγμα esse uoluisse. quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidē re quidquā magis ut uellē accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ nostra nō est probata. incidissemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. sed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, nisi tuo magno cōmodo, nolo: nihil. n. urget. quidquid erit, operam Faberio ponamus. de die tamen auctionis, si quid scies. Eum, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticā nunciabat, & literas se habere aiebat, statim ad te misi. Vale.

CICERO ATTICO S.

HORTOS quoniā hodie eras inspecturus, quid uisum tibi sit, cras scilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epistola ad Cæsarē: iurato mihi crede, nō possū: nec me turpitudo deterret, etsi maxime debeat: quàm

enim turpis est assentatio, cum uiuere ipsum turpe sit nobis? sed, ut cœpi, nõ me hoc turpe deterret: (ac uellem quidem: essem enim, qui esse debebam) sed in mentem nihil uenit. nam quæ sunt ad Alexandrum hominum eloquentium, & doctorum suasiones, uides quibus in rebus uersentur. adolescentẽ incensum cupiditate uerissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilij dari, quod ad laudẽ sempiternã ualeret, cohortantur ad decus. nõ deest oratio. ego quid possum? tamẽ nescio quid è quercu exculpseram, quod uideretur simile simulacri. in eo ꝙ non nulla erant paulo meliora, quàm ea, quæ fiunt, & facta sunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet, si enim peruenissent istæ literæ; mihi crede, nos pœniteret. quid? tu nõ uides, ipsum illum, Aristotelis discipulũ, summo ingenio, summa modestia, posteaquã Rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatũ fuisse? quid, tu hũc de pompa, Quirini cõtubernalẽ, his nostris moderatis epistolis lætaturum putas? ille uero potius nõ scripta desiderat, quàm scripta non probet. postremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me stimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nunc opto casum illum, quã tũ timebam, uel quem libet. Nisi quid te aliud impediet, mihi optato uenies. Nicias à Dolabella magno opere arcessitus (legi n. literas) etsi inuito me, tamen eodem me auctore profectus est. hoc manu mea. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM quasi alias res quærerẽ de philologis è Nicia, incidimus in Talnã. ille de ingenio nihil nimis. mode-

stum, & frugi. sed hoc mihi non placuit. se scire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam, Quinti filiam, ue tulam sanè, & multarum nuptiarum: non esse probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem DCCC. *hoc putaui te scire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chrysippo. in uilla, cuius insulsitatem bene noram, uideo nihil, aut pauca mutata. balnearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiberna effici posse. tecta igitur ambulatiuncula addenda est: quam ut tantam faciamus, quantam in Tusculano fecimus, propè dimidio minoris cõstabit isto loco. ad id autẽ, quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quã lucus: quem ego noram, sed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. nihil est, quod ego malim. in hoc τόν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. reliquum est. si Faberius nobis nomen illud explicat: noli quærere, quanti: Othonem uincas uolo. nec tamen insaniturũ illum puto: nosse enim mihi hominẽ uideor. ita male autem audio ipsum esse tractatũ, ut mihi ille emptor non esse uideatur: quid enim pateretur? sed quid argumentor? si Faberianum explicas, emamus uel magno: sin minus, ne paruo quidem possumus. Clodiam igitur: à qua ipsa ob eam causam sperare uideor, quòd & multo minoris sunt, & Dolabellæ nomen iam expe ditum uidetur, ut etiam repræsentatione cõcludam. de hortis satis. Cras aut te, aut causam: quam quidem futuram Faberianam: sed si poteris. Vale.*

CICERO ATTICO S.

CICERONIS *epistolã tibi remisi. ò te ferreũ, qui*

illius periculis nó moueris. me quoq; accusat, eam epistolam tibi misissem. nam illam alteram de rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie misi tabellarium. ei dedi tuas ad Vestoriũ, quas Pharnaci dederas. cómodum ad te miseram Demeam, cũ Eros ad me uenit. sed in eius epistola nihil erat noui, nisi auctioné biduum. ab ea igitur, ut scribis: & uelim, confecto negotio Faberiano: quem quidam negat Eros hodie: cras mane putat. à te colendus est. istæ autem κολακεῖαι non longe absunt à scelere. te, ut spero, perendie. sicunde potes, erues qui decem legati Mumio fuerũt: Polybius nó nominat. ego memini, Albinũ Consularem, & Sp. Mumium: uideor audisse ex Hortensio, Tuditanum: sed in Libonis annali, XIIII. annis post Prætor est factus Tuditanus, quàm Consul Mumius. non sanè quadrat. uolo aliquem Olympiæ, aut obliuiscam πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi familiaris tui. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberé. sed, ut opinor, idem ego, qui expecto tuũ aduentũ, morabor te: non enim puto tam expeditũ Faberianũ negotium futurum, etiam si est futurũ, ut nó habeat aliquid moræ. cum poteris igitur: quoniam etiamdum abes. Dicæarchi quos scribis libros, sanè uelim mihi mittas: addas etiam καταβάσεως. De epistola ad Cæsarem, κέκριχα. atq; id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus non iturum in Parthos; idem ego suadebam in illa epistola; utrum liberet, facere posse, au=

ctore me.hoc.n.ille expectat uidelicet, neq; est facturus quidquã, nisi de meo cõsilio. obsecro, abijciamus ista, & semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacẽdo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut scribis. confice mi Attice istam rem: nihil.n. aliud reperio, ubi & in foro non sim, & tecum esse possim. quanti autem, hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus est uicinus. is ∞ iugerum de M. Pilio emit; ut mea memoria est, HS C X V. omnia scilicet nunc minoris: sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non puto nos ullum aduersarium habituros: sed eum ipsum tu poteris mouere, facilius etiam, si Canum haberes. o gulam insulsam. pudet me patris. rescribes, si quid uoles.

CICERO ATTICO S.

ALTERAM a te epistolã cũ hodie accepissem, nolui te una mea contentum. Tu uero age, quod scribis, de Faberio: in eo.n. totum est positum id, quod cogitamus. quæ cogitatio si non incidisset (mihi credo istuc ut cætera) non laborarem. quã ob rem, ut facis (istuc.n. addi nihil potest) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosq; uelim mittas, & καταβάσεως. τριπολιτικὸν non inuenio, & epistolem eius, quam ad Aristoxenum misit. treis eos libros maxime nunc uellem: apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est. iussi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullũ, ut opinor, antea. his libris noua procemia sunt addita, quibus eorum uterq; laudatur. eas literas uolo habeas. & sunt quædam alia. & quod ad te de decem legatis scripsi, parũ intellexti, credo, quia διὰ συμείων scripserã: de C. Tuditano enim

quærebam, quem ex Hortẽsio audieram fuiſſe in decẽ. eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio P. Rupilio Conſulibus. annis XIIII ante, quàm Prætor factus eſt, legatus eſſe potuiſſet; niſi admodùm ſero Quæſtor eſt factus: quod non arbitror: uideo.n. Curules magiſtratus eum legitimis annis perfacile cepiſſe. Poſthumiũ autem, cuius ſtatuam in Iſthmo meminiſſe te dicis, ſciebam fuiſſe: is autem eſt, qui cum Lucullo fuit; quem tu mihi addidiſti, ſane ad illum σύλλογον perſonã idoneam. uidebis igitur, ſi poteris, cæteros; ut poſſimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. Vale.

CICERO ATTICO S.

NEGLIGENTIAM miram. ſemel ne putas mihi dixiſſe Balbum, & Faberium, profeſſionẽ relatã? quin etiam eorum iuſſu miſeram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. profeſſus eſt Philotimus libertus. noſti credo librarium: ſed ſcribis, & quidem confe... Faberium, ut tibi placet, literas miſi. cum Balbo autem puto te aliquid feciſſe H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla eſt δυσωπία: nec.n. eius cauſa ſanè debeo: & ſi emero, quid erit, quod poſtulet? ſed uidebis, ne is cũ ſit in Africa, ut Celius. De nomine tu uidebis cũ Cuſpio: ſed, ſi Plancus deſtinat, tũ haberes difficultatẽ. te ad me uenire uterq; noſtrum cupit: ſed iſta res nullo modo relinquenda eſt. Othonẽ ꝙ ſperas poſſe uinci, ſanè bene narras. de æſtimatione, ut ſcribis, cum agere cœperimus: etſi nihil ſcripſit niſi de modo agri. Cũ Piſone, ſi quid poteris. Dicæarchi librum accepi: καταβάσεως expecto. negotium dederis. reperies ex eo

libro,in quo sunt S. C. Cn. Cornelio,& L. Coss.de Tuditano autem,quod putas, ἄδηλον est, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum:non enim temere dixit Hortensius,aut Quæstorem,aut Tribunum mil.idq; potius fuisse credo.sed tu de Antiocho scire poteris. uide etiã, quo anno Quæstor, aut Tribunus mil. fuerit : si neutrum,eodem in præf. aut cõtuber. fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur:lupus in fabula:uenit enim ad me,& quidem id temporis, ut retinẽdus esset:sed ego ita egi, ut non scinderem penulam : memini enim tui:& multi erant,nosq; imparati.quid refert ? paulo post C. Capito cum T.Carrinate . horum ego uix attigi penulam : tamen remanserunt . cecidit belle . sed casu sermo à Capitone de Vrbe augenda, à ponte Muluio Tyberim duci secundum montes Vaticanos,campum Martium coædificari, illum autẽ campũ Vaticanum fieri quasi Martium campum.quid ais,inquam ? at ego ad tabulam, ut si recte possem Scapulanos hortos. caue facias, inquit:nam ista lex perferetur: uult enim Cæsar . audire me , facile passus sum : fieri autem,moleste fero . sed tu quid ais ? quanquam quid quæro ? nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis : non concedit Camillo . facies igitur me certiorem de Idibus : ista enim me res adducebat : eò adiunxeram cæteras:quas consequi tamen biduo,aut triduo post facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quin etiam Dionysio ignosco. de Bruto quod scribis , feci ut ei liberum esset , quod ad me attineret : scripsi enim ad eum heri , Idibus M iij eius opera mihi nihil opus esse. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASTVRAM ueni. VIII. Cal. Iul. uitandi.n. caloris causa Lanuuij treis horas acquieueram. tu uelim, si graue non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniendũ sit. id potes per Egnatiũ Maximum. Illud in primis cũ Publilio me pene absente cõficies. de quo quæ fama sit, scribes. id populus curat scilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: sed complere paginam uolui. quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas: scripsi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S.

O REM indignã. gentilis tuus Vrbem auget: quã hoc biẽnio primum uidit: & ei parum magna uisa est, quæ etiam ipsum capere potuerit. hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te, simul ac uenerit. dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est: (hui, si scias quanto periculo tuo) aut fortasse literæ meæ te retardarunt: sed eas nondum legeras, cum has proximas scripsisti. scire igitur aueo, quo modo res se habeat. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Bruti amore, uestraq; ambulatione; etsi mihi nihil noui affers, sed idẽ, quod sæpe; tamen hoc audio libẽtius, quo sæpius; eoq; mihi iucundius est, ꝙ tu eo lætaris; certiusq; eo est, quòd à te dicitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

HAS alteras hodie literas. De Xenonis nomine, et de.

Epeiroticis X L, nihil potest fieri nec cõmodius, nec aptius, quã ut scribis. id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil sanè, nisi Hirciũ cũ Quinto acerrime pro me litigasse: omnibus eũ locis facere, maximeq; in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrẽ: nihil autem ab eo tam ἀξιοπίστως dici, q̃ alienissimos nos esse à Cæsare: fidem nobis habendã non esse, me uero etiã cauendũ. φοβερὸν ἦν, nisi uiderẽ scire Regẽ, me animi nihil habere. Ciceronẽ uero meũ uexari, sed id quidẽ arbitratu suo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dedisse Leptæ tabellario, q̃ tuas acceperim literas. eam tu igitur, si me amas, curabis, si modo mittetur, isto modo mittendam Domitio, & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facies me quotidie certiorẽ. uelim, si tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium de auctione proscribenda. equidem locutus sum cum Balbo. placebat (puto conscripta habere Offilium omnia: habet & Balbus) sed Balbo placebat, propinquũ diem, & Romæ: si Cæsar moraretur, posse in diem differri. sed is quidem adesse uidetur. totum igitur considera: placet enim Vestorio. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo, & opera exaraui nescio quid ad te, et ante lucẽ dedi. deinde cum somno repetito simul cũ sole experrectus essem, datur mihi epistola à sororis tuæ filio, quã ipsam tibi misi, cuius est principiũ non sine maxima cõtumelia, sed fortasse οὐκ ἐπέστησεν. est autem sic. EGO enim non probo, quidquid nõ belle in te di.i po-

test. posse uult in me multa dici non belle, sed ea se negat approbare. hoc quidquam pote esse impurius? iam cætera leges(nisi enim ad te)iudicabisq;. Bruti no-*stri quotidianis,assiduisq; laudibus,quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renunciauerunt,cōmotum istum aliquando scripsisti aliquid ad me; credo,& ad te:idq; ut sciā,facies. nam ad patrē de me quid scripserit, ne-scio: de matre quā pie? V O L V E R A M, inquit, ut quāplurimum tecum essem,conduci mihi domum; & id ad te scripseram:neglexisti,ita minus multū unà eri mus:nā ego istam domum uidere non possum: qua de causa,scis.* Hanc *autē causam pater odium matris esse dicebat. nunc me iuua mi* Attice *consilio*, πότερον δί-κας τεῖχος ὕψιον, *id est utrum aperte hominē asperner, ac respuā,* ἢ σκολιαῖς ἀπάταις: *ut .n.* Pindaro, *sic* δίχα-μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν.*omnino moribus meis illud ap-tius,sed hoc fortasse tēporibus.tu autem,'quod ipse tibi suaseris,idē mihi persuasum putato. equidē uereor ma xime, ne in* Tusculano *opprimar. in turba hæc essent faciliora.utrū igitur* Asturæ?*quid?* Cæsar *subito. iuua me,quæso,consilio:utar eo,quod tu decreueris.* Vale.

CICERO ATTICO S.

O'INCREDIBILEM *uanitatē: ad patrē,do-mo sibi carendum propter matrē,plenā pietatis.hic au-tem iam languescit,& ait tibi illum iure iratum: sed utar tuo consilio:* σκολιὰ *enim tibi uideo placere.* Ro-*mam,ut censes,ueniam,sed inuitus. ualde.n.in scriben do hæreo.*Brutū,*inquis,eadem.scilicet: sed nisi hoc es-set,res me ista non cogeret: nec enim inde uenit, unde*

mallem:neq; diu abſuit: neq; ullam literam ad me. ſed tamē ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi, de quibus ad te antea ſcripſi, uelim mittas, * & maxime φαύδρου περὶ θεῶν & ΓΓΛΛΔΟC. ita ne nūciat Brutus, illū ad bonos uiros εὐαγγέλια? ſed ubi eos? niſi forte ſe ſuſpendit. hic autē, ut fulcum eſt. ubi igitur φιλοτέχνημα illud tuū, quod uidi in Parthenone? Alam, & Brutū. ſed quid faciant? illud optime, ꝙ ne is quidem, qui omnium flagitiorum auctor, bene de noſtro. at ego uerebar, ne etiā Brutus eum diligeret: ita. n. ſignificarat ijs literis, quas ad meas. ſat uellē aliquid deguſtaſſe de fabulis. ſed coràm, ut ſcribis. etſi quid mihi auctor es, aduolo ne, an maneo? equidē & in libris hæreo, & illum hic excipere nolo: ad quē, ut audio, pater hodie ad Saxa Acrimonia. mirū, quā inimicus ibat, ut ego obiurgarē. ſed ego ipſe κέπφωμαι. itaq; poſthac. tu tamen uide, quid de aduentu meo cenſeas; & τὰ ὅλα cras ſi perſpici potuerint, mane ſtatim ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero Quinto epiſtolā ad ſororem miſi. cū ille quereretur filio cum matre bellum, et ſe ob eā cauſam domo ceſſurum filio diceret: dixi, illū commodas ad matrem literas, ad te nullas. ille alterum mirabatur: de te autem ſuam culpam, quòd ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illū iniuria. quod autem relanguiſſe ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore: tum enim mentio Canai. omnino, ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe. ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum

idem consiliũ esse debet: etsi in me grauiores iniuriæ, et certe notiores. si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. sed coràm: magna.n.res, & multæ cautionis. cras igitur, nisi quid à te cómotus. Vale.

CICERO ATTICO S.

VENIT ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. & ego, σὺ δὲ τι σύννους? rogas, inquit? ꝙ iter instet, & iter ad bellum, idq; tum periculosum, tum etiam turpe. quæ uis igitur, inquam? æs, inquit, alienum, & tamen ne uiaticũ quidẽ. hoc loco ego sumpsi quiddã de tua eloquẽtia: nam tacui. at ille, sed me maxime angit auunculus. quidnam, inquam? ꝙ mihi, inquit, iratus est. cur pateris, inquam? malo.n. ita dicere, quàm cur cómittis? non patiar, inquit: causam.n. tollam. & ego, rectissime quidẽ: sed, si graue non est, uelim scire, quid sit causæ. quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satisfaciebam matri, ita ne illi quidem. nunc nihil mihi tanti est. faciam, quod uolunt. feliciter uelim, inquam, teq; lau[do]. sed quando? nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã [r]em probo. at ego, inquã, censeo prius, quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. faciam, inquit, ut censes. hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diẽ meum scis esse III. Non. Ian. aderis igitur. scripseram iam: ecce tibi orat Sepidus, ut ueniam (opinor Augures nihil habere) ad templũ effandum Saturni ἀπαγόνδου. uidebimus te igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero utar prorogatióe diei: tuq; humanissime

fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tēpore acciperem literas, quo nō expectarem; tuq́; ut ab ludis scriberes. sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo post. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVAVES *tuas literas: etsi acerba pompa: ueruntamen scire omnia non acerbum est, uel de Cotta. populum uero præclarū, quòd propter malū uicinum ne Victoriæ quidem plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæsarem. annuerā; sed pompam uideret. Tu autem ausus es Varroni dare. expecto, quid iudicet. quando autem perleget. De Attica probo. est quiddam, etiam animum leuari tum spectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nunciauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum, se*[illegible] *μνημονικὸν ἁμάρτημα. sciebam, Curfidium pernecessariū Ligariorum: sed eum uideo ante esse mortuum. da igitur quæso negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

FVIT *apud me Lamia post discessum tuū, epistolamq́; ad me attulit missam sibi à Cæsare: quæ quanq̃ ante data erat, quàm ille Diocharinæ; tamē planè declarabat, illū ante ludos Romanos esse uenturum. in qua extrema scriptū erat, ut ad ludos omnia pararet, neue*

committeret,ut frustra ipse properasset . prorsus ex his literis nõ uidebatur esse dubium,quin ante eam diẽ uẽturus esset.idemq; Balbo, cum eã epistolam legisset,uideri Lamiæ dicebat. Dies feriarũ mihi additos uideo; sed quàm multos,fac,si me amas,sciam. de Babio poteris,et de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris,ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currentẽ tu quidem: sed cum Dolabella uiuendũ esse istis diebus uides. quòd nisi me Torquati causa teneret; satis erat dierũ,ut Puteolos excurrere possem,& ad tempus redire.Lamia quidẽ à Balbo,ut uidebatur,audiuerat,multos numos domi esse numeratos,quos oporteret quãprimũ diuidi:magnũ pondus argenti:auctionẽ,præter prædia,primo quoq; tempore fieri oportere. scribas ad me uelim,quid tibi placeat.equidẽ,si ex omnibus esset eligendum,nec diligentiorem,nec officiosiorem facile delegissem Vestorio : ad quẽ accuratissimas literas dedi : quod idẽ te fecisse arbitror. mihi quidẽ hoc satis uide[illegible] tu [illegible]d dicis?unum enim pungit,ne negligentiores esse uideamur.expectabo igitur tuas literas. Vale.

CICERO ATTICO S.

POLLEX quidem, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduũ præsto fuit,sed plane pollex, nõ index.cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni:(Lepta enim de sua ui in curatione laborans,me ad eũ perduxerat)In eo autem Lanuino , quod Lepido tradidit. ex eo hoc primũ.paulo ante acceperã eas literas, in quibus magnopere confirmat,ante ludos Romanos.legi epistolam.multa de meo Catone:quem sæpissime legendo,

se dicit copiosiorem factum; Bruti Catone lecto, se sibi uisum disertum. ex eo cognoui cretionem Cluuij, (ô Vestorium negligentem) liberam, testibus præsentibus sexaginta duobus. metuebam, ne ille arcessendus esset. nunc mittendũ est, ut meo iussu cernat. idẽ igitur Pollex. etiam de hortis Cluuianis egi cum Balbo. liberalius: se enim statim ad Cæsarem scripturũ. Cluuium autẽ à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L ↃↃↃ, & sepulcro, multisq; rebus, nihil à nobis. subaccusa quæso Vestoriũ. quid minus probandũ, quã Plotium unguentarium per suos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidem? De Cosinio doleo. dilexi hominem. Quinto delegabo, si quid æri meo alieno superabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendũ puto. De domo Arpini nihil scio. Vestoriũ, nil est, quod accuses: iã enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster uenit, & ab eo literas diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti. Vale.

CICERO ATTICO.

POSTEAQVAM abs te Agamemnõ, non inuenirem, (nam id quoq; fecissem, nisi Torquatus esset) sed ut scriberẽ, tetigit, omisi ea, quæ in manibus habebã, abieci, quod iusseras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias: turpe est.n. nobis illum, qualiscunq; est, hoc primo anno egere: post moderabimur diligentius. Idem Pollex remittẽdus est, ut ille cernat. Plane Puteolos nõ fuit eundum, cũ ob ea quæ ad te scripsi, tum quod Cæsar adest. Dolabella scribit, se ad me postridie Iduum. ô magistrum mole-

ſtum. Lepidus ad me heri ueſperi literas miſit Antio: nam ibi erat: habet.n. domum, quam nos uendidimus. rogat magnopere, ut ſim Calendis in ſenatu, me & ſibi & Cæſari uehementer gratum eſſe facturũ. puto equidem nihil eſſe: dixiſſet.n. tibi fortaſſe aliquid Oppius, quoniam Balbus eſt æger. ſed tamen malim uenire fruſtra, quàm deſiderari, ſi opus eſſet: moleſte ferrem poſtea. itaque hodie Antij, cras ante meridiẽ domi. tu uelim, niſi te impediniſti, apud nos pridie Cal. cum Pilia.

Te ſpero cum Pubilio confeciſſe. equidem Calendis in Tuſculanum recurram: me enim abſente omnia cũ illis tranſigi malo. Quinti fratris epiſtolam ad te miſi, non ſatis humane illam quidem reſpõdentẽ meis literis, ſed tamen quod tibi ſatis ſit, ut equidem exiſtimo. tu uidebis. Heri neſcio quid in ſtrepitu uideor exaudiſſe, cum diceres te in Tuſculanum uenturũ: quod utinã, iterum utinam, tuo tamen cõmodo. Lepta me rogat, ut, ſi quid ſibi opus ſit, accurram: mortuus.n. Babulius. Cæſar opinor ex uncia: etſi nihil adhuc: ſed Lepta ex triente. ueretur aute, ne nõ liceat tenere hæreditatem, ἀλόγως omnino, ſed ueretur tamẽ. is igitur ſi acciderit, accurrã: ſin minus, haud ante, q̃ neceſſe erit. Tu Pollicem, cũ poteris.

CICERO ATTICO S.

LAVDATIONEM Porciæ tibi miſi correctã: ac eo properaui, ut, ſi forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, ſi tibi erit cõmodũ magnopere cures uelim. et uelim M. Varronis, & Lollij mittas laudationem, Lollij utique: nã illam legi: uolo tamẽ reguſtare: quædã enim uix mihi credo legiſſe.

Atticæ

Atticæ primum ſalutem, quam quidem ruri eſſe arbitror. multam igitur ſalutem & Piliæ. De Tigellio, ſi quid noui. qui quidem, ut mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquiſſimam, me Phameæ defuiſſe, cum eius cauſam recepiſſem: quã quidem receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libenter: ſed Phameæ cauſa uolebam: erat enim, ſi meminiſti, in Conſulatus petitione per te mihi pollicitus, ſi quid opus eſſet: quod ego perinde tuebar, ac ſi uſus eſſem. is ad me uenit, dixitq; iudicem operã dare ſibi cõſtituiſſe eo die ipſo, quo de Seſtio noſtro lege Pompeia in conſilium iri neceſſe erat: ſcis enim dies illorum iudiciorum præſtitutos fuiſſe. reſpondi, non ignorare eum, quid ego deberẽ Seſtio, quẽ uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei nõ defuturum. ita tũ ille diſceſſit iratus. puto me tibi narraſſe. non laboraui ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autẽ narraui, cũ proxime Romæ fui, quid audiſſem, neq; nominaui Balbum minorem. habuit ſuũ negotium Gallus, ut ſcribit. ait illum, me animi cõſcientia, quod Phameam deſtituiſſem, de ſe ſuſpicari. quare tibi hactenus mando, de illo noſtro, ſi quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. eſt bellũ aliquem libẽter odiſſe, & quemadmodũ nõ omnibus ſeruire. etſi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi iſti ſeruiunt, ſi obſeruare ſeruire eſt.

CICERO ATTICO S.

ADMONITVS *quibuſdã tuis literis, ut ad Cæſarem uberiores literas mitterem, inſtituerã cũ mihi Balbus nuper in Lanuino dixiſſet, ſe, & Oppium ſcripſiſſe*

ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, et uehementer probasse: conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellam: sed eius exẽplũ misi ad Oppiũ, & Balbũ, scripsiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolabellã iuberent meas literas, si ipsi exẽplũ probassent. ita mihi rescripserunt, nihil unquã se legisse melius: epistolamq; meã iusserunt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, ut iuberẽ mãcipio dari seruo suo pro mea parte Heterejo cuidã fundum Brinnianũ, ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. eũ seruũ, si tibi uidebitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam scripsisse Vestoriũ. De aduentu Cæsaris idẽ, quod à te, mihi scriptũ est ab Oppio, & Balbo. Miror te nihil dũ cum Tigellio, uel ut hoc ipsum quantũ acceperit. prorsus aueo scire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitem de obuiã itione: quid censes, nisi Alsiũ? & quidem ad Murænam de hospitio scripserã: sed opinor cũ Matio profectũ. Salustius igitur urgebitur. Scripto iã superiore uersiculo, Eros mihi dixit, sibi Murænã liberalissime respõdisse. eo igitur utamur: nã Silius culcitras nõ habet: Dida aũt, opinor, hospitibus totã uillã concessit.

CICERO ATTICO S.

AD Cæsarẽ quã misi epistolẽ, eius exẽplã fugit me tũ tibi mittere. nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὁμοιόνq; scriberẽ: bene .n. existimo de illis libris, ut tibi corã. itaq; scripsi et ἀκολακεύτως, et tamẽ sic ut nihil eũ existimẽ lecturũ libẽtius. De Attica, nũc demum mihi est exploratũ. itaq; ei deintegro gratulare.

Tigelliũ totũ mihi,et quidẽ q̃primũ: nã pẽdeo animi. Narrabo tibi:Quintus crãs,sed ad me,an ad te, nescio. mihi scripsit,Romã VIII.Cal.sed misi,qui inuitaret.etsi hercle i.ĩ Romã ueniẽdũ est,ne ille ante aduolet. Vale.

CICERO ATTICO S.

HOSPITEM mihi tã grauẽ ἀμεταμέλητον:fuit n. periucũde.sed cũ secũdis Saturnalibus ad Philippũ uesperi uenisset,uilla ita cõpleta militibus est, ut uix triclinium,ubi cœnaturus ipse Cæsar esset,uacaret: quippe hominũ ∞∞∞.sanè sum cõmotus, quid futurũ esset postridie.ac mihi BarbaCassius subuenit:custodes dedit: castra in agro: uilla defensa est.ille tertijs Saturnalibus apud Philippũ ad horã VII.ne quenquã admisit. rationes opinor cũ Balbo.inde ambulauit in litore.post horã VIII.in balneũ.tũ audiuit de Mamurra nõ mutauit.unctus est,accubuit,ἐμετικὴν agebat:itaq; et edit, & bibit ἀδεῶς,et iucũde:opipare sanè,et apparate:nec id solũ,sed bene,cocto,cõdito,sermone bono,& si quæris,libẽter.præterea tribus triclinijs accepi οἱ περὶ αὐτὸν ualde cõpiose.libertis minus lautis,seruisq;nihil defuit: nã lautiores elegãter accepti.quid multa?homines uisi sumus:hospes tamẽ nõ is,cui diceres: amabo te,eodẽ ad me cũ reuertere.semel satis est σπουδαῖον οὐδὲν in sermõne,φιλόλογα multa.quid q̃ris? delectatus est,et libenter fuit.Puteolis se aiebat unũ diẽ fore, alterũ ad Baias.habes hospitiũ,siue ἐπισταθμείαν:odiosam mihi duxi, nõ molestã.ego paulisper hic,deinde in Tusculanũ.Dolabellæ uillã cũ præteriret,õnis armatorũ copia dextra sinistra ad equũ,nec usquam alibi.hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

D IVERTI ad illum, de quo tecũ mane. nihil perditius: explicari rẽ nõ posse: etenim, si ille tali ingenio exitũ nõ reperiebat, quis nunc reperiet? quid quæris? perijsse omnia aiebat. quod haud scio an ita sit. uerũ ille gaudens; affirmatq;, minus diebus XX tumultum Gallicum: in sermonem se post Idus Martij, præterquam Lepidi, uenisse nemini, ad summam, non posse istæc sic abire: ò prudentem Oppium, qui nihilo minus illũ desiderat, sed loquitur nihil, quod quenquam bonũ offendat. sed hæc hactenus: Tu quæso, quidquid noui (multa autem expecto) scribere ne pigrere, in his, de Sexto satis ne certũ, maxime [illegible] de Bruto nostro: de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæsarem solitum dicere: magni refert, hic quid uelit; sed quidquid uult, ualde uult: idq; eum animaduertisse, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit: ualde uehementer eum uisum, & libere dicere. atque etiam (ut enim quidq; succurrit, libet scribere) proxime, cum Sestij rogatu apud eũ fuissem, expectaremq; sedẽs quoad uocarer, dixisse eum, ego dubitem quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat, nec suo cõmodo me conuenire possit? atqui, si quisquam est facilis, hic est: tamẽ nõ dubito, quin me male oderit. Hæc, & eiusmodi multa.

ſed ad propoſitum.quidquid erit,nõ modo magnũ,ſed etiam paruũ,ſcribes.equidem nihil intermittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epiſtolas heri.ex priore theatrũ, Publiumq; cognoui,bona ſigna cõſentientis multitudinis. plauſus uero L.Caſſio datus,etiã facetus mihi quidem uiſus eſt. altera epiſtola de Madaro ſcripta. apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas: proceſſi enim,ſed minus diu:eius ſermone enim ſum retentus,quod autem ad te ſcripſeram,obſcure fortaſſe, id eiuſmodi eſt. aiebat Cæſarem ſecum,quo tempore Seſtij rogatu ueni ad eum,cum expectarem ſedens,dixiſſe.ego nunc tam ſim ſtultus,ut hũc ipſum,facilem hominem, putẽ mihi eſſe amicum,cum tã diu ſedens meum cõmodum expectet? habes igitur φαλάκρωμα, inimiciſſimum otij, id eſt Bruti. In Tuſculanũ hodie,Lanuuij cras,inde Aſturæ cogitabã. Piliæ paratum eſt hoſpitium: ſed uellẽ Atticam. uerũ tibi ignoſco.quarũ utriq; ſalutẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidẽ tuæ literæ: ꝙ utinam diutius: nam Matius poſſe negabat. ecce autem ſtructores noſtri ad frumentum profecti, cum inanes rediſſent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari: πανικὸν certe: ſcripſiſſes enim.Corrumbus Balbi nullus adhuc:& mihi notum nomẽ:bellus enim eſſe dicitur architectus. Ad obſignandũ tu adhibitus non ſine cauſa uideris: uolunt enim nos ita putare:neſcio,cur nõ animo quoq;

sentiant. sed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quàm quidquam mali cogitare. tu, si quid πραγματικὸν habes, scribe: sin minus, populi ἐπισημασίαν, & minorum dicta perscribito. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quid putas me Lanuuij? at ego te istic quotidie aliquid noui suspicor. tument negotia: nã cum Matius, quid censes cæteros? equidẽ doleo, quod nũquã in ulla ciuitate accidit, non unà cum libertate Remp. recuperatam. horribile est, quæ loquuntur, quæ minitẽtur. ac uereor Gallica etiam bella, ipse Sextus quò euadat. sed omnia licet concurrant, Idus Martiæ consolantur. nostri autẽ ἥρωες, quod per se ipsos confici potuit, gloriosissime, & magnificentissime confecerũt. reliquæ res opes, et copias desiderant: quas nullas habemus. hæc ego ad te, ut, si quid noui (nã quotidie aliqd expecto) confestim ad me: & si noui nihil, nostro more tamẽ ne patiamur intermitti literulas: equidẽ nõ cõmittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

SPERO tibi iã esse, ut uolumus, quoniã quidem ἠσιτήκεις q̃ leuiter cõmotus esses: sed tamẽ uelim scire, quid agas. Signa bella, quod Caluena moleste fert, se suspectum esse Bruto. illa signa non bona, si cum signis legiones ueniunt e Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hispania? non'ne idẽ postulaturas? quid eas, quas Annius transportauit? Caninium uolui, sed μνη-

μόνικον ἁμάρτημα,ab aleatore φυρμὸς πολύς. nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio facile opprimeretur,ſi recta ſaperet Antonius. meam ſtultam uerecundiam,qui legari noluerim ante res prolatas,ne deſerere uiderer hunc rerum tumorem: cui certe ſi poſſem mederi,deeſſe nõ deberẽ:ſed uides magiſtratus: ſi quidem illi magiſtratus: uides tamen tyranni ſatellites in imperijs: uides eiuſdem exercitus:uides in latere ueteranos: quæ ſunt δυςειπίςα omnia: eos autem,qui orbis terræ cuſtodijs non modo ſepti, uerum etiã magni eſſe debebant,tantummodo laudari,atq; amari,ſed parietibus contineri.atq; illi quoquo modo beati, ciuitas miſera. ſed uelim ſcire, quid aduentus Octauij, num qui concurſus ad eum,num quæ νεωτερισμοῦ ſuſpicio. non puto equidem:ſed tamen,quidquid eſt,ſcire cupio. hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnans primum igitur, melius eſſe: deinde, meliora te nunciant. odioſa illa enim fuerant,legiones uenire. nam de Octauio ſusq;,deq;. expecto,quid de Mario: quem quidem ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquiũ cũ heroibus noſtris pro re nata non incõmodũ: ſed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Martij.nam quoniã Fundis ſum cum Ligure noſtro, diſcrucior Seſtilij fundum à Verberone Curtilio poſſideri.quod cum dico, de toto genere dico: quid enim miſerius, quàm ea nos tueri,propter quæ illum oderamus? etiam ne Conſules,& Tribunos pl.in biẽnium,quos ille uoluit? nul-

lo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cœlo esse, tyranni facta defendi. sed uides Consules: uides reliquos magistratus, si isti magistratus: uides languorem bonorum. exultant lætitia in municipijs, dici enim nõ potest, quantopere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta: sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. hæc ad te scripsi apposita secunda mẽsa. plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quidq́; agatur.

CICERO ATTICO S.

POSTRIDIE *Iduũ Paulum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de Rep. alia quædam sanè pessima. à te scilicet nihil, nemo enim meorum. sed Brutum nostrũ audio uisum sub Lanuuio. ubi tandẽ est futurus? nam cum reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. ego è Formiano exiens XVII. Cal. ut inde altero die in Puteolanũ scripsi hæc. À Cicerone mihi literæ sanè πεπινωμέναι, & bene longæ. cætera autem uel fingi possunt: πίνος literarũ significat doctiorẽ. nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut uideas, ne quid ei desit. id cũ ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationẽ, & dignitatẽ, & quod idẽ intellexi tibi uideri omnino. si ergo est, uolo mense Quintili in Græciam. sunt omnia faciliora. sed cum sint ea tempora, ut certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operã, ut illum quam honestissime copiosissimeq́; tueamur. hæc, & cætera, quæ ad nos pertinebunt, ut soles,*

cogitabis, ad meq́; , aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam uenerit, scribes. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV ME iam rebare, cum scribebas, in agris esse nostris: at ego accepi XVII. Cal. in diuersoriolo Sinuessano tuas literas. De Mario probe. etsi doleo L. Crassi nepopotem. Optime, tam etiam Bruto nostro probari Antonium. nam quod Iuniā scribis moderate, & amice scriptas literas attulisse: mihi Paulus dedit ad se à fratre missas, quibus in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Reginæ fuga mihi non molesta: sed Clodia quid egerit, scribas ad me uelim. De Bizantijs curabis, ut cætera: & Pelopem ad te arcesse. ego, ut postulas, Baiana negotia, chorumq́; illum, de quo scire uis, cum perspexero, tum scribam, ne quid ignores. quid Galli, quid Hispani, quid Sextus agat, uehemẽter expecto. ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseolam tibi tum causam otij dedisse facile pat[illegible] bare enim mihi legenti tuas requiesse paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tuto uel solum tota Vrbe uagari posse: ueruntamen. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. multa cognoui ex tuis literis: quas quidẽ multi iuges accepi uno tempore à Vestorij liberto. ad ea autem, quæ requiris, breui respondebo. primum uehemẽter me Cluuiana delectát: sed quod quæris, quid

arcessérim Chrysippum : tabernæ mihi duæ corruerũt, reliquæ rimas agunt : itaque non solum inquilini, sed mures etiam migrauerunt. hanc cæteri calamitatem uocant, ego ne incommodum quidem. ò Socrates, ò Socratici uiri, nunquam uobis gratiam referam. Dij immortales, quàm mihi ista pro nihilo. sed tamen eà ratio ædificandi initur, consiliario quidem, & aucto-re Vestorio, ut hoc damnum quæstuosum sit. hic tur-ba magna est, eritq́;, ut audio, maior : duo quidem quasi designati Consules. ò Dij boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaq; quã seuere nos M. Curtius ac cusat, ut pudeat uiuere : neq; iniuria: nam mori mil lies præstitit, quã hæc pati, quæ mihi uidentur habitu-ra etiã uetustatem. & Balbus hic est, multumq́; mecũ : ad quẽ à Vetere literæ datæ pridie Cal. Ian. cum a se Cæcilius circunsideretur, & iam teneretur, uenisse cũ maximis copijs Pacorum Parthum : ita sibi esse eũ ere-ptum multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium. [illegible]detur bellum illud instare. sed Dolabella, & Nicias uiderint. idem Balbus meliora de Gallia XXI die literas habebat: Germanos, illasq́; nationes re audi-ta de Cæsare, legatos misisse ad Aureliũ, qui est proposi-tus ab Hircio, se, quod impatũ eẽt, esse facturos. q̃d quæ ris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

CICERO ATTICO S.

ITA'NE *uero? hoc meus, et tuus Brutus egit, ut La nuuij esset? ut Trebonius itineribus deuijs proficisceretur in prouinciã? ut omnia facta, scripta, dicta, promis-*

sa, cogitata Cæsaris plus ualerent, quã si ipse uiueret?
meministi ne clamare, illo ipso primo Capitolino die se-
natum in Capitolium à Prætoribus uocari? Dij immor-
tales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omni-
bus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus. Liberalia
tu accusas. quid fieri tum potuit? iam pridem periera-
mus. meministi ne te clamare, causam perijsse, si fune-
re elatus esset? at ille etiã in foro cõbustus, laudatusq;
miserabiliter: seruiq;, et egentes in tecta nostra cum fa-
cibus immissi. quæ deinde? ut audeant dicere, tu ne cõ-
tra Cæsaris nutũ? hæc, & alia ferre non possum. itaq;
γῆν πρὸ γῆς cogito. tua tamen ὑπηνέμιος nausea iam
ne plane abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti
ita uidebatur. redeo ad Thebassos, Scæuas, Frangones,
hos tu existimas confidere se illa habituros stantibus no-
bis? in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti
sunt. pacis isti scilicet amatores, & non latrocinij aucto-
res. at ego cum tibi de Curtilio scripsi, Sestilianoq; fun-
do, scripsi de Censorino, de Messala, de Plãco, de Posthu-
mio, de genere toto. melius fuit perijsse illo interfe-
cto, quod nunquã accidisset, quàm hæc uidere. Octa-
uius Neapolim uenit XIIII. Cal. ibi eum Balbus ma-
ne postridie: eodemq; die mecum in Cumano: illũ hæ-
reditatem aditurum. sed, ut scribis, ῥιξόθεμιν magnam
cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet,
eritq; curæ. Quod quæris, iam ne ad centena Cluuia-
num: aduentare uidetur: sed primo anno LXXX
detersimus. Quintus pater ad me grauia de filio, ma-
xime ꝙ matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti
fuerit inimicus. ardenteis in eum literas ad me misit.

ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me uelim, & hercule si quid aliud. uehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVS *tertius dedi ad te epistolam lõgiorem. nunc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Asturæ Brutus.* ἀκολασίαν *istorum scribis. an censebas aliter? equidem etiam maiore expecto. cum equidem concionem lego de tanto uiro, de clarissimo ciue, ferre non queo. etsi ista iam ad risum. sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum: ut nostri illi non heroes, sed Dij futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. uerum illis magna consolatio conscientia maximi, & clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto Rege liberi non sumus. sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ scribis, iucũda mihi sunt, uelim sint prospera. quod uero curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum, et cultum copiose, per mihi gratum est: idq; ut facias, te etiam rogo. De Buthrotijs, & tu recte cogitas, & ego non dimitto istam curam, suscipiam omnem etiã actionem, quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipsum diligẽtia uincis, res ad centena perducitur. ruina rem non fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorem. Hic mecum Balbus, Hircius, Pansa. modo uenit Octauius, & quidem in proximam uillam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane uadit. Vale.*

CICERO ATTICO S.

O` MI Attice, uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. quæ mihi istinc afferũtur? quæ hic uideo? ὢ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. scis, quàm diligam Siculos, & quàm illã clientelam honestam iudicẽ. multa illis Cæsar, neq; me inuito: etsi latinitas erat non ferenda: ueruntamẽ. ecce autem Antonius accepta grandi pecunia, fixit legẽ, à Dictatore comitijs latã, qua Siculi ciues Romani: cuius rei uiuo illo mẽtio nulla. quid? Deiotari nostri causa nõ similis? dignus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. sexcenta similia. uerum illuc refero. tam claram, tamq; testatam rem, tamq; iustam Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quo ista plura. Nobiscum hic perhonorifice, & amice Octauius: quem quidem sui Cæsarem salutabãt, Philippus non, itaq; ne nos quidem. quem nego posse bonũ ciuẽ: ita multi circunstant, qui quidem nostris mortẽ minitantur. negat hæc ferri posse. quid censes, cũ Romã puer uenerit, ubi nostri liberatores tuto esse nõ possunt? qui quidem semper erunt clari, conscientiã uero facti sui etiam beati: sed nos (nisi me fallit) iacebimus. Itaq; exire aueo, ubi nec Pelopidarũ inquit. haud amo. uel hos designatos, qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud aquas quidem acquiescere liceret. sed hoc meæ nimiæ facilitatis: nã id erat quõdã quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, nõ est item, quàm dudum. nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamẽ, non ut delecter meis literis, sed ut eliciã tuas. tu, si quid erit

de cæteris, de Bruto utiq; quicquid erit. hæc conscripsi X. Cal. accubans apud Vestorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum. Septimo deniq; die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant à te XIII. Cal. datæ: quibus quæris, atq; etiam me ipsum ne scire arbitraris, utrũ magis tumulis, prospectuq;, an ambulatione ἀλιτενεῖ delecter. est mehercule, ut dicis, utriusq; loci tãta amœnitas, ut dubitẽ, utrã ãteponẽda sit.

Ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσορόωντες
Δείδιμεν. ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quamuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduentu ad suas legiones, in quo spem maximam uideo: tamen, si est bellum ciuile futurũ, quod certe erit, si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse certo scio; quid nobis faciendum est, ignoro: neq; enim iam licebit, quod Cæsaris bello licuit, neq; huc, neq; illuc: quencunq; enim hæc pars perditorum lætum morte Cæsaris putabit (lætitiam autem apertissime tulimus omnes) hũc in hostiũ numero habebit. quæ res ad cædem maximam spectat. restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. res odiosa, & aliena nostris ætatibus, & incerto exitu belli: & nescio quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήια ἔργα,
Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

sed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quàm rõ pót. nos aũt id uideamus, quod in nobis ipsis esse debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & sapiẽter feramus, & accidisse hominibus meminerimus, nosq; cum

multum literæ, tum non minimũ Idus quoq; Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua solicitor, ita multa ueniunt in mentẽ in utranque partem. proficiscor, ut constituerã, legatus in Græciam: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, ꝙ Reip. defuerim tam graui tempore. sin autem mansero, equidẽ uideo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim Reip. iã illa consilia priuata sunt, ꝙ sentio ualde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum cõsilium cepi legari ab Cæsare. tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epistolam tuam: scribis enim esse rumores, me ad lacum quod habeo, uenditurum, minusculã uero uillam utique Quinto traditurũ, uel impenso precio, quo introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. ego uero de uẽditiõe nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: satis enim torquetur debitione dotis, in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. à ducenda autem uxore sic abhorret, ut quidquã libero lectulo neget esse iucũdius. sed hæc quoq; hactenus: redeo enim ad miseram, seu nullam potius Remp.

M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodii: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces: misi enim tibi exemplum: quàm dissolute, quàm turpiter, quamq; perniciose, ut non nunquã Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis: quæ enim Cæsar nũquã neq; fecisset, neq; passus esset,

ea nunc ex falsis eius commentarijs proferuntur. ego autem Antonio facillimum me præbui: etenim ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod uellet, fecisset nihilo minus me inuito. itaque mearum quoque literarum misi tibi exemplum. Vale.

Antonius Cos. S. D. Ciceroni.

OCCVPATIONIBVS *est factum meis, & subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerem. quã ob causam uereor, ne absentia mea leuior sit apud te: quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. A Cæsare petij, ut Sex. Clodium restitueret, impetraui. erat mihi in animo et tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos. patere, obsecro te, pro Rep. uideri gessisse simultatem cum patre eius: non contempseris hanc familiam: honestius enim, & libentius deponimus inimicitias Reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hanc opinionẽ iam nũc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, nõ esse tradendas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abesse certum habeo. tamen arbitror*

malle

malle te quietam senectutem, et honorificã potius agere, quàm solicitã. postremo, meo iure te hoc beneficiũ rogo: nihil. n. non tua causa feci. quòd si non impetro, per me Clodio daturus nõ sum: ut intelligas, quãti apud me auctoritas tua sit, atq; eo te placabiliorẽ præbeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD *mecum per literas agis, unam ob causam mallẽ coràm egisses: non. n. solum ex oratione, sed etiã ex uultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses: nam cum te semper amaui, primum tuo studio, post etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus respub. te mihi ita cõmendauit, ut cariorẽ habeam neminem. literæ uero tuæ tum amantissime, tũ honorificentissime scriptæ sic me affecerunt, ut non dare tibi beneficiũ uiderer, sed accipere à te ita petente, ut inimicum meũ, necessarium tuum me inuito seruare nolles, cũ id nullo negotio facere posses. ego uero tibi istuc mi Antoni remitto, atq; ita, ut me à te, cũ his uerbis scripseris, liberalissime, atq; hon[illegible] me tractatum existimem. idq́; cum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarẽ, tum do etiã humanitati, & naturæ meæ: nihil enim unquã non modo acerbum in me fuit, sed ne paulo quidẽ tristius, aut seuerius, quàm necessitas reipub. postulauit. accedit, ut ne in ipsum quidẽ Clodium meũ insigne odium fuerit unquam: semperq́; ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidijs nosmet ipsos esse spoliandos. nam de puero Clodio tuas parteis esse arbitror, ut eius animum tenerum, quẽad-*

modũ scribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias residere in familijs nostris arbitretur. cõtendi cũ P. Clodio, cum ego publicã causam, ille suã defenderet. nostras cõtentiones resp. dijudicauit. si uiueret, mihi cũ illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniã hoc à me sic petis, ut, quæ tua potestas est, ea neges, te me inuito usurum, puero quoq; hoc à me dabis, si tibi uidebitur: nõ quo aut ætas nostra ab illius ætate quidquã debeat periculi suspicari, aut dignitas mea ullã contentionẽ extimescat; sed ut nosmet ipsi inter nos cõiũctiores simus, q̃ adhuc fuimus, interpellantibus. n. his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, quàm domus. sed hæc hactẽus. illud extremũ. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, sẽper sine ulla dubitatione summo studio faciam. hoc uelim tibi penitus persuadeas.

CICERO ATTICO S.

ITERA *dum eadem ista mihi. coronatus* Quintus *noster* Parilibus? Parilibus *solus ne? etsi addis* La[illegible]*d demiror equidem: sed scire cupio, qui fuerint alij, quãquã satis scio, nisi improbũ neminẽ. explanabis igitur hoc diligẽtius. ego autem casu cũ dedissem ad te literas* VI. Cal. *satis multis uerbis, tribus ferè horis post accepi tuas, et magni quidem ponderis. itaque loca tua plena facetiarum, de hæresi* Vestoriana, & *de* Pherionum *more* Puteolano, *risisse me satis, nihil est necesse rescribere.* Πολιτικώτερα *illa uideamus. ita* Brutos, Cassiumq; *defendis, quasi eos ego reprehẽdã, quos satis laudare non possum. rerũ ego uitia collegi, non hominũ: sublato enim tyranno, tyrannida manere uideo: nam*

quæ ille facturus non fuit,ea fiūt,ut de Clodio:de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. sequetur Rufio Vestorianus,Victor nūquā scriptus,cæteri,quis nō? cui seruire ipsi nō potuimus,eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non uenire? fac id potuisse aliquo modo:num,etiam cum uenissemus,libere potuimus sententiam dicere? non ne omni ratione ueterani,qui armati aderant,cum præsidij nos nihil haberemus,defendendi fuerunt? illam sessionem Capitolinā mihi non placuisse, tu testis es. quid ergo? culpa ista Brutorum? minime illorum quidem, sed aliorum Brutorum,qui se cautos,ac sapienteis putant: quibus satis fuit lætari,non nullis etiā gratulari,nullis permanere. sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidioq; tueamur, & ,quemadmodum tu præcipis,contenti Idibus Martijs simus:quæ quidem nostris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederunt.recordare tua.non ne meministi clamare te,omnia periisse,si ille funere elatus esset? ap[illegible] id quidem:itaque ex eo quæ manarint,uides. Quæ scribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipse Gallias habeat,& utriusq; dies prorogetur: licebit ne decerni libere? si licuerit, libertatē esse recuperatam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri, quas nos quoque tum uidebamus.ne nos & liberati ab egregijs uiris,nec liberi sumus.ita laus illorum est, culpa nostra. & hortaris me,ut historias scribam: ut col-

ligam tanta eorum scelera, à quibus etiam nunc obsidemur? potero ne eos ipsos non laudare, qui te obsignatorem adhibuerunt? nec mehercule me raudusculum mouet: sed homines beneuolos, qualescũque sunt, graue est insequi cõtumelia. sed de omnibus meis cõsilijs, ut scribis, existimo exploratius nos ad Cal. Iun. statuere posse: ad quas adero, et omni ope, atque opera enitar, adiuuãte me scilicet auctoritate tua, et gratia, et summa æquitate causæ, ut de Buthrotijs S.C. quale scribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. tu autem quasi iam recuperata rep. uicinis tuis Massiliensibus sua red dis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA *breuis, quæ postea à te scripta est, sanè mihi fuit iucunda, de* Bruti *ad* Antonium, & *de eiusdẽ ad te literis. posse uidentur esse meliora, quã adhuc fuerint: sed nobis, ubi simus, & quò iam nos cõferamus, prouidẽdum est. ò mirificum* Dolabellã *meum: iã. n. dico meũ, antea (crede mihi) subdubitabã. magnã* ἀναθεώρησιν *res habet: de saxo, in crucem, columnã tollere, locum illum sternendum locare. quid quæris? heroica. sustulisse mihi uidetur simulationem desiderij, adhuc quæ serpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculosa nostris tyrãnoctonis esset. nũc prorsus assentior tuis literis, speroq; meliora. quanquam istos ferre non possum: qui dum se pacem uelle simulãt, acta nefaria defendunt. sed non possunt omnia simul. incipit*

res melius ire, quã putaram. nec uero discedam, nisi cũ tu id me honeste putabis facere posse. Bruto certe meo *nullo loco deero: idq́; etiam si mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter eius singularẽ, incredibilemq́; uirtutem.* Piliæ *nostræ uillam totã, quæq; in uilla sunt, trado, in* Pompeianum *ipse proficiscens Calendis Maij. quàm uelim* Bruto *persuadeas, ut Asturæ sit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. *conscendens ab hortis* Cluuianis *in phaselum epicopum has dedi literas, cum* Piliæ *nostræ uillã ad* Lucrinũ, *uillicosq; procuratores tradidissem. ipse autem eo die in* Pæti *nostri tyrotarichũ imminebam, per paucis diebus in* Pompeianũ, *post in hæc* Puteolana, *&* Cumana *regna renauigare. o' loca cæteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugiẽda.* Sed *ad rẽ ut ueniam, o'* Dolabellæ *nostri magnam ἀϱιστείαν. quanta est ἀναθεώρησις. equidem laudare eum, & hortari non desisto. recte tu omnib*[illegible]*lis significas, quid de re, quid de uiro sentias. mihi quidem uidetur* Brutus *noster iam uel coronã auream per forum ferre posse: quis enim audeat uiolare, proposita cruce, uel saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infirmorum? nunc mi* Attice *me fac ut expedias. cupio, cũ* Bruto *nostro affatim satisfecerim, excurrere in* Græciã. *magni interest* Ciceronis, *uel mea potius, uel mehercule utriusq;, me interuenire discenti. nam epistola* Leonidæ, *quam ad me misisti, quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi satis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur,* QVOMO-

DO NVNC EST. *non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis.* Herodi autem mandaram, *ut mihi κατὰ μῖτον scriberet: à quo adhuc nulla litera est. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognossem, iucundum putaret fore.* Quòd ad Xenonem *scripsisti, ualde mihi gratum est: nihil enim deesse* Ciceroni, *tum ad officium, tum ad existimationẽ meã pertinet.*

Flammã Flaminiũ *audio* Romæ *esse. ad eũ scripsi, me tibi mãdasse per literas, ut de* Montani *negotio cũ eo loquerere. & uelim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam, & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo dependatur.* De Attica *pergratũ mihi fecisti, quòd curasti, ante scirem recte esse, quàm non belle fuisse.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IN Pompeianum *ueni* V. Cal. Maij, *cum pridie, ut* [illegible]*d te scripsi,* Piliam *in* Cumano *collocauissem. ibi mihi cœnãti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Cal. *in quibus multa sapienter, sed tamen talia, (quemadmodum tute scribebas) ut omne cõsilium in fortuna positũ uideretur. itaq; his de rebus ex tempore, & corãm.* De Buthrotio *negotio utinam quidem* Antonium *cõueniam: multum profecto proficiam. sed non arbitrantur eum à* Capua *declinaturũ. quò quidẽ metuo ne magno* Reip. *malo uenerit. quod idem* L. Cæsari *uidebatur, quem pridie* Neapoli *affectũ grauiter uideram. quã ob rem ista nobis ad* Cal. Iun. *tractanda, & perficienda sunt. sed hactenus.* Quin=

tus filius ad patrē acerbiſſimas literas miſit: quæ ſunt ei redditæ, cum ueniſſemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercā non eſſe laturū. ſed hoc tolerabile fortaſſe, illud uero? ſe ab Cæſare habuiſſe omnia, nihil à patre, reliqua ſperare ab Antonio. ò perditū hominē. ſed μελήσει. Ad Brutū noſtrū, & Caſſium, et ad Dolabellā epiſtolas ſcripſi. earum exempla tibi miſi, nō ut deliberarē reddendæ ne eſſent, (plane enim iudico eſſe reddendas) ſed ꝙ non dubito, quin tu idem exiſtimaturus ſis. Ciceroni meo mi Attice ſuppeditabis quantum uidebitur, meq́; tibi hoc onus imponere patiere. quæ adhuc feciſti, mihi ſunt gratiſſima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. iſta uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam ſeparatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo exiſtimo cōtra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuiſſe, quàm mortuo: ille enim neſcio quo pacto ferebat me quidē mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæſari [illegible] *do acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco eſſe debere.* Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo S.

ETSI *contentus erā mi Dolabella tua gloria, ſatisq́; ex ea magnā lætitiam, uoluptatemq́; cupiebā: tamen nō poſſum nō cōfiteri cumulari me maximo gaudio, ꝙ uulgo hominū opinio ſociū me aſcribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis*

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs frequentes necessarij mei)quin omnes,cum te summis laudibus ad cœlū extulerūt,mihi continuo maximas gratias agant:negant enim se dubitare,quin tu meis præceptis,& consilijs obtemperans,præstantissimum te ciuē,& singularem Consulē præbeas. quibus ego quanquam uerissime possim respondere, te,quæ facias, tuo iudicio,& tua sponte facere,nec cuiusquā egere consilio:tamen neq; plane assentior,ne imminuā tuam laudem,si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque ualde nego:sum enim auidior,etiā quā satis est,gloriæ. & tamen nō alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni Regi Regum fuit honestum,habere aliquem in consilijs capiendis Nestorem;mihi uero gloriosum te iuuenem Consulem florere laudibus,quasi alumnū disciplinæ meæ.L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenissem, quāquā erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, quā me plane salutauit, [illegible]ro,inquit,gratulor tibi, cum tātū uales apud Dolabellā,quātū si ego apud sororis filium ualerem,iā salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem, post te Consulem, solum possum uere Consulem dicere.deinde multa de facto,ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque hæc una uox omnium est. à te autem peto,ut me hāc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudū uenire patiare.quanquam mi Dolabella(hæc enim iocatus sum)libētius omnes meas,si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis: nam cũ te semper tantũ dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquã in amore fuerit ardentius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Brutũ propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, singularẽ probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martijs tantũ accessit ad amorẽ, ut mirarer locũ fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatũ etiã uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, et gloriæ seruias? proponã tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorẽ, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, nõ tui similem esse. quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis nõ modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset & cum bonis omnibus, tũ infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed cõtingit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atq; consilij: legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tũ accessus à te ad causam facti, tũ recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium cõcessu daret. liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu.

neque solum ad tempus maximam utilitatẽ attulisti, sed etiam ad exẽplum. quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibiq; non modo tuendos, sed etiã ornandos illos uiros, à quibus initiũ libertatis profectũ est. sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero. tu quoniam Remp. nosq; conseruas, fac, ut diligentissi me te ipsum mi Dolabella custodias. Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS *me iã agitas, ꝙ rẽ gestã Dolabellæ nimis in cœlum uidear efferre. ego autem, quanquã sanè probo factum, tamẽ, ut tantopere laudarem, adductus sum tuis & unis, & alteris literis. sed totum se à te abalienauit Dolabella, ea de causa, qua me quoque sibi inimicissimum reddidit. ò hominem pudentẽ. Cal. Ian. debuit: adhuc nõ soluit, præsertim cum se maximo ære alieno Faberij manu liberarit, & opem ab eo petierit. licet. n. iocari, ne me ualde conturbatũ putes. atque ego ad eum* VIII. *Id. literas dederam bene mane. eodem autẽ die tuas literas uesperi acceperam in Pompeiano, sanè celeriter, tertio abs te die. sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad Dolabellã literas dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat. Albianũ te confecisse arbitror. De Petulciano nomine, ꝙ mihi suppeditatus es, gratissimũ est, et simile tuorũ omniũ. sed ego Erotẽ ad ista expediẽda factũ mihi uidebar reliquisse: cuius non sine magna culpa uacillarũt. sed cũ ipso uidero. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ. Seruius proficiscens ꝙ desperanter tecũ locutus est, minime miror, neque ei*

quidquã in desperatione concedo. Brutus noster singularis uir si in senatũ nõ est Cal. Iun. uẽturus, quid facturus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. ego ex his, quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ indico: itaque de Græcia quotidie magis et magis cogito: nec.n. Bruto meo exiliũ, ut scribis ipse, meditáti uideo quid prodesse possim. Leonidæ me literæ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano VI. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cũ essem Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune tibi Barnachum literas reddidisse. tu uero cũ Cassio, ut cætera. quàm cõmode autem, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eũ scripseram, exemplumq; mearum literarum ad te miseram. sed cũ Dolabellæ auaritia, sic enim tu ad me scripseras, mag[illegible] tione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. ille exilium meditari. nos autem alium portũ propiorem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi florente Bruto nostro, constitutaq; Rep. sed nũc quidem, ut scribis, non utrum uis: assentiris enim mihi, nostram ætatem præsertim, à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro; et loquitur seuere, si uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui-

dem uidetur, quòd factum Dolabellæ *uehementer improbat.* De *coronatis, cum sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris* Cæsaris *causa, posuisse luctus gratia: postremo se libenter uituperationem subire, ꝙ amaret etiam mortuum* Cæsarem. Ad Dolabellam, *quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter: ego etiam ad* Sicam. *tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere.* Seruij *orationẽ cognosco: in qua plus timoris uideo, quàm consilij. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior* Seruio. Publilius *tecum tricatus est: huc enim* Cerelia *missa ab istis est legata ad me: cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere.* Antonium *si uidero, accurate agam de* Buthroto. Venio *ad recentiores literas. quãquam de* Seruio *iam rescripsi me facere magnam* πρᾶξιν Dolabellæ. *mihi mehercule ita uidetur, nõ potuisse maior tali re, taliq; tẽpore. sed tamẽ qdquid ei tribuo. tribuo ex tuis literis, tibi uero assentior maiorẽ* πρᾶξιν *eius fore, si mini, quod debuit, dissoluerit.* Brutus *uelim sit* Asturæ. Quod *autem laudas me, quòd nihil ante de profectione constituam, quã, ista quò euasura sint, uidero: muto sententiã, neque quidquam tamen ante, quã te uidero.* Atticam *meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam uillam, cellamq; tradidi, eamq; cogitabam* V. Id. *uidere. tu* Atticæ *salutem dices. nos* Piliam *diligenter tuebimur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

È POMPEIANO *naui aduectus sum in* Luculli *no*

stri hospitium VI. Id. hora ferè tertia. egressus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dicebatur, Nonis Maij datas: à Lucullo postridie eadẽ ferè hora, qua ueni, VII. Id. Lanuuio datas. audi igitur ad omneis. Primum quae de re mea gesta & in solutione, & in Albiano negotio, grata. de tuo autẽ, cum in Põpeiano essem, Missenum uenit Antonius: inde ante discessit, quàm illũ uenisse audissem: à quo in Samnium. uide, quid speres. Romae igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellae praeclara. iã uel sibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullae nollem abortum: tam enim Cassij sunt iam, quàm Bruti serẽdi. De Regina uelim, atq; etiã de Caesare illo. persolui primae epistolae. uenio ad secundam. De Quintis, Buthroto, cum uenero, ut scribis. Quòd Ciceroni suppeditas, gratũ. Quòd errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto: sic se res habet: aut nulla erit, aut ab isto, istis'ue seruabitur. Quod me hortaris, ut scriptam concionem mittã: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earũ rerum, in quibus satis exercitati sumus. nemo unquã neque poeta, neque orator fuit, qui quẽquã meliorem, quàm se arbitraretur. hoc etiã malis cõtigit: quid tu Bruto putas & ingenioso, & erudito? de quo etiam experti sumus nuper in edicto. scripserã rogatu tuo. meũ mihi placebat, illi suũ. quin etiã cum ipsius precibus penè adductus, scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiã tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. quare sine quaeso sibi quenque scribere: suã cuique spõsam, mihi meã. suum cuique amorem, mihi meum. nõ

ſcite: hoc enim Attilius poeta duriſſimus. atque utinã liceat iſti concionari: cui ſi eſſe in Vrbe tuto licebit, ui cimus: ducem enim noui belli ciuilis aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur, qui facile uincantur. uenio ad tertiam. Gratas fuiſſe meas literas Bruto, & Caſſio, gaudeo. itaque ijs reſcripſi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, ſed uiuit, habitatq; cum Balbo: qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolabellam ualde placere tibi uideo: mihi quidem egregie. Cum Panſa uixi in Pompeiano. is planè mihi probabat ſe bene ſentire, & cupere pacem. Cauſam armorum quæri planè uideo. Edictum Bruti, & Caſſij probo. Quæris, ut ſuſcipiam cogitationem, quidnam iſtis agendum putem: conſilia temporum ſunt, quæ in horas commutari uides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profeciſſe permultum uidetur. prorſus ibat res. nunc autem uidemur habituri ducem: quod unum municipia, boniq; deſiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti noſtri uulticulus ab iſta oratione deterret? Quintus filius, ut ſcribis, eſt dextella. per eum igitur, quod uolemus, facile auferemus. Expecto, ſi, ut putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc ſcripſi: ſtatim enim Caſſij tabellarius. erat continuo Piliam ſalutaturus: deinde ad epulas Veſtorij, nauicula. Atticæ plurimam ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulo ante dediſſem ad te Caſsij tabellario literas, V. Id. uenit noſter tabellarius, & quidem portẽti ſimile, ſine tuis literis. ſed cito cõieci, Lanuuij te fuiſſe. Eros aũt feſtinauit, ut ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea (non dum enim meas acceperat) reſcripſit ad eas, quarum exẽplum tibi miſeram, ſanè luculente. ad me autem, cum Caſsij tabellarium dimiſiſſem, ſtatim Balbus. ô Dij boni, quàm facile perſpiceres timere otium. & noſti uirum, quàm tectus: ſed tamen Antonij conſilia narrabat, illũ circuire ueteranos, ut acta Cæſaris ſancirẽt, idq; ſe facturos eſſe iurarent; ut rata omnes haberent, eaq; Duumuiri omnibus mẽſibus inſpicerent. quæſtus eſt etiam de ſua inuidia: eaq; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil ſinceri. mihi autem non eſt dubium, quin res ſpectet ad caſtra: acta enim illa res eſt animo uirili, conſilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni hæredem relictum? quid autem abſurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiã hoc ipſo tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni poſſideri. legendus mihi ſæpius eſt Cato maior ad te miſſus: amariorem enim me ſenectus facit: ſtomachor omnia: ſed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc ſcripſi, ſeu dictaui appoſita ſecunda menſa, apud Veſtorium. poſtridie apud Hircium cogitabam: & quidẽ πεντέλοιπον, ſic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo eſt iſtorum, qui otium non ti-

meat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam uelim dicas.

Expecto Octauij concionem, & si quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. primũ igitur scire te uolui, me hinc Arpinum XVI. Cal. Iun. eò igitur mittes, si quid erit posthac: (quanquã ipse iã iamq; adero) cupio enim ante, quã Romã uenio, odorari diligentius, quid futurum sit: quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliantur. meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quẽ Brutus noster sauciauit: & si quæris, (perspexi enim plane) timent otiũ: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ se ferunt, uirum clarissimum interfectum, totã remp. illius interitu perturbatã: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiã illi malo fuisse: qua si usus non fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi aũt uenit in mẽtem, si Pompeius cũ exercitu firmo ueniat, quod est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me species, cogitatioq; perturbat: neque enim iã, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati sumus. deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tũ & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. itaq; me Idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea: magnum

enim

enim mendum cõtinet. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἰσθλοῖς τὸν δ' ἀποβουλῶται ψόγον. sed si tu melius quidpiam speras, ꝙ & plura audis, & interes consilijs, scribas ad me uelim, simulq́; cogites, quid agendum nobis sit super legatione uotiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in senatu Calendis: dicũtur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in senatu fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

FACTVM male de Alexione. incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec mehercule ex ea parte maxime, ꝙ pleriq; mecũ: ad quẽ igitur me dicũ te conferes? quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? amorem erga me, humanitatem, suauitatemq́; desidero. etiam illud, quid est, quod non pertimescẽdum sit, cum hominem temperantem, summum medicum tantus improuiso morbus oppresserit? sed ad hæc omnia una consolatio est, ꝙ ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit recusare debeamus. De Antonio, iam antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentũ: uenit enim Missenum, cũ ego essem in Pompeiano: inde ante profectus est, quàm ego eum uenisse cognoui. sed casu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei

legi,et egi primũ,quod attinet:nihil mihi concedebat, deinde ad summũ, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius Consulatus sui.cum Antonio autẽ sic agemus,ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perspexi, cum à me XVII.Cal.de Puteolano Neapolim Pansæ cõueniendi causa proficisceretur Hircius,omnem eius sensum:seduxi enim,& ad pacem sum cohortatus. non poterat scilicet negare se uelle pacẽ,sed non minus se nostrorũ arma timere, quàm Antonij,& tamen utrosq; non sine causa præsidiũ habere,se autem utraque arma metuere.quid quæris?οὐδὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi assentior. patri quidem gratissimæ,& bellæ tuæ literæ fuerũt.Cereliæ uero facile satisfeci.nec ualde laborare mihi uisa est:et si illa, ego certe non laborarem. istã uero, quã tibi molestam scribis esse,auditam à te esse omnino demiror.nã quòd eã collaudaui apud amicos,audiẽtibus tribus filijs eius, & filia:τοῦτο εὔλογον.quid est hoc?quid est autem, cur ego personatus ambulem? parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas:ad me quoque scripsit:& fortasse faciam:sed planè,quid uelit,nescio: quid enim illi afferre consilij possum,cum ipse egeam consilio? et cum ille suæ immortalitati melius,quàm nostro otio consuluerit? De Regina rumor extinguetur.De Flamma,obsecro te, si quid potes.Here dederam ad te literas exiens è Puteolano,diuerteramq; in Cumanum. ibi penè ualentem uideram

Piliam. quid etiam paulo clàm ijs eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. mansi igitur eo die in Sinuessano, atq; inde mane postridie Arpinũ proficiscens hanc epistolam exaraui. erat autẽ nihil noui, quod aut scriberem, aut ex te quærerem: nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in cõcione Capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitiose corrigerem ante, quàm ederet. est autem oratio scripta elegantissime sententijs, uerbis, ut nihil possit ultra. ego tamen, si illam causam habuissem, scripsissem ardẽtius. ὑπόθεσις, uides, quæ sit, personæ dicentis. itaq; eam corrigere non potui: quo enim in genere Brutus noster esse uult, et quod iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita cõsecutus est ea oratione, ut elegantius nihil esse possit. sed ego solus alius sum, siue hoc recte, siue non recte. tu tamen uelim orationẽ legas, nisi forte iam legisti, certioremq; ne facias, quid iudices ipse. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges posse & ἀττικώτατα grauissime dici. sed hæc coràm. nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

XV. Cal. è Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas: in quibus nimis multa de Buthroto: nõ. n. tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, q̃ mihi: sic enim decet, te mea curare, tua me. quãobrem id quid-

dem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum esse, cognoui tuis literis & aliis, sordide: sed id quale fuerit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo, probe. Quintus certe ea dictitat, quae scribis. Consilium meum à te probari, q; ea non scribam, quae tu à me postularis, facile patior: multoq; magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quae de legionibus scribis, ea uera sunt. sed non satis hoc mihi uideris tibi persuasisse, quid de Buthrotiis nostris per senatũ speres cõfici posse. quod puto (tantum. n. uideo) non uidemur esse uicturi. sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauii concione idem sentio, quod tu, ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Posthumus mihi procuratores non placẽt. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodũ sentis, non minus otium timent, q̃ nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: sed ne ipse quidem id fieri posse cõfidit, itaque alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te cõfirmat, sanè gaudeo: neq;. n. ullũ est perfugiũ aut melius, aut paratius. Flámma q bene loquitur, nõ moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua laboras, quae sit, ignoro. hos tamen πεντέλοιπον mouere ista uidentur, in primis erogatio pecuniae. De Alexione doleo; sed quoniam inciderat in tam grauẽ morbũ, bene actũ cũ illo arbitror. quos tamẽ secundos haeredes, scire uellem, & diem testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

XI. Cal. accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respondisti. una erat XV. Cal. altera XII. data. ad

ſuperiorem igitur. Prius accurres in Tuſculanum, ut ſcribis: quò me VI. Cal. uenturum arbitrabar. Quod ſcribis parendum uictoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora. nam illa, quæ recordaris Lentulo, & Marcello Coſs. acta in æde Apollinis; nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tempus, præſertim cum Marcellum ſcribas, aliosq; diſcedere. erit igitur nobis corám odorandum, et conſtituendum, tuto ne Romæ eſſe poſſimus. noui conuentus habitatores ſanè mouent: in magnis enim uerſamur anguſtijs. ſed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui, hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratum. De Mario ſcripſi iampridem ad Dolabellam accuratiſſime, modo literæ redditæ ſint. eius cauſa & cupio, & debeo. Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quæ deſiderabam. Hircius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, uolo peius eſſe. De Quinto filio, ut ſcribis, ἄλως. de patre coràm agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiuncula idem te, quod me, ſentire uideo: ſed parum intelligo, quid me uelis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cum ille ediderit. qui tandẽ conuenit? an ſicut in tyrãnum iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribẽtur à nobis? ſed alio modo, et tempore. De ſella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiã XIIII. ordines. Brutũ apud me fuiſſe gaudeo, modo et libenter fuerit, & ſat diu.

CICERO ATTICO S.

X. Cal. VIII. ferè à Q. Fuſio uenit tabellarius, neſcio quid ab eo literularum, ut me ſibi reſtituerẽ, ſanẽ

insulse, ut solet: nisi forte, quem non ames, omnia ui=
dentur insulse fieri. scripsi ita, ut te probaturum existi
mem. mihi duas à te epistolas reddidit, unam XI. alte=
ram X. Cal. ad recentiorem prius. & leuiorem lau=
* do: si uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antonij
consilia narras turbulenta: atque utinam potius per
populum agat, quàm per senatum: quod quidem ita
credo. sed mihi totum eius consilium ad bellum specta
re uidetur; si quidem D. Bruto prouincia eripitur.
quo modo ego de illius neruis existimo, non uidetur fie
ri posse sine bello. sed non cupio, quoniam cauetur Bu=
throtijs. rides? ast condoleo non mea potius assiduita=
te, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire,
quid nostris faciundum sit: iam pridem me illa ἀπορία
solicitat: itaque stulta iam Iduum Martiarum est con=
solatio: animis enim usi sumus uirilibus, consilijs, mi=
hi crede, puerilibus: excisa enim est arbor, non euul=
sa: itaque, quàm fruticetur, uides. redeamus igitur,
quoniam sæpe usurpas, ad Tusculanas disputationes.
Sauseium pete. celemus: ego nunquam indicabo.
Quod te à Bruto scribis, ut certior fieret, quo die in
Tusculanũ essem futurus: ut ad te ante scripsi, VI.
Cal. & quidem ibi te quamprimum peruidere uelim:
puto enim nobis Lanuuium eundum, & quidem non
sine multo sermone. sed μελήσει. Redeo ad superio=
rem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotijs: quæ
mihi sunt inclusa medullis: sit modo, tu scribis, locus
agendi. De oratione Bruti, prorsus contendis com=
mittere, tam multis uerbis agis. ego ne ut eam cau=
sam, quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo?

nulla παγεγχεάρηστις fieri potest contumeliosior. at, inquis, ἡρακλείδιον aliquod. non recuso id quidem, sed & componendum argumentum est, & scribēdis expectandum tempus maturius. licet enim de me, ut libet, existimes: uelim quidem quamoptime: si hæc ita manant, ut uidentur, (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant: ille.n. nunquam reuertisset, nos timor confirmare eius acta non coegisset c aut((ut in Saufeianam, reliquasq; Tusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium hortaris) ita gratiosi eramus apud illum, quem Dij mortuum perdāt, ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. rubeo, mihi crede: sed iam scripseram, delere nolui. De Menedemo, uellem uerum fuisset. De Regina, uelim uerum sit. cætera corām, & maxime quid nostris faciendum sit; quid etiam nobis, si Antonius militibus obsessurus est senatum. hanc epistolam si illius tabellario dedissem, ueritus sum, ne solueret: itaque misi dedita opera: erat enim rescribendum tuis. Quām uellem, Bruto studium tuum nauare potuisses. ego igitur ad eum literas. Ad Dolabellam Tironem misi cū mandatis, & literis. eum ad te uocabis, &, si quid habebis, quod placeat, scribes. ecce autem de transuerso L. Cæsar, ut ueniā ad se, rogat, in nemus; aut scribam, quò se uenire uelim: Bruto enim placere, se à me conueniri. ò rem odiosam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde Romam, nisi quid mutaro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim à Balbo. tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum. Vale.

CICERO ATTICO S.

A BRVTO tabellarius rediјt:attulit & ab eo, & Cassio.consilium meum magnopere exquirūt, Brutus quidē utrum de duobus. ò rem miserā. plane non habeo,quid scribā:itaque silentio puto me usurum,nisi quid aliud tibi uidetur.sin tibi quid uenit in mentē, scribe quæso.Cassius uero uehementer orat, ac petit,ut Hircium quamoptimum faciam. sanum putas? ὦ θαυμαστὸς ἀνθρωπος ἀκρατής. epistolam tibi misi.ut tu de prouincia Bruti,& Cassiј per S.C.ita scribit & Balbus,et Hircius quidem se acturum: etenim iam in Tusculano est:mihiq;,ut absim,uehementer auctor est.ille quidē,periculi causa; quod sibi etiam fuisse dicit:ego autem,etiam ut nullum periculum sit; tantum abest,ut Antoniј suspicionem fugere non curē,ne uidear eius secundis rebus non delectari,ut mihi causa sit,cur Romam uenire nolim,ne illū uideam. Varro aūt noster ad me epistolā misit, sibi à nescio quo missam, (nomen enim delerat) in qua scriptū erat, ueteranos eos,qui reiјciantur, (nā partem esse dimissam) improbissime loqui; ut magno periculo Romæ sint futuri,qui ab eorū partibus dissentire uideantur. quis porrò noster itus,reditus, uultus, incessus inter istos? quòd si, ut scribis, L.Antonius in Decimum,reliqui in nostros:ego quid faciam?aut quo me pacto geram? mihi uero deliberatum est,ut nunc quidem est,abesse ex ea urbe, in qua non modo florui cum summa, uerum etiam seruiui cum aliqua dignitate:nec tam statui ex Italia exire,de quo tecum deliberabo,quàm istuc non uenire.

CICERO ATTICO S.

CVM ad me Brutus noster scripsisset, & Cassius, ut Hircium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neq; confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem, (Antonio est enim fortasse iratior, causæ uero amicissimus) tamen ad eum scripsi, eiq; dignitatem Bruti, & Casij commendaui. ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui, si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiã nunc uereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

Hircius Ciceroni suo S.

RVRE an redierim, quæris: an ego, cum omnes cãleant ignauiter aliquid faciã. etiam ex Vrbe sum profectus: utilius.n. statui abesse. has tibi literas exiens in Tusculanũ scripsi. noli autem me tam strenuũ putare, ut ad Nonas recurrã: nihil.n. iam uideo opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus, & Cassius utinã quàm facile à te de me impetrare possunt, ita per te exorẽtur, ne quod callidius ineant consiliũ: cedenteis enim hæc ais scripsisse: quò? aut quare? retine, obsecro te, Cicero illos: noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantũ, si quid timẽt, caueãt, nihil præterea moliantur. non mediusfidius acerrimis consilijs plus, quàm etiam inertissimis, dum modo diligentibus, consequentur: hæc.n. quæ fluunt, per se diuturna non sunt, in contentione præsenteis ad nocendũ habent uireis. quid speres de illis, in Tusculanum ad

me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam:cui reſcripſi,nil illos callidius cogitare,idq́; confirmaui. hoc, qualecunq; eſſet,te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliam rediiſſe, confirmare non diſceſſuros. nunc expecto à te literas.

CICERO ATTICO S.

GRATVM,quòd mihi epiſtolas:quæ quidem me delectarũt,in primis Sexti noſtri. dices,quia te laudat. puto mehercule id quoq; eſſe cauſæ: ſed tamẽ etiã ante,ꝙ ad eũ locũ ueni, ualde mihi placebat cũ sẽſus eius de Rep.tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificator cũ librariolo ſuo uidetur obiiſſe legationẽ, & omneis captiunculas pertimeſcere. debuerat autem non ex iure manu conſertũ, ſed quæ ſequũtur.tu quoque ſcribes.

CICERO ATTICO S.

POST tuũ diſceſſum binas à Balbo; nihil noui: itéq; ab Hircio,qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis.expectat animus,quidnã agant de Cal. Martijs.miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis,ut quid accidiſſet,dares literas. atque etiã ſcripſi ad Antonium de legatione, ne,ſi ad Dolabellam ſolum ſcripſiſſem,iracũdus homo commoueretur.quòd autem aditus ad eum difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraque. de te quæſo etiam atque etiam uide. uelim poſſis coràm: ſi minus, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſſium ſibi ſcri=

psisse, homines comparari, qui armati in Tusculanum mitterentur. id quidem mihi non uidebatur, sed cauẽdum tamen (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid crastinus dies ad cogitandum nobis dare. Vale.

CICERO ATTICO S.

III. Non. uesperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis senatũ, ut Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum emẽdum, & ad Vrbem mittendum curarẽt. ó rem miseram, primum ullam ab istis, dein, si aliquã, hanc legatariam prouinciam: atque haud scio, an melius sit, quàm ad Eurotam sedere. sed hæc casus gubernabit. ait autem, eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Persice porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium existimaris. rides, inquies, in talibus rebus? quid faciam? plorando fessus sum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epistolæ tuæ prior pagina. quid autem iste in domo tua casus armorum? sed hunc quidem nimbum cito transijsse lætor. tu quid egeris tua cum tristi, tum etiam difficili ad consiliandum legatione, uehementer expecto: est enim inexplicabilis: ita circunsidemur copijs omnibus. me quidem Bruti literæ, quas ostendis à te lectas, ita perturbarunt, ut, quanquam ante egebam consilio, tamen animi dolore sim tardior. sed plura, cum ista cognoro. hoc autem tempore, quod scriberẽ, nihil erat, eóq; minus, quòd dubitabam, tu has ipsas literas esses ne accepturus: erat enim incertũ, uisurus ne te esset tabellarius. ego tuas literas uehemẽter expecto.

CICERO ATTICO S.

O Bruti amanter scriptas. ò iniquum tuũ tempus, qui ad eum ire non possis. ego autem quid scribam? ut beneficio istorum utantur? quid turpius? ut molian tur aliquid? nec audent, nec iam possunt. age, quie= scant auctoribus nobis? quis incolumitatem præstat? si uero aliquid de Decimo gratius: quæ nostris uita, etiam si nemo molestus sit? ludos uero non facere quid fœdius? frumentũ imponere, quæ est alia Dionis lega= tio? aut quod munus in Rep. sordidius? prorsus qui= dem consilia tali in re ne ijs quidẽ tuta sunt, qui dant: sed possim id negligere proficiens: frustra uero quid ingrediar? matris consilio cum utatur, uel etiam pre= cibus, quid me interponam? sed tamen cogitabo, quo genere utar literarum: nam silere non possum. statim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTIVM ueni ante VI. Cal. Bruto iucundus noster aduentus. deinde, multis audientibus, Seruilia, Tertulla, Porcia, quærere, quid placeret. aderat etiã Fa= uonius. ego, quod erã meditatus in uia, suadere, ut ute= retur Asiatica curatione frumẽti; nihil esse iã reliqui, quod ageremus, nisi ut saluos esse; in eo etiã ipsi Reip. esse præsidium. quã orationẽ cum ingressus essem, Cas= sius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco forti= bus sanè oculis Cassius, Martẽ (spirare diceres) se in Si ciliam non iturum. ego ne ut beneficiũ accepisse in cõ tumelia? quid ergo agis, inquã? at ille, in Achaiã se itu=

rum. quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi uidetur. mihi uero minime: tuto enim non eris. quid, si possem esse? placeret'ne? atque ut omnino neque nũc, neque ex Prætura in prouinciã ires: sed auctor nõ sum, ut te Vrbi cõmittas. dicebã ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non esset tuto futurus. multo inde sermone querebantur, atq; id quidem Cassius maxime, amissas occasione; Decimumq; grauiter accusabat. ea negabam oportere, præterita: assentiebar tamẽ. cumq́; ingressus essem dicere, quid oportuisset; nec uero quidquam noui, sed ea, quæ quotidie omnes; nec tamẽ illum locum attingere, quenquam præterea oportuisse tangi, sed senatum uocari, populum ardentem studio uehementius incitari, totam suscipere Remp. exclamat tua familiaris: Hoc uero neminem unquam audiui. ego repressi. sed & Cassius mihi uidebatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumẽti curatio de S.C. tolleretur) & noster cito deiectus est de illo inani sermone: uelle enim se dixerat. constituit igitur, ut ludi absente se fierent suo nomine. proficisci autẽ mihi in Asiam uidebatur ab Antio uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter cõscientiam delectauit: non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quàm à me conuentus esset, discederet. hoc dempto munere amoris, atque officij, sequebatur, ut mecũ ipse: ἢ δεῦρ᾽ ὁδὸς σοὶ τί δύναται νῦν Θεοπρόπε? prorsus dissolutum offendi nauigium, uel potius dissipatũ. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. itaque etsi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus, euolare hinc, idq́; quamprimũ, ubi nec Pelopidarũ facta, neq;

famam audiam. sed heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legauit ad. IIII. Non. Ap. id mihi heri uesperi nunciatum est. uotiua ne tibi quidē placebat: etenim erat absurdum, quæ, si stetisset resp. uouissem, ea me euersa illa, uota dissoluere. & habent, opinor, libere legationes definitum tempus lege Iulia, nec faciaddi potest: idq́; adeo genus legationis, ut, cū uelis, introire, exire liceat. quod nunc mihi additum est. bella est autem huius iuris quinquennij licentia. quanquā quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotiū uidetur. sed βλάσφημα mittamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

BENE *mehercule de* Buthroto. *at ego* Tironem *ad* Dolabellā *cum literis, quia iusseras, miserā. quid nocet? De nostris aūt Antiatibus satis uidebar planè scripsisse, ut nō dubitares, essent quin otiosi futuri, usuriq́; beneficio* Antonij *contumelioso.* Cassius *frumentariā rem aspernabatur. eam* Seruilia *sublaturam ex* S. C. *se esse dicebat. noster uero, καὶ μάλα σεμνός, in* Asiam; *postea quàm mihi est assensus, tuto se Romæ esse nō posse: ludos enim absens facere malebat: statim autem se iturum, simul ac ludorum apparatum ijs, qui curaturi essent, tradidisset. nauigia colligebat. erat animus in cursu. interea in eisdem locis erant futuri:* Brutus *quidem se aiebat* Asturæ. L. *quidē* Antonius *liberaliter literis sine cura me esse iubet. habeo unum beneficiū, alterū forte, si in* Tusculanū *uenerit. ò negotia non ferēda, quæ ferūtur te mē. τὰν δ' αἰτίαν τῶν βροντῶν τίς ἔχει? Octauiano, ut perspexi, satis ingenij, satis animi:*

uidebaturq; erga nostros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. sed quid ætati credēdū sit, quid nomini, quid hæreditati, quid κατηχήσει, magni consilij est: uitricus quidē nihil censebat: quem Asturæ uidimus. sed tamen alendus est, & , ut nihil aliud, ab Antonio seiungendus. Marcellus præclare, si præcipit nostro, nostri: cui quidem ille deditus mihi uidebatur. Pansæ autē, et Hircio non nimis credebat. bona indoles, ἐὰν διαμένῃ.

CICERO ATTICO S.

VIII. Cal. duas à te accepi epistolas. respōdebo igitur priori prius. Assentior tibi, ut nec duces simus, nec agmē cogamus, faueamus tamē. Orationē tibi misi. eius custodiēdæ, et proferēdæ arbitriū tuū. sed quādo illum diē, cū tu edēdā putes? Inducias, quas scribis, nō intelligo fieri posse. melior est ἀναντιφωνησία: qua me usurū arbitror. Quod scribis legiōes duas Brūdusiū uenisse: uos omnia prius: scribes igitur, quidquid audieris. Varronis διάλογον expecto. Iā probo ἡρακλείδιον, presertim cū tu tātopere delectere. sed quale uelis, uelim scire. Quod ad te antea, atq; adeo prius scripsi (sic. n. mauis ad scribendū tibi uere dicere) fecisti me acriorē. ad tuū iudiciū, qđ * mihi erat notū, addisti Peducei auctoritatē, magnā quidē apud me, & in primis grauē. enitar igitur, ne desideres aut industriā meā, aut diligentiā. Vectenū, ut scribis, & Faberiū foueo. Clodium nihil arbitror maliciose: quāquā, si quid egerit de libertate retinenda, qua certe nihil est dulcius, tibi assentior. ita ne? Gallo ani- * mo hominē nequā? quid. n. dicā aliud? cautum Marcellū, me sic, sed nō tamē cautissimū. Lōgiori epistolæ, su-

perioriq; respondi. nunc breuiori, propioriq; quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses ualde bonæ. modo Balbilium incolumen uideam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano item, quòd me ualde obseruat Visellia. sed hæ quidem humana.

De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia, uenisse M. Scaptium, eumq; non qua pompa, ad se tamē clàm uēturum, sciturumq; me omnia: quæ ego statim. interea narrat eadem, Bassi seruum uenisse, qui nunciaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. quid quæris? uidetur Resp. ius suum recuperata. sed ne quid ante. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella uir optimus, etsi, cum scribebam secunda mensa apposita, uenisse eum ad Baias audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas, cum è balineo exijssem, accepi, se se de attributione omnia summa fecisse. Vectenum accusat. tricatur scilicet, ut homo talis: sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse, optimum quidē illum uirum, nostriq; amantissimum: quæro autem, quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod non quiuis nostrum? sed, si quid præter spem erit, facies, ut sciam. sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen, neque ista res commouebit. Nos hic φιλοσοφοῦμενα (quid enim aliud?) & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnifice explicamus, προσφωνοῦμενάq; Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. ego autem in Pompeianum properabā, non quo hoc loco quidquā pulchrius,

sed

sed interpellatores illic minus molesti. sed perscribe quæso, quæ causa sit Myrtilo. pœnas quidē illum pependisse audiui. & satis ne putet, unde corruptus. hæc cum scriberem, tantum quod existimabam ad te orationem esse perlatā. hui, quàm timeo, quid existimes. etsi quid ad me? quæ non sit foras proditura, nisi rep. recuperata. de quo quid sperem, non audeo scribere. Vale.

CICERO ATTICO S.

V I. Cal. accepi à Dolabella literas, quarū exēplum tibi misi: in quibus erat, omnia se fecisse, quæ tu uelles. statim ei rescripsi, & multis uerbis gratias egi: sed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerē; hoc causæ sumpsi, quòd ex te ipso coràm antea nihil potuissem cognoscere. sed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

ANTEA cū per literas Attici nostri de tua summa liberalitate, sūmoq; erga se beneficio certior factus essem; cumq; tu ipse etiā ad me scripsisses, te fecisse ea, quæ nos uoluissemus: egi tibi gratias per literas ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuisse. postea uero q̄ ipse Atticus ad me uenit in Tusculanum huius unius rei causa, tibi ut apud me gratias ageret, eximiam quandā, & admirabilem in causa Buthrotia uoluntatem, & singularem erga se amorem perspexisset: teneri nō potui, quin tibi apertius illud idē his literis declararē: ex ōnibus. n. mi Dolabella studijs in me, et officijs, quæ summa sunt, hoc scito mihi & amplissimū uideri, et gratissimū eē, q̄ perfeceris, ut Atticus intelli-

geret quantum ego te, quantum tu me amares. quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & ciuitatem, quanquam à te constituta est (beneficia autem nostra tueri solemus) tamē uelim receptam in fidem tuam. à meq; etiam tibi commendatam, auctoritate, et auxilio tuo tectam uelis esse. satis erit in perpetuum Buthrotijs præsidij, magnaq; cura, & sollicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis, ut eos semper à te defensos uelis. quod ut facias, te uehementer etiam, atque etiam rogo.

His literis scriptis, me ad σωντάξεις dedi: quæ quidē, ue reor, ne miniata cærula tua pluribus locis notādæ sint: ita sum μετέωρ☉, et magnis cogitationibus impeditus.

CICERO ATTICO S.

L. ANTONIO male sit, si quidem Buthrotijs molestus est. Ego testimoniū composui: quod, cū uales, obsignabo. tu numos Arpinatū, si L. Fadius Aedilis petet, uel omneis reddito, ego ad te alia epistola scripsi de HSCX quæ Statio curarētur. si ergo petet Fadius, ei uolo reddi: præter Fadiū, nemini. apud me itē puto deposituū. id scripsi ad Erotē, ut redderet. Reginā odi. me iure facere scit. sponsor promissorum eius Ammonius: quæ quidē erant φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione diceret auderē. Sarā autē præterquam ꝙ nefariū hominē cognoui, præterea in me cōtumacē. semel eū omnino domi meæ uidi. cū φιλοφρόνως ex eo quærerē, quid opus esset: Atticū se dixit quærere. superbiā autē ipsius Reginæ, cū esset trans Tyberim in hortis, cōmemorare sine magno dolore nō possum. nihil igitur cū istis, nec

tam animũ me, q̃ stomachũ non habere arbitrantur.

Profectionem meam, ut uideo, Erotis dispensatio impedit: nam cum ex reliquis, quæ Nonis Apr. fecit, abũdare debeam; cogor mutuari; quodq́; ex istis fructuosis rebus receptũ est, id ego ad illud fanũ sepositũ putabã. sed hæc Tiboni mãdaui, quẽ ob eã cãm Romã misi. te nolui impeditũ impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis cõmouet: ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quẽ nimirũ potissimũ debuit: scripsit hoc autem ad Tironem, sibi post Cal. Apr. (sic.n. annuum tempus confici) nihil datũ esse, tibi pro tua natura semper placuisse, teq́; existimasse id etiam ad dignitatem meã pertinere, cum non modo liberaliter à nobis, sed etiã ornate, cumulateq́; tractari. quare uelim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permutetur Athenas, quod sit in annuum sumptũ. & scilicet Eros numerabit: eius rei causa Tironẽ misi. curabis igitur, et ad me, si quid tibi de eo uidebitur, scribes.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: et meherculе literæ πεπινωμένως scriptæ, q̃d ipsum προκοπὴν aliquã significaret. itemq́; cæteri præclara scribunt. Leonides tamen retinet suum illud ADHVC. summis uero laudibus Herodes. quid quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq́; libenter præbeo credulũ. tu uelim, si quid tibi est à tuis scriptũ, quod pertineat ad me, certiorẽ me facias. Narro tibi: hæc loca uenusta sunt, abdita certe, et, si quid scribere uelis, ab arbitris libera: sed nescio quo modo οἶκος φίλος: itaq; me referũt pe-

des in Tusculanum: & tamen hæc ῥωπογραφία ripulæ uidetur habitura celerem satietatem. equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra uera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. tu, quæso, fac sciam, ubi Brutum nostrum, & quo die uidere possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS *accepi postridie* Idus, *alterum eo die datã, alteram* Idibus. *prius igitur superiori*. De Bruto, *cum scies*. De Consulum *ficto timore cognoueram*: Sica. *n*. φιλοστόργως *ille quidem, sed tumultuosius ad me etiã illam suspicionem pertulit. quid tu autem*, τὰ μὲν διδόμενα? *nullũ. n. uerbum à* Siregio. *non placet*. De Plestorio *uicino tuo, permoleste tuli, quenquã prius audisse, quàm me*. De Siro *prudenter*. L. Antoniũ *per* Marcum *fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis auctoritate, uel ui: sed non dum acceperas literas: nec cuiquã, nisi* L. Fadio Aedili: *aliter enim nec caute, nec iure fieri potest*. Quod *scribis tibi deesse* HS C, *quæ* Ciceroni *curata sint: uelim ab* Erote *quæras, ubi merces insularũ*. Arabioni *de* Sicio *nihil irascor. ego de itinere, nisi explicato* A, *nihil cogito. quod idem tibi uideri puto. habes ad superiorem: nunc audi ad alteram*. Tu *uero facis, ut omnia, ꝙ* Seruiliæ *non dees, id est* Bruto. De Regina *gaudeo te non laborare, certe etiã tibi probari*. Erotis *rationes &* ex Tirone *cognoui, et uocaui ipsum*. Gratissimum, *ꝙ polliceris* Ciceroni *nihil defuturum. de quo mirabilia* Messalla, *qui* Lanuuio *rediens ab illis uenit ad me. et mehercule ipsius literæ sic et* φιλοστόργως, & πινῶς *scriptæ, ut eas uel in acroasi audeam legere*:

quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Se-stium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. tu uero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim. Vale.

CICERO BRVTO S.

XVII. *Cal. etsi satis uidebar scripsisse ad te, quid mihi opus sit; & quid te facere uellem, si tibi cōmodum esset: tamen cum profectus essem, et in lacu nauigarē, Tironem statui ad te esse mittendū, ut ijs negotijs, quæ agerentur, interesset. atq; etiam scripsi ad Dolabellam, me, si ei uideretur, uelle proficisci: petijq; ab eo de mulis uecturæ itineris. ut in eis, cū intelligo te distentissimū esse quà de Buthrotijs, quà de Bruto, cuius etiā ludorum suorum curam, etiam administrationē suspicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiusmodi re, tribues nobis paulū operæ: nec. n. multū opus est. mihi res ad cædē, & eam quidem propinquā spectare uidetur. uides homines. uides arma. prorsus non mihi uideor esse tutus. si tu aliter sentis, uelim ad me scribas: domi. n. manere, si recte possum, multo malo. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM *est, quod audendū amplius de Buthrotijs? stetisse. n. te frustra scribis. quid autem se refert Brutus? doleo mehercule te tā esse detentū. quod decem hominibus referendum est acceptū, est illud quidem ἐγχῶδες, sed ἄνικτον, mihiq; gratissimum. De armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur: &, ut ais, coràm. Theophanes quid uelit, nescio: scripserat enim*

ad me. cui rescripsi, ut potui. mihi autem scribit, uenire ad me se uelle, ut & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerēt. tuas literas expecto. uide quæso, ne quid temere fiat. Statius scripsit ad me, locutum secum esse Q. Ciceronem ualde asseueranter, se hæc ferre nō posse, certum sibi esse ad Brutum, & Cassium transire. hoc enimuero nunc discere aueo. hoc, ego, quid sit, interpretari non possum. potest aliquid iratus Antonio: potest gloriam nouam quærere: potest totum esse σχεδίασμα: & nimirū ita est. sed tamen & ego uereor, et pater conturbatus est: scit enim, quæ ille de hoc. mecū quidem ἄφατα. nolim. plane, quid uelit, nescio. A Dolabella mandata habebo, quæ mihi uidebūtur, id est nihil. Dic mihi, C. Antonius uoluit ne fieri Septemuir? fuit certe dignus. De Menedemo est, ut scribis. facies omnia mihi nota. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGI gratias Vecteno: nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mandata sint quælibet, modo aliqd, uel quod Niciæ nunciem: quis enim hæc, ut scribis ante? ne nunc dubitare quēquā prudentē, quin meus discessus desperationis sit, nō legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de Rep. loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrānum in concione clarissimū uirū appellari, subdiffidere cœpi: postea uero quàm tecū Lanuuij uidi nostros tantū spei habere ad uiuendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. itaq; mi Attice fortiter hoc uelim accipias, ut ego scribo. genus illud interitus, quo casurus es, fœdū du-

ces, & quasi denunciatū nobis ab Antonio. ex hac nassa exire constitui, nō ad fugam, sed ad spem mortis me lioris. hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Cartheiæ receptum scribis. iam igitur contra hunc exercitum. utra ergo castra? media enim tollit Antonius. illa infirma, hæc nefaria. properemus igitur. sed iuua me consilio, Brundusio ne, an Puteolis. Brutus quidem subito: sed sapienter. πάσχω τι: quando enim illum? sed humana ferenda. tu ipse eum uidere non potes. Dij illi mortuo, qui unquam Buthrotum. sed acta missa. uideamus, quæ agēda sint. rationes Erotis, & si ipsum nō dum uidi, tamen & ex literis eius, & ex eo, quod Tiro cognouit, propemodum cognitas habeo. uersurā scribis esse faciendam mensium quinque, id est ad Cal. Nou. HS C C: in eam diem cadere numos, qui à Quinto debentur. uelim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei causa Romam uenire; si te ea res nihil offendet, uideas, unde numi sint, mihi feras expensum. hoc uideo in præsentia opus esse. reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram, in his, de mercedibus dotalium prædiorum: quæ si fideliter Ciceroni curabuntur, quāquā uolo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. equidem uideo mihi quoq; opus esse uiaticum: sed id ex prædijs, ut cadet, ita soluetur: mihi autem opus est uniuerso quidē. & si mihi uidetur iste, qui umbras timet, ad cædem spectare: tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. sit ne autem excitata, nec ne, tecum cognoscam. hanc putaui mea manu scribendam: itaque feci. De Fadio, ut scribis: utique alij nemini. rescribas uelim hodie. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: Quintus pater exultat lætitia: scripsit.n. filius, se idcirco profugere ad Brutum uoluisse, q, cum sibi negotiũ daret Antonius, ut eum Dictatorẽ efficeret, præsidium occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illũ hostem. tum me, inquit, collegi, uerens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret: itaque eum placaui. & quidem CCCC certa, reliqua in spe. scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. hoc uero mirum: & id gaudet. quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν uestram de re Cani deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis: ἀκεραίως restitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm: expectabo. tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus. Quòd Xenonem, probe. Quod scribo, cum absoluero. Quinto scripsisti, te ad eum literas. nemo attulerat. Tiro negat iã tibi placere Brundusium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam destinaram Hydruntem quidem. mouebant me tuæ quinq; horæ. hic autẽ quãtus πλοῦς sed uidebimus. Nullas à te X I. Cal. quippe: quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Sextus: quem aduentare aiunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATVLOR nobis Quintũ filiũ exijsse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo; semper enim coniunctum esse cum Hircio scio: amicissimum Bruto, & Cassio puto, si expediet: sed quando illos uidebit?

inimicum Antonio,quãdo,aut cur? quousq; ludemur? Ego autem scripsi Sextum aduentare, non quo iam ad esset,sed quia certe id agere, ab armisq; nullus discede ret.certe,si pergit,bellum paratum est . hic autem noster Cyterius,nisi uictorem,neminem uicturum . quid ad hæc Pansa ? utro erit , si bellum erit ; quod uidetur fore ? sed & hæc,& alia coràm, hodie quidem,ut scri bis , aut cras. Vale.

CICERO BRVTO S.

MIRIFICE torqueor,sine dolore tamen: sed per multa mihi de nostro itinere in utrãq; partẽ occurrũt. quousque,inquies? quoad erit integrum:erit autẽ usq; dum ad nauem. Pansa si rescripserit,& meã tibi,& illius epistolã mittam. Siliũ expectabã:cui ὑπόμνημα cõpositum,si quid noui.ego literas misi ad Brutũ : cuius de itinere etiã ex te uelim,si quid scies,cognoscere.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS, quem ad Brutum miserã,ex itinere redijt VII.Cal.ei Seruilia dixit,eo die Brutum Puteolis profectũ . sanè dolui meas redditas non esse. Silius ad me non uenerat.causam composui.eum libellum tibi misi. te quo die expectem,uelim scire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere uariæ sententiæ:multi enim ad me.sed tu incumbe quæso in eam curã. magna res est. an probas,si ad Cal. Ian. cogitamus? meus animus est * æquus,sic tamen,ut si nihil offensionis sit,& tu etiam

* ſcribe, quo die Olympia cum myſteria ſcilicet, ut tu ſcires. caſus conſilium noſtri itineris indicabit. dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio odioſa, eoq; ex te quæſieram myſteriorum diem. Brutum, ut ſcribis, uiſum iri à me puto. ego hinc uolo prid. Cal. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Quinti negotio uideo à te omnia facta. ille tamē dolet, dubitās utrū morem gerat Leptæ, an fidē infirmet Silio mandibili. L. Piſonē uellem exire legatum. ψευδογραφῶ. S. C. uelim ſcire, quid ſit Tabellarius ille, quem tibi dixerā à me ad Brutū eſſe miſſum in Anagninū, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literaſq; ad me attulit, in quibus unū alienū ſumma ſua prudentia, ut ſpectem ludos ſuos. reſcripſi ſcilicet, primū me iam profectum, ut nō integrum ſit: dein ἀτοπώτατον eſſe, me, qui Romam omnino poſt hæc arma non acceſſerim, neq; id tam periculi mei cauſa fecerim, quā dignitatis, ſubito ad ludos uenire: tali. n. tēpore ludos facere illi honeſtum eſt, cui nō neceſſe eſt ſpectare: mihi ut nō eſt neceſſe, ſic nec honeſtum eſt. equidem illos celebrari, & eſſe quamgratiſſimos mirabiliter cupio: idq; ita futurum eſſe confido: & tecū ago, ut iam ab ipſa commiſſione ad me, quemadmodū accipiantur, deinde omnino reliquorum dies ſingulos perſcquare. ſed de ludis hactenus. Reliqua pars epiſtolæ: illa nanq; in utranque. ſed tamen non nullos interdū iacit igniculos uirileis. quod, quale uideretur, ut poſſes interpretari, miſi ad te exemplum epiſtolæ. quāquā mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoque ſe attuliſſe

literas à Bruto, easq; à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Non. Quint. Puteolis essem: ualde enim festino, ita tamen, ut, quantũ homo possit, quamcautissime nauigem. M. *Aellium cura libera. ei sine paucos specus in extrmo fundo, & eos quidem subterraneos, seruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neq; mihi quidquam esse tanti. sed, ut mihi dicebas, quãlenissime, potius ut cura liberetur, quàm ut me succensere aliquid suspicetur.* Item *de il lo Tulliano, cupide libero cum Caselio loquare. parua res est: sed tu bene attẽdisti nimis callide agebatur. ego autẽ, si mihi imposuisset aliquid, quod penè fecit, nisi tua malitia affuisset; animo iniquo tulissem. itaque, ut erit, rem impediri malo. octauam partem Tullij lumi*
* *narium in ædium adstrane memineris. cui Cerelia uideris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima. id opinor esse* CCCLXXX. *noui si quid erit, atq; etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quamsæpissime uelim.* Varroni, *quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatem literarum mearum. Mundus istum.* M. Ennius *quid egerit de testamento, curiosius facias me uelim certiorem.* Ex Arpinati, VI. Non. *Vale.*

CICERO ATTICO. S.

GAVDEO *id te mihi suadere, quod ego meã sponte pridie fecerã: nam cum ad te* VI. Non. *darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sestiũ scriptas* πάνυ φιλοςόργως. *Ille autem, ꝙ Puteolos prosequitur, humane: quòd queritur, iniuste: non enim ego tam illum expecta-*

re, cum de Cossano rediret, debui, quàm ille aut nõ ire ante, quàm me uidisset, aut citius reuerti: sciebat etiam me celeriter uelle proficisci, seseq; ad me in Tusculanũ scripserat esse uenturum. Te, ut à me discesseris, lacrymasse, moleste ferebam. quod si me præsente fecisses, cõsilium totius itineris fortasse mutassem. sed illud præclare, ꝙ te consolata est spes breui tempore congrediendi: quæ quidem expectatio me maxime sustẽtat. meæ tibi literæ nõ deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria. excudam aliquid ἡρακλείδιον, quod lateat in thesauris tuis. De Planco, memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi, de statuarũ coronis certiorem fecisti, ualde gratum: nec quidquam posthac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode, & Metio meminero, & de omnibus, quæ te uelle suspicor. modo turpem sororis tuæ filium, cum hæc scriberem. aduentabat autem βουλύσει cœnantibus nobis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut ad te pridie scripserã, Nonis constituerã uenire in Tusculanũ. ibi igitur quotidie tuas literas expectabo, et maxime de ludis: de quibus etiã ad Brutum tibi scribẽdũ est: cuius epistolæ, quã interpretari ipse uix poterã, exẽplũ pridie tibi miserã. Atticæ meæ uelim me ita excuses, ut omnẽ culpã in te trãsferas, et ei tamẽ cõfirmes, me minime totũ amorẽ eò mecum abstulisse.

CICERO ATTICO S.

BRVTI ad te epistolã misi. Dĳ boni, quãta ἀμηχα-

uiα.cognosces,cum legeris. De celebratione ludorum, tibi assentior. Ad M. Aelium nullus tu quidem domũ, sed sicubi inciderit. de Tulliano semisse, M. Axianũ adhibebis, ut scribis. Quod cum Cosiano egisti optime. Quòd nõ solum mea, uerum etiam tua expedis, gratũ.

Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, Dij faxint: quid enim mihi, meis iucundius? sed istam, quam tu excipis, metuo. Brutum cum conuenero, perscribam omnia. De Planco, & Decimo, sanè uelim Sextum scutum abijcere. De Mundo, si quid scies. rescripsi ad omnia. nunc nostra accipe. Quintus filius usque Puteolos: mirus ciuis, ut tu Fauonium, Asinium dicas: & quidem duas ob causas, & ut mecũ, et πείσασθαι uult cum Bruto, & Cassio. sed tu quid ais? scio enim te familiarem esse Othonum. ait hic sibi Iuliam ferre: constitutum enim esse dissidium. quæsiuit ex me pater, qualis esset fama. dixi, sanè nihil me audisse, (nesciebam enim cur quæreret) nisi de ore, et patre. sed cur tu, inquam? at ille, filium uelle. tum ego, etsi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa esse uera: σκοπὸς hoc est enim huic nostro, nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τοῦτο. ego tamen suspicor hunc, ut solet, hallucinari. sed uelim quæras, (facile autem potes) & me certiorem. Obsecro te, quid est hoc? signata iam epistola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancũ se aiebant, hunc Buthrotium, pridie, quàm hoc scribebã, id est III. Nonarum, uidisse demissum, sine phaleris; seruulos autẽ dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotijs. macte. sed, amabo te, perscribe mihi totum negotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S.

NONIS Quint. ueni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neside haec scripsi. sed eo die, quo ueneram coenanti Eros tuas literas. Ita ne? Nonis Iulijs? mehercule istis. sed stomachari totũ diẽ licet: quidquã ne turpius, quàm Bruto Iulijs? redeo ad * meũ igitur, ἐλθωμεν. nihil uidi. sed quid est quaeso, quod agripetas Buthroti concisos audio? quid autem Plancus tam cursim? ita enim meditabar diem, & noctẽ. sanè cupio scire, quid sit. Meam profectionem laudari gaudeo, Dymaeos agro pulsos, mare infestũ habere, nil mirum. uidendum est, ut mansio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti uidetur aliquid praesidij eẽ: sed opinor minuta nauigia. sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto pro certo habebatur, ad arma quod si uerum est, sine bello ciuili uideo seruiendum. quid ergo? Calendis Ianuarij in Pansa spes. λῆρος πολύς, in uino & in somno istorum. De C C X, optime. Ciceronis * rationes explicentur. Obuius. n. recessis multa, quae uellem: in his, ne hoc quidem malũ, in mandatis sat abunde: HS L X X I I satis esse, affatim prorsus, sed Xenonem perexigue, et γλισχρῶς praebere, id est minutatim. quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum, id ille annus habeat, in quẽ itineris sumptus accessit. hinc ex Cal. Apr. Ad HS L X X X accõmodetur, nunc enim

insulæ tantum: uidendũ enim est, quid, cũ Romæ erit: non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro Decumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur se Catonem. egit autem & pater, & filius, ut tibi spondere͂, sed ita, ut tum crederes, cum ipse cognosses. huic ego literas ipsius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit: commune enim gaudiũ: sed ego nihil dico amplius. is hinc VII. Idus: ait enim attributionem in Idus, se autem urgeri acriter, tu ex meis literis, quomodo respondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eamq́; amo plurimum: cui, & Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Idus duas epistolas accepi, unã à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: sed cum alijs multis hoc ferendum. Erote͂ remisi citius, quàm constituerã, ut esset cũ Horte͂sio, & quia equitibus quide͂ ait se Idibus cõstituisse. Horte͂sius uero impudenter: nihil. n. debetur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Cal. Sext. ex qua pensione ipsa minor pars est ei soluta aliquando ante diem. sed hæc Eros uidebit. De Publilio autem, ꝙ perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. sed cũ uideas, quantũ de iure nostro decesserimus, qui de residuis CCCC HS CC præsentia soluerimus, reliqua perscribamus; loqui cum eo, si tibi uidebitur, poteris, eum commodum no-

ſtrum expectare debere, cum tanta ſit à nobis iactura facta iuris. ſed amabo te mi Attice (uides'ne quàm blá de?) omnia noſtra, quoad eris Romæ, ita gerito, rogito, gubernato, ut nihil à me expectes: quanquã enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendum; tamen fit ſæpe, ut ijs, qui debent, non reſpõdeant ad tẽpus. ſi quid eiuſmodi acciderit, ne quid tibi ſit fama mea potius. nõ modo uerſura, uerum etiam uenditione, ſi ita res coget, nos uindicabis. Bruto tuæ literæ gratæ erant: fui.n. apud illum multas horas in Neſide, cũ paulo ante tuas literas accepiſſem. delectari mihi Tereo uidebatur, & habere maiorem Accio, quàm Antonio gratiam. mihi autẽ quo lætiora ſunt, eo plus ſtomachi, & moleſtiæ eſt, populum R. manus ſuas non in defendenda Rep. ſed in plaudendo cõſumere. mihi quidem uidentur iſtorum animi incendi etiam ad repræſentandã improbitatem ſuã. ſed tamen, dũ modo doleant aliquid, doleãt quidlibet. Conſilium meum ꝙ ais quotidie magis laudari, nõ moleſte fero, expectabamq́;, ſi quid de eo ad me ſcriberes: ego enim in uarios ſermones incidebam: quin etiã idcirco trahebam, ut quãdiutiſſime integrũ eſſet. ſed quoniã euro uilla extrudimur, Brunduſium cogito: facilior.n. & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarũ, qui apparere dicuntur. Seſtius VI. Id. expectabatur, ſed non uenerat, quod ſciam. Caſſius cum claſſicula ſua uenerat. ego, cum eum uidiſſem V. Calendas, in Põpeianum cogitabã, inde Aculanum. noſti reliqua, De Tutia ita putaram. De C. Metio non credo, nec tamen curo plus, quàm tu. Planco, & Oppio ſcripſi equidem, quoniam rogaras: ſed, ſi tibi uidebitur, ne neceſſe

habueris

habueris reddere: cum enim tua causa fecerint omnia, uereor, ne meas literas superuacaneas arbitrentur. Oppio quidem utique: quem tibi amicissimum cognoui: uerum, ut uoles tu. Quoniam scribis hiematurum te in Epeiro, feceris mihi gratum, si ante eò ueneris, quàm mihi in Italiam te auctore ueniendum est. literas ad me quamsæpissime, sed de rebus minus necessarijs aliquẽ nactus: sin autem erit quid maius, domo mittito. Ἡρακλείδειον, si Brundusium salui, adoriemur. de gloria misi tibi: custodies igitur, ut soles: sed notentur ecloga rij: quos Saluius, bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi ualde placent: mallem tibi. Etiam atque etiam Vale.

CICERO ATTICO S.

TV VERO sapienter: nunc demum enim rescribo ijs literis, quas mihi misisti conuento Antonio Tiburi: sapienter igitur, ꝙ manus dedisti, quodq́; etiam ultro gratias egisti: certe.n.ut scribis, deseremur ocyus à rep. quàm à re familiari. quòd uero scribis te magis delectari Ὦ TITE, SI QVID EGO: addis mihi scribendi alacritatem. Quòd Erotem non sine munusculo expectare dicis, gaudeo non fefellisse eã rem opinionem tuam. sed tamen idem σύνταγμα misi ad te retractatius, & quidem ἀρχέτυπον ipsum, crebris locis inculcatũ, & refectum. hunc tu tralatum in macrocolũ lege arcano cõuiuis tuis, sed, si me amas, hilaris, et bene acceptis, ne in me stomachum erũpant, cum sint tibi irati. De Cicerone, uelim ita sit, ut audiuimus. De Xenone, coràm cognoscam: quãquã nihil ab eo ar=

bitror neque indiligenter,neq; illiberaliter. De Herode faciam , ut mandas,& ea,quæ scribis,ex Saufeio , & è Xenone cognoscam. De Quinto filio, gaudeo tibi meas literas prius à tabellario meo,quàm ab ipso redditas.quanquam te nihil fefellisset . ueruntamen . sed expecto,quid ille tecum,quid tu uicissim: nec dubito, quin suo more uterq;.sed eas literas Curiũ mihi spero redditurũ:qui quidem & si per se est amabilis,à meq; diligitur,tamen accedet magnus cumulus commendationis tuæ. Literis tuis satis responsum est. nunc audi,qđ,etsi intelligo scribi necesse non esse,scribo tamẽ.

Multa me mouent in discessu,in primis mehercule, ꝙ disiungor à te. mouet etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate solum nostra,uerum etiam à dignitate ; tempusq; discessus subabsurdum : relinquimus .n. pacem,ut ad bellum reuertamur ; quodq; temporis in prædiolis nostris & belle ædificatis,& satis amœnis cõsumi potuit,in peregrinatione consumimus. consolantur hæc:aut proderimus aliquid Ciceroni : aut , quantum profici possit,iudicabimus. deinde tu iam , ut spero,& ut promittis,aderis.quod quidẽ si acciderit,omnia nobis erũt meliora.maxime autem me angit ró reliquorũ meorũ.quæ quanquam explicata sunt,tamen, ꝙ & Dolabellæ nomen in ijs est, & attributio est mihi nominum ignota,cõturbor,nec ulla res magis angit ex omnibus.itaque non mihi uideor errasse,ꝙ ad Balbum scripsi apertius,ut,si quid tale accidisset,ut non concurrerẽt nomina,subueniret:meq; tibi etiã mandasse, ut, si quid eiusmodi accidisset,cum eo cõmunicares . quod facies,si tibi uidebitur,eoq; magis,si proficisceris in Epi

rum. Hæc ego conscendens e' Pompeiano tribus actua riolis decemscalmis. Brutus erat in Neside etiam nūc, Neapoli Cassius. Ecquid amas Deiotarum? & non amas Eram? qui, ut Blesamius uenit ad me, cum ei præscriptum esset, ne quid sine Sestij nostri sententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam nostrum retulit. Atticam nostram cupio suauiari: ita mihi dulcis salus uisa est per te missa ab illa. referes igitur ei plurimā, itemq; Piliæ dicas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITA ut heri tibi narraui, uel fortasse hodie, Quintus. n. altero die se aiebat. in Nesida VIII. Idus. ibi Brutus. quàm ille doluit de Nonis Iulijs: mirifice est cōturbatus, itaque sese scripturū aiebat, ut uenationē ēt, quæ postridie ludos Apollinares futura est, proscriberēt, III. Idus Quintileis. Libo interuenit. is Philonem Pōpeij libertū, & Hilarū suum uenisse à Sexto cū literis ad Cōsules, siue quo alio nomine sunt. earū exemplum nobis legit, si quid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: cæteroqui & satis grauiter, & non contumaciter. tantum addi placuit, qd erat, COSS. solū, ut esset. PRAET. TRIBB. PL. SENATVI; ne illi non proferrent eas, quæ ad ipsos missæ essent. Sextum autem nunciauit cum una solum legione fuisse Carthagine, eiq; eo ipso die, quo oppidum Boream cepisset, nunciatum esse de Cæsare: capto oppido, miram lætitiam, commutationemq; animorum, concursumq; undique, sed illum ad sex legiones, quas in ulteriore reliquisset, reuertisse. ad ipsum autem Libonem scripsit, nihil esse, nisi ad

larem suum liceret. summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittátur, qui ubiq; sint. hæc ferè de Sexto.

De Buthrotijs undique quærẽs nihil reperiebã. alij, concisos agripetas: alij, Plancum, acceptis numis, relictis illis, aufugisse. itaque non uideo sciturum me, quid eius sit, ni statim aliquid literarum. Iter illud Brundusium, de quo dubitabam, sublatum uidetur: legiones enim aduentare dicuntur, hæc autem nauigatio habet quasdam suspiciones periculi: itaque constituebam uti ὁ μόπλο.α. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebã: nã & ipse Domitius bona planè habet dicrota, suntq; nauigia præterea luculenta Sestij, Buciliani, cæterorũ: nã Cassij classem, quæ planè bella est, non numero, ultra fretum. illud est mihi submolestum, ꝙ parum Brutus properare uidetur. primum confectorum ludorum nũtios expectat: deinde, quantum intelligo, tarde est nauigaturus, consistens in locis pluribus. tamen arbitror esse commodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare. etsi, cum processerimus exploratiora uidebuntur, & testis utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. ille Brutum putabat. sed tamen rumoris nescio quid afflauerat, cõmissione Græcorũ frequentiam non fuisse: quæ quidem me minime fefellit: scis enim, quid ego de Græcis ludis existimem. nunc audi quod pluris est, quàm omnia. Quintus fuit mecum dies cõplures: &, si ego cuperem, ille uel plures fuisset: sed, quantum fuit, incredibile est, quàm me in omni genere delectarit, in eoq; maxime, in quo minime satisfaciebat: sic.n. commutatus est totus et scriptis meis quibus-

dam, quæ in manibus habebã, & assiduitate orationis, & præceptis, ut tali animo in Rép. quali nos uolumus, futurus sit. hoc cum mihi non modo confirmasset, sed etiam persuasisset; egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut sponderem, se dignum et te, & nobis futurũ; neq; se postulare, ut statim crederes, sed, cũ ipse perspexisses, tum ut se amares. quòd nisi fidem mihi fecisset, iudicassemq́; hoc, quod dico, firmũ fore, non fecissem id, quod dicturus sum: duxi enim mecum adolescentẽ ad Brutũ: sic ei probatum est quod ad te scribo, ut ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eumq́; laudans amicissime mentionem tui fecerit, cõplexus, osculatusq́; dimiserit. quam ob rem etsi magis est, quod gratuler tibi, quàm quod te rogem, tamen etiam rogo, ut, si quæ minus antea propter infirmitatem ætatis cõstanter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illũ abiecisse, mihiq́; credas, multum allaturam, uel plurimũ potius ad illius iudicium confirmandum, auctoritatem tuam.

Bruto cum sæpe iniecissem de ὁμοπλοία, *nõ perinde, atque ego putaram, arripere uisus est. existimabam* μετεωρότερον *esse: & Hercule erat, et maxime de ludis. at mihi, cum ad uillam redissem, Cn. Luceius, qui multum utitur Bruto, narrauit, illũ ualde morari, nõ tergiuersantem, sed expectantem, si qui forte casus. itaq; dubito, an Venusiã tendam, & ibi expectem de legionibus: si aberunt, (ut quidã arbitrantur) Hyduntẽ: si neutrum erit* ἀσφαλὲς, *eodem reuertar. iocari me putas? moriar, si quisquam me tenet præter te: etenim circunspice: sed ante erubesco. ò dies in auspicijs Lepidi descriptos, & aptos ad consilium reditus nostri. ma-*

gna ἐσπῆ ad proficiſcendum tuis literis. atq; utinam te illic: ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet. & ais μετ᾽ ἀμύμονα. tu uera ἀμύμων. ille quidem ἄμβροτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγὴ. ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. & quidem ſunt à te quædã ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam. tum denique edentur.

CICERO ATTICO S.

EGO *adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicã) magis cõmode, quã ſtrenue nauigaui: remis enim magnã partem. prodromi nulli. illud ſatis opportune. duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonẽſis: utrunque pedibus equis tranſmiſimus. ueni igitur ad Sicam octauo die è Pompeiano, cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi quidem fui ſanè libẽter apud Talnã noſtrũ, nec potui accipi, illo abſente præſertim, liberalius.* I X. Cal. *igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet, itaque obduxi poſterum diem. ſed putabam, cum Regiũ ueniſſem, fore, ut illic, δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbita ne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: & ſi oneraria, ſtatim ne freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Regio. mehercule mi Attice ſæpe mecũ, ἤδ᾽ οὐ ἔρ᾽ ὅδος σοι τὶ δύναται; cur ego tecum non ſum; cur ocellos Italiæ, uillulas meas nõ uideo? ſed id ſatis, ſuperq; tecum me non eſſe fugientem periculum. nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt: ad*

ipsum enim reuocat me auctoitas tua: scribis enim, in cœlum ferri profectionẽ meam, sed ita, si ante Cal. Ian. redeam: quod quidem certe enitar: malo enim uel cum timore domi esse, quàm sine timore Athenis tuis. sed tamen prospice, quò ista uergant, mihiq; aut scribe, aut, quod multo malim, affer ipse. hæc hactenus. illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ sciam esse, quàm ipsi mihi. nomina mea per Deos expedi, exolue bella reliqui. sed opus est diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Cal. Sext. persolutum ut sit cum Publilio quo modo agendum sit, uidebis. non debet urgere quoniam iure non utimur: sed tamen ei quoque satisfieri plane uolo. Terentiæ uero quid ego dicam? etiã ante diem, si potes. quin, si, ut spero, celeriter in Epeirum; hoc, quod satisdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planeq; expedias, & solutũ relinquas. sed de his satis, metuoq;, ne tu nimium putes. nunc negligẽtiam meam cognosce. De gloria librum ad te misi: & in eo proœmiũ id est, quod in Academico tertio. id euenit ob eã rem, quod habeo uolumen proœmiorum: ex eo eligere soleo, cum aliquid σύγγραμμα institui. itaq; iam in Tusculano, qui nõ meminissem me abusum isto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi misi. cum autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum: itaque statim nouum proœmium exaraui, & tibi misi. tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ salutem dices, & Atticæ, delicijs, atque amoribus meis. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. id. Sext. cũ à Leucopetra profectus (inde enim tramittebã) stadia circiter CCC processissem, reiectus sum austro uehemẽti ad eandẽ Leucopetrã. ibi cũ uentũ expectarem, (erat enim uilla Valerij nostri, familiariter essem, & libenter) Regini quidã illustres homines eò uenerunt, Roma sanè recentes, in ijs Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. hæc afferebant, edictum Bruti, & Cassij, & fore frequentẽ senatum Calendis: à Bruto, Cassio literas missas ad consulares, & prætorios: ut adessent, rogare. summam spem nunciabant, fore, ut Antonius cederit, res conueniret, nostri Romam redirent. Addebant etiam, me desiderari, subaccusari. quæ cũ audissem, sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidẽ delectabar. lectis uero tuis literis admiratus equidem sum, te tam uehementer sententiã commutasse, sed non sine causa, arbitrabar. etsi, quamuis non fueris suasor, et impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti, dummodo Cal. Ian. Romæ essem. ita fiebat, ut dũ minus periculi uideretur, abessem, in flãmam ipsam uenirem. sed hæc etiam si non prudẽter, tamen ἀνεμέσητα sunt; primum, quòd de mea sententia acta sunt: deinde, etiam si te auctore, quid debet, qui consilium dat, præstare præter fidem? illud admirari satis non potui, quod scripsisti his uerbis. BENE igitur tu, qui εὐθανασίαν, bene relinquis patriam? An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar, tu id non modo nó prohibebas, uerum etiam approbabas?

grauiora, quæ restant. VELIM σχόλιον aliquod elimes ad me, oportuisse te istuc facere. itáne mi Attice defensione eget meum factum, præsertim apud te, qui id mirabiliter approbasti? ego uero istum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, sed ad eorum aliquem, quibus inuitis, & dissuadentibus profectus sum. etsi quid iam opus est σχολίῳ: si perseuerassem, opus fuisset. at hoc ipsum non constanter. nemo doctus unquam (multa autẽ de hoc genere scripta sunt) mutationem consilij, inconstãtiam dixit esse. deinceps igitur hæc. NAM si à Phædro nostro, expedita excusatio esset. nunc quid respondemus? ergo id erat meum factũ. quod Catoni probare nõ possim, flagitij scilicet plenũ, et dedecoris. utinam à primo ita tibi esset uisum. tu mihi, sicut esse soles, fuisses Cato. Extremum illud uel molestissimum. NAM Brutus noster silet: hoc est, non audet hominẽ id ætatis monere. aliud nihil habeo, qđ ex ijs à te uerbis significari putem. & hercule ita est. Nam XVI. Cal. Sept. cum uenissem Veliam, Brutus audiuit: erat enim cum suis nauibus apud Heletem fluuiũ citra Veliam millia passuum III. pedibus ad me statim. Dij immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuersione mea lætatus: effudit illa omnia, quæ tacuerat: ut recordarer illud tuũ. NAM Brutus noster silet. maxime autem dolebat, me Cal. Sext. in senatu nõ fuisse: Pisonem ferebat in cœlum: se autem lætari, quòd effugissem duas maximas uituperationes, unam, quam itinere faciendo me intelligebã suscipere, desperationis, ac relictionis Reip. (flentes mecum uulgo querebãtur, quibus de meo celeri reditu non probabam) alterã, de

qua Brutus, & qui unà erant (multi autẽ erãt) lætabantur, quòd eam uituperationem effugissem, ne existimari ad Olympia. hoc uero nihil turpius quouis Reip. tempore: sed hoc ἀναπολόγητον. ego uero austro gratias miras, qui me à tanta infamia auerterit. reuersionis has speciosas causas habes, iustas illas quidem, & magnas, sed nulla iustior, quàm quòd tu idẽ alijs literis. PROVIDE, SI CVI QVOD DEBETVR, VT SIT VNDE PAR PARI RESPONDEATVR: MIRIFICA ENIM ΔΥΣΧΡΗΣΤΙ'Α EST PROPTER METVM ARMORVM. *in freto medio hanc epistolã legi, ut, quid possem prouidere, in mentẽ non ueniret mihi, nisi ꝙ præsens me ipse defenderẽ. sed hæc hactenus. reliqua corã. Antonij edictũ legi à Bruto, et horũ cõtra, scriptũ præclare. sed quid ista edicta ualeãt, aut quò spectent, plane nõ uideo. nec ego nũc, ut Brutus cẽsebat, istuc ad Rẽp. capessendã uenio: qd.n. fieri põt? nũ quis Pisoni est assensus? nũ redijt ipse postridie? sed abesse hanc ætatẽ lõge à sepulcro negant oportere. sed, obsecro te, qd est quod audiui de Bruto? Piliã πειράζεθαι παραλύσει, te scripsisse aiebat. ualde sum cõmotus. etsi idẽ, te scribere, sperare melius. ita plane uelim: ei dicas plurimã salutẽ, & suauissimæ Atticæ. hæc scripsi nauigans, cũ Põpeianũ accederem,* XIIII. *Cal.*

CICERO ATTICO S.

CVM *sciã, quo die uẽturus sim, faciã, ut scias. impedimẽta expectãda sunt, quæ Anagnia ueniũt: et familia ęgra est. Cal. uesperi literæ mihi ab Octauiano redditæ*

ſunt.magna molitur.ueteranos,quiqui Caſſilini, et Calatiæ ſunt,perduxit ad ſuã ſentẽtiã:nec mirũ:qngenos denarios dat:cogitat reliquas colonias obire. plane hoc ſpectat,ut ſe duce bellũ geratur cũ Antonio. itaq; uideo paucis diebus nos in armis fore. quẽ aũt ſequamur uide nomẽ:uide ætatẽ.atq; à me poſtulat,primũ ut clã colloquatur,uel Capuæ:puerile hoc qdẽ, ſi id putat clã fieri poſſe.docui literis,id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. miſit ad me Cæcinã quẽdã Volaterranũ familiarẽ ſuũ, qui hoc pertulit,Antoniũ cũ legione Alaudarũ ad Vrbẽ pgere, pecunias municipijs imperare, legionẽ ſub ſignis ducere.cõſultabat, utrũ Romã cũ ∞∞∞ ueteranorũ proficiſceretur,an Capuã teneret, & Antoniũ uenientẽ excluderet,an iret ad tres legiones Macedonicas,q̃ iter ſecũdũ mare ſuperũ faciũt, quas ſperat ſuas eſſe.hæ cõgiariũ ab Antonio accipere noluerũt, ut hic quidẽ narrat,et ei cõuitiũ grãde fecerũt cõcionãtẽq; reliquerũt.quid quæris?ducẽ ſe profitetur,nec nos ſibi putat deeſſe oportere.equidẽ ſuaſi,ut Romã pergeret:uidetur.n.mihi et plebeculã urbanã,et,ſi fidẽ fecerit,etiã bonos uiros ſecũ habiturus:ò Brute ubi es?quãtã εὐκαιρίαν amittis.non equidẽ hoc diuinaui, ſed aliquid tale putaui fore.nũc tuũ cõſiliũ exquiro.Romam ne uenio, an hic maneo,an Arpinũ? ἀσφάλειαν habet is locus. fugiã Romã,ne deſideremur, ſi quid actũ uidebitur.hoc igitur explica.nunquã in maiore ἀπορίᾳ fui. Vale.

CICERO ATTICO S.

BINAE mihi uno die literæ ab Octauio.nũc quidẽ, ut Romã ſtatim ueniã;uelle ſe rem agere per ſenatum.

cui ego, non posse senatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit consilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκέπτομαι nō confido ætati: ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo uolo: uereor, ne ualeat Antonius; nec à mari discedere libet: & me tuo, ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi nō. firmas copias habet: Brutum habere potest, & rem gerit palàm, centuriat Capuæ, dinumerat. iam, iamq; uideo bellum. ad hæc rescribe. tabellarium meum Calendis Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpirum ueni, ad IIII in Sinuessanum. eodem die uulgo loquebantur, Antoniū mansurum esse Casilini: itaq; mutaui cōsilium: statueram enim rectà appia Romam. facile me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate, uerti igitur me à Minturnis Arpinū uersus. constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in arcano. nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curā: magna enim res est. tria sunt autem, maneam ne Arpini, an propius accedam, an ueniam Romam. quod censueris, faciam: sed quamprimum auide expecto tuas literas. VI. Idus mane, in Sinuessano. Vale.

CICERO ATTICO S.

NONIS accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alterā pridie. igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. ex quo ante ipse posuisti, quæ mihi florentiora sunt uisa tuo iudicio: cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica ita est, ut scribis. ast ægre me tenui. itaq; perstrin-

gam sine ulla contumelia Sicæ, & Septimiæ: tantum, * ut sciant παῖδες παίδων sine uallo Luciliano, eũ ex C. Fadij filia liberos habuisse. atque utinam eum diem uideam, cum ista oratio ita libere uagetur, ut etiam in Sicæ domum introeat. sed illo tempore opus est, qd fuit illis Triumuiris. moriar, nisi facete. tu uero leges Sexto, eiusq; iudicium mihi perscribes. εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni interuentum, & Caluenæ cauebis. quod uereris, ne ἀδολεσχῶ: mihi tu? quis minus? cui, ut Aristophani iambus. sic epistola lõgissima quæque optima uidetur.

Quod me admones, tu uero etiam si reprehenderes, non modo facile paterer, sed etiam lætarer, quippe cum in reprehensione est prudentia cum εὐμενείᾳ. ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduersa sunt, eodem iure, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: et de laudibus Dolabellæ deruam cumulũ. attamen est isto loco bella, ut mihi uidetur, εἰρωνεία, qp eum contra ciueis in acie. illud etiam malo, indignius esse hunc uiuere, quàm quod indignius. Πεπλογραφίαν Varronis tibi probari non moleste fero: à quo adhuc ἡρακλείδειον illud non abstuli. Quòd me hortaris ad scribẽdum, amice tu quidem, sed me scito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi molesta est. quæso adhibe, quam soles, diligentiam. Ὦ ΤΙΤΕ, tibi prodesse lætor. Anagnini sunt Mustela ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam.

Hæc ad posteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panætius, absolui duobus: illius tres sunt. sed cum initio diuisisset ita, tria genera exquirendi officij esse; unum, cum deliberamus, honestũ, an turpe sit; alterũ,

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter se pugnare ui deantur, quo modo iudicandum sit, qualis causa Reguli, redire honestum, manere utile: de duobus primis præclare disseruit: de tertio pollicetur se deinceps scripturum, sed nihil scripsit. eum locum Posidonius persecutus. ego autem & eius librum accersiui, & ad Athenodorum Caluum scripsi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret: quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut quāprimū: in eo est περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. quod de inscriptione quæris: non dubito, quin τὸ καθῆκον officium sit, nisi quid tu aliud: sed inscriptio plenior, de officijs. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. uisum est non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucide. ὁ qualis tu semper istos. itáne in D. Brutum de istis? ego me, ut scripseram, in Pompeianum non abdidi, primo tempestatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie literæ, ut negotium susciperem, Capuā uenirem, iterum remp. seruarem, Romam utique statim: αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. is tamen egit sanè strenue, & agit, Romam ueniet cū manu magna. sed est planè puer. putat senatum statim. quis ueniet? si uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Calēdis Ian. erit fortasse præsidio, aut quidem ante depugnabitur. puero municipia mire fauent: iter. n. faciens in Samnium uenit Cales, mansit Theani. mirifica ἀπάντησις, & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, quàm constituerā. simul ac constituero, scribā. etsi nondum stipulationes legeram: nec enim Eros uenerat: tamen rem pridie Idus uelim cōficias. Epistolas Catinam, Tauromenium, Syracusas cōmodius mittere po-

tero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorum scripserit: alij.n. sunt aliàs, nostriq; familiares ferè demortui. publice tamē scripsi, si uti uellet eis Valerius; aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsque ad III. Cal. expectabo tuas literas: meq; Torquati negociolo siturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, quàm ualde eum amaret, quē dolet à te minus amari. Atticæ, quoniā, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis uerbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exēplū. De Ocella, dum tu muginaris, nec mihi quidquā rescribis, cepi consiliū domesticū: itaq; me prid. Idus arbitror Romæ futurum. commodius est uisum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul, ne intercluderer, metuebam: ille enim iam aduentare potest: etsi uarij rumores, multiq;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid est, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te absim, & de te, & de me. sed quid dicam? bonū animum. De ἡρακλειδείῳ Varronis, negotia salsa: me quidem nihil unquam sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

O CASVM mirificū. V. Idus cū ante lucē de Sinuessano surrexissē, uenissēq; diluculo ad Pōtē Tiretiū, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas obuiā mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον

ὁρμαίνοντα. ego statim, cedo, inquam, si quid ab Attico. nondum legere poteramus: nam & lumina dimiseramus, nec satis lucebat. cum autem luceret, ante scripta epistola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta est. illa omnium quidem elegantissima. ne sim saluus, si aliter scribo, ac sentio. nihil legi humanius. itaque ueniam, quò uocas, modo adiutore te.. sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad eas literas, quibus ego à te consilium petieram, te mihi ista rescribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσου ἐπὶ ψυρίης, Appiam ἐν ἀριστερ' ἔχοντα: itaque eo die mansi Aquini. longulum sanè iter, & uia inepta. inde postridie mane proficiscens, has literas dedi. & quidē, ut à me dimitterem inuitissimus, fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum sit, uidebis: præterea, possim ne propius accedere (malo enim esse in Tusculano, aut uspiam in suburbano) an etiam lõgius discedendum putas. crebro ad me uelim scribas. erit autem quotidie, cui des. Quod præterea consulis, quid tibi censeam faciundum, difficile est, cū absim: ueruntamen, si pares æque inter se; quiescendum: sin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum consilium expecto. timeo, ne absim, cū adesse me sit honestius: uenire non audeo. de Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atq; ut ad te scribebā. omnia igitur uelim explices, et ad me certa mittas. De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo studio historiæ. incredibiliter enim me commouet tua cohortatio. quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. corà igitur hoc quidem cõferemus. in præsentia mihi uelim scribas,

scribas,quibus Coss.C.Fannius M.F.Trib.pl.fuerit : ui-deor mihi audisse, P.Africano,L.Mummio. id igitur quæro.tu mihi de ijs rebus,quæ nouãtur,omnia certa, clara. III.Id.ex Arpinati. *Vale.*

CICERO ATTICO S.

NIHIL *erat planè,quod scriberẽ. nã,cũ Puteolis essem,quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiã falsa de Antonio. ad ea aũt,quæ scripsisti(tres.n.accepe rã.III. Idus à te epistolas)ualde tibi assentior, si multũ possit Octauianus,multo firmius acta tyrãni cõproba-tũ iri,quàm in Telluris,atque id cõtra Brutũ fore. sin aũt uincitur,uides intollerabilẽ Antoniũ: ut quẽ uelis, nescias.O Sestij tabellariũ hominẽ nequã. postridie Pu teolis Romæ se dixit fore. Quòd me mones,ut pedeten tim:assentior,& si aliter cogitabã. nec me Philippus, aut Marcellus mouet:alia.n.eorũ rõ:& si nõ est, tamẽ uidetur.sed in isto iuuene,quãquã animi satis:auctori tatis parũ est.tamẽ uide,si forte in Tusculano recte es se possim,ne id melius sit:erolibẽtius:nihil.n.ignorabo: an hoc,cũ Antonius uenerit. Sed,ut aliud ex alio,mihi nõ est dubiũ,quin,qđ Græci καθῆκον,nos officiũ. id aũt, quid dubitas,quin etiam in remp.præclare caderet? nõ ne dicimus,Cõsulũ officiũ,senatus officiũ? præclare con uenit,aut da melius.Male narras de Nepotis filio. ual-de mehercule moueor,&Moleste fero.nesciierã omnino esse istũ puerũ.Caniniũ perdidi, hominẽ, quod ad me attinet,nõ ingratũ.Athenodorũ,nihil est,quod hortere: misit enim satis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæso o-mni ratione subueni. Quintus tui patris nepos scribit*

ad patris mei nepotem, si ex Nonis ijs, quibus nō magna gessimus, ædem Opis explicaturum, idq; ad populū. uidebis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu scribam: sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. & tamen in tuis quoq; epistolis Alexim uideor agnoscere. sed ad rem uenio. Ego, si me non improbissime Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, uerum remissior essem, an summo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipsi sentiāt, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: idq; præ me feram, & quidē me mea facere, & reip. causa, cur illum oderim, quòd, cum eam me auctore defendere cœpisset, non modo deseruit emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cū dies uenerit: primum uelim eiusmodi sit, ut non alienum sit, me Romæ esse; de quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris: de summa autem, agi prorsus uehementer, & seuere uolo. & si, sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν: tamen, hoc quale sit, consideres uelim. possumus enim, ut sponsores appellentur, procuratorem introducere: neq; enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror: eo nomine, qđ satisdato debeat, procuratores eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. de hoc quid placeat, rescribas uelim: non dubito, quin=

hoc totum lenius administraturus sis. Redeo ad Remp. multa mehercule à te sæpe ἐν πολιτικῷ genere pruden=ter: sed his literis nihil prudentius. QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. at quæ concio? nam est missa mihi. iurat, ita sibi parentis honores consequi liceat: & simul dextram intendit ad statuam. μὴ δὲ σωθείην ὑπό γε τοιούτου. sed, ut scribis, certissimum esse uideo discrimen Cascæ nostri Tribunatum: de quo quidem ipso dixi Oppio, cũ me hortaretur, ut adolescentẽ, totamq; causam, manumq; ueteranorum cõplecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum non modo nõ inimicum tyrãnoctonis, uerum eti=am amicum fore. cum ille diceret, ita futurum: quid igitur festinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus est: nos autem eius uoluntatem an=te Idus Dec. perspiciemus in Casca. mihi ualde assen=sus est.. quamobrem hæc quidem hactenus. Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego ar bitror, etiam, quid scribas, quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi misi: ex quo mihi uidetur στρατηλάτης ille deiectus de gradu. sed tu, cum legeris, existimabis. Obsignata iam epistola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & pruden ter, & amice suades, ut in his locis potissimũ sim, quo=ad audiamus, hæc, quæ cõmota sunt, quorsum euadãt. sed me, mi Attice, non sanè hoc quidẽ tempore mouet

resp.non quo ea sit mihi quidquam carius, aut esse debeat, sed desperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinam. quare ista ualeant. me res familiaris mouet:rem dico? immo uero existimatio: cum enim tanta reliqua sint,ne Terentiæ quidem adhuc quod soluã expeditum est: Terentiam dico? scis nos pridem iam constituisse Montani nomine HS X X I dissoluere. pudentissime hoc Cicero petierat, uti de suo. liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram; Erotiq; dixeram,ut sepositum haberet.non modo, sed iniquissimo fœnore uersuram facere Aurelius coactus est. nam de Terẽtiæ nomine Tiro ad me scripsit,te dicere,numos à Dolabella fore.male eũ credo intellexisse,si quisquã male intelligit;potius nihil intellexisse:tu enim ad me scripsisti Coccei responsum,& ijsdem penè uerbis Eros. ueniẽdum est igitur uel in ipsam flammam:turpius est enim priuatim cadere,quàm publice. itaq; cæteris de rebus,quas ad me suauissime scripsisti,perturbato animo non potui, ut consueueram,rescribere.consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: sed certo constituere nihil possum, prius quàm te uidero. qui minus autem ego istic rectè esse possim, quàm est Marcellus? sed non id agitur:neque id maxime curo:quid curem, uides. adsum igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS tuas legi literas.ad Plancum scripsi. habes exemplum.cum Tirone quid sit lo=

cutus,cognoſcam ex ipſo. Cum ſorore ages attentius, ſi te occupatione iſta relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Præt. Des. S.

ATTICI noſtri te ualde ſtudioſum eſſe cognoui, mei uero ita cupidũ,ut mehercule paucos æque obſeruanteis,atq; amanteis me habere exiſtimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iuſtas neceſſitudines magnã attulit acceſſionẽ tua uoluntas erga me,meáq; erga te par,atque mutua. Buthrotia tibi cauſa ignota non eſt: egi enim ſæpe,tibiq́; totam rem demonſtraui quæ eſt acta hoc modo. ut primum Buthrotiũ agrum proſcriptum uidimus, commotus Atticus libellum cõpoſuit, eum mihi dedit, ut darem Cæſari: erã enim cœnaturus apud eum illo die.cum libellum Cæſari dedi, probauit cauſam, reſcripſit Attico, æqua eum poſtulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquam Buthrotij ad diem ſoluerent. Atticus,qui ciuitatem cõſeruatam cuperet,pecuniam numerauit de ſuo.quod cum eſſet factum,adiuimus ad Cæſarem,uerba fecimus pro Buthrotijs,liberaliſſimum decretum abſtulimus: quod eſt obſignatum ab ampliſſimis uiris. quæ cum eſſent acta, mirari quidem ſolebam pati Cæſarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium concupiſſent, neque ſolum pati, ſed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus ſum,& ſæpius quidem, ut etiã accuſarer ab eo,quòd parum conſtantiæ ſuæ confiderem: & M.Meſſalæ,& ipſi Attico dixit,ut ſine cura eſſent: apertéq; oſtendebat, ſe præſentium animos (erat enim

popularis,ut noras) offendere nolle:cum mare transiſ=ſent,curaturum ſe, ut in alium agrum deducerentur. hæc illo uiuo. poſt interitum uero Cæſaris, ut primum ex S. C. cauſas Conſules cognoſcere inſtituerũt, hæc, quæ ſcripſi,ad eos delata ſunt. probauerunt cauſas ſine ulla dubitatione,ſeq; ad te literas daturos eſſe dixerũt. ego autem mi Plance,etſi non dubitabam, quin & S. C.& lex,& Conſulum decretum,ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberent, teq; ipſius Attici cauſa uelle intellexeram:tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia noſtra mihi ſumpſi, ut id à te peterẽ, quod tua ſingularis humanitas, ſuauiſſimiq; mores à te eſſent impetraturi.id autem eſt,ut hoc,quod te tua ſponte facturum eſſe certo ſcio, honoris noſtri cauſa libenter,prolixe,celeriter facias. mihi nemo eſt amicior, nec iucundior,nec carior Attico:cuius antea res ſolũ familiaris agebatur,eaq; magna,nũc acceſſit etiã exiſtimatio,ut,quod conſecutus eſt magna & induſtria,et gratia,& uiuo Cæſare, & mortuo,id te adiuuante obtineat.quod ſi à te erit impetratum, ſic uelim exiſtimes, me de tua liberalitate ita interpretaturũ,ut tuo ſummo beneficio me affectum iudicem. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor,ſtudioſe,diligenterq; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IAM antea petiui abs te per literas,ut,cum cauſa Buthrotiorũ probata à Conſulibus eſſet,quibus et lege, et S.C.permiſſum erat, ut de Cæſaris actis cognoſcerẽt, ſtatuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, At=

ticumq; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui non minus laboro, molestia liberares: omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quamprimum facere possimus. quanquã intelligimus ea te esse prudẽtia, ut uideas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non seruentur, magnã perturbationem rerum fore. equidem, cum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otij, pacisq; causa accerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendum censeo: quanquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. igitur mi Plance rogo te, & etiam oro, sic medius fidius, ut maiore studio, magisq; ex animo agere nõ possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinuimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse nõ modo facile patiare, sed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate esse erga Atticum, sæpe præsens & illi ostendisti, et uero etiã mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni suo S.

NVNQVAM putaui fore, ut supplex ad te uenirẽ: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorẽ experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa illum aliquan-

do suo familiari aduersario tuo uoluisse consultum, cũ illius existimatio ageretur. hoc primum ignoscere, est humanitatis tuæ: suos enim quisque debet tueri. deinde, si me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quẽ quãti facias, præ te soles ferre. totum hoc, ut, quod semper existimaui, nunc plane intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Cæsar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis uiris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se, cum agrarij mare transissent, literas missurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut subito ille interiret. deinde, quemadmodũ tu scis (interfuisti enim, cum Consules oporteret ex S. C. de actis Cæsaris cognoscere) res ab ijs in Cal. Iun. dilata. accessit ad S. C. lex, quæ lata est ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæsar statuisset, decreuisset, egisset, Consulibus cognitionem dedit. causa Buthrotiorum delata est ad Consules. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Consules de consilij sententia decreuerunt secundum Buthrotios, Plancũ dederunt. nunc mi Capito (scio enim quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas, eo plus apud hominem facillimum, atq; humanissimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimum esse, sit etiã melior opera tua. omnino res huiusmodi uidetur esse, ut sine cuiusquam gratia Plancus ipse pro ingenio, & prudẽtia sua non sit dubitaturus, quin decretum Consulũ, quorũ & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet, præsertim cum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo iis,quorum interest,sed etiam iis,qui illa non pro=bant,otij causa confirmare uelint. quod cum ita sit,ta men interest nostra,Plancum hoc animo libenti, proli=xoq; facere.quod certe faciet, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos,suauitatemq;,qua nemo tibi par est,adhi bueris.quod ut facias,te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM tuum plurimi feci, meq; ille mirifice & coluit,& amauit.nec mehercule unquam mihi du biũ fuit quin à te diligerer.ego quidẽ id facere nõ de=stiti.quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ci uitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Consulum, quod ijs secundum Buthrotios fecerunt,cũ & lege,& S.C. statuendi potestatem haberent,des operam,ut Plã cus noster quamprimum cõfirmet, & probet.hoc te ue hementer mi Cupienni etiã atque etiam rogo. Vale.

Cicero Planco Prat. Des. S.

IGNOSCE mihi, quòd,cum antea accuratissi=me de Buthrotijs ad te scripserim,eadẽ de re sæpius scri bam. non mehercule mi Plance facio, ꝙ parum confi=dam aut liberalitati tuæ,aut nostræ amicitiæ:sed cũ tã ta res agatur Attici nostri,nunc uero etiã existimatio, ut id,quod probauit Cæsar,nobis testibus,& obsignato ribus,qui & decretis & responsis Cæsaris interfuera=mus,uideatur obtinere potuisse,præsertim cũ tota po=testas eius rei tua sit, ut ea,quæ Consules decreuerunt

ſecundum Cæſaris decreta, & reſponſa non dicam cõprobes, ſed ſtudioſe, libenterq; comprobes. id mihi ſic erit gratum, ut nulla res gratior eſſe poſſit. etſi iam ſperabam, cum has literas accepiſſes, fore, ut ea, quæ ſuperioribus literis à te petiſſemus, impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nunciatũ erit, te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus: deinde enim cõfido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq; pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. quod ſi acciderit, uelim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticũ, *cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro, quàm ille, obligatum fore.* Vale.

Cicero Capitoni S.

NON *dubito, quin mirere, atque etiam ſtomachere, q tecum de eadem re agam ſæpius. hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus coniunctiſſimi permagna res agitur* Attici. *cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multum potes nos apud* Plãcum *iuuare. noui humanitatem tuam: ſcio, quàm ſis amicis iucundus. nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, quã tu. & res iſta eſt firma; ut debet eſſe, quã* Conſules *de conſilij ſententia decreuerunt, cum & lege, &* S.C. *cognoſcerent. tamen omnia poſita putamus in* Planci *tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officij tui &* Reip. *cauſa decretum* Conſulum *cõprobaturum, tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum. adiuuabis igitur mi* Capito: *quod ut facias, uehementer etiam atque etiam rogo.* Vale.

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

POMPONIVS Atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equestrẽ obtinuit dignitatẽ. patre usus est diligente, indulgente, et, ut tũ erant tempora, diti, in primisq; studioso literarum. hic, prout ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas oris, & uocis, ut non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariusq; exsplendescebat, quàm generosi condiscipuli animo æquo ferre possent. itaque incitabat omnes studio suo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marij filius, M. Cicero: quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. pater mature decessit. ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpitij, qui Trib. pl. interfectus est, non expers fuit illius periculi: nanque * Anitia Pomponij consobrina nupserat M. Seruio fratri Sulpitij. itaque interfecto Sulpitio, posteaquã uidit Cinnano tumultu ciuitatem esse perturbatã. neq; sibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus; idoneum tempus ratus studijs obsequendi suis, Athenas se contulit:

neque eo secius adolescétem Marium hostem iudicatũ iuuit opibus suis: cuius fugam pecunia subleuauit. ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarũ traiecit suarum. hic ita uixit, ut uniuersis Atheniensibus merito esset carissimus: nam præter gratiam, quæ iã in adolescentulo magna erat, sæpe suis opibus inopiam publicam leuauit: cum enim usuram facere publice necesse esset, neque eius conditionem æquam haberent, semper se interposuit, atque ita, ut neque usuram unquam ab ijs acceperit, neque longius, quàm dictum esset, debere passus sit. quod utrunque erat ijs salutare: nam neque indulgendo inueterascere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis usuris crescere. auxit hoc officium alia quoq; liberalitate: nam uniuersos frumẽto donauit, ita, ut singulis VII. modij tritici darentur, qui modius mensuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par principibus uideretur. quo factum est, ut huic omnes honores, quos possent, publice haberent, ciuemq; facere studerent. quo beneficio ille uti noluit. quod non nulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanã alia asci ta. quãdiu affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit: absens prohibere non potuit. itaq; aliquot ipsi, & Phidiæ locis sanctissimis posuerunt: hũc enim in omni procuratione Re.p. actorẽ, auctorẽq; habebant. igitur primũ illud munus fortunæ, quòd in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperij, ut eandem & patriam haberet, & domum: hoc specimen prudentiæ, quòd, cum in eam se ciuitatẽ

cōtulisset, quæ antiquitate, humanitate, doctrináq; præstaret omneis, ei unus ante alios fuerit carissimus. huc ex Asia Sulla decedens cum uenisset; quandiu ibi fuit, secum habuit Pomponiū, captus adolescentis & humanitate, & doctrina: sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur: tanta autem erat suauitas sermonis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem esse, non ascitum. idem poemata pronunciabat & græce & latine sic, ut supra nihil posset. quibus rebus factum est, ut Sulla nūquam à se dimitteret, cuperetq; secum deducere. qui cum persuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius, aduersum eos me uelle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. at Sulla adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri. hic complures annos moratus, cum & rei familiari tātum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniensium reipu. tribueret, nihilo minus amicis urbana officia præstitit: nam & ad comitia eorum uentitauit, & si quas res maior acta est, non defuit, sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidē præbuit, cui ex patria fugienti HS C C & quinquaginta millia donauit. tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam. ut opinor, L. Cotta, & L. Torquato Coss. quem diem sic uniuersa ciuitas Atheniensiū prosecuta est, ut lacrymis desiderij futuri dolorem indicaret. habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanum familiarem L. Luculli, diuitem, difficilima natura: cuius sic asperitatem ueritus est, ut, quē nemo fer-

re posset, huius sine offensione ad summam senectutē retinuerit beneuolentiam. quo facto, tulit pietatis fructūm: Cæcilius enim moriens testamento adoptauit eū, hæredemq́; fecit ex dodrāte. ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easq́; nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à cōdiscipulatu uiuebat cōiunctissime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto: ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinē morum, quàm affinitatem. utebatur autē intime Q. Hortensio, qui ijs temporibus principatum eloquentiæ tenebat, ut intelligi non posset, uter eū plus diligeret, Cicero, an Hortensius: et id, quod erat difficillimū, efficiebat, ut inter quos tātæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, essetq́; talium uirorum copula. In Rep. ita est uersatus, ut semper optimarum partium & esset, & existimaretur, neque tamē se ciuilibus fluctibus cōmitteret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quàm qui maritimis iactarentur. honores non petijt, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem; quòd neque peti more maiorū, neque capi possent conseruatis legibus in tā effusis ambitus largitionibus, neque reipu. sine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad hastam publicam nunquam accessit. nullius rei neque pres, neque manceps factus est. neminem suo nomine, neque subscribens accusauit. in ius de sua re nunquam ijt. iudicium nullum habuit. multorum Consulum, Prætorumq́; præfecturas delatas sic accepit, ut neminem in prouinciam sit secutus, honore fuit contentus, rei familiaris despexerit fru-

ctum, qui ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset: non enim docere se arbitrabatur, cum Præturam gerere noluisset, assedam esse Prætoris. qua in re non solum dignitati seruiebat, sed etiam trãquillitati, cũ suspiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset carior, cum eam officio, non timori, neque spei tribui uiderent. Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. usus est ætatis uocatione, neque quoquã se mouit ex Vrbe. quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. ipsum Pompeium coniunctũ non offendit. nullum ab eo habebat ornamẽtum, ut cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, ut uictor cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij castris concesserit. sic uetere instituto uitæ effugit noua pericula. secutũ est illud occiso Cæsare, cum respub. penes Brutum uideretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum conuertisse uideretur. sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiarius, quàm hoc sene, neque solum eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. excogitatum est à quibusdam, ut priuatum ærarium Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur. id facile effici posse arbitrati sunt, si & princeps

illius ordinis pecunias contulissent. itaque appellatus est à C. Flauuio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps esse uellet. at ille, qui officia amicis præstanda sine factiõe existimaret, semperq; à talibus se consilijs remouisset, respondit, si quid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantum eæ paterentur; sed neque cũ quoquã de ea re collocuturũ, neque coiturũ. sic ille cõsensionis globus huius unius dissensione disiectus est. neque multo post superior esse cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Cassius prouinciarum, quæ ijs necis causæ datæ erant à Consulibus, desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum cæteris conferre noluerat florenti illi patri, abiecto Bruto, Italiaq; cedẽti HS C M muneri misit: eidem in Epeiro absens C C C iussit dari: neque eo magis potenti adulatus est Antonio, neq; desperatos reliquit. secutũ est bellũ gestũ apud Mutinã: in quo si tantum eum prudentem dicam, minus, quàm debeam, prædicem, cũ ille potius diuinus fuerit, si diuinatio appellãda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus agitur, neque minuitur. hostis Antonius iudicatus Italia cesserat. spes restituendi nulla erat. non solum inimici, qui tamen erant potentissimi, & plurimi, sed etiã qui aduersarijs eius se dabant, & in eo lædendo aliquam consecuturos sperabant cõmoditatem, Antonij familiareis sequebantur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, nõ mõ nihil ijs indulsit ad Antoniũ uiolãdum, sed è contrario familiareis eius ex Vrbe profugientes

gienteis, quantum potuit, texit; quibus rebus indigue= runt, adiuuit: P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parente proficisci non potuerint: ipsi autem Fuluiæ, cũ litib. distineretur, magnisq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullum il la præstiterit uadimonium sine Attico, sponsor omniũ rerum fuerit. quin etiam, cum illa fundum secundã fortuna emisset in diem, neque post calamitatem uer suram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamq; sine fœnere, sineq; ulla stipulatione credidit, maxi= mum existimãs quæstum, memorem, gratumq; cogno= sci, simulq; aperire, se non fortunæ, sed hominibus so= lere esse amicum. quæ cum faciebat, nemo eum tem= poris causa facere poterat existimare: nemini enim in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum. sed sensus eius à nonnullis optimatibus reprehendeba tur, ꝗ parum odisse malos ciues uideretur. ille autem sui iudicij, potius, quid se facere par esset, intueba= tur, quàm quid alij laudaturi forent. conuersa fortu= na est. ut Antonius redijt in Italiam, nemo non ma= gno in periculo Atticum putarat propter intimam fa miliaritatem Ciceronis, et Bruti: itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat timens proscriptionẽ: latebatq; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus pau lo ante, opem tulerat, (tãta uarietas his temporib. fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio, aut periculo) habebatq; secum Q. Gelliũ Ca= nium æqualem, simillimumq; sui. hoc quoque sit Atti= ci bonitatis exemplum, ꝗ cum eo, quem puerum in lu do cognorat, adeo coniunctè uixit, ut ad extremã æta

tem amicitia eorũ creuerit. Antonius aũt, etsi tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiã omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; uellet proscribere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officij, & ei, cũ requisisset ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimq; ad se ueniret, se eum, & Gelliũ Canium de proscriptorum numero exemisse: ac, ne quod periculũ incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. sic Atticus in summo timore non solũ sibi, sed etiã ei, quem carissimum habebat, præsidio fuit: neque .n. suæ solum à quoquã auxilium petijt salutis, sed coniunctim, ut appareret nullam seiunctam sibi ab eo uelle fortunam. q si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hieme, mariq; scopuloso seruat: cur non singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot, tantisq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatẽ peruenit? quibus ex malis ut se emerserat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quib. rebus posset, esset auxilio. cũ proscriptos præmijs imperatorũ uulgus cõquireret, nemo in Epeirũ uenit, cui res ulla defuerit: nemini nõ ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiã post præliũ Philippense, interitumq; C. Casij, & M. Bruti L. Iulium Mocillã prætorium, & filium eius, Aulumq; Torquatum, cæterosq; pari fortuna perculsos institerit tueri, atque ex Epeiro ijs omnia Samothraciã supportari iusserit: difficile .n. est omnia persequi, & non necessaria. illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuisse. id ex ipsis rebus, ac temporibus iudicari potest, q nõ florentibus se uenditauit, sed afflictis semper succurrit,

qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, quàm florentem coluerit. sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, q̃ neque lædebat quenquam, neque, si quam iniuriam acceperat, non malebat obliuisci, quàm ulcisci. idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipse tribuerat, tandiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. itaq; hic fecit, ut uere dictum uideatur: sui cuique mores fingunt fortunam. neque tamẽ prius ille fortunam, quàm se ipse finxit, qui cauit, nequa in re plecteretur. his igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa, intima familiaritate cõiunctus adolescẽti Cæsari, cũ propter suam gratiá, & Cæsaris potentiam nullius conditionis non haberet potestatẽ, potissimũ eius deligeret affinitatẽ, præoptaretq; equitis Romani filiá generosarũ nuptijs. atq; harũ nuptiarũ cõciliator fuit (non. n. est celandũ) M. Antonius Triumuir reip. cuius gratia cũ augere possessiones posset suas, tantũ abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecãdis amicorũ aut periculis, aut incõmodis. quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit: nam cũ L. Saufeij equitis Romani æqualis sui, qui cũ eo com plureis annos studio ductus philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessones, Triumuiri bona uendidissent consuetudine ea, qua tum res gerebãtur; Attici labore, atque industria factũ est, ut eodem nuncio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse. idem L. Iulium Calidium, quẽ post Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatẽ uere uideor posse cõtẽdere, neq;

minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditũ, post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volũnio præfecto fabrum Antonij absentem relatum expediuit. quod in præsenti utrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare; q, in eorum periculis nõ secus absentes, quàm præsentes amicos Attico esse curæ, cognitum est. neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus est, quàm ciuis: nã cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus usus est: nã domum habuit in colle Quirinali Cæcilianam, ab auunculo hæreditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, sed sylua constabat: ipsum .n. tectum antiquitus constitutũ, plus salis, quàm sumptus habebat: in quo nihil cõmutauit, nisi si quidẽ uetustate coactus est. usus est familia, si utilitate iudicandũ est, optima; si forma, uix mediocri: nanq; in ea erant pueri literatissimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pedisequus quidẽ quisquã esset, qui non utrunq; horum pulchre facere posset: pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni: neque tamen horum quenquam, nisi domi natũ, domiq; factum, habuit: quod est signum non solum continentiæ, sed etiam diligentiæ: nam & non, intẽperanter cõcupiscere, quod à pluribus uideas, continẽtis debet duci; & potius diligẽtia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. elegans, non magnificus: splẽdidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiã nõ affluentẽ affectabat. supellex modica, nõ multa,

ut in neutram partem conspici posset. nec præteribo, quanquam nonnullis leue uisum iri putem. cū in primis lautus esset eques Romanus, & non parum liberaliter in domum suā omnium ordinum homines inuitaret; scimus, non amplius, quàm terna millia æris, peræque in singulos menses ex ephemeride eū expensum sumptui ferre solitum: atque hoc non auditum, sed cognitū prædicamus: sæpe enim propter familiaritatem domesticis reb. interfuimus. nemo in cōuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnosten: quod nos quidem iucundissimum arbitramur. neq; unquam sine aliqua lectione apud eum cœnatū est; ut non minus animo, q̃ uentre cōuiuæ delectarentur: nāq; eos uocabat, quorum mores à suis non abhorrerent. cum tāta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ consuetudine, tantāq; usus est moderatione, ut neq; in HS uicies, quod à patre acceperat, parū se splēdide gesserit, neq; in HS centies affluētius uixerit quàm instituerat, pariq; fastigio steterit in utraq; fortuna, nullos habuerit hortos, nullā suburbanā, aut maritimā sumptuosam uillam, neq; in Italia, præter Ardeatinū, et Nomentanum, rusticū prædium. omnisq; eius pecuniæ redditus cōstabat in Epiroticis, et urbanis possessionibus. ex quo cognosci pōt, eum usum pecuniæ non magnitudine, sed ratione metiri solitū. mendacium neque dicebat, neq; pati poterat. itaque eius comitas non sine seueritate erat, neque grauitas sine facilitate: ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis uererentur, an amarent. quidquid rogabatur, religiose promittebat, ꝙ nō liberalis, sed leuis arbi-

trabatur, polliceri quod præstare nō posset. idem in nitendo quod semel admisisset, tantā erat cura, ut non mandatū, sed suam rem uideretur agere. nusquam suscepti negotij eum pertesum est: suam. n. existimationē in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius. quo fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marij, Q. Hortēsij, A. Torquati, multorum præterea equitum Ramanorum negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, sed iudicio fugisse Reip. procuratiōem. humanitatis uero nullum afferre maius testimonium possum, quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fuerit iucundissimus, senex adolescenti M. Bruto, cum æqualib. autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic uixerit, ut iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus. quāquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus sunt editi, sexdecim uolumina epistolarum ab Consulatu eius usque ad extremum tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, nō multum desideret historiam contextam eorum temporum: sic. n. omnia de studijs principū, uitijs ducū, æmulationibus Reip. perscripta sunt, ut nihil in his non appareat; & facile existimari possit, prudentiam quodāmodo esse diuinationem: non enim Cicero ea solū, quæ uiuo se acciderunt, futura prædixit, sed etiā, quæ nunc usu ueniunt, cecinit, ut uates. De pietate autē Attici quid plura cōmemorem? cum hoc ipsum uere gloriātem audierim in funere matris suæ, quā extulit annorū nonaginta, cum esset septem, & sexaginta, se

nunquam cum matre in gratiam rediisse, nunquam cũ sorore fuisse in simultate, quã propè ætate æqualẽ habebat: quod est signũ, aut nullam unquam inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret: neque id fecit natura solum (quanquam oẽs ei paremus) sed etiam doctrina: nam & principum philosophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendã, non ad ostentationem uteretur. moris etiam maiorum summus imitator fuit, antiquitatisq; amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eã totam in eo uolumine exposuerit, quo magistratus ornauit: nulla n. lex, neque pax, neque bellũ, neque res illustris est populo R. quæ non in eo suo tempore sit notata. &, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexuit, ut ex eo clarorũ uirorum propagines possimus cognoscere. fecit hoc idem separatim in alijs libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à stirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoque ortus, quos honores, quibusq; temporibus cepisset. pari modo Marcelli Claudij de Marcellorum Scipionis Cornelij, & Fabij Maximi Fabiorũ, & Aemiliorũ quibus libris nihil potest esse dulcius ijs, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum uirorũ. attigit quoq; poeticen, credimus, ne eius expers esset suauitatis, nanque uersibus, qui honore, rerumq; gestarum amplitudine cæteros Rom. populi præstiterunt, exposuit, ita, ut sub singulorum imaginibus facta, magistratusq; eorum non amplius quaternis, quinisq; uersibus descripserit: quod uix credendum sit, tantas res tam bre=

uiter potuisse declarari.est etiam unus liber graece confectus de Consulatu Ciceronis. hactenus Attico uiuo edita à nobis sunt. Nunc,quoniã fortuna nos superstites ei esse uoluit reliqua persequemur,&,quãtũ potuerimus,rerũ exemplis lectores docebimus,sicut supra significauimus,suos cuique mores plerunque conciliare fortunam,nanque hic cõtentus ordine equestri, quo erat ortus,in affinitatem peruenit imperatoris diui Iulij filij,cũ iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re,quàm elegãtia uitæ,qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari,fortuna humiliores:tanta.n.prosperitas Cæsarem est cõsecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna,quod cuiquam ante detulerit,& conciliarit,quod ciuis Romanus quiuit cõsequi.nata aũt est Attico neptis ex Agrippa,cui uirginẽ filiam collocauit.hanc Cæsar uix anniculam Ti.Claudio Neroni,Drusilla nato,priuigno suo,despondit.quæ coniunctio necessitudinẽ eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiorẽ.quamuis ante hæc sponsalia,non solum cum ab Vrbe abesset,nunquam ad suorum quenquã literas misit,quin Attico mitteret, quid agere in primis,quid legeret,quibusq; in locis, & quãdiu esset moraturus: sed & cùm esset in Vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm uellet,Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo nõ ad eũ scriberet,quo aliquid de antiquitate ab eo requireret,modo aliquã quæstionẽ poeticam ei proponeret,interdum iocans eius uerbosiores eliceret epistolas.ex quo accidit,cũ ædes Iouis Feretrij in Captiolio ab Romulo constituta,uetustate,atq; incuria detecta

prolaberetur, ut Attici admonitu Cæsar eā reficiendā curaret. neque uero à M. Antonio minus absens literis colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorē faceret Atticū. hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit quantæ sit sapiētiæ eorū retinere usum, beneuolētiamq́;, inter quos maximarū rerum non solum æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebant, quantā fuit intercedere necesse inter Cæsarē, atque Antoniū, cum se uterque principem non solū urbis Romæ, sed orbis terrarum esse cuperet. tali modo cum septem, & septuaginta annos cōplesset, atq; ad extremum senectutem non minus dignitate, quàm gratia fortunaq́; creuisset (multas .n. hæreditates nulla alia re, quàm bonitate cōsecutus) tantaq; prosperitate usus esset ualetudinis, ut annis XXX medicina nō indiguisset: nactus est morbū, quē initio & ipse, & medici contēpserūt: nam putarunt esse tenasmon, cui remedia celeria, faciliaq́; proponebantur. in hoc cum treis menses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta uis morbi in unum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistula putris eruperit. atque antea quidem morbi diuturnitatē moleste ferebat, prius quàm hoc ei accideret: postquam uero in dies dolores accrescere, febresq́; accessisse sensit; Agrippā generum ad se, accersiri iussit, & cum eo L. Cornelium Balbum, sextumq́; Peduceum. hos ut uenisse uidit, in cubitū nixus, quantā, inquit, curam diligentiamq́; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos testes habeam, nihil opus est plu-

ribus uerbis commemorare. quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandũ me pertineret: reliquum est, ut egomet mihi consulam. id uos ignorare nolui: nam mihi stat, alere morbum desinere: nanque his diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. quare à uobis peto, primum ut consilium probetis meũ, deinde ne frustra dehortando conemini. hac oratione habita tanta constantia uocis, atque uultus, ut non ex uita, sed ex domo in domum uideretur migrare; cum quidem Agrippa eum flens, atque osculans oraret, atq; obsecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque sibi acceleraret, & quoniam tum quoque posset tẽporibus superesse, se sibi, suisq; reseruaret; preces eius taciturna sua obstinatione depressit. sic cum biduum cibo se abstinuisset, subito febris decessit, leuiorq; morbus esse cœpit: tamen propositum nihilo secius peregit. itaque die quinto postquam id cõsilium inierat, prid. Cal. Apr. Cn. Domitio, C. Sosio Coss. decessit. elatus est in lecticula, ut ipse præscripserit, sine ulla põpa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima uulgi frequentia. sepultus est iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi sui.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

CLODIVS Trib.pl.designatus ualde me diligit,uel,ut ἐμφατικώτερον dicam,ualde me amat.quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti)quin illum quoque iudices à me amari : nihil enim mihi minus hominis uidetur,quàm non respondere in amore ijs,à quibus prouocere . is mihi uisus est suspicari, nec sine magno quidem dolore,aliquid à suis,uel per suos potius inimicos ad te esse delatum,quo tuus animus à se esset alienior.non soleo mi Brute,quod tibi notū esse arbitror, temere affirmare de altero:est enim periculosum propter occultas hominum uoluntates,multiplicesq; naturas. Clodij animum perspectum habeo,cognitum, iudicatum.multa eius indicia, sed ad scribendum nō necessaria:uolo enim hoc testimonium tibi uideri potius, quàm epistolam . auctus Antonij beneficio est.eius ipsius beneficij magna pars à te est.itaque eum saluis nobis uellet saluum . in eum autem locum rem adductā intelligit,(est.n.ut scis,minime stultus)ut utrique salui esse non possint:itaque nos mauult.de te uero amicissime et loquitur, et sentit.quare,si quis secus ad te de eo scripsit,aut si corā locutus est,peto à te ēt atq; ēt, mihi ut potius credas,qui & facilius iudicare possum,

quàm ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuemq; talem, qualis & prudentissimus, & fortuna optima esse debet. Vale.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA, *& obsignata iã epistola, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum nouarũ, maximeq; mirabiles, Dolabellã quinq; cohortes misisse in Cherrhonessum. adeòne copijs abũdat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europã appetere conetur? quinq; autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cũ tu eo quinq; legiones, optimũ equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidẽ cohortes spero iam tuas, quoniam latro ille tam fuit demens. & tuum consilium uehementer laudo, q non prius tuum exercitum Apollonia, Dyrrhachioq; mouisti, quàm de Antonij fuga audisti, Bruti eruptione, populi R. uictoria. itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitũ in Cherrhonesũ, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperiũ pop. R. facis ex tua dignitate, & è Rep.*

Quòd scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antonijs: quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum seueritas, quàm tua. Te beneuolentiam exercitus, equitumq; expertum esse, uehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id ualde pertinuit, ut ego tũ intelligebã, ad Remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis me maximo

odio egisse, ut insectarer Antonios, idq; laudas: credo ita uideri tibi: sed illam distinctionem tuã nullo pacto probo: scribis.n. acrius prohibenda bella ciuilia esse, quàm in superatos iracundiam exercendam. uehemẽter à te Brute dissentio: neque clementiæ tuæ conceꝺo: sed salutaris seueritas uincit inanẽ speciem clementiæ. q̃ si clementes esse uoluerimus, nunquam deerunt bella ciuilia. sed de hoc tu uideris. de me possum idẽ, quod Plautinus *pater in* Trinumo: Mihi *quidem ætas acta fermè est, tua istuc refert maxime. opprimemini, mihi crede,* Brute, *nisi prouideritis: neque enim populum semper eundem habebitis, neque senatum, neque senatus ducem. hæc ex oraculo* Apollinis Pythij *edita tibi puta, nihil potest esse uerius.* XIIII. Cal. Maij.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE *res meliori loco uidebãtur: scripta enim ad te certo scio, quæ gesta sunt. quales tibi sæpe scripsi, Cõsules tales extiterũt. Cæsaris uero pueri mirifica indoles uirtutis. utinam tam facile eum florentẽ & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, q̃ facile adhuc tenuimus. est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus: persuasum est.n. adolescenti, & maxime per me, eius opera nos esse saluos. & certe nisi is* Antonium *ab* Vrbe *auertisset, perijssent omnia. triduo uero, aut quatriduo ante hanc rẽ pulcherrimã, timore quodam perculsa ciuitas tota ad te se cum coniugibus, & liberis effundebat: eadẽ recreata ad* XII. Cal. Maij, *te huc uenire, quàm se ad te ire malebat. quo quidem die magnorum meorum laborum, multarũq;*

uigiliarum fructũ cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida, ueráq; gloria: nam tantæ multitudinis, quanta capit urbs nostra, concursus est ad me factus. ea cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore, atque plausu in Rostris collocatus sum. nihil est in me inane, neq;. n. debet: sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, gratulatioq; me cõmouet, propterea quòd popularem me esse in populi salute præclarum est. sed hæc te malo ab alijs audire. Me uelim de tuis rebus, consilijsq; facias diligentissime certiorem: illudq; consideres, ne tua liberalitas dissolutior uideatur. sic sentit senatus, sic populus R. nullos unquã hosteis digniores omni supplicio fuisse, quàm eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperũt. quos quidem ego omnibus sententijs ulciscor, & persequor omnibus bonis approbantibus. tu quid de hac re sentias, tui iudicij est. ego sic sentio, trium fratrum unam, & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hircius quidem in ipsa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante uicisset. nam Pansa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonij sectam secuti sunt. itaque id S. C. plerique interpretantur etiam ad tuos siue captiuos, siue dedititios pertinere. equidem nihil disserui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita statueram, à te cognoscere causam eius senatũ oportere. X. Cal. Maij.

M. BRVTVS M. CICERONI S.

QVANTA sim lætitia affectus cognitis rebus Bruti nostri, & Consulum, facilius est tibi existimare, quàm mihi scribere. cũ alia laudo, & gaudeo accidisse, tum q Bruti eruptio nõ solũ ipsi salutaris fuit, sed ét maximo ad uictoriã adiumẽto. Quod scribis, trium Antoniorũ unam atque eandem cãm esse; quid ego sentiam, mei iudicij esse: statuo nihil, nisi hoc, senatus aut populi Rom. iudicium esse de ijs ciuibus, qui pugnãtes non interierint. at hoc ipsum, inquies, inique facis, qui hostilis animi in rempub. homines ciues appelles: immo iustissime: quod enim non senatus censuit, nec populus R. iussit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. illud quidem nõ muto, q ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolute quidquã remisi, habuiq; in mea potestate, quoad bellũ fuit. multo quidem honestius iudico, magisq; quod concedere possit respub. miserorum fortunam nõ insectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatẽ, & arrogantiam incendere possint. qua in re Cicero uir optime, ac fortissime, mihiq; merito & meo nomine, & reip. carissime, nimis credere uideris spei tuæ, statimq;, ut quisq; aliquid recte fecerit, omnia dare, ac ꝑmittere; quasi non liceat traduci ad mala cõsilia corruptũ largitionibus animum. quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri petieris, præsertim de communi salute: facies tamẽ, quod tibi uisum fuerit: ét ego, cum me docueris. nunc Cicero, nunc agendum est, ne-

frustra oppressum esse Antoniũ gauisi simus, neu sem per primi cuiusq; mali excidendi causa sit, ut aliud re nascatur illo peius. nihil iam neque opinátibus, aut pa tientibus nobis aduersi euenire potest, in quo nõ cum omnium culpa, tũ præcipue tua futura sit, cuius tan= tá auctoritatem senatus, ac popul. R. non solũ esse pa= titur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuita te unius esse potest, quam tu nõ solum bene sentiẽdo, sed etiam prudenter tueri debes. prudentia porrò, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tri buendis honoribus: alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ uir tutes. unum hoc grato animo, liberaliq; profectũ, cau= tiorem, ac moderatiorem liberalitatẽ desiderat: nihil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogitan tibus exemplo, aut præsidio sit. itaq; timeo, de Consula tu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quàm inde, si consul factus sit, descensurum. q si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occa sionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, si quis auctore non tyranno interfecto, sed ipso senatu putat se imperia quælibet concupiscere posse? quare tũ & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore contentũ. alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorsus alienæ, si pro= uideri potuit, ne existeret. quòd utinã inspectare pos= sis timorem de illo meum. His literis scriptis, te Con sulem factum audiuimus. tum uero incipiam propone re mihi remp. iustam, & iam suis nitentem uiribus,

ſi iſtuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt. Idibus Maijs, ex caſtris.

CICERO BRVTO S.

AD V. Cal. cum de ijs, qui hoſtes iudicati ſunt, bello perſequendis ſententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Ventidio, & ut Caſſius perſequeretur Dolabellã. cui cũ eſſem aſſenſus, decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, eq; rep. eſſe, pſequerere Dolabellã bello: ſi minus id cõmodo reip. facere poſſes, ſiue non exiſtimare è rep. eſſe, ut in ijſdẽ locis exercitũ contineres. nihil honorificẽtius potuit facere ſenatus, quàm ut tuum eſſet iudicium, quid tibi maxime cõducere reip. uideretur. equidem ſic ſentio, ſi manũ habet, ſi caſtra, ſi ubi conſiſtat uſpiam, Dolabella; ad fidem, et ad dignitatem tuã pertinere, eũ perſequi. De Caſſij noſtri copijs nihil ſciebamus: neque enim ab ipſo ullæ literæ: neque nunciabatur quidquã, quod pro certo haberemus. quãtopere autem interſit opprimi Dolabellam, profectò intelligis, tum ut ſceleris pœnas perſoluat, tum ne ſit, quò ſe latronum duces ex Mutinenſi fuga conferant. atq; hoc mihi iã ante placuiſſe, potes ex ſuperioribus meis literis recordari. quanquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris, & ſubſidium ſalutis in tuo exercitu. quo magis nunc liberati, ut ſpero, periculis, in Dolabella opprimendo occupati eſſe debemus. ſed hæc cogitabis diligentius, ſtatues ſapienter: facies nos, quod conſtitueris, & quid agas, ſi tibi uidebitur, certiores. Ciceronem noſtrum in ueſtrum collegium cooptari uolo. exiſtimo omnino abſentium rationẽ ſacerdotum comitijs poſſe

haberi:nã etiam factum est antea:Caius enim. Marius, cũ in Cappadocia esset,lege Domitia factus est Augur: nec,quo minus id postea liceret,ulla lex sanxit. est etiã in lege Iulia,quæ lex est de sacerdotijs proxima,his uerbis,QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. aperte indicat posse rationẽ haberi etiã nõ præsentis.hac de re scripsi ad eũ,ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus.tibi aũt statuendũ est de Domitio,& de Catone nostro.sed quamuis liceat absentis rationem haberi,tamen omnia sunt præsentibus faciliora. ꝙ si statueris in Asiam tibi eundũ,nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas.omnino Pansa uiuo celeriora omnia putabamus: statim enim collegam sibi surrogasset:deinde ante prætoria, sacerdotum comitia fuissent.nunc per auspicia lõgam morã uideo:dum.n. unus erit patritius magistratus,auspicia ad patres redire non possunt,magna sanè perturbatio. tu tota de re quid sentias,uelim me facias certiorẽ. III. Non.Maij.

BRVTVS CICERONI S.

NOLI expectare,dũ tibi gratias agam. iampridẽ hoc ex nostra necessitudine,quæ ad summã beneuolentiã peruenit,sublatũ esse debet. Filius tuus à me abest: in Macedonia congrediemur: iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam:& scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. cum eum uidero(quoniam nobis permittis)cõmuniter constituemus de reditu eius ad petitionẽ,aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet diligentissime commendo.

audimus, eum uenisse in suspicionem Torquato de morte Pansæ, custodiriq; ut parricidam. nihil minus credendum est: quis enim maiorem calamitatem morte Pansæ accepit? præterea est modestus homo, et frugi, quem ne utilitas quidẽ uideatur impulsa fuisse ad facinus. rogo te, & quidem ualde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quàm æquum est, laborat) eripias eũ ex custodia, conseruesq;. hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atq; ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita est mihi epistola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæsum, fugatumq; esse. græcam epistolam tibi misi Cycherei cuiusdam ad Satrium missam. Flauius noster de controuersia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, sumpsit te iudicem. rogo te Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non est dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, sed sibi donatum æs alienum à Cæsare dicunt. noli pati, à necessarijs tuis necessario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex castris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, quàm tu, cuius tãtæ pro rep. cõtẽtiones, solicitudinesq; fuerũt. itaq; uel ipsius uirtus, uel nostra necessitudo debet cõciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror: uolũtas enim te mouere debet nostra, si modo iusta est aut pro officio necessario suscipitur. in Pansæ locum petere constituit. eam

nominationem à te petimus. neque coniunctiori dare beneficiũ, quàm nos tibi sumus, neq; digniorẽ nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Apuleio quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi cõmendatissimi sint? Apuleiũ uero tu tua auctoritate sustinere debes. sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo, tantũ iam uirum, ex quanto, crede mihi, potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus.

CICERO BRVTO S.

MVLTOS *tibi commendo, & commendem necesse est: optimus enim quisq; uir, & ciuis sequitur iudicium tuum; tibiq; omnes fortes uiri nauare operá, & studiũ uolũt; nec quisquam est, quin ita existimet, meá apud te & gratiam, & auctoritatem ualere plurimũ: sed C. Nasennium municipem Suessanum tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretensi bello Metello Imperatore octauum principem duxit. postea in re familiari occupatus fuit. hoc tẽpore cum reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, uellet per te aliquid auctoritatis assumere. fortẽ uirũ Brute tibi cõmendo, frugi hominem, et, si quid ad rem pertinet, etiá locupletem. pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.*

CICERO BRVTO S.

FVNGERER *officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; p literas cõsolarer, nisi scirẽ ijs remedijs, quibus meũ dolorẽ tu leuasses, te in tuo nõ egere. ac uellim*

facilius,quã tunc mihi,nũc tibi tute medeare: est enim alienũ tãto uiro,ut es tu, quod alteri præceperit,id ipsum facere nõ posse.me quidẽ cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit: cum enim mollius tibi ferre uiderer, quàm deceret uirũ,præsertim eũ,qui alios consolari soleret,accusasti me per literas grauioribus uerbis,q̃ tua cõsuetudo ferebat. itaq; iudicium tuum magni æstimans, idq́; ueritus,me ipse collegi,& ea,quæ didiceram, legeram,acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita.ac mihi tũ Brute officio solũ erat & naturæ, tibi nunc populo et scænæ,ut dicitur,seruiendum est:nam cum in te nõ solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti oculi sint,minime decet, propter quẽ fortiores cæteri sumus,eum ipsum animo debilitatũ uideri.quã ob rem accepisti tu quidẽ dolorẽ,(id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit)& est dolẽdum in tam graui uulnere,ne id ipsum,carere omni sensu doloris,sit miserius,quã dolere:sed,ut modicè,cæteris utile est,tibi necesse est.scriberẽ plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuumq́; exercitum expectamus: sine quo,ut reliqua ex sentẽtia succedant,uix satis liberi uidemur fore. De tota Rep. plura scribã, & fortasse iã certiora ijs literis,quas Veteri nostro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus,ne famã qdẽ quæ declararet,te,cognita senatus auctoritate, in Italiã adducere exercitum:quod ut faceres, idq́; maturares,magnopere desiderabat Resp.ingrauescit enim

in dies intestinũ malũ,nec externis hostibus magis,quã domesticis laboramus:qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebãtur. erectior senatus erat,non sententijs solũ nostris,sed etiam cohortationibus excitatus. erat in senatu satis uehemẽs,& acer Pansa,*cum in cæteros huius generis,tum maxime in socerũ: cui* Consuli *nõ animus ab initio,non fides ad extremum defuit. bellum ad* Mutinã *gerebatur,nihil ut in* Cæsare *reprehẽderes,nõnulla in* Hircio.*huius belli fortuna,ut in secũdis,fluxa;ut in aduersis, bona. erat uictrix* Resp. *cæsis* Antonij *copijs, ipso expulso à* Bruto . *deinde ita multa peccata, ut quodã modo uictoria excideret è manibus. perterritos,inermos,saucios non sunt nostri duces persecuti:datumq;* Lepido *tempus est, in quo leuitatẽ eius, sæpe perspectam,maioribus in malis experiremur.sunt exercitus boni,sed rudes,*Bruti, *&* Planci.*sunt fidelissima,& maxima auxilia* Gallorũ.*sed* Cæsarem *meis cõsilijs adhuc gubernatum,præclara ipsum indole,admirabiliq; constãtia,improbissimis literis quidam,fallacibusq; interpretibus,ac nũcijs impulerunt in spem certissimam* Consulatus. *quod simul atq; sensi, neq; ego illũ absentem literis monere destiti, nec accusare præsentes eius necessarios, qui eius cupiditati suffragari uidebantur:nec in senatu sceleratissimorũ consiliorũ fontes aperire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut senatum meliorẽ,aut magistratus: nunquã enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentissimi potius (quãdo quidẽ potentia iã in ui posita est,et armis)accidit,ut nemo* Trib. pl. *nemo alio magistratu,nemo priuatus auctor existeret.sed in hac constãtia,atq; uirtu=*

te, erat tamen solicita ciuitas: Illudimur enim Brute cũ militum delicijs, tum imperatoris insolentia. tantum quisque in Rep posse postulat, quantũ habet uiriũ. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non existimatio ciuium, non posteritatis uerecundia. hæc ego multo ante prospiciens, fugiebã ex Italia, tum, cum me uestrorum edictorũ fama reuocauit. incitasti uero tu me Brute Veliæ. quãquam. n. dolebam in eam me Vrbem ire, quã tu fugeres, qui eam liberauisses, quod mihi quoq; quondam acciderat pericũlo simili, casu tristiore: perrexi tamen, Romamq́; perueni; nulloq́; præsidio quatefeci Antonium; contraq́; eius arma nefanda, præsidia, quæ oblata sunt, Cæsaris cõsilio, & auctoritate firmaui. qui si steterit idẽ, mihiq́; paruerit, satis uidemur habituri præsidij. sin autem impiorum consilia plus ualuerint, quàm nostra; aut imbecillitas ætatis nõ potuerit grauitatem rerum sustinere: spes omnis est in te. quamobrem aduola obsecro, atq; eam Remp. quam uirtute, atq; animi magnitudine magis, quàm euentis rerum, liberasti, exitu libera. omnis omniũ concursus ad te futurus est. hortare idẽ per literas Cassium. spes libertatis nusquam, nisi in uestrorum castrorum præsidijs, est. firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. hoc adolescentis præsidium equidem adhuc firmũ esse cõfido, sed ita multi labefactant, ut, ne moueatur, interdũ extimescam. habes totũ Reip. statum, qui quidẽ tum erat, cum has literas dabam. uelim deinceps meliora: sin aliter fuerit, (quod Dij omen auertãt) Reip. uicem dolebo, quæ immortalis esse debeat. mihi quidem quantulum reliqui est?

BRVTO CICERONI S.

VETERIS Antistij talis animus est in Remp. ut nõ dubitem, quin in Cæsare, et Antonio se præstiturus fuerit acerrimũ propugnatorem communis libertatis, si occasioni potuisset occurrere: nam qui in Achaia congressus, P. Dolabella milites, atque equites habẽte quoduis adire periculum ex insidijs paratissimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus esse pecuniam dare, aut libẽter dedisse homini nequissimo, atq; improbissimo; is nobis ultro pollicitus est, & dedit XX HS ex sua pecunia, &, quod multo carius est, se ipsum obtulit, & coniunxit. huic persuadere cœpimus, ut imperator in castris remaneret, remq; publicam defenderet. statuit eundum sibi, quoniam exercitum dimisisset: statim uero rediturum ad nos confirmauit legatione suscepta, nisi Prætorum comitia habituri essent Cõsules: nam illi ita sentienti de Rep. magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicarint hunc exercitum esse Reip. tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriaq; libertatem nostram defendis. & dignitatem, si contigerit nostris consilijs exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi Cicero proprie, familiariterq; te rogo, ut Veterem ames uelisq; esse quã amplissimum. qui etsi nulla re deterreri à proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum: & mihi gratissimum erit.

CICERO BRVTO S.

ETSI *daturus erã Messalæ Coruinq continuo literas, tamen Veterẽ nostrũ ad te sine literis meis uenire nolui. Maximo in discrimine Resp. Brute uersatur, uictoresq; rursus decertare cogimur. id accidit M. Lepidi scelere, & amentia. quo tempore cũ multa propter eã curam, quam pro Rep. suscepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non posse matris tuæ precibus cedere, non sororis. nã tibi, quod mihi plurimi est, facile me satisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio, omniũq; iudicio etiam durior erat, q, cum honoribus amplissimis à senatu esset Lepidus ornatus, tum etiam paucis ante diebus præclaras literas ad senatũ misisset, repente non solũ recepit reliquias hostiũ, sed bellũ acerrimũ terra, mariq; gerit: cuius exitus qui futurus sit, incertum est. itaq; cum rogamur, ut misericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorũ uicerit, subeunda nobis sint. nec uero me fugit, quã sit acerbũ, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc præclare legibus comparatum est, ut caritas liberorũ amiciores parẽtes Reip. redderet. itaq; Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem iudicat. atque ille, si armis positis de ui dãnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis. quanquam, quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris, id ipsum, et multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes*

denunciant. itaque maximam spem hoc tempore habemus in te, atq; exercitu tuo. cum ad Reip. summam, tũ ad gloriã, & dignitatem tuã uehementer pertinet, te in Italiam, ut ante scripsi, uenire quãprimũ: eget enim uehementer tum uiribus tuis, tum etiam consilio resp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, singulariq; officio libenter ex tuis literis cõplexus sum, eumq; cũ tui, tum Reip. studiosissimum, amantissimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut spero, uidebo: tecũ.n. illum, & te in Italiam celeriter esse uenturum cõfido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido uereri me cogit reliquorum timor. qui si eripuerit se nobis, quod uelim temere, atque iniuriose de illo suspicati sint homines: oro, atq; obsecro te Cicero, necessitudinẽ nostrã, tuãq; in me beneuolẽtiã obtestans, sororis meæ liberos obliuiscaris esse Lepidi filios, meq; his in patris locum successisse existimes. hoc si à te impetro, nihil profecto dubitabis pro his suscipere. aliter alij cum suis uiuunt: nihil ego possum in sororis meæ liberos facere, quo possit expleri uolũtas mea, aut officiũ. quid uero aut mihi tribuere boni possunt, (si modo digni sumus, quibus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac sorori, puerisq; illis præstaturus sum, si nihil ualuerit apud te, reliquumq; senatũ contra patrem Lepidũ Brutus auunculus? scribere multa ad te neque possum præ solicitudine, ac stomacho, neq; debeo: nam si in tãta re, tamq; necessaria uerbis mihi opus est ad te excitandum, & confirmãdum; nulla spes est, facturũ te, quod uolo, & quod oportet. quare noli expectare lõ=

gas preces: intuere me ipsum, qui hoc à te uel à Cicerone coniunctissimo homine priuatim, uel à consulari tali uiro remota necessitudine priuata impetrare debeo. quid sis facturus, uelim mihi quamprimum rescribas. Cal. Quint. ex castris.

CICERO BRVTO S.

BREVES *tuæ literæ: breues, dico? immo nullæ, tribus'ne uersiculis his temporibus Brutus ad me? nihil scripsissem potius. & requiris meas. quis unquã ad te tuorum sine meis uenit? quæ autem epistola nõ pondus habuit? quæ si ad te perlatæ nõ sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te longiorem daturum epistolam. recte id quidẽ: sed hæc quoq; debuit esse plenior. ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios, literasq; ad Ciceronem, ut, etiam si in Italiam uenisset, ad te rediret: nihil enim mihi iucũdius, nihil illi honestius. quanquam aliquoties ei scripseram, sacerdotum comitia mea summa contentione in alterum annum esse reiecta, quod ego cũ Ciceronis causa elaboraui, tũ Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam scripseram. sed uidelicet, cum illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, non dum erat tibi id notum. quare omni studio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq; adducas: quod ipsum, si Remp. cui susceptus es, respicis, tibi iam iamq; faciendum est: renatum enim bellum est, idq; non paruo scelere Lepidi. exercitus autem Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed etiam cogit exercitum tuũ*

flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. etsi Brutum praeclare cum Planco coniunctũ habemus. sed non ignoras, quàm sint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus praeliorum. quin etiam si, ut spero, uicerimus, tamen magnam gubernatiouem tui consilij, tuaeq; auctoritatis res desiderabit. subueni igitur per Deos, idq; quáprimũ. tibi persuade, nó te Idibus Martijs, quibus seruitutẽ à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriae, quàm, si mature ueneris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO. S.

MESSALAM habes. quibus igitur literis tam accurate scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quae gerantur, quaeq; sint in Rep. quá tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegãtissime expedire, et deferre ad te potest? caue enim existimes Brute, (quanqaam nó est necesse ea me ad te, quae tibi nota sunt, scribere: sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio praeterire) caue putes, probitate, constãtia, cura, studio Reip. quidquam illi esse simile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur: quanquam in hac ipsa sapiẽtia plus apparet: ita graui iudicio, multaq; arte se exercuit in uerissimo genere dicendi. tãta autem industria est, tãtumq; euigilat in studio, ut nó maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. sed prouehor amore: nó enim id propositum est huic epistolae, Messalam ut laudem, praesertim ad Brutum, cui

& uirtus illius non minus, quàm mihi, nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquã ad alterũ me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. sed hæc hactenus.

Venio nunc, longo sanè interuallo, ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuẽs unum reprehendebas, ꝙ in honoribus decernendis essem nimius, et tanquam prodigus. tu hoc: alius fotasse, quòd in animaduersione, pœnaq́; durior, nisi fortasse utrunque tu. quod si ita est, utriusq; rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neq; solum ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. est scilicet utriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. quid ego autem secutus hoc bello sim in sententijs dicendis, alienum non puto aperire. post interitum Cæsaris, & uestras memorabiles Idus Martias Brute quid ego prætermissum à nobis, quantamq́; impendere Reip. tẽpestatem dixerim. non es oblitus. magna pestis erat depulsa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria; sed instrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium: quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. his ardentibus perturbãdæ Reip. cupiditáte quod opponi posset præsidiũ, non habebamus: erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. nos tum nimis acres. uos fortasse sapiẽtius excess=

sistis urbe ea, quam liberaratis: Italiæ sua uobis studia profitenti remisistis. itaq; cum teneri Vrbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Cassium tuto esse posse, eamq; armis oppressam ab Antonio: mihi quoque ipsi esse excedendum putaui, tetrum enim spectaculũ, oppressa ab impijs ciuitas, opitulandi potestate præcisa. sed animus idem, qui semper, infixus in patriæ caritate, discessum ab eius periculis ferre nõ potuit. itaq; in medio Achaico cursu, cum Etesiarum diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consilij, retulisset, te uidi Veliæ, doluiq; uehementer: cedebas enim Brute, cedebas; quoniam Stoici uestri negant fugere sapientis. Romam ut ueni, statim me obtuli Antonij sceleri, atque dementiæ. quem cum in me incitauissem, cõsilia inire cœpi, Brutina planè, (uestri enim hæc sunt propria sanguinis) reipub. liberandæ. longa sunt, quæ restant, prætereunda: sunt enim de me. tantum dico, Cæsarem hunc adolescentem, per quem adhuc sumus, si uerum fateri uolumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. huic habiti à me honores, nulli quidem Brute, nisi debiti, nulli, nisi necessarij: ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum se nõ dum ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita cõmouisset, ut iam id scire possemus, atque omne præsidiũ esset in puero, qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium; quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam: decreui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habẽti necessarium: quid enim est sine imperio exercitus? statuam

Philippus decreuit, celeritatẽ petitionis primo Seruius, post maiorem etiam Seruilius. nihil tum nimium uidebatur. sed nescio quo modo facilius in timore benigni, quã in uictoria grati reperimur: ego enim, D. Druto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idẽq; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diẽ Bruti nomen ascriberetur: in eóq; sum maiorum exemplũ secutus, qui hunc honorem mulieri Larẽtiæ tribuerũt, cuius uos Põtifices ad arã in Valebro facere soletis. quod ego cũ dabã Bruto, notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternã memoriã uolebã. atq; illo die cognoui paulo plures in senatu maleuolos esse, quàm gratos. eos ꝑ ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hirçium, & Pansam, Aquilã etiã: quod quis reprehendit, nisi qui, deposito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam posteris posset esse salutaris: extare enim uolebam in crudelissimos hostes monimenta odij publici sempiterna. Suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus, optimis illis quidem uiris, sed in repub. rudibus, non probatur, ꝙ, ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, ut mea me maxime delectẽt) nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudẽtius. cur autem ita sit, aperiendum non est, ne magis uidear prouidus fuisse, quàm gratus. hoc ipsum nimium: quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Panco. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: sed senatus etiã sapiens, qui, qua quenque re putat, modo honesta, ad rempub. iuuandã posse ad=

duci, hac utitur. At in Lepido reprehendimur: cui cum ſtatuam in Roſtris ſtatuiſſemus, ijdem illam euertimus. nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare: uicit amentia leuiſſimi hominis noſtrã prudentiam. nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantũ in euertẽda boni. ſatis multa de honoribus.

Nunc de pœna pauca ſunt dicenda: intellexi enim ex tuis ſæpe literis, te in ijs, quos bello deuiciſti, clementiam tuam uelle laudari. exiſtimo equidẽ, nil à te niſi ſapienter: ſed ſceleris pœnam prætermittere (id enim eſt, quod uocatur ignoſcere) etiã ſi in cæteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello pernicioſum puto: nullũ enim bellum ciuile fuit in noſtra Rep. omniũ, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracũque pars uiciſſet, tamen aliqua forma eſſet futura reip. hoc bello uictores quam remp. ſimus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquã erit. dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras, neque tam ulciſcẽdi cauſa, quàm ut & in præſens ſceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerẽ, & in poſterum documentum ſtatuerem, ne quis talẽ amentiã uellet imitari. quãquam hæc quidem ſententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum: ſi quidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt. & ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciueis, qui potuimus leniores eſſe in hoſteis? quid autem queri poteſt quiſquã de me, qui, ſi uiciſſet, acerbiorem ſe in me futurũ fuiſſe confiteatur, neceſſe eſt? habes rationem mearũ ſen-

tentiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ: riam de cæteris rebus quid senserim, quidq; cēsuerim, audisse arbitror. sed hæc quidem non ita necessaria: illud ualde necessarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quàprimū. summa est expectatio tui: qui si Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium: siue enim uicerimus, qui quidē pulcherrime uiceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis cōcupiuisset; tua nobis auctoritate opus est ad collocādum aliquem ciuitatis statum: siue etiam nunc certamē reliquum est; maxima spes est cum in auctoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. sed propterea per Deos: scis.n. quantū sit in temporibus, quātum in celeritate.

Sororis tuæ filijs quàm diligenter consulam, spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum. qua in causa maiorē habeo rationem tuæ uolūtatis, quæ mihi carissima est, quàm, ut quibusdam uideor, constantiæ meæ. sed ego nulla in re malo, quàm te amando constans & esse, & uideri.

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM *literarum tuarū, quas misisti Octauio, legi, missam ab Attico mihi. studiū tuum, curaq; de salute mea nulla me noua uoluptate affecit: non solū enim usitatum, sed etiam quotidianū est, aliquid audire de te, qđ pro nostra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. at dolore, quātū animo maximū capere possum, eadē illa pars epistolæ scriptæ ad Octauiū de nobis affecit: sic.n. illi gratias agis de republica, tā suppliciter, ac demisse (quid scribā? pu-*

det conditionis, ac fortunæ: sed tamen scribendum est: cómendas nostram salutem illi, quæ morte qua non per nicioſior?) ut prorsus præ te feras non sublatam domi= nationem, sed dominũ cõmutatũ esse. uerba tua reco= gnosce, & aude negare seruientis aduersus Regẽ istas esse preces. unnm ais esse, quod ab eo postuletur, & ex= pectetur, ut eos ciueis, de quibus uiri boni, populusq; R. bene existimet, saluos uelit. quid, si nolit? non erimus? atqui non esse, quàm esse per illum, prestat. ego mediuſ fidius non existimo tã omneis Deos aduersos esse à salu te populi R. ut Octauius orãdus sit pro salute cuiusquã ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum: iu= uat enim magnifice loqui, et certe decet aduersus igno ranteis, quid pro quoque timendũ, aut à quoque peten dum sit. hoc tu Cicero posse fateris Octauium, & illi amicus es, aut, si me carũ habes, uis Romæ uideri, cum, ut ibi esse possem, cõmendandus puero illi fuerim? cui quid agis gratias, si, ut nos saluos esse uelit, & patia= tur, rogandum putas? an hoc pro beneficio est haben= dum, quòd se, quàm Antonium, esse maluerit, à quo ista petenda essent? uindici quidem alienæ domina= nis, non uicario, ecquis supplicat, ut optime meritis de rep. liceat esse saluis? ista uero imbecillitas, & despe= ratio, cuius culpa non magis in te residet, quàm in om nibus alijs, & Cæsarem in cupiditatem regni impu= lit; & Antonio post interitum illius persuasit, ut inter= fecti locum occupare conaretur; & nunc puerum istũ extulit, ut tu iudicares precibus esse impetrandam sa= lutem talibus uiris, misericordiaq; unius uix etiã nunc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. quòd si Roma=

nos nos esse meminissemus; non audacius dominari cuperent postremi homines, quàm id nos prohiberemus, neque magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernicies, qui potes intueri, quæ gesseris, simul & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? quod autem tibi cum Antonio priuatum odium? nempe, quia postulabat hæc, salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipse libertatem accepisset, esse arbitrium suum de rep. quærēda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipij resp? nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusatum est à nobis. atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostrā fortunam, sed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus: quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum suæ dominationis præsidium esse. sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. hic ipse puer, quem Cæsaris nomen incitare uidetur in Cæsaris interfectores, quanti æstiment, si sit commercio locus, posse nobis auctoribus tantum, quātum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici consulares uolumus? cæterum nequidquam perierit ille: cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus seruituri eramus? nulla cura adhibetur. sed mihi prius

omnia Dij,Deæq; eripuerint,quàm illud iudicium,quo non modo hæredi eius, quem occidi, non concesserim quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo,si reui uiscat,ut patiente me plus legibus, ac senatu possit.an hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus nō sit? qui porrò id, quod petis, fieri potest, ut impetres? rogas enim,uelit non saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus?quam,si prius dimittimus dignitatem,& libertatem,qui possumus accipere?an tu, Romæ habitare,id putas incolumē esse?res, non locus, oportet præstare istuc mihi. neque incolumis fui Cæsare uiuo,nisi postquam illud consciui facinus: neque usquam exul esse possum, dum, seruire,& pati contumelias,peius odero malis omnibus alijs. non ne hoc est in easdem tenebras recidisse,cum ab eo,qui tyrāni nomen asciuit sibi(cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum,oppressis illis,eodem supplicio afficiantur) petitur,ut uindices,atq; oppressores dominatiōis salui sint? hanc ego ciuitatem uidere uelim,aut putem ullā,quæ ne traditam quidem atque inculcatā libertatem recipere possit,plusq; timeat in puero nomē sublati Regis, quàm confidat sibi,cum illū ipsum,qui maximas opes habuerit paucorum uirtute sublatum uideat?me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo,ne te quidem ipsum, si me audies. ualde care æstimas tot annos, quot ista ætas recipit,si propter eam causam puero isti supplicaturus es.deinde, quod pulcherrime fecisti,ac facis in Antonium,uide,ne cōuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis:nam si Octauius tibi placet,

à quo de nostra salute petendum sit, non dominum fugisse, sed amiciorem dominum quæsisse uideberis. quē quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probo: sunt enim laudanda, si modo contra alienam potentiā, non pro sua suscepit eas actiones. cum uero iudicas tantum illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuendū esse ut rogandus sit, ne nolit esse nos saluos; nimium magnam mercedem statuis: id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere uidebatur respub. neque hoc tibi in mentem uenit, si Octauius ullis dignis sit honoribus, quia cū Antonio bellum gerat, ijs, qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil, quo expleri possit eorū meritum, tributurum unquam populū R. si omnia simul congesserit. at uide, quanto diligentius homines metuant, quàm meminerint, quia Antonius uiuat, atque in armis sit. de Cæsare uero quod fieri potuit, ac debuit, transactū est, neque iam reuocari in integrum potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, expectet populus R.? nos ij sumus, de quorū salute unus homo rogandus uideatur? ego uero (ut istuc reuertar) is sum, qui non modo non supplicem, sed etiā coerceam postulanteis, ut sibi supplicetur: aut longe à seruientibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubicunque liberum esse licebit; ac uestri miserebor, quibus nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedinem uiuendi minuere potuerit. mihi quidē ita beatus esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ: quid enim est melius, quàm memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? sed certe

non succumbam succumbentibus, nec uincar ab ijs, qui se uinci uolunt, experiarq́;, & tentabo omnia, neq; desistam abstrahere à seruitio ciuitatem nostram. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamē gaudebo: quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quā ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? te Cicero rogo, atq; hortor, ne defatigere, neu diffidas; semper in præsentibus malis prohibendis, futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. fortem, & liberū animum, quo & Consul, & nunc consularis Remp. uindicasti, sine constantia, & æquabilitate nullum esse putaris: fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, quàm incognitæ. benefacta pro debitis exigimus: quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehendimus. itaq; resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est: tamen, quia ille Consul hunc consularē merito præstare uidetur, nemo admiratur. idē Cicero, si flexerit aduersus alios iudiciū suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam præterita euanescere coget: (nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicij ratio extat) quia neminem magis decet, quā te, Remp. amare, libertatisq́; defensorem esse, uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atq; efflagitatione omnium. quare nō Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse: magis tu te exuscita, ut eā ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberam, atq; honestam fore putes, si modo sint populo duces ad resistendum improborum consilijs.

BRVTVS ATTICO S.

SCRIBIS mihi, mirari Ciceronem, q nihil significem unquam de suis actis. quoniam efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio. Omnia fecisse Ciceronem optimo animo, scio. quid. n. mihi exploratius esse potest, quàm illius animus in Remp? sed quædā mihi uidetur, quid dicam, imperite uir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualentissimū Antonium suscipere pro rep. nō dubitauit inimicum? nescio quid scribam tibi, nisi unū, pueri & cupiditatē, & licentiam potius esse irritatā, quā repressam à Cicerone; tantumq; eum tribuere huic indulgētiæ, ut se maledictis nō abstineat, ijs quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, quòd & plureis occidit uno, seq; prius oportet fateatur sicariū, quàm obijciat Cascæ, quod obijcit; & imitatur in Casca Bestiam. an, quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atque ille Nonas Decembreis suas in ore habet, eo meliore conditione Cicero pulcherrimum factum uituperabit, quàm Bestia, & Clodius reprehendere illius Consulatum soliti sunt? sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonij togatus Cicero noster. quid hoc mihi prodest, si merces Antonij oppressi poscitur in Antonij locum successio? & si uindex illius mali auctor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, si patiamur? ut iam ista, quæ facit, non dominationem, non, sed dominum Antonium timentis sint. ego autem gratiam non habeo, si quis, dum ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. immo triumphum, & stipendium decernitur, & omni-

bus decretis ornatur. pudeat conspicere fortunam, cuius nomen susceperit. consularis hoc, an Ciceronis est? quoniam tacere nō licuit, leges, quæ tibi necesse est molesta esse: etenim ipse sentio, quanto cum dolore hæc ad te perscripserim: nec ignoro, quid sentias in Repub. & quàm desperatam quoque sanari puto posse. nec mehercle te Attice reprehendo: ætas enim, mores, liberi segnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio nostro perspexi. sed redeo ad Ciceronem. quid inter Saluidenum, & eum interest? quid autem amplius ille decerneret? timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis. quisquam ergo ita timeat profligatum, ut neque potētiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neq; temeritatem pueri putet extimescendam esse? an hoc ipsum à re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia iam, ultroq; deferenda putat? ò magnam stultitiam timoris, id ipsum, quod uerearis, ita cauere, ut, cū uitare fortasse potueris, ultro accersas, & attrahas. nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. hæc mihi uidentur Ciceroni ultima esse in malis: &, dum habeat, à quibus impetret, quæ uelit, et à quibus colatur, ac laudetur, seruitutem, honorificam modo, non aspernatur; si quidquam in extrema, ac miserrima cōtumelia potest honorificum esse. licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat: tamen illud apparebit, uerba rebus esse contraria: quid enim tam alienum ab humanis sensibus est, quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero sit? atqui eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut sit illi Octauius pro-

pitius. ego uero iam ijs artibus nihil tribuo, quibus scio Ciceronem instructissimũ esse: quid enim illi prosunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate scripsit copiosissime? quanto autem magis illa callere uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, quàm Cicero, qui alieno tribuat. desinat igitur gloriando etiam insectari dolores nostros: quid enim nostra, uictum esse Antonium, si uictus est, ut alij uacaret, quod ille obtinuit? tametsi tuæ literæ dubia etiam nunc significant. uiuat hercule Cicero, qui potest, supplex, & obnoxius, si neq; ætatis, neque honorũ, neq; rerum gestarum pudet. ego certe, qui cum ipsa re bellum geram, hoc est cum regno, & imperijs extraordinarijs, & dominatione, & potentia, quæ supra leges se esse uelit, nulla erit tam bona conditio seruiẽdi, quæ non deterreat, quamuis sit uir bonus, ut scribis, Antonius: quod ego nunquam existimaui. sed dominum ne parentem quidem maiores nostri uoluerunt esse. Te nisi tantum amarem, quantum Ciceroni persuasum est diligi ab Octauio, hæc ad te nõ scripsissem. dolet mihi, quòd tu non stomacharis, amantissimus tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. sed persuade tibi, de uoluntate propria mea nihil esse remissum, de iudicio largiter: neque enim impetrari potest, quin, quale quidq; uideatur ei, talẽ quisque de illo opinionẽ habeat. uellẽ mihi scripsisses, quæ cõditiones essent Atticæ nostræ. potuissem tibi aliquid de meo sensu perscribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ esse non miror. Denique, quod petis, faciam libenter: nam etiam sorores me rogant: & hominem noro, & quid sibi uoluerit.

M. CICERO MARCO BRVTO S.

CVM sæpe te literis hortatus essem, ut quāprimū Reip. subuenires, in Italiāq; exercitum adduceres, neq; id arbitrarer dubitare tuos necessarios; rogatus sum à prudentissima, & diligētissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te consumūtur, ut uenirem ad se ad VIII. Cal. Sext. quod ego, ut debui, sine mora feci. cum autē uenissem, Casca aderat, & Labeo, & Scaptius. at illa retulit, quæsiuitq; quidnam mihi uideretur, accerseremus ne te, atq; tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius esset. respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & existimationi tuæ maxime cōducere, te primo quoque tempore ferre præsidium labēti, & inclinatæ reip. quid enim abesse censes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientē hostē persequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus amplissimis fortunisq; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum Reip. indixerit? quid dicam, in tanto senatus populiq; consensu, cum tantum resideat intra muros mali? maximo autem, cùm hæc scribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adolescentulo, ac penè puero resp. accepisset uadem, uix uidebar, quod promiseram, præstare posse. est autem grauior, & difficilior animi, & sententiæ, maximis præsertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim solui potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis: Reip. quod spoponderis, quemadmodum soluas, nisi is dependi facile patitur, pro quo spoponderis? quanquam & hunc, ut spe-

ro, tenebo multis repugnãtibus: uidetur enim in eo esse indoles, sed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandũ parati, qui splendore falsi honoris obiecto, aciem boni ingenij perstringi posse confidunt. itaq; ad reliquos hic quoq; labor mihi accessit, ut omneis adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famam subeam temeritatis. quanquam quæ temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, quàm me obligaui. nec uero pœnitere potest Remp. me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. maximus autẽ, nisi me forte fallit, in rep. nodus est inopia rei pecuniariæ: obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi; quod ex centesima collatum impudenti censu locupletum, in duarũ legionum præmijs omne consumitur. impendent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. sed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De sororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum scriberes. omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reseruant. sed ego à principio, cũ diuinare de belli diuturnitate nõ possem, ita causam egi puerorum in senatũ, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. nec uero ulla res erit unquam, in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam, eaq; faciam, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

E TSI non dubitabã, quin hanc epistolam multi nuncij, fama denique esset ipsa sua celeritate superatura, tuq; ante ab alijs auditurus esses, annum tertium accessisse desiderio nostro, et labori tuo: tamen existimaui à me quoque tibi huius molestiæ nũcium perferri oportere. nam superioribus literis, non unis sed pluribus, cum iam ab alijs desperata res esset, tamen ego tibi spem maturæ decessionis afferebã, non solum ut quãdiutissime te iucunda opinione oblectarem, sed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rẽ posse confici non diffiderem. nunc, quoniã ita accidit, ut neque Prætores suis opibus, neque nos nostro studio quidquã proficere possemus; est omnino difficile non grauiter id ferre; sed tamen nostros animos, maximis in rebus gerendis, et sustinendis exercitatos, frãgi, et debilitari molestia nõ oportet. et quoniã ferre ea molestissime homines debẽt, quæ ipsorũ culpa contracta sunt: est quiddã in hac re mihi molestius ferendum, q̃ tibi. factum est. n. mea culpa, contra quàm tu mecum et proficiscens, & per literas egeras, ut priore anno non succederetur. quod ego, dum sociorum saluti consulo, dum impudentiæ nõnullorũ negociatorum resisto, dum nostram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non sapienter, præsertim cũ id com=

miserim, ut ille alter annus ẽt tertiũ posset adducere. quod quoniam peccatum meum esse confiteor, est sapiẽtiæ, atque humanitatis tuæ, curare, & proficere, ut hoc minus sapienter à me prouisum, diligentia tua corrigatur. ac si te ipse uehemẽtius ad omneis parteis bene audiẽdi excitaris, non ut cum alijs, sed ut tecum iam ipse certes; si omnem tuam mentem, curam, cogitationẽ, & excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatẽ incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorũ annorũ lætitiam nobis, gloriã uero etiã posteris nostris affert. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne' ue te obrui, tãquam fluctu, sic magnitudine negotij sinas, cõtràq; erigas, ac resistas, siue etiam ultro occurras negotij: neque enim eiusmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, sed in qua plurimum ratio possit, & diligentia. q̃ si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administrãti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore esse intelligerem etiam fortunæ potestatẽ in nos prorogat[illegible]nc uero ea pars tibi reip. commissa est, in qua aut [illegible]am, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi posita esse uideatur. nullas, ut opinor, insidias hostium, nullàm prælij dimicationem, nullam defectionem sociorum, nullam inopiam stipendij, aut rei frumentariæ, nullam seditionem exercitus pertimescimus: quæ persæpe sapientissimis uiris acciderunt, ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare nõ possent. tibi data est summa pax, summa trãquillitas,

ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uigilantem etiam delectare possit: constat enim ea prouincia primum ex eo genere sociorum, quod est ex hominnm omni genere humanissimũ; deinde ex eo genere ciuium, qui aut, ꝙ publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt, aut, ꝙ ita negotiantur, ut locupletes sint, nostri Consulatus beneficio se incolumes fortunas habere arbitrantur. at enim inter hos ipsos existunt graues controuersiæ, multæ nascuntur iniuriæ, magnæ contentiones consequutur. quasi uero ego id id putem, non te aliquantũ negotij sustinere. intelligo permagnum esse negotium, & maximi consilij. sed memento, consilij me hoc negotium esse magis aliquanto, quàm fortunæ, putare: quid est enim negotij, continere eos, quibus præsis, si te ipse contineas? id autem sit magnum, & difficile cæteris, sicut est difficillimum: tibi & fuit hoc semper facillimum, & uere esse debuit, cuius natura talis est, ut etiam sine doctrina uideatur moderata esse potuisse; ea autẽ adhibita doctrina est, quæ uel uitiosissimam naturam excolere possit. tu cum pecuniæ, cum uoluptati, & omnium rerum cupiditati resistes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non possis. nam Græci quidem sic te ita uiuentẽ intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominẽ esse in prouinciam delapsum putent. atque hæc nunc, non ut facias, sed ut te facere, & fecisse gaudeas, scribo; præclarum est .n. summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic, ut nullum te signum, nulla pictura, nullũ uas, nulla ue-

stis, nullum mancipium, nulla forma cuiusquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat ista prouincia, ab summa integritate, continentiaq; deduxerit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quàm istam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neq; esse abditam, sed in luce Asiæ, in oculis clarissimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum esse positam; non itineribus tuis perterreri homines, non sumptu exhauriri, non aduentu cómoueri; esse, quocunq; ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam, cum urbs custodem, non tyrannum; domus hospitem, non expilatorem recepisse uideatur. his autem in rebus iam te usus ipse profecto erudiuit, nequaquam satis esse, ipsum hasce habere uirtutes, sed esse circunspiciendum diligẽter, ut in hac custodia prouinciæ non te unum, sed omnes ministros imperij tui socijs, & ciuibus, & reipub. præstare uideare. quanquam legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tubero: quem ego arbitror, præsertim cum scribat historiam, multos ex suis annalibus posse deligere, quos uelit, & possit imitari. Alienus autem, noster cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuẽdi. nam quid ego de Gratidio dicam? quem certo scio ita laborare de existimatione sua, ut propter amorem in nos fraternum etiã de nostra laboret. Quæstorem habes non tuo iudicio delectum, sed eum, quem sors dedit. hunc oportet & sua sponte esse moderatum, & tuis institutis, & præ-

ceptis obtemperare, quorum si quis forte esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstum abuteretur: neque enim mihi sanè placet, præsertim cum hi mores tãtum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, scrutari te omnes sordes, excutere unũquenque eorum, sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere: atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotiorum publicorũ dedit ipsa resp. dũtaxat finibus ijs præstabis, quos ante præscripsi. quos uero aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte Prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstãda nobis sunt. sed habes eos tecum, quos possis recte faciẽtes facile diligere, minus cõsulentes existimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberalitas decipi: nam ut quisque est uir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur: nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimẽtur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus causa insusurreretur. sit anulus tuus non ut uas aliquod, sed tanquã ipse tu; non minister alienæ uolũtatis, sed testis tuæ. accensus sit eo etiam numero, quo eũ maiores nostri esse uoluerũt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris, ac numeri non temere, nisi libertis suis, deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac seruis, imperabant: sit lictor

nō suæ, sed tuæ lenitatis apparitor, maioraq; præferāt fasces illi, ac secures dignitatis insignia, quàm potestatis. toti denique sit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas. denique hæc opinio sit, non modo ijs, qui aliquid acceperint, sed ijs etiam, qui dederint, te inimicū, si id cognoueris, futurum. neque uero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulāt se apud te multum posse, abs te solere impetrari. nec tamen est hæc oratio mea huiusmodi, ut te in tuos aut durum esse nimium, aut suspiciosum uelim. nā si quis est eorum, qui tibi biennij spatio nunquam in suspicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæsium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, existimo. nihil est, quod non & ijs, & si quis est alius eiusmodi, & cōmitti, & credi rectissime putem. sed si quis est, in quo iam offenderis, de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. in prouincia uero ipsa si quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum sit, uide: non quin possint multi esse prouinciales uiri boni: sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est: multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi uelis quibusdā obtenditur uniuscuiusq; natura: frons, oculi, uultus persæpe mentiuntur, oratio uero sæpissime. quam ob rē qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulsi esse non possumus; te autem alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa

pro quomodo

simulent? mihi quidem permagnum uidetur, præsertim si ijdem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores semper omneis amant. quo ex genere si quem forte tui cognouisti amantiorem (fieri enim potuit) quàm temporis: hunc ad tuum numerum libenter adscribito. sin autem id non perspicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omneis uias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ causa faciunt, &, quicum uicturi nō sunt, eius existimationi consulere non curant. atque etiam è Grecis ipsis diligenter cauendæ sunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, si qui sunt uetere Græcia digni. sic uero fallaces sunt permulti, & leues, & diuturna seruitute ad nimiam assentationē eruditi. quos ego uniuersos adhiberi liberaliter, optimum quenque hospitio, amicitiaq́; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles sunt (non enim audent aduersari nostris uoluntatibus) & inuidēt nō nostris solum, uerum etiam suis. iam qui in eiusmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior sim, cautus esse uelim, ac diligens: quo me animo in seruos esse censes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus: quo de genere multa præcipi possunt: sed hoc & breuissimum est, & facillime teneri potest: ut ita se gerant in istis Asiaticis itineribus, ut si iter Appia uia faceres; neue interesse quidquā putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac si quis est ex seruis egregie fidelis, sit in domesticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs

rebus ne quid attingat: multa enim, quæ recte committi seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uituperationis uitandæ causa committenda non sunt. sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio nō fuisset: quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere, intelligam prudentia nō esse inferiorem, quàm me, usu uero etiam superiorem? sed tamen, si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens, familiæ grauis, & constans disciplina. quæ cum honesta sint in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideantur, necesse est. hæc institutio, atque disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatē, qua tu in ijs rebus usus es, ex quib. non nullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus: nisi forte me Paconij nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Tuscenij hominis furiosi, ac sordidi uocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatē eripuisti summa cum æquitate. hæc, & cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facile sine summa integritate sustinebimus. quare sit summa in iure dicendo seueritas, dummodo ea ne uarietur gratia, sed conseruetur æquabi-

lis. sed tamen parui refert, abs te ipso ius dici æqualiter, & diligenter, nisi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem concesseris. ac mihi quidem uidetur non sanè magna uarietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota iurisdictione maxime sustineri. in qua scientiæ, præsertim prouincialis, ratio ipsa expedita est: constantia est adhibenda, & grauitas, quæ resistat non solum gratiæ, uerum etiam suspicioni. adiungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in discernendo, in satisfaciendo, ac disputando diligentia. his rebus nuper Cn. Octauius iucundissimus fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accensus: quoties quisque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. quibus ille rebus fortasse nimis lenis uideretur, nisi hæc lenitas illam seueritatem tueretur. cogebantur syllani homines, quæ per uim, & metum abstulerant, reddere. qui in magistratibus iniuriose decreuerant, eodem ipsis priuatis erat iure parendum. hæc illius seueritas acerba uideretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. quòd si hæc lenitas grata Romæ est, ubi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magistratus, tot auxilia, tanta uis, tanta senatus auctoritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in Asia potest esse? in qua tanta multitudo ciuium, tanta sociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium est, nulla coquestio, nullus senatus, nulla concio. quare permagni hominis est, & cum ipsa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium studijs eruditi, sic

se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab ijs, quibus præsit, desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij: cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere nõ solebat: nullum est enim prætermissum in ijs officium diligentis, & moderati imperij. eaque si sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam modo retinenda sunt ijs, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab ijs legibus datum est, ad quas reuertendum est? ac mihi quidem uidentur huc omnia esse referenda ab ijs, qui præsunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, sint quambeatissimi: quod tibi & esse antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atque omniũ sermone celebratum est. est autem non modo eius, qui socijs, & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, utilitatiq; seruire. cuius quidem generis, constare inter omneis uideo, abs te summam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas urbes: complureis dirutas, ac penè desertas, in quibus unã Ioniæ nobilissimam, alteram Cariæ, Samum, & Halicarnasum, per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum consilijs administrentur: sublata Mysiæ latrocinia, cædes multis locis repressas, pacem tota prouincia constitutam, neque solum illa itinerum, atq;

agrorum, sed multo etiam plura, & maiora oppidorũ & furta, & latrocinia esse depulsa: remotam à fama et à fortunis, ab otio locupletum illam acerbissimam ministrã Prætorum auaritiæ calumniam: sumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatũ fines incolant, tolerari æquabiliter: facillimos esse aditus ad te: patere aures tuas querelis omniũ: nullius inopiam, ac solitudinem non modo illo populari accessu, ac tribunali, sed ne domo quidem tua, & cubiculo esse exclusam: tuo toto deniq; in imperio nihil acerbum esse, nihil crudele, atque omnia plena clemẽtiæ, mansuetudinis, humanitatis. quantum uero illud est beneficium tuum, q iniquo, et graui uectigali ædilitiorũ, magnis nostris simultatibus, Asiam liberasti? enimuero, si unus homo nobilis queritur palàm, te, q edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS CC sibi eripuisse: quanta tandem pecunia penderetur, si omnium nomine, quicunq; Romæ ludos facerent, quod erat iam institutũ, erogaretur? quanquã has querelas hominũ nostrorũ illo consilio oppressimus, quod in Asia nescio quonam modo, Romæ quidẽ mediocri cum admiratione laudatur, q cum ad templum, monimentumq; nostrum ciuitates pecunias decreuissent; cũq; id & pro magnis meis meritis, & pro suis maximis beneficijs summa sua uoluntate fecissent; nominatimq; lex exciperet, ut ad templum, monimentumq; capere liceret; cumq; id, quod dabatur, non esset interiturum, sed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quàm populo R. ac Dijs immortalibus datum uideretur; tamẽ id, in quo erat dignitas, erat lex,

erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui tum alijs de causis, tum etiam ut animo æquio re ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. qua pro pter incumbe toto animo, & studio omni in eam ra tionem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei, pote statiq; senatus, populusq; R. cōmisit, & credidit, dili gas, et omni ratione tueare, ut esse quambeatissimos uelis. q si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecis set, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen esset hu manitatis tuæ, consulere eorum commodis, & utilita ti, salutiq; seruire. cum uero ei generi hominum præsi mus, nō modò in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios peruenisse putetur humanitas: certe ijs eam potissimū tribuere debemus, à quibus accepimus: non enim me hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea uita, atque ijs rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ, aut leuitatis ulla suspicio, nōs ea, quæ consecuti sumus; ijs studijs, & artibus esse adeptos, quæ sint nobis Græciæ monimentis disciplinisq; traditæ. quare, præter cōmu nem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti ho minum generi præcipue debere uidemur, ut, quorum præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab ijs di dicerimus, uelimus expromere. atque ille quidem prin ceps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fere beá tas Resp. putauit, si aut docti, & sapiētes homines eas regere cœpissent, aut, qui regerent, omne suum studiū in doctrina, ac sapientia collocassent. hanc coniunctio nem uidelicet potestatis, & sapientiæ, saluti censuit ciuitatibus esse posse: quod fortasse aliquando uni uersæ Reipub. nostræ, nunc quidem profecto isti pro

uinciæ contigit, ut is in ea summam potestatem habe-ret, cui in doctrina, cui in uirtute, atque humanitate percipienda plurimum à pueritia studij fuisset, & tẽ-poris. quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum accessit, idem ad salutem Asiæ prorogatus esse uidea-tur: quoniam in te retinendo fuit Asia felicior, quàm nos in deducendo; perfice, ut lætitia prouinciæ deside-rium nostrum leniatur: etenim, si in promerendo ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud scio an nemini, fuisti omnium diligentissimus, multo maiorẽ in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. & quidem, de isto genere honorum quid sentirem, scri-psi ad te ante. semper eos putaui, si uulgares essent, uileis; si temporis causa constituerentur, leueis; si ue-ro, id quod ita factum est, meritis tuis tribuerẽtur, exi-stimabam multam tibi in ijs tuendis operam esse po-nendam. quare, quoniam in istis urbibus cum summo imperio, & potestate uersaris, in quibus tuas uirtu-tes consecratas, & in Deorum numero collocatas ui-des: in omnibus rebus, quas statues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. id au-tem erit eiusmodi, ut consulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, prouideas saluti, ut te paren-tem Asiæ & dici, & haberi uelis. atque huic tuæ uo-luntati, ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt publicani: quibus si aduersamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum Rep. coniunctum, & à nobis, & à Rep. disiungemus: sin autem omni-bus in rebus obsequimur, funditus eos perire patie-

mur, quorum non modo saluti, sed etiam commodis consulere debemus. hæc est una, si uere cogitare uolumus, in toto imperio tuo difficultas. nam esse abstinentem, continere omneis cupiditates, suos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoscendis, in hominibus audiendis, admittédisq; præbere, præclarum magis est, quàm difficile: non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atque uoluntate. illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat socijs, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ *tollendis non tam de portorio, quàm de nonnullis iniurijs portitorum querebantur. quare non ignoro, quid socijs accidat in ultimis terris, cum audiuerim in* Italia *querelas ciuium. hic te ita uersari, ut & publicanis satisfacias, præsertim publicis male redemptis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam uirtutis esse uidetur, id est tuæ. ac primum* Græcis *id, quod acerbissimum est, quòd sint uectigales, non ita acerbum uideri debet: propterea quòd sine imperio populi* R. *suis institutis per se ipsi ita fuerunt: nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi uectigal sine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter* Sylla *descripserat. non esse autem leniores in exigendis uectigalibus* Græcos, *quàm nostros publicanos, hinc intelligi potest, q*Caunij *nuper omnes ex insulis, quæ erãt ab* Sylla Rhodijs *attributæ, confugerunt ad senatum, nobis ut potius uectigal, quàm* Rhodijs *penderent. quare nomen publicani neque ij debent horrere, qui semper uectigales fuerunt; neque ij aspernari, qui per se pendere uecti-*

gal non potuerunt; neque ij recusare, qui postulauerunt. simul & illud Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem abfuturã fuisse, si hoc imperio nõ teneretur. id autem imperiũ cum retineri sine uectigalibus nullo modo possit, æquo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat, atq; otium. quòd si genus ipsum, & nomen publicani nõ iniquo animo sustinebunt, poterunt ijs cõsilio, et prudẽtia tua reliqua uideri mitiora. possunt in pactionibus faciendis non legẽ spectare censoriam, sed potius commoditatem conficiendi negotij, & liberationem molestiæ. potes etiam tu id facere, quod & fecisti egregie, & facis, ut cõmemores quanta sit in publicanis dignitas, quantũ nos illi ordini debeamus, ut, remoto imperio, ac ui potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia, atq; auctoritate cõiungas. sed & ab ijs, de quibus optime tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, ut facilitate sua nos eã necessitudinem, quæ est nobis cũ publicanis, obtinere, & cõseruare patiantur. sed quid ego te hæc hortor, quæ tu nõ modo facere potes tua spõte sine cuiusquam præceptis, sed ẽt magna iam ex parte perfecisti? non.n. desistunt nobis agere quotidie gratias honestissimæ, & maximæ societates: quod quidem mihi iccirco iucũdius est, ꝙ idem faciunt Græci. difficile est autẽ, ea, quæ commodis, utilitate, & prope natura diuersa sunt, uoluntate cõiungere. at eo quidem, quæ supra scripta sunt, non, ut te instituerẽ scripsi (neq; enim prudentia tua cuiusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ uir=

tutis delectauit. quanquam in his literis longior fui, quàm aut uellē, aut me putaui fore. unū est, quod tibi ego præcipere non desinam, neq; te patiar, quantū in me erit, cum exceptiōe laudari: omnes. n. qui istinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant uni iracundiam. quod uitium cum in hac priuata, quotidianaq; uita leuis esse animi, atq; infirmi uidetur: tū uero nihil est tam deforme, quàm ad summum imperiū etiam acerbitatem naturæ adiungere. quare illud non suscipiam, ut, quæ de iracūdia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum et nimis longus esse nolim, & ex multorū scriptis ea facile possis cognoscere. illud, quod est epistolæ proprium, ut is, ad quē scribitur, de iis rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittēdum esse non puto. sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cum absit iracundia, te fieri posse incūdius: sed, cum te alicuius improbitas, peruersitasq; cōmouerit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. quare, quoniam in eam rationem uitæ nos nō tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipsa, ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne uitium fuisse dicatur. neq; ego hoc nunc cōtendo, quod fortasse cum in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, &, si quid est penitus insitū morib. id subito euellere: sed te illud admoneo, ut, si hoc plene uitare non potes, quòd ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne

occuparetur; te ante cōpares, quotidieq; meditere resistendum esse iracundiæ; cumq; ea maxime animum moueat, tum tibi esse diligentissime linguam continẽdam: quæ quidem mihi uirtus nō interdum minor uidetur, quàm omnino non irasci: nam illud non solum est grauitatis, sed nonnunquam etiam lenitudinis: moderari uero & animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam tacere, et tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, etsi non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocris ingenij. atq; in hoc genere multo te esse iam cōmodiorem, mitioremq; nuntiant. nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhorrent à literis, ab humanitate, tum uero contraria sunt imperio, & dignitati: nam si implacabiles sunt iracundiæ, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est. sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd insolentia præter opiniōem accidebat, & intolerabilis uidebatur; secundus autem multo lenior, quòd & consuetudo, et ratio, &, ut ego arbitror, meæ quoque literæ te patientiorem, lenioremq; fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quisquã possit ullam reprehendere. ac iam hoc loco non hortatione, neq; præceptis, sed precibus tecum fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq; tuam ponas in omnium laude undiq; colligenda. quòd si in mediocri statu sermonis, ac prædicationis nostræ res essent, ni

hil abs te eximium,nihil præter aliorum cōsuetudinē postularetur.nunc uero propter earum rerum, in quibus uersati sumus,splendorem,& magnitudinem,nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, uix uidemur summā uituperationē posse uitare. ea nostra ratio est,ut omnes boni tum faueant,tum etiam à nobis omnem diligentiam,uirtutemq; & postulent, & expectent; omnes autē improbi,quòd cum ijs bellum suscepimus sempiternum,uel minima re ad reprehendendum contenti esse uideantur.quare quoniam eiusmodi theatrum est totius Asiæ, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum,iudicio eruditissimum,natura autem ita resonans,ut usq; Romam significationes,uocesq; referantur:contende quæso, atq; elabora,non modo ut his rebus dignus fuisse, sed etiā ut illa omnia tuis artibus superasse uideare.& quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem Reip.tibi prouincialē dedit,& si mea pars nemini cedit; fac,ut tua cæteros uincat.simul & illud cogita, nō de reliqua,& sperata gloria iam laborare,sed de parta dimicare:quæ quidem non tā expetēda fuit, quàm tuenda nobis est. ac si mihi quidquam esset abs te separatum,nihil amplius desiderarem hoc statu,qui mihi iam partus est:nunc uero res sic sese habet,ut,nisi omnia tua facta,atque dicta nostris rebus istinc respondeant,ego me meis tantis laboribus,tantisq; periculis,quorū tu omnium particeps fuisti,nihil consecutū putem. qꝫ si,ut amplissimum nomen consequeremur, unus præter cæteros adiuuisti:certe idem,ut id retineamus,præter cæteros elaborabis.non est tibi his solis utē

dum existimationibus, ac iudicijs, qui nunc sunt, homi num, sed ijs etiam, qui futuri sunt. quanquam illorum erit uerius iudicium, obtrectatione, & maleuolentia li beratum. deniq; illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere: quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cum amplissimis monimentis consecrare uoluisses memoriam nominis tui. sed ea tibi est com municanda mecum, prodenda liberis nostris. in qua cauendum est, ne, si negligentior fueris, non solum tibi parum cõsuluisse, sed tuis etiam inuidisse uidearis. atque hæc nõ eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitasse, sed potius ut currentem incitasse uideatur. (facies. n. perpetuo, quæ fecisti, ut omnes æquitatẽ tuã, temperantiam, seueritatem, integritatemq; laudẽt) sed me quædam tenet, propter singularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ: quanquam illud existimo, cum iam tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debeat, cum ad tuam summam prudentiam tantus usus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat, quod tu non optime perspicias, & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem ueniat quotidie. sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te scribo, tecum loqui uideor, ideo & tua lõgissima quaq; epistola maxime delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. illud te ad extremum & oro, & hortor, ut, tanquam poetæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perfectissimus, atque ornatissimus fuisse uideatur. id facillime facies, si me,

cui semper uni magis, quàm uniuersis, placare uoluisti, tecum semper esse putabis, & omnibus ijs rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, ut te orem, ut ualetudini tuæ, si me, & omnes tuos ualere uis, diligentissime seruias.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS *ad me uenit ad* VIII. *Cal. Nou. eius aduentus, quod ita scripsisti, direptum iri te à tuis, dũ is abesset, molestus mihi fuit. quòd autem expectationem tui, concursumq; eum, qui erat futurus, si unà tecum decederet: neq; antea uisus esset, sustulit, id mihi non incõmode uisum est accidisse: exhaustus.n. est sermo hominum, & multæ emissæ iã eiusmodi uoces, ἀλλὰ αἰεί τινα φῶτα μέγαν: quæ te absente confecta esse lætor. quod aũt iccirco à te missus est, mihi ut se purgaret, id necesse minime fuit: primum n. nunquam ille mihi fuit suspectus: neq; ego, quæ ad te de illo scripsi, scripsi meo iudicio: sed cum ratio, salusq; omnium nostrum, qui ad Remp. accedimus, non ueritate solũ, sed etiam fama niteretur, sermones ad te aliorũ semper, nõ mea iudicia, perscripsi. qui quidẽ quã frequentes eẽnt, & quàm graues, aduẽtu suo* Statius *ipse cognouit: etenim interuenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur, et sentire potuit sermones iniquorũ in suum potissimũ nomen erumpere. quod aũt me maxime mouere solebat, cũ audiebã illũ plus apud te posse, quàm grauitas illius ætatis, et imperij prudentia postularet (quàm multos.n. mecum egisse putas, ut se* Statio *cõmendarẽ? quàm multa autem ipsum ἀφε-*

λῶς mecum in ſermone ita protuliſſe?) id mihi non placuit, monui, ſuaſi, deterrui. quib. in rebus etiam ſi fidelitas ſumma eſt, quod prorſus credo, quoniã tu ita iudicas: tamen ſpecies ipſa tã gratioſi liberti, aut ſerui dignitatem habere nullam pòteſt. atque hoc ſic habeto (nihil. n. nec temere dicere, nec aſtute reticere debeo) materiam omnem ſermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dediſſe: & antea tantum intelligi potuiſſe, iratos tuæ ſeueritati eſſe nonnullos; hoc manumiſſo, iratis, quod loquerentur, non defuiſſe. Nunc reſpondebo ad eas epiſtolas, quas mihi reddidit L. Cæſius: cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarũ altera eſt de Blaudenio Zeuxide: quem ſcribis certiſſimum matricidã tibi à me intime cõmendari. qua de re, et de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce. Ego, cum Græcorum querelas nimiũ ualere ſentirẽ propter hominum ingenia ad fallendum parata: quoſcunq; de te queri audiui, quacunq; potui ratione placaui. primũ Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui, quorum principem Hermippum non ſolũ ſermone meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. ego Apamenſem Ephæſtum, ego leuiſſimũ hominem Megariſtũ Antandrium, ego Niciam Smyrnæũ, ego nugas maximas omni mea comitate ſum complexus, Nymphontem ét Colophonium. quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret: pertæſum eſt n. leuitatis, aſſentationis, animorum non officij, ſed temporibus ſeruientium. ſed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caſelij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſa

loqueretur,

loqueretur, obstiti eius sermoni, et hominem in familiaritatem recepi. tua autem quae fuerit cupiditas tanta, nescio, quod scribis, cupiisse te, quoniam Smyrnae duos Mysos insuisses in culeum, simile in superiore parte prouinciae edere exemplum seueritatis tuae, & idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluisse: quem adductum in iudicium fortasse dimitti non oportuerit: conquiri uero, & elici blanditijs, ut tu scribis, ad iudicium necesse non fuit, eum praesertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quàm ciuitatem suam. at enim Graecis solis indulgeo. quid L. Caecilium? non ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique praeter Tuscenium, cuius causa sanari non potest, non mitigaui? ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri censu, Catienus. etiam is lenietur. cuius tu in patrem quòd fuisti asperior, non reprehendo: certo enim scio, te fecisse cum causa. sed quid opus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsũ misisti? illum crucem sibi ipsi constituere, ex qua tu eum ante detraxisses: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. quid uero ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoq; epistolam T. Catienus circungestat) renunciari tibi, Licinium plagiarium cũ suo pullo Miluino tributa exigere. deinde rogas Fabium, ut & patrem, & filiũ uiuos comburat, si possit: sin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. hae literae abs te per iocum missae ad C. Fabium, si modo sunt tuae, cum leguntur, inuidiosam atrocitatem uerborum habẽt. ac si omnium mearum literarum praecepta re=

petes intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatẽ, & iracundiam, &, si forte, raro literarum missarum indiligentiam reprehensam. quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quã tua siue natura paulo acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæq; ualuissent: nihil sanè esset, quod nos pœniteret. & mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua sit existimatione Virgilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? nam si te interioribus uicinis tuis, Cilicensi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. atque is dolor est, quòd, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neq; Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint, quorum Regũ summo in imperio nemo unquam uerbum ullum asperius audiuit. sed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere uideris, relinque quæso quamiucundissimam memoriam tui. successorem habes perblandum. cætera ualde illius aduentu tua requirentur. in literis mittendis, ut sæpe ad te scripsi, nimium te inexorabilem præbuisti. tolle omneis, si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit scriptas ad te solere afferri, ab se legi, &, si iniquæ sint, fieri te certiorẽ: ante quàm uero ipse ad te uenisset, nullum delectum literarum fuisse: ex eo esse uolumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: sero est enim: ac scire potes, multa me uarie, diligenterq; monuisse. illud tamen, quod Theopompo mandaui, cum essem admo-

nitus ab ipso, uide per homines amanteis tui, quod est facile, ut hæc genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde, & insitate scriptarum, postremo in aliquem contumeliosarum. atque hæc tam esse, quàm audio, non puto: & si sunt, occupationibus tuis minus animaduersa; nunc perspice, & purga. legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probandam. legi non nullas iracundas. sed tempore ipso de epistolis: nam, cum hanc paginam tenerem, L. Flauius Prætor designatus ad me uenit, homo mihi ualde familiaris: is mihi, te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi uisæ sunt iniquissimæ, ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius hæres est, diminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam soluissent: itemq; misisse ad Apollonidéses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent, diminui paterentur prius, quàm Fundanio debitum solutum esset. hæc mihi uerìsimilia non uidétur: sunt enim à prudentia tua remotissima. ne diminuat hæres? quid, si inficiatur? quid, si omnino non debetur? quid? Prætor solet iudicare, deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis: sed uia iuris eiusmodi est quibusdam in rebus, ut nihil sit loci gratiæ. atque ita, mihi dicebat Flauius, scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda laturum. quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabatq;, ut ad te quamdiligentissime scriberem: quod facio, & te prorsus uehementer etiam

atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de diminuendo, & Apolonidensibus ne quid præscribas, quod contra Flauium sit; amplius, & Flauij causa, & scilicet Pompeij facias omnia. nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. sed & te oro, ut tu ipse auctoritatem, & monimentũ aliquod decreti, aut literarũ tuarum relinquas, quod sit ad Flauij rem, & ad causam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui iuris dignitatisq; retinens, se apud te neque amicitia, neque iure ualuisse. &, ut opinor, Flauij aliquando rẽ & Pompeius, & Cæsar tibi commendarunt, & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certe. quare, si ulla res est, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, & mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore studio rogare non possim. Quod ad me de Hermia scribis, mihi mehercule ualde molestum fuit.

Literas ad te parum fraternæ conscripseram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus, de pactione statim quod audieram, iracundius scripseram, & reuocare cupiebam. huic tu epistolæ non fraterne scriptæ fraterne debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio, Scæuola, te ab ijs diligi, ut scribis, uehementer gaudeo. cætera fuerunt in eadem epistola grauiora, quàm uellem. ὀρθὰν τὴν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. maiora ista erũt.

Meæ obiurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ sunt non nullæ, sed tamen mediocres, et paruæ potius. ego te nunquã ulla in re dignum minima reprehensione putassem, cum te sanctissime gereres, nisi inimicos

multos haberemus.quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione ſcripſi, ſcripſi propter diligentiam cautionis meæ:in qua & maneo,& manebo, &, idem ut tu facias,non deſiſtam rogare.Attalus Iphimenus mecum egit,ut ſe ne impedires,quo minus,quod ad Q.Publicení ſtatuã decretum eſt,erogaretur.quod ego te rogo; & admoneo,ne talis uiri, tamq́; noſtri neceſſarij honorem minui per te,aut impediri uelis. Præterea Aeſopi tragœdi, noſtri familiaris, Licinius ſeruus tibi notus aufugit:is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit : inde in Aſiam uenit : poſtea Plato quidam Sardianus Epicureus,qui Athenis ſolet eſſe multũ, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eò ueniſſet ; cũ eum fugitiuum poſtea eſſe ex Aeſopi literis cognoſſet, hominem comprehendit,& in cuſtodiam Epheſi tradidit,ſed in publicam,uel in piſtrinum, non ſatis ex literis eius intelligere potuimus.tu quoquo modo, quoniã Epheſi eſt,hominem inueſtiges uelim,ſummaq́; diligentia uel tecum deducas.noli ſpectare, quanti homo ſit : parui enim pretij eſt,qui iam nihili ſit: ſed tanto dolore Aeſopus eſt affectus propter ſerui ſcelus,et audaciã, ut nihil ei gratius facere poſſis,quàm ſi illum per te recuperarit. Nunc ea cognoſce,quæ maxime exoptas. Remp.funditus amiſimus,adeo,ut Cato adoleſcẽs, nullius conſilij , ſed tamen ciuis Romanus , & Cato , uix uiuus effugeret,ꝗ,cum Gabinium de ambitu uellet poſtulare , neque Prætores diebus aliquot adiri poſſent , uel poteſtatem ſui facerent,in concionem aſcendit, & Pompeium priuatus Dictatorem appellauit.proprius nihil eſt factum,quàm ut occideretur.ex hoc,qui ſit ſta-

tus totius Reip. uidere potes. nostræ tamen causæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur. & quidem cum spe sum maxima, tum maiore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac Rep. ne casum quidem ullum pertimescam. sed tamē res sic se habet. si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria discedamus, sin autem ui agere conabitur, spero fore studijs non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut ui resistamus. omnes & se, et suos liberos, amicos, clientes, libertos, seruos, pecunias deniq; suas pollicētur. nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. si qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum odio se cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni pl. Dess. sunt nobis amici. Consules se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmiū, Lentulum, bonos etiam alios, sed hos singulareis. quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. de singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

MI FRATER, mi frater, mi frater, tu ne id ueritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiā, ne te uidere noluerim? ego tibi irascerer? tibi ego possem irasci? scilicet tu me afflixisti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te mi=

ſere perdidi. meus ille laudatus Conſulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas, tibi uelim ne quid eripuerit præter unũ me. ſed certe à te mihi omnia ſemper honeſta, & iucunda ceciderunt: à me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, deſiderium, mœror, ſolitudo. ego te uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui: non enim uidiſſes fratrem tuum; non eum, quem reliqueras; nõ eum, quem noras; non eum, quem flens flentẽ, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne ueſtigium quidem eius, nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpirantis mortui. atque utinam me mortuum prius uidiſſes, aut audiſſes. utinam te non ſolum uitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem. ſed teſtor omnes Deos, me hac una uoce à morte eſſe reuocatum, ꝙ omnes in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitã eſſe dicebant. quare peccaui, ſceleratéq; feci: nam, ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amoremq́; in te facile defenderet. nunc commiſi, ut uiuo me careres, uiuo me alijs indigeres, mea uox in domeſticis periculis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. nam ꝙ ad te pueri ſine literis uenerunt, quoniam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certe pigritia fuit, & quædam infinita uis lacrymarum, & dolorũ. hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo te legere certo ſcio. an ego poſſum aut non cogitare aliquando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum anim te deſidero, fratrem ſolum deſidero. ego uero ſuauitate propè fratrem propè æqualem, obſequio filium, conſilio parẽtem. quid mihi ſine te unquam, aut tibi ſine me iucundum fuit? quid, quòd eodem tempo-

re desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio, effigiem oris, sermonis, animi mei? quid filium uenustissimum, mihiq; dulcissimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorem puerum, quàm uellem: sentiebat enim miser iam, quid ageretur. quid uero tuum filium? quid? imaginem meam, quem meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quod mulierem miserrimam, fidelissimam coniugem me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis communes liberos tueretur? sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idē te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nunciarūt, ut Romam protinus pergas, & properes: primum enim te præsidio esse uolui, si qui essent inimici, quorum crudelitas non dum esset nostra calamitate satiata: deinde congressus nostri lamentationem pertimui, digressum uero non tulissem: atque etiam id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi nō posses. his de causis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil amātissimis, & coniūctissimis fratribus acerbius, ac miserius uidetur accidere potuisse, minus acerbum, minus miserum fuit, quā fuisset tum congressio, tum uero digressio nostra. nunc, si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper uidebar, nō possum, erige te, & confirma, si qua subeunda dimicatio erit. spero, si quid mea spes habet auctoritatis, tibi et integritatem tuā, & amorem in te ciuitatis, et aliquid etiā misericordiā nostri, præsidij laturam. sin eris ab isto periculo uacuus,

ages scilicet, si quid agi posse de nobis putabis. de quo scribunt ad me quidem multi multa, & se sperare demonstrant: sed ego, quid sperem, non dispicio, cum inimici plurimum ualeant, amici partim deseruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortassis reprehensionem sui sceleris pertimescant. sed, ista qualia sint, tu uelim perspicias, mihiq; declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, si quid periculi subeundum uidebis, uiuam. diutius in hac uita esse non possum: neque enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem possit sustinere. scio fuisse & honestius moriendi tempus, & utilius: sed non hoc solum, multa alia prætermisi: quæ si queri uelim præterita, nihil agam, nisi ut augeam dolorem tuum, indicem stultitiam meam. illud quidem nec faciendum est, nec fieri potest, me diutius, quã aut tuum tempus, aut firma spes postulabit, in tã misera, tamq; turpi uita commorari, ut, qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipso pecuniæ beatissimus; dignitate, auctoritate, existimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt amplissimi; is nunc in tam afflicta, perditaq; fortuna neque me, neque meos lugere diutius possim. quare quid ad me scripsisti de permutatione? quasi uero nunc me non tuæ facultates sustineant. qua in re ipse uideo miser, & sentio, quid sceleris admiserim, cum de uisceribus tuis, & filij tui satisfacturus sis quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine frustra dissiparim. sed tamen & M. Antonio quantum tu scripseras, Cepioni tantundem solutum est. mihi ad id, quod cogito, hoc

quod habeo, satis est: siue enim restituimur, siue desperamur, nihil amplius opus est. tu, si forte quid erit molestiæ, te ad Crassum, & ad Calidium conferas censeo. quantum Hortensio credendum sit, nescio: me summa simulatione amoris, summaq; assiduitate quotidiana sceleratissime, insidiosissimeq; tractauit, adiuncto quoq; Arrio: quorum ego consilijs, promissis, præceptis destitutus in hanc calamitatem incidi. sed hæc occultabis, ne quid obsint. illud caueto, & eo puto per Pomponium fouendum tibi esse ipsum Hortensium, ne ille uersus, qui in te erat collatus, cum Aedilitatē petebas, de lege Aurelia falso testimonio, cōfirmetur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum misericordiæ nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te uehementius. Messalam tui studiosum esse arbitror: Pompeium etiam simulatorem puto. sed hæc utinā non experiare: quod precarer Deos, nisi meas preces audire desiissent: ueruntamen precor, ut his infinitis nostris malis contenti sint: in quibus nō modo tamē nullius inest peccati infamia, sed omnis dolor est, quòd optime factis pœna est maxima constituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemq; nostrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mœreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. sed te incolumi orbi non erunt. reliqua, ita mihi salus aliqua detur, potestasq; in patria moriendi, ut me lacrymæ non sinunt scribere. etiam Terentiam uelim tueare, mihiq; de omnibus rebus rescribas. sis fortis, quoad rei natura patietur. Idibus Iun. Thessalonicæ. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AMABO te mi frater, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruistis, improbitati, & sceleri meo potius, quã imprudentiæ, misericordiæq; assignes. nullũ est meum peccatum, nisi quòd ijs credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiã quibus ne id expedire quidẽ arbitrabar. intimus, proximus, familiarissimus quisq; aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil misero, præter fidẽ amicorum. cautũ meũ consilium fuit. quòd si te satis innocentia tua, & misericordia hominum uindicat hoc tempore à molestia; perspicis profecto, ecquænam nobis salutis spes relinquatur. nam me Pomponius, & Sestius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinuerunt, cũ longius discedere propter nescio quos motus uetarent. uerum ego magis exitum illorum literis, quàm spe certa expectabam: nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? Denocius autem Trib. pl. est ille quidẽ in me officiosissimus, Sestius, &, spero, Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, sed ualde aduersante Clodio: qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. hæc mihi proficiscenti non proponebantur; sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. quid tu igitur, inquies? quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meam, subita defectio Pompeij, alienatio Cõsulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma, lacrymæ meorum me ad mortem ire pro-

hibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabileis dolores fuit aptissimum. sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaetonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si releuare potes communem casum misericordia hominum, scilicet incredibile quiddam assequeris. sin plane occidimus; me miserum, ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rem, & pertenta, & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, uere perscribe. ego uitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse, retinebo. tu nobis amicissimum Sestium cognosces, credo tua causa uel Lentulum, qui erit Consul. quanquam sunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus sit, & quid sit, uidebis omnino. si tuam solitudinem, communemq; calamitatem nemo despexerit: aut per te cōfici aliquid, aut nullo modo poterit. sin te quoque inimici uexare cœperint: ne cessaris: non enim gladijs tecum, sed litibus agetur. uerum hæc absint uelim. te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius, aut consilij putes minus esse, quàm antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM, *quam legiſti, mane dederā. ſed fecit humaniter Licinius, ꝙ ad me, miſſo ſenatu, ueſperi uenit, ut, ſi quid eſſet actum, ad te, ſi mihi uideretur, perſcriberem.* Senatus *fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe mēſe* De*cembri ſub dies feſtos. conſulares nos fuimus, et duo* Cō*ſules deſignati,* P. *Seruilius,* M. *Lucullus, Lepidus, Volcatius, Glabrio, Prætores. ſanè frequentes fuimus, omnino ad ducentos. comorat expectationem Lupus. egit cauſam agri Campani ſanè accurate: auditus eſt magno ſilentio. materiam rei non ignoras. nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. fuerunt non nulli aculei in Cæſarem, contumeliæ in Gellium, expoſtulationes cum abſente Pompeio. cauſa ſero perorata, ſententias ſe rogaturum negauit, ne quod onus ſimultatis nobis imponeret: ex ſuperiorum temporum conuitijs, & ex præſenti ſilentio, quid ſenatus ſentiret, ſe intelligere dixit. Milo cœpit dimittere. tum Marcellinus, noli, inquit, ex taciturnitate noſtra Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. ego, quod ad me attinet, idemq; arbitror cæteros, idcirco taceo, quòd non exiſtimo, cum Pompeius abſit, cauſam agri Campani agi conuenire. tum ille ſe ſenatum negauit tene-*

re. Racilius surrexit, & de iudicijs referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus questus esset, sententiam dixit, ut ipse iudices per Prætorem urbanum sortiretur, iudicum sortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuisset, eum contra Remp. esse facturum. approbata ualde sententia, C. Cato contra dixit, & Cassius, maxima acclamatione senatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus assensit Lentulo. postea Racilius de priuatis me primum sententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrocinioq; P. Clodij: eum tanquã reum accusaui multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus) orationem meam collaudauit satis multis uerbis, non mehercule indiserte, Seuerus Antistius, isq; iudiciorum causam suscepit, antiquissimamq; se habiturum dixit. ibatur in eam sententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio se contumaciter, urbaneq; uexatum. deinde eius operæ repente à Græcostasi, & gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sestium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium discessimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in mensem Ianuarium reijcientur. De Tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antistius amicus nobis fore. nam Plautius noster totus est. Fac, si me amas, ut considerate, diligenterq; nauiges de mense Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON occupatione,qua eram sanè impeditus,sed paruula lippitudine adductus sum,ut dictaré hác epistolam,& non,ut soleo,ad te ipse scriberem.& primũ me tibi excuso in eo ipso,in quo te accuso:me enim adhuc nemo rogauit,num quid in Sardiniã uellé: te puto sæpe habere,etsi nó semper,qui,num quid Romã uelis,querant. Quod ad me de Lentuli,& Sexti nomine scripsisti; locutus sum cum Cincio. quo modo res se habet,non est facillima. sed habet profecto quoddam Sardinia appositum ad recordationé præteritæ memoriæ:nam,ut ille Gracchus Augur,posteaquam in istam prouinciã uenit,recordatus est, quid sibi in cápo Martio comitia Consulũ habenti contra auspicia accidisset; sic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana,et de nominibus Póponianis in otio recogitasse.sed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta est. Tusculano emptor nemo fuit. si conditio ualde bona fuerit, forstasse non omittam. De ædificatione tua,Cyrum urgere non cesso:spero eum in officio fore: sed omnia sunt tardiora propter furiosæ Aedilitatis expectationem:nã comitia sine mora futura uidentur:edicta sunt ad XI. Cal.Febr.te tamen solicitũ esse nolo:omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino, factum est S.C.cũ multitudine reduci,periculosum Reip. uideri. reliqua cum esset in senatu contentio,Lẽtulusne,an Pompeius reduceret,obtinere cám Lentulus uidebatur.in ea re nos & officio erga Lentulum mirifice,& uolũtati Pompeiĳ præclare satisfecimus. sed per

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi nó poterat. quid futurum sit latrocinio Tribunorum, non diuino: sed tamen suspicor per uim rogationem Caninium parlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non dispicio: familiares eius quid cupiant, omnes uidét. creditores uero Regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. sine dubio res à Lẽtulo remota uidetur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempestate cósćẽdas, ad meq; uenias, innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostriq; ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI *ad te antea superiora. nunc cognosce, postea quæ sint acta. A' Cal. Feb. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta non est. ad IIII. Non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit. dixit Marcellus à me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in VIII. Id. interim reiectis legationibus in Idus, referebatur de prouincijs Quæstorum, & de ornandis Prætoribus. sed res multis querelis de Rep. interponendis nulla transacta est. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. uestitum filius mutauit. ad VIII. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, siue uoluit: nam, ut surrexerit, operæ Clodianæ clamorem sustulerunt; idq; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut conuitio, & maledictis impediretur.*

retur. qui ut perorauit (nam in eo sanè fortis fuit, non deterritus, dixit omnia, atque interdum etiã silentio, cum auctoritate peregerat) sed ut perorauit, surrexit Clodius: *ei tantus clamor à nostris, (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore consisteret. ea res acta est, cum hora* VI. *uix* Pompeius *perorasset, usque ad horam* VIII. *cum omnia maledicta, uersus etiam obscœnissimi in* Clodium. *&* Clodiam *dicerentur. ille furens, & exanguis interrogabat suos in clamore ipso, quis esset, qui plebem fame necaret? respondebant operæ,* Pompeius: *quis Alexandriam ire cuperet? respondebant,* Pompeius: *quem ire uellent? respondebant,* Crassum. *is aderat tum, Miloni animo non amico. hora ferè* IX, *quasi signo dato,* Clodiani *nostros consputare cœperunt. exarsit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. factus est à nostris impetus, fuga operarum. eiectus de rostris* Clodius: *ac nos quoque tum fugimus. ne quid in turba. senatus uocatus in curiam.* Pompeius *domum. neque ego tamen in senatum, ne aut de tãtis rebus tacerem, aut in* Pompeio *defendendo (nam is carpebatur à* Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio *filio) animos bonorum offenderem. res in posterum dilata est.* Clodius *in Quirinalia produxit diem. ad* VII. Id. *senatus ad* Apollinis *fuit, ut* Pompeius *adesset. acta res est grauiter à* Pompeio*. eo die nihil perfectum est. ad* VI. Id. *ad* Apollinis S. C. *factum est, ea, quæ facta essent ad* VIII. Idus, *contra* Remp. *esse facta. eo die* Cato *est uehementer in* Pompeium *inuectus, & eum oratione perpetua tanquam reũ accusauit: de me mul*

ta, me inuito, cum mea summa laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus est magno silentio maleuolorum. respondit ei uehementer Pompeius, Crassumq; descripsit, dixitq; aperte, se munitiorem ad custodiendam uitam suam fore, quàm Africanus fuisset, quem C. Carbo interemisset. itaque magnæ mihi rés iam moueri uidebantur: nam Pompeius hæc intelligit, nobiscũq; cõmunicat, insidias uitæ suæ fieri, Catonem à Crasso sustentari, Clodio pecuniam suppeditari, utrunq; & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterisq; suis obtrectatoribus confirmari; uehementer esse prouidendũ, ne opprimatur, concionario illo populo à se prope alienato, nobilitate inimica, nõ æquo senatu, iuuẽtute improba. itaque se comparat, homines ex agris accersit. operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo sumus superiores ipsius copijs. sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiã Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resistamus. Ad IIII. Id. Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eum statim uenimus, eiq; nos totos tradidimus, idq; fecimus præter hominũ opinionẽ, qui nos ei iure succensere putabant; ut humanissimi, gratissimiq; et ipsi, & omnibus uideremur: itaq; faciemus. sed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciã, & C. Cornelium. eodem die S. C. factum est, ut sodalitates, decuriatiq; discederẽt, lexq; de ijs ferretur, ut qui non discessissent, ea pœna, quæ est de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Bestia de ambitu apud Prætorem

Cn. Domitium in foro medio, maximo conuentu: incidiq; in eam locum in dicendo, cum Sestius multis in tẽplo Castoris uulneribus acceptis, subsidio Bestiæ senatus esset. hic προῳκονομησάμην quidam εὐκαίρως de ijs, quæ in Sestiũ apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit uehementer grata. quæ tibi eo scribo, q me de retinenda Sestij gratia literis monuisti. Pridie Id. hæc scripsi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs erã cœnatum. cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, et gratiæ: quæ quidẽ tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, suauitate etiã, tibi, mihiq; sunt restituta. Domus tibi ad Lucum Pisonis Liciniana conducta est. sed, ut spero, paucis mensibus post Calẽdas Quint. in tuã commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. A te post illam Olbiensem epistolam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes, scire cupio, maximeq; te ipsum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam est hiems, tamen Sardiniam istam esse cogites. XV. Cal. Mar.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS noster absolutus est III. Id. Mar. &, quod uehementer interfuit Rei. nullam uideri in eiusmodi causa dissensionẽ esse, omnibus sententijs absolutus est. illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexerã, ne cũ iniquo relinqueremus uituperãdi locũ, qui nos ingratos eẽ diceret, nisi illius peruersitatẽ quibusdã in rebus ꝗ humanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio cõsc

cutos eſſe, ut omnium gratiſſimi iudicaremur: nam in defendẽdo moroſo homine cumulatiſſime ſatisfecimus, & id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paulus noſter, cum teſtis productus eſſet in Seſtium, confirmauit, ſe nomen Vatinij delaturum, ſi Macer Licinius cũctaretur: & Macer à Seſtij ſubſelijs ſurrexit, ac ſe illi non defuturum affirmauit. quid quæris? homo petulans, & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; diſceſſit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nunc magis animaduerto, ꝙ Tyrannio docet apud me. Domus utriuſque noſtrum ædificatur ſtrenue. redemptori tuo dimidiũ pecuniæ curaui. ſpero nos ante hiemem contubernaleis fore. De noſtra Tullia tui me hercule amantiſſima ſpero cum Craſſipede nos cõfeciſſe. dies erant duo, qui poſt latinas habentur religioſi. cæterum confectum erat. latiar erat exiturus. Ad VIII. Id. Aprilis ſponſalia Craſſipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, ꝙ perleuiter commotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. ueni ad Quintum, eumq; uidi planè integrum: multumq; is mecum ſermonem habuit, & perhumanũ de diſcordijs mulierum noſtrarum. quid quæris? nihil feſtiuius. Pomponia autem etiam de te queſta eſt. ſed hæc coràm agemus. A puero ut diſceſſi, in aream tuam ueni. res agebatur multis ſtructoribus. Longilium redemptorẽ cohortatus ſum. fidem mihi faciebat, ſe uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itẽq;

nostra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Crassipedem.cœnatus,in hortos ad Pompeium lectica latus sum.Luceium conuenire nō potueram,quòd abfuerat. uidere autem uolebam, ꝙ eram postride Roma exiturus,& ꝙ ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni,& ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet.statim,dixit. erat autem iturus, ut aiebat,ad III. Id. Apr. ut aut Labrone,aut Pisis conscenderet. tu mi frater, simul ac ille uenerit, primam nauigationem, dummodo idonea tempestas sit,ne omiseris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epistolam dictaueram, scripseramq; in itinere,ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem.postridie autem in Laterio cogitabā: inde,cum in Arpinati quinq; dies fuissem, ire in Pompeianum,rediens aspicere Cumanum, ut, quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta est,prid. Non. Romæ essem,teq; mi carissime,et suauissime frater ad eā diem,ut sperabam,uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentum sustentari placebat. fac mi frater ut ualeas,quamprimumq; uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

O LITERAS mihi tuas iucūdissimas,expectatas,ac primo quidem cum desiderio,nūc uero etiā cum timore.atq; has scito literas me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas.sed cætera, ut scribis, præsenti sermoni reseruentur.hoc tamen nō queo differre. Idibus Maijs senatus frequens diuinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius

hoc nemini accidisse. foris ualde plauditur. mihi cum sua sponte iucundum, tum iucundius, q me absente, (est enim ἀλαζονὲς iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. eram Anij. Quod Idibus, & postridie, fuerat dictum, de agro Campano actum iri, nó est actum. in hac causa mihi aqua hæret. sed plura, quàm constitueram: coràm enim. Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola. idem te nostri rogant pueri. illud scilicet, cœnabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi esse librũ meũ suspicabar: tá ualde placuisse, quá scribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, suadesq; ut meminerim Iouis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quá cæteris. sed tamen postridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pampeium: cumq; ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit, magnam spem attulit, cum Crasso se dixit loqui uelle, mihiq; ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex senatu domũ reduxi. suscepit rem, dixitq; esse, quòd Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompeium consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem. totum ei negotium permisi, meq; in eius potestate dixi fore. interfuit huic sermoni P. Crassus, adolescẽs nostri, ut scis, studiosissimus. illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, per populum, libera, aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negotium suscepisse. si perficiunt, optime: sin minus ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμαφιλαφίαν autem illam, quàm tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut aduenientem excipiam libéter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico: reliqua reconcinno: uiuo paulo liberalius, quàm solebam. opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & hæc, ut spero, breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, ut meliorem nõ uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster: nam ille uindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio, et Pomponio bestiarios, nec sine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspicione emeret eã familiam à Catone. quæ simul atque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tẽpore Tribunus pl. rẽ patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit, (sic enim placuerat) & tabulam proscripsit, se familiã Catonianã uenditurũ. in eam tabulam magni risus consequebãtur, nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, et eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de Pompeio Caninius agit, sanequã re-

frixit:neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur: et hercule nō est idem: nam apud illam perditissimam, atq; infimam fecē populi propter Milonem suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidē non satisfacit, ꝙ eum nimis aspere tractat. quāquā id senatu nō inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incō mode, de Sex. Celio: quem neque hoc tempore, neq; ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque homi nem populus reuocat: & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, pene dānatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Pompeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose abstulit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condēnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ dānationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri concidūtur. Cato concionatus est, comitia haberi nō siturum, si sibi cum populo dies agē di essent exempti. & Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atq; adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamē Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nunciare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio: & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM *ad te literas antea, quibus erat scriptũ, Tulliam nostrã Crassipedi pridie Non. Apr. esse desponsatã: cæteraq; de Rep. & priuata perscripseram. postea sunt hæc acta. Nonis Apr. S. C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad* HS MCCCC. *sed eodem die uehementer actum de agro Campano, clamore senatus prope concionali. acriorẽ causam inopia pecuniæ faciebat; & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem. M. Furium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusque iacentem. Ad* III. *Id. Maij S. C. factum est de ambitu in Afranij sententiam; quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus Consules nõ sunt persecuti eorum sentẽtias, qui Afranio cum essent assensi, addiderunt, ut Prætores ita crearentur; ut dies* LX. *priuati essent. eo die Catonem plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS, *ne me interpelles? primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare. an te Ateius? me hercule mihi docere uidebaris istius generis humanitatẽ: qua quidẽ nihil utor abs te. tu uero ut me et appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi suauius? nõ mehercule quisquam μουσοπάτακτος libentius sua recẽtia poemata legit, quàm*

ego te audio quacunq; de re, publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem. opposuisti semel ἀνίκητον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui. iterum Cicerones: quieui. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiæ, ꝙ uideris, ne mihi molestus esses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem tecũ, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰ δ' ἄν, ἔα ἔζησας: nunquam enim dicam, ἔα πάσας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianum: memini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego risu corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquando subtilitaté ueteris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare noluì. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium, uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, nam ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecilior. De interpellatione, tantum sumã à uobis temporis ad scribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm igna=

uia mea cessem. De Rep. nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm Philoctetem, qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnem abstergebo dolorem. & adduc, si me amas, Marium: sed approperate. hortus domi est. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM *hāc conuitio efflagitarūt codicili tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quemadmodū, coràm cū sumus, sermo nobis deesse non solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas securi Tenedio præcisa est, cū eos, præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sestij Pansæ restitisse. reliquis diebus, si quid erit quod te scire opus sit, aut etiā si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. Id. neq; tibi, neque Pomponio deero. Lucretij poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si Sallustij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO *tibi iucūdas esse meas literas. nec tamē habuissem scribēdi nunc quidem ullum argumētū, nisi tuas accepissem: nam prid. Id. cum Appius senatum infrequentem coegisset, tātum fuit frigus, ut po-*

puli conuitio coactus ſit nos dimittere. De Comageno Rege ꝙ rem diſcuſſeram, mirifice mihi & per ſe, et per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc genere dicendi ſi utar in cæteris, Februarium ſterilem futurum: eumq; luſi iocoſe ſatis: neq; ſolum illud extorſi oppidulum, quod erat poſitū in Euphrate, et Zeugmate, ſed præterea togam ſum eius prætextam, quam erat adeptus Cæſare Conſule, magno hominum riſu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eoſdem, quo minus togam prætextam quotannis interpellet, decernendum nihil cenſeo. uos autem homines nobiles, qui Buſrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus eſt exploſus. quo genere commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur: nihil eſt enim facilius, quàm reliqua diſcutere. ſed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hoſpitalis, Graios omneis conuocet, per quos mecū in gratiam rediјt. Theopompo ſatisfaciemus. De Cæſare, fugerat me ad te ſcribere. uideo enim, quas tu literas expectaris. ſed ille ſcripſit ad Balbum, faſciculum illum epiſtolarum, in quo fuerat & mea, et Balbi, totum ſibi aqua madidum redditum eſſe, ut ne illud quidē ſciat, meam fuiſſe aliquam epiſtolam. ſed ex Balbi epiſtola pauca uerba intellexerat, ad quæ reſcripſit his uerbis.
De Cicerone uideo te quiddam ſcripſiſſe, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura conſequebar, id erat huiuſmodi, ut magis optandum, quàm ſperādum putarem. Itaque poſtea miſi eodem illo exemplo literas. iocum autem illius de ſua egeſtate ne ſis aſperna-

tus. ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nūcijs singularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuē atrā: teq; hilari animo esse, & prōpto ad iocundum, ualde me iuuat. De Pompeio, assentior tibi, uel tu potius mihi: nam, ut scis, iampridem istum canto Cæsarem. mihi crede, in sinu est, neque ego discingor. Cognosce nunc Idus. Decimus erat Cælio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. ueReor, ne homo teter, & ferus Pola seruius ad accusationem ueniat: nā noster Cecilius ualde oppugnatur à gente Clodia. certi nihil est adhuc: sed ueremur. eodem igitur die Tyrijs est senatus datus frequens, frequētes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum essent cum equis prosecuti. noster Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixisset, uestra culpa hæc acciderūt equites Romani; dissolute enim iudicatis; nos iudicamus, uos laudatis, inquit. actum est eo die nihil, nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequūtur, Appius interpretatur non impediri se lege Puppia, quo minus habeat senatum: & quod Gabinia sanctum sit,

etiam cogi, ex Cal. Febr. usque ad Cal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio se acturos esse dicunt. omnia colligo, ut noui scribã aliquid ad te: sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaque ad Callisthenem, & Philistum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Callisthenis quidẽ uulgare, et notũ negotiũ, quẽadmodum Græci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thuydides. sed, utros eius habueris libros, (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. me magis de Dionysio delectat: ipse est enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philisto. sed quod adscribis, aggrediaris ne ad historiam: me auctore potes, et quoniã tabellarios suministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone nostro quambellissime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS adhuc à te accepi epistolas, quarum alterum in ipso discessu nostro, alterã Arimino datam. plureis, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm ꝙ sine te, cæterum satis commode oblectabat: & eram in eisdem locis usque ad Cal. Iun. futurus. scribebam illa, quæ dixerã, πολιτικὰ, spissum sanè opus, & operosum: sed, si ex sententia successerit, bene erit opera posita: sin minus, in illud ipsum mare deijciemus, quod scribentes spectabamus: aggrediemur alia, quoniam quiescere nõn possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. ma=

opus quod
[illegible]
[illegible]
[illegible]

xime uero mihi curæ erit, ut Ciceronẽ tuũ, nostrumq; uideam scilicet quotidie, sed inspiciã, quid discat, quàm sæpissime: & nisi ille contemnat, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei non nullam consuetudinem na ctus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod, etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen scribam, facies, scilicet ut mea mandata digeras, perse quare, conficias. ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te nõ dem. his diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum, & per necessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. itaque eum tibi cõmendo in ma iorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domũ: quem, fac, ut, tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu uestro. gratum hominem, obseruantemq; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD IIII. *Non. Iun. quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placẽtiæ, deinde alteras postridie da tas Blãdenonæ, cũ Cæsaris literis, refertis omni officio, diligẽtia, suauitate. sunt ista quidẽ magna, uel potius maxima, habẽt. n. uim magnã ad gloriam, & ad sum mam dignitatem: sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem communi dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus ijs ho*

noribus, quos me à se expectare, uult antepono. literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde se effecturum, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui, cũ à me abesses, potissimum secum esse lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, sed mehercule currentem nũc quidem, ut omnia mea studia in istũ unum conferam. ego uero ardenti quidem studio. ac fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properãt, euenit, ut, si serius, quàm uoluerunt, forte surrexerint, properando etiam citius, quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, quoniam in isto homine colendo tã indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tũ uero, quoniam scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingã coloribus tuis, penicillo meo. sed quid ago, quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me rogat, manenti uacuum ostenditur? sed uidero: fortasse enim, ut fit, uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatiũ quòd ad se miserim, persalse, et humaniter etiam gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unà esset, quenquam fuisse, qui uadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nam Domitius se derideri putasset, si essent à me rogatus: hoc. n. est eius quotidianum, se ne Tribunum mil. quidẽ facere: etiam in senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem Tribunatum auferret) sed in alterum annum, id & Curtius ita uolebat. Tu, quemadmodum

i. cauete

quemadmodum me censes oportere esse in rep. et in nostris inimicitijs, ita et esse, et fore auricula infima scito molliorem. Res Romanæ *sic se habebant. erat nō nulla spes comitiorum, sed incerta. erat aliqua suspicio* Di*ctaturæ, ne ea quidem certa: summū otium forense, sed senescentis magis ciuitatis, quàm acquiescentis: sententia autē nostra in senatu eiusmodi, magis ut alij nobis assentiantur, quā nosmet ipsi.* τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. *Calamo & atramento temperato, charta etiā dentata res agetur: scribis enim te meas literas superiores uix legere potuisse. in quo nihil eorū mi frater fuit, quæ putas: neq; n. occupatus erā, neque perturbatus, neq; iratus alicui. sed hoc facio semp, ut, quicūque calamus in manus meas uenerit, eo sic utar, tanquā bono.* Verū *attende nunc mi optime, et suauissime frater, ad ea dum rescribo, quæ tu in hac eadē breui epistola* πραγματικῶς *ualde scripsisti. de quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, germane, fraterneq; rescribā, id est utrū uoles, ut diximus, ad expediendū te; si causa sit, cōmorere. si mi* Q*uinte parua aliqua res esset, in qua sciscitare re, quid uellē: tamē, cū tibi ꝑmissurus essem, ut faceres, quod uelles. ego, ipse quid uellē, ostenderē. in hac uero re hoc profecto quæris, cuiusmodi illū annū, qui sequitur, expectē. plane aut tranquillū nobis, aut certe munitissimū: quod quotidie domus, quod forū, quod theatri significationes declarāt: neq; laborant, ꝙ mea conscientia copiarū nostrarū, quòd Cæsaris, quòd* Pōpeij *gratiā tenemus. hæc me, ut confidā, faciūt. sin aliquis erūpet amentis hominis furor, omnia sunt ad eū frangēdū*

expedita. hæc ita sentio, iudicio, ad te explorate scribo; dubitare te, nō assentatorie, sed fraterne ueto. quare suauitatis equidē nostræ fruēdæ causa cuperē te ad id tēpus uenire, quod dixeras: sed illud malo tamē, quod putas, magis etiā illa (etenim magni æstimo me) ἀμφιλαφίαν illam tuā, & expectationē debitorum tuorū. illud quidē sic habeto, nihil nobis expeditis, si ualebimus, fore fortunatius. parua sunt, quæ desunt, quo nostris qui dē moribus: et ea sunt ad explicandū expeditissima. modo ualeamus. Ambitus redit immanis: nūquā fuit par. Idibus Quint. fœnus fuit Z Z ex Z coitione Mē-
* mij, quā cū Domitio habuit. Scaurus unū uincere. Messala flaccet. nō dico ὑπερβολάς. uel HS cēties cōstituūt in prærogatiua pronūciare. res ardet inuidia. Tribunitij candidati compromiserunt; HS quingenis in singulos apud M. Catonē depositis, petere eius arbitratu; ut, qui cōtra fecisset, ab eo condemnaretur. quæ quidē comitia gratuita si fuerint, ut putātur; plus unus Cato fuerit, quā oēs leges, omnesq; iudices. Cum à me literas librarij manu acceperis, ne paulū otij me habuisse iudicato; cū aūt mea, nullū: sic. n. habeto, nūquā me à causis. et iudicijs districtorē fuisse, atque id anni tēpore grauissimo, et caloribus maximis. sed hæc, quoniā tu ita præscribis, ferēda sunt: neq; cōmittēdū, ut aut spei, aut cogitationi uestræ ego uidear defuisse præsertim cū, tāetsi id difficilius fuerit, tamen ex hoc labore magnā gratiam, magnāq; dignitatē sim collecturus. itaq;, ut tibi placet, damus operā ne cuius animū offēdamus, atq; ut ēt ab ijs ipsis, qui nos cū Cæsare tā cōiūctos dolēt, diligamur, ab æquis uero, aut ēt à propēsis in hāc partē uehemēter ex-

colamur, et amemur. De ambitu cum atrocissime agē
retur in senatu multos dies, quod ita erāt progressi cā=
didati consulares, ut non esset ferendum; in senatu
non fui. statui ad nullā medicinā Reip. sine magno
præsidio accedere. quo die hæc scripsi, Drusus erat de
præuaricatione à Tribunis ærarijs absolutus, in summa
quatuor sentētijs, cū senatores, et equites damnassent.
ego eodē die post meridiē Vatinium aderā defensurus.
ea res facilis est. comitia in mensem Septembrem reie=
cta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos
non deerimus. συνδείπνους σοφοκλέους, quanquam à
te actam fabellam uideo esse festiue, nullo modo pro=
baui. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse
debuerit. ô iucundas mihi tuas de Britania literas. ti
mebā Oceanū: timebā litus insulæ. reliqua nō equi=
dem contemno, sed plus habent tamen spei, quàm ti=
moris, magisq; sum sollicitus expectatione ea, quā me=
tu. te uero ὑπόθεσιν scribēdi egregiā habere uideo. quos
tu situs, quas naturas rerū, & locorum, quos mores,
quas genteis, quas pugnas, quē uero ipsum imperato=
rē habes? ego te libēter, ut rogas, quibus rebus uis ad=
iuuabo, et tibi uersus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, mit
tam. sed heus tu, cælari uideor à te. quo modo nā mi
frater de nostris uersibus Cæsar? primū librum se legis
se scripsit ad me ante, et prima sic, ut neget se ne græcā
quidē meliora legisse. reliqua ad quendā locum ῥαθυ=
μότερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, nū
aut res, aut χαρακτὴρ nō delectat? nihil est, quod uerea
re: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hæc
de re φιλαλήθως, &, ut soles, scribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati summa cũ amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commẽdatis. in Arcano ad IIII. Id. Sept. fui. ibi Messidium cũ Philoxeno, aquamq́; quã ij ducebant non longe à uilla, belle sanè fluentẽ uidi, præsertim maxima siccitate: uberiorẽq́; aliquãto sese collecturos esse dicebant. Apud Herum recte erat. In Mãlia nõ offendi Diphilũ Diphilo tardiorẽ: sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, et ambulationẽ, & auiarium. uilla mihi ualde placuit, propterea q̄ summã dignitatem pauimentata porticus habebat: quod mihi denique apparuit, posteaquã & ipsa tota patet, et columnæ politæ sunt. totũ in eo est, quod mihi erit curæ, tectorium ut cõtinuum sit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quasdã non probaui, mutariq; iussi. quo loco in porticu, te scribere aiũt, ut atriolum fiat: mihi, ut est, magis placebat: neque enim satis loci esse uidebatur atriolo; neq; ferè solet nisi in ijs ædificijs fieri, in quibus est atrium maius; nec habere poterat adiũcta cubicula, & eiusmodi membra. nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde boni æstiuum locum obtinebit. tu tamen, si aliter sentis, rescribe quãprimum. in balnearijs assa in alterum apodyterij an=

gulum promoui, propterea ꝙ ita erant posita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit, esset sub tectũ cubiculi. subgrande cubiculum autem, & hybernum altum ualde probaui, ꝙ ampla erãt, & loco posita ambulationis uno latere, eo quod est proximũ balnearijs. colũnas neq; rectas, neque e regione Diphilus collocarat. eas scilicet demolietur; aliquando perpendiculo, & linea discet uti. omnino spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentissime Cæsius, qui tum mecũ fuit. ex eo loco rectà Vitularia uia profecti sumus in Fufidianum fundum, quẽ tibi proximis nuncijs Arpini de Fufidio HS CCCIↃↃↃ ∞ emeramus. ego locum æstate umbrosiorẽ uidi nunquam, per multis locis aquam profluentem, & eam uberem. quid quæris? iugera L prati Cæsius irrigaturum facile te arbitrabatur. equidẽ hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica suauitate te uillam habiturum, piscina, & salientibus additis, palæstra, & sylua uiridicata. fundum audio te hunc Bouilianum uelle retinere. de eo quod uideatur, ipse constitues. Cæsius aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure cõstituto, & seruitute fundo illi imposita, tamen nos pretiũ seruare posse, si uendere uellemus. Messidium mecum habui. is se ternis numis in pedem tecum transegisse dicebat: sese autem mensiũ pedibus aiebat passuum CCCC ∞. mihi plus uisum est: sed præstabo, sumptum nusquam melius posse poni. Chilonem arcesseram Venafro. sed eo ipso die quatuor eius conseruos, et discipulos Venafri cuniculus oppresserat. Idibus Sept. in Laterio fui: uiam perspexi: quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur esse, præ

ter C L passus: sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad Furinæ Satricum uersus. eo loco puluis, non glarea iniecta est: & mutabitur: & ea uiæ pars ualde accliuis est. sed intellexi aliter duci nõ potuisse, præsertim cum tu neq; per Locustæ, neque Varronis uelles ducere. Veluinus ante suum fundum propè munierat: Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, &, ut arbitror, commouebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promisisse, qui nũc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum uillicum tuũ sanè probaui: quæsiuiq; ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mãdauisses. tum is mihi respondit, se ipsum eius operis HS X M conductorem fuisse; sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium, itaq; id se omisisse. mihi hercule ualde placet, te illa, ut constituebas, addere. quanquam ea uilla, quæ nunc est, tanquã philosophia uidetur esse, quæ obiurget cæterarum uillarum insaniam. ueruntamen illud additum delectabit. topiarium laudaui: ita omnia conuestit edera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis; ut deniq; illi palliati topiariam facere uideantur, & ederam uendere. iam ἀποδυτηρίῳ nihil alsius, nihil muscosius. habes ferè de rebus rusticis. Vrbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso, quod est facile factu. quam ob rem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone, quòd me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi uelim ignoscas: non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipse amo. atque utinam his diebus in Arpinati,

quod & ipse cupierat, & ego nō minus, mecum fuisset. quod ad Pomponiam, si tibi uidetur, scribas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiscum, puerumq; ducat, clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum: nā Romæ respirandi non est locus. id me scis antea gratis tibi esse pollicitum: quid nunc putas, tanta abs te mihi mercede proposita? uenio nunc ad tuas literas: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati: nam mihi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut uidebātur, eodem abs te datæ tēpore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascripta literis, quàm in Cæsaris. id facit Oppius non nunquam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mittere, literasq; à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & necessario serius, quàm constituerat, mittat, neque nos datis iam epistolis diem commutari curemus.

Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuscunq; poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quod tibi mea permissio māsionis tuæ grata est, id ego summo meo dolore, & desiderio, tamē ex parte gaudeo. In Hippodamis, & non nullis alijs arcessendis quid cogites, nō intelligo. nemo istorum est, quin abs te munus, fundi suburbani instar, expectet. Trebatium uero meum quòd istò admisceas, nihil est. ego illum ad Cæsarē misi: qui mihi iam satisfecit: si ipsi minus, præstare nihil debeo; teq; item ab eo uindico, & libero. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum uero, qui est istius rei, quemadmodum scribis, adiutor, in oculis fero. Trebo-

nium meũ à te amari,teq; ab illo,pergaudeo. De Tribunatu quod ſcribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtio paratũ eſſe reſcripſit,meamq; in rogãdo uerecundiam obiurgauit. ſi cui præterea petiero,(id quod etiã Oppio dixi, ut ad illum ſcriberet)facile patiar mihi negari;quoniam illi, qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facile patiũtur. ego Curtium,id quod ipſi dixi,nõ modo rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo,quòd literis tuis ſtudium illius in ſalutem noſtram facile perſpexi. De Britanicis rebus cognoui ex tuis literis nihil eſſe,nec quod me tuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ uis ad te Tironem ſcribere, negligẽtius ad te ante ſcribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maxime : audi nunc de minuſcula : in qua primum eſt de Clodij ad Cæſarẽ literis:in quo Cæſaris conſilium probo,ꝙ tibi amantiſſime petenti ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum reſcriberet.alterum eſt de Caluenti Marij oratione.quod ſcribis,miror,tibi placere me ad eum reſcribere,præſertim cum illã nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero ; meam in illum pueri omnes tanquã dictata perdiſcant. Libros meos,quos expectas,inchoaui,ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, et pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem,quod compoſueram, incidi . tibi quod rogas,quoniam ipſi fontes iam ſitiunt,ſi quid habebo ſpatij,ſcribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum eſſe uenturũ, mecumq; aſſidue uſq; ad Id. Maias futurum,id mihi pergratum

perq; iucundum erit. Quod me in eadem epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem. sed quando uiuemus? Quarta epistola mihi reddita est Idus Sept. quã ad IIII. Idus Sext. ex Britania dederas. in ea nihil sanè erat noui, præter Erigonam: quam si ab Oppio accepero, scribam ad te quid sentiam: nec dubito, quin mihi placitura sit. &, quod præterij, de eo, quẽ scripsisti de Milonis plausu scripsisse ad Cæsarem, ego uero facile patior ita Cæsarem existimare, illum quammaximũ fuisse plausum. & prorsus ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodam modo nobis uidetur dari. Reddita est etiam mihi peruetus epistola, sed sero allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit utrunq; diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam statuam locaui. item de hortis, quod me admones; nec fui unquã ualde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorũ amœnitatẽ. Romam cũ uenissem ad XIII. Cal. Oct. absolutum offendi in ædibus tuis tectũ; quod super conclauia nõ placuerat tibi esse multorũ fastigiorum: id nũc honeste uergit in tectũ inferioris porticus.

Cicero noster, dũ ego adsum, non cessauit apud rhetorem. de eius eruditione ꝙ labores, nihil est, quoniam ingenium eius nosti, studium ego uideo, cætera eius suscipio ut me putem præstare debere. Gabinium tres adhuc factiones postulant, L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit; Ti. Nero, cum bonis subscriptoribus; C. Memmius Trib. pl. cum L. Capitone. ad Vrbem accessit ad XII. Cal. Oct. nihil turpius, nec desertius. sed his iudicijs nihil audeo conficere. ꝙ

Cato nõ ualebat, adhuc de pecunijs repetundis nõ erat postulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam, sed adhuc nihil profecit, nec, si ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas uehemẽter expecto. Quod scribis, te audisse in candidatorum consularium coitione me interfuisse: id falsum est: eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuerit: & simul mihi committendum non fuit, ut ijs coitionibus interessem, quibus Messala excluderetur: cui quidẽ uehementer satisfacio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Mẽmio. Domitio ipsi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defensionis ualde obligaui. adhuc erat ualde incertum, & quãdo comitia, & qui Consules futuri essent. Cum hãc iam epistolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI. Cal. Sept. uicesimo die. ò me solicitum, quantum ego dolui in Cæsaris suauissimis literis: sed quo erant suauiores, eo maiorem dolorem illius ille casus afferebat. Sed ad tuas uenio literas. primum tuam remansionem etiam atque etiam probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat.

Quod interiore epistola scribis, me Idibus Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui; scripsiq; ad Cæsarẽ, Vibullium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompeium pertulisse, nec ad Oppium, quo consilio? quanquam Oppiũ ego tenui, ꝙ priores partes Bibuli erant: cum eo enim coràm Cæsar egerat, ad Oppium scripserat. ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere pos-

sum in Cæsaris rebus. ille mihi secundum te, & liberos nostros ita est, ut sit penè par. uideor id iudicio facere: iam enim debeo, sed tamen amore sum incensus. Cum scripsissem hæc infirma, quæ sunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cum Pomponia foris cœnaret, deditq; mihi epistolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat ab Aristophane meo, ualde mehercule & suauē, & grauem; qua sum admodū delectatus. dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eū mihi esse affixum tanquam magistro. quàm illum epistolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo suauius, nihil nostri amantius. hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu esse. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de se diligenter, & tamē consilio se uerissimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas sibi à Cæsare missas esse dicebat, significabat, ualde te sibi gratum fecisse, ꝙ de sua uoluntate erga Cæsarem humanissime, diligentissimeq; locutus esses. Cum Romam ex Arpinati reuertissem, dictū mihi est, Hippodamum ad te profectū esse. nō possum scribere, me miratum esse illum tā inhumaniter fecisse, ut sine meis literis ad te proficisceretur: illud scribo, mihi molestum fuisse: iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me scripseras, ut, si quid esset, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem: quòd mehercule hisce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè scribo, quod si in alicuius manus inciderit, molestē ferēdum sit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reseruabam. Labeo autem tarde proficiscetur, aut hic manebit. Hippodamus ne unum quidem quid uellē rogauit. T. Pinarius ama-

bileis ad me de te literas mittit, se maxime literis, ser=
monibus, cœnis denique tuis delectari. is homo semper
me delectauit, fraterq; eius mecū est multū. quare, ut
instituisti, cōplectere adolescentem. Quòd multos dies
epistolam in manibus habui propter commorationem
tabellariorum, ideo multa coniecta sunt, aliud alio tē=
pore, uelut hoc. T. Anitius mihi sæpe iā dixit, sese tibi
suburbanum, si quod inuenisset, non dubitaturum esse
emere. in eius sermone ego utrunq; soleo admirari; &
te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, nō mo=
do ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam
scribere; &, cum ad illum scribas, nihil te recordari de
se, de epistolis illis, quas in Tusculano eius mihi ostendi=
sti, nihil de præceptis Epicharmi. γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέ=
χρηται. totum denique uultum, animum, sermonem
eius, quemadmodum coniÿcio, quasi. sed hæc tu uideris.
de suburbano, cura ut sciam quid uelis: & simul, ne
quid ille turbet, uide. quid præterea? quid? etiam.
Gabinius ad IIII. Cal. Oct. noctu in urbem introiuit,
& hodie hora octaua, cum edicto C. Alfÿ de maiestate
eū adesse oporteret, concursu magno, & odio uniuersi
populi penè afflictus est. nihil illo turpius. proximus est
tamen Piso. itaq; mirificum ἐμβόλιον cogito in secun=
dum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem
in consilio Deorum, qualis reditus duorum imperato=
rum futurus esset, quorum alter exercitū perdidisset,
alter uendidisset. Ex Britania Cæsar ad me Cal. Sept.
dedit literas, quas ego accepi ad IIII. Cal. Oct. satis
commodas de Britanicis rebus: quibus, ne admirer,
quòd à te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse, cum

ad mare accesserit. ad eas ego literas nihil scripsi, ne gratulandi quidem causa, propter eius luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD VI. Id. Oct. Saluius ostiũ uesperi naui profectus erat cũ ijs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodem die Gabiniũ ad populũ luculẽte calefecerat Mẽmius, sic ut Calidio uerbũ facere pro eo nõ licuerit. postridie autẽ eius diei, qui erat tũ futurus cũ hæc scribebã ante lucẽ, apud Catonẽ erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, et Ti. Neronem, et C. L. Antonios M. F. putabamus fore, ut Mẽmio daretur: et si erat Neronis mira contentio. quid quæris? probe premitur, nisi noster Põpeius, Dijs, hominibusq; inuitis, negotium inuertit. cognosce nunc hominis audaciam, et aliquid in repub. perdita delectare. cũ Gabinius, quacunq; ueniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoq; bonus imperator noctu Vrbem hostium plane inuasisset, in senatum se nõ committebat. interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostiũ numerum, & militum renunciare, in re hæsit, summa in frequẽtia: cum uellet exire, à Consulibus retentus est: introducti publicani. homo undique actus, cũ à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. hic, ò Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit, cõsurrexit senatus cum clamore ad unum, sic, ut ad corpus eius accideret: pari clamore, atq; impetu publicani. quid quæris? omnes tanquã si tu esses, ita fuerũt. nihil hominum sermone foris clarius. ego tamẽ

teneo ab accusando, uix mehercule, sed tamen teneo, uel nolo cũ q Pompeio pugnare (satis est, quòd instat de Milone) uel q iudices nullos habemus. ἀπότευγμα formido, addo etiã maleuolentiã hominũ; et timeo, ne illi me accusante aliquid accidat: nec despero rem et si ne me, & non nihil per me cõfici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui Consulatũ petunt, à Mẽmio Domitius, à Q. Curtio bono et erudito adolescẽte Memmius, à Q. Pompeio Messala, à Triario Scaurus. magna res in motu est, propterea quòd aut hominum, aut legũ interitus ostenditur. opera datur, ut iudicia ne fiant. res uidetur spectare ad interregnũ. Consules comitia habere cupiunt, rei nolunt, et maxime Mẽmius, q Cæsaris aduentu sperat se futurum Consulem: sed mirũ in modũ iacet. Domitius cũ Messala certus esse uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege curiata confirmat se Lentulo nostro successurũ: qui quidem mirificus illo die, quod penè præterij, fuit in Gabiniũ: accusauit maiestatis: nomina data, cum ille uerbũ nullum: habes forensia. Domi rectè, et ipsa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearũ signum tibi sit librarij manus. diẽ scito esse nullũ, quo die non dicam pro reo. ita, quidquid cõficio, aut cogito, in ambulationis ferè tẽpus cõfero. negotia nostra sic se habẽt: domestica uero, ut uolumus. ualẽt pueri, studiose discũt. diligẽter docentur, et nos, et inter se amãt. expoliones utriusque nostrũ sunt in manibus, sed tua ad perfectũ

iā res est rustica Arcani, et Laterij. prætereà de aqua, et uia nihil prætermisi quadā epistola, quin enucleate ad te perscriberē. sed me illa cura solicitat, angitq; uehemēter, q dierum iā amplius L interuallo nihil à te, nihil à Cæsare, nihil ex istis locis nō modo literarū, sed ne rumoris quidē affluxit. me autē iam & mare istuc et terra solicitat: neq; desino, ut fit in amore, ea, quæ minime uolo, cogitare. quare non equidē iam te rogo ut ad me de te, de rebus istis scribas: (nunquam enim, cū potes prætermittis) sed hoc te scire uolo, nihil ferè me unquā ita expectasse, ut, cum hæc scribebā, literas tuas. Nunc cognosce ea, quæ sunt in Rep. Comitiorū quotidie singuli dies tolluntur obnūciationibus, magna uoluntate bonorū omnium: tanta inuidia sunt Cōsules propter suspicionem pactorum à cādidatis præmiorum. cādidati cōsulares quatuor omnes rei. causæ sunt difficiles: sed enitemur, ut Messala noster saluus sit: quod est èt cum reliquorum salute coniunctū. Gabiniū de ambitu reum fecit P. Sylla, subscribente priuigno Memmio, fratre Cæcilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibusq; libentius nō obtinuit. quæris, quid fiet: sciemus de maiestate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generū, maxime testibus ceditur: accusatoribus frigidissimis utitur. consilium uarium, quæsitor grauis, et firmus Alfius, Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum sit, nescio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum lenissimum. habes ferè de omnibus rebus. unum illud addam. Cicero tuus, nosterq; summo studio est

Pæonij sui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, et boni: sed nostrum instituendi genus esse paulo eruditius, et θετικώτερον, non ignoras. quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam disciplinã uolo: & ipse puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari uidetur. in quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus: eodem enim peruenturũ esse confidimus. sed tamen, si nobiscum eum rus aliquo eduxerimus, in hanc nostram rationẽ, consuetudinemq; inducemus: magna enim nobis à te proposita merces est: quã certe nostra culpa nunquã minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hiematurus sis, ad me quam diligentissime scribas, uelim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GABINIVS absolutus est.. omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusq; eius infantius: nihil illo cõsilio sordidius. sed tamen, nisi incredibilis cõtẽtio, & præceps Põpeij, Dictaturæ ẽt rumor plenus timoris fuisset, ipsi Lẽtulo nõ respõdisset, qui cũ illo accusatore, illoq; consilio sentẽtijs condemnatus sit XXXI, cũ LXX tulissent. est omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquus iudicijs periturus. et maxime de pecunijs repetundis. sed uides nullam esse remp. nullum senatũ, nulla iudicia, nullam in ullo nostrum dignitatem. quid plura de iudicibus? duo prætorij sederunt, Domitius Caluinus; is apte absoluit, ut oẽs uiderẽt: et Cato; is, diruptis tabellis, de circulo se subduxit, et Põpeio primus nũciauit. aiunt nõ nulli. Salustius itẽ, me oportuisse accusare. his ego iudicibus committerem?

quid

quid essem, si me agente esset elapsus? sed me alia mo
uerunt. non putasset sibi Põpeius de illius salute, sed de
sua dignitatè mecum esse certamen: in Vrbem introis
set: ad inimicitias res uenisset: cum Aesernino Samni
te Pacideianus comparatus uiderer: auriculã fortasse
mordicus abstulisset: cum Clodio quidem certe rediisset
in gratiam. ego uero meum consilium, si præsertim tu
non improbas, uehementer approbo. ille cum è me sin
gularibus meis studiis ornatus esset; cumq; ego illi nihil
deberem, ille mihi omnia; tamen in rep. me à se dissen=
tientem non tulit, (nihil dicam grauius) & minus po
tens eo tẽpore, quid in me florẽtem posset, ostẽdit. nũc,
cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem
publica certe nihil possit, unus illè omnia; cum illo ipso
contenderem? sic enim faciendum fuisset. non existimo
te putare id mihi suscipiendum fuisse. alterutrum, in=
quid idem Salustius, defendisses, idq; Pompeio cõtendẽ
ti dedisses: etenim uehementer orabat. Lepidum amicũ
Salustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas
subeundas fuisse, aut infamiam sempiternã. ego uero
hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum est,
ꝙ, cum testimonium secundum fidem, & religionem
grauissime dixissem, reus dixit, si in ciuitate licuisset si
bi esse, mihi se satisfacturum, neque me quidquã inter
rogauit. De uersibus, quòs tibi à me scribi uis, deest
mihi quidem opera, quæ non modò tempus, sed etiam
animũ uacuũ ab omni cura desiderat: sed abest etiam
ἐνθουσιασμὸς: non enim sumus omnino sine cura uenien
tis anni, etsi sumus sine timore. simul & illud (sine ulla
mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribẽdo

priores parteis tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis comparãdis, ualde uelim ista confici, præsertim cum ad meũ quoq; usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, nõ habeo: neq; enim uenalia sunt, quæ quidẽ placeãt, & confici nisi per hominem & peritum, & diligentẽ non possunt. Chrysippo tamẽ imperabo, & cũ Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectum esse, curabo. De Ascanione, tu uero, quod uoles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi cõmittebãtur, in Tusculanum proficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, quàm uellem, ꝙ Pomptino ad triũphũ ad III. Non. Nou. uolebã adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato, et Seruilius Prætores prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio: ille enim & Appiũ Cõsulẽ secũ habebit, & Prætores, & Tribunos pl. sed minantur tamen, in primisq; ἄρη πνέων Q. Scæuola. Cura mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cũ essem in Cumano, scribere institui: nõ cessaui, neq; cesso, sed sæpe iam scribendi totũ cõsilium, rationẽq; mutaui: nã iam duobus factis libris (in quibus nouẽdialibus ijs ferijs, quæ fuerunt Tuditano, & Aquilio Coss. sermo est à me institutus Africani, paulo ante mortem, &

Lælij; Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ; sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue: sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas aliquantū orationi ponderis afferebat (hi libri cum in Tusculano mihi legerentur audiente Salustio, admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loqueretur de rep. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis uersatus in repu. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uisum iri ficta esse: oratorum sermonem in illis nostris libris, q essent de ratione dicendi, belle à me remouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse uidissem: Aristotelem denique, quæ de repu. & præstante uiro scribat, ipsum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus nostræ ciuitatis attingere non poterã, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. nũc & id uitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam uenero, mittam: puto enim te existimaturum, à me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, unice delector: promissis ijs, quæ ostendit, non ualde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam magisq; eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promissorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis uersi-

bus rogas:incredibile est mi frater, quàm egeã tẽpore: nec sanè satis cõmoueor animo ad ea, quæ uis, canenda. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipse ego ne cogitãdo quidem consequor, tu, qui omneis isto eloquendi, & exprimendi genere superasti, à me petis? facerem tamen, ut possem: sed, quod te minime fugit, opus est ad poema quadam animi alacritate, quã planè mihi tempora eripiunt. abduco equidem me ab omni reip. cura, dedoq; literis: sed tamẽ indicabo tibi, quod mehercule in primis te cælatum uolebam: angor mi suauissime frater, angor, nullam esse remp. nulla iudicia, nostrumq; hoc tẽpus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere debebat, aut forẽsi labore iactari, aut domesticis literis sustentari. illud uero, quod à puero adamaram; αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse: inimicos à me partim non oppugnatos, partim ẽt esse defensos: meum non modo animum, sed ne odium quidẽ esse liberum: unumq; ex omnibus Cæsarem esse inuentum, qui me tantum, quantũ ego uellem, amaret; aut etiam, sicut alij putant, hũc unũ esse, qui uellet. quorũ tamen nihil est eiusmodi, ut ego me non multa consolatione quotidie leniam. sed illa erit consolatio maxima, si unà erimus. nũc ad illa uel grauissimũ accedit tui desiderium. Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse, defendissem, concidissem. qui illum oderunt (ij sunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cœpissent. tenui me, ut puto, egregie: tantũ ut facerẽ, quantum omnes uiderent. et in omni summa, ut mones, ualde me ad otium, pacemq; conuerto. De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est,

& hominis perdiligentis: ſentio ipſe, qui in ſummo ſtudio nihil aſſequor. de latinis uero quò me uertã, neſcio: ita mendoſe & ſcribuntur, et ueneunt: ſed tamẽ, quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, ut ante ad te ſcripſi, Romæ eſt: & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renunciant. ab ærario puto confectũ eſſe, dum abſum.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI. diebus abſoluiſſe cũ ſcribas, tu quidquã ab alio mutuaris? et πλέον quæris, cum Electram, & Troadem ſcripſeris? ceſſator eſſe noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogãtiam minuendam ſolum eſſe dictum, uerum etiam ut bona noſtra norimus. ſed & iſtas, & Erigonam mihi uelim mittas. habes duas epiſtolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, et maxime Appia ad Martis mira proluuies: Craſſipedis ambulatio ablata; horti, tabernæ plurimæ: magna uis aquæ uſq; ad piſcinã publicã. uiget illud Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεύς. cadit. n. in abſolutionẽ Gabinij, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: ſed hæc nõ curare decreui. Romam cum uenero, quæ perſpexero, ſcribam ad te, & maxime de Dictatura, et ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. hãc ſcripſi ante ad lycnuchum ligneolum; qui mihi erat periucũdus, quòd eum te aiebant, cum eſſes Sami, curaſſe faciendum. Vale mi ſuauiſſime, & optime frater.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam, nihil est: quæ plenæ stomachi, et querelarũ est: quo in genere alteram quoq; te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc nõ uenerat: deleuit.n.mihi omnẽ molestiã recẽtior epistola. tãtũ te & moneo, & rogo, ut in istis molestijs, & laboribus, & desiderijs recordere, consilium nostrũ quod fuerit profectionis tuæ: nõ enim cõmoda quædã sequebamur parua, ac mediocria: quid.n.erat, quod discessu nostro emendum putaremus? præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potẽtissimi uiri beneuolẽtia ad omnem statum nostræ dignitatis. plura ponuntur in spe, quã in pecunijs: reliqua ad iacturam struentur. quare, si crebro referes animũ tuum ad rationem & ueteris consilij nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, cæteraq;, quæ te offendunt, feres, & tamẽ, cũ uoles, depones. sed eius rei maturitas neq; dũ uenit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prolatum sit, moleste feramus. multo sunt, quæ ego nescire malo, quã cũ aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo scribam, cũ, ut spero, se Cicero meus belle habebit. tu uelim cures, ut sciã, quibus nõ, dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno: ubi.n. isti sint Neruij, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, et grauitate Cæsaris, quã in sũmo dolore adhibuisset, magnã ex epistola tua accepi uoluptatem. Quod me institutũ ad illum poema iubes perficere: etsi distẽtus cũ opera,

tū animoſum multo magis, quoniā tamen ex epiſtola, quā ad te miſerā, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum, idq; perficiam his ſupplicationū otioſis diebus: quibus Meſſalā iam noſtrū, reliquosq; moleſtia leuatos uehementer gaudeo : eumq; ꝙ certum Conſulem cum Domitio numeratis, nihil à noſtra opinione diſſentitis. ego Meſſalā Cæſari præſtabo. ſed Mēmius in aduentu Cæſaris habet ſpem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ : ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis; mihi etiam magis, quæ loquuntur. ſed tota res et timetur, et rifrigeſcit. Pompeius plane ſe negat uelle. antea ipſe mihi nō negabat. Hirrus auctor fore uidetur: o Dij, quàm impetus, quā ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum, hominem mihi deditum per me, deterruit. uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hirro tamē agēte nolle ſe nō probabit. alud hoc tempore de rep. nihil loquebantur, agebatur quidem certe nihil. Serrani Domeſtici filij funus perluctuoſum fuit. ad IIII. Cal. Dec. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ; dicitq; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: &, ſi ille Dictator factus ſit, penè diffidit. interceſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum: ſi non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores: ſtulte, bis, terq;, non poſtulatus: uel quia munus magnificū dederat, uel quia facultates nō erant, uel quia magiſter, uel

quia potuerat magistrum se, nō Aedilem putare. omnia ferè scripsi. Cura mi carissime frater, ut ualeas.

De Gabinio nihil fuit faciēdum istorum, quæ amantissime cogitata sunt. τότε μοι χάνοι. feci summa cum grauitate, ut omnes sentiunt, et summa cum lenitate, quæ feci. illū neq; ursi, neq; leuaui. testis uehemens fui: præterea quieui: exitum iudicij fœdum, et perniciosum leuissime tuli. quod quidem bonū mihi nunc denique redūdat, ut his malis reip. licentiaq; audacium, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidē: nihil est enim perditius his hominibus, his tēporibus. itaq; ex rep. quoniam uoluptatis nihil iam capi potest; cur stomacher, nescio. literæ me, & studia nostra, et otiū, uillæq; delectāt, maximeq; pueri nostri. angit unus Milo: sed uelim finem afferat Consulatus. in quo enitar nō minus, quàm sum enisus in nostro: tuq; istinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera, nisi plane uis eripuerit, recte sunt. de re familiari timeo. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, qui ludos HS CCC comparet. cuius in hoc uno considerantiam & ego sustinebo, ut potero, &, tu ut possis, est tuorum neruorum. De motu temporum uenientis anni, nihil te intelligere uolueram domestici timoris, sed de cōmuni reip. statu. in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare uix possum. quàm autem te uelim cautum esse in scribendo, ex hoc conijcito, ꝙ ego ad te ne hæc quidē scribo, quæ palàm in rep. turbantur, ne cuiusquam animum meæ literæ interceptæ offendāt. quare domestica cura te leuatum uolo. in rep. scio quā solicitus esse soleas. uideo Messalam nostrū Consulē; si per interregem, sine iudicio; si per Dictatorem, tamen sine pericu-

lo. odij nihil habet. Hortensij calor multum ualebit. Gabinij absolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ de Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo: & sum equidē, uti scribis, & Romæ, & in prædijs infrequēs. sed caue, amabo, quidquā, quod ad meū commodum attineat, nisi maximo tuo cōmodo, & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatinij risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absoluam, habeo absolutum, suaue, mihi quidem ut uidetur, ἔπος, ad Cæsarem. sed quæro locupletem tabellariū; ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui soli Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. quid, si cæmentum bonum nō haberem, deturbem ædificiū? quod quidem quotidie mihi magis placet; in primisq; inferior perticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæsaris opus est, uel mehercule etiā elegantioris alicuius: imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & nilus multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamēto, tum magis quererere, si scias: quas enim tabulas se putauit obsignare, in quibus in uncijs firmissimum tenuerat, (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ serui) non obsignauit: quas noluit, eas obsignauit. ἀλλ' οἰμωζέτω: nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, et ut debeo: dimitto autem à me, & ut à magistris ne abdu=

cam, & quòd mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. sed sumus unà tamen ualde multum. rescripsi ad omnia. Mi suauissime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, populoq; R. sunt inimicissimæ, uenire in senatum, coramq; de rep. disputare, fecissem, neq; tā libenter, quā necessario: nulla. n. remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quā quæ sunt salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circūseptus senatus nihil aliud uere potest decernere, nisi timere; in Capitolio signa sunt, in urbe milites uagātur, in cāpo castra ponūtur, & Italia tota legionibus, ad libertatē nostrā conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarū nationū distinetur. cedā tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis Deorū immortalium templis: in quibus, reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, senatus nihil cōsulitur, timet multa, assentitur omnia. post etiā paulo, tēporibus ita postulantibus, cedā Vrbe: quā per me conseruatam, ut esset libera; in seruitute uidere non potero: cedam uita; quæ quanquam solicita est, tamen, si profutura est reip. bona spe posteritatis me consolatur; qua sublata, nō dubitāter occidā: atq; ita cedam, ut fortuna iudicio meo, nō animus mihi defuisse uideatur. illud uero, quod & præsentis doloris est indiciū, et præteritæ iniuriæ testimoniū, & absentium sensus significatio, nō prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim, si quidē

mea salus aut utilis reip. est, aut coniuncta certe publi cæ saluti. nam per Deum immortaliũ fidem (nisi forte frustra eos appello, quorum aures, atq; animus à nobis abhorret) perq; fortunam populi R. quæ quàquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia, & ut spero, futura est; quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac sedibus usque adeo est inimicus, ut ista aut dissimulare possit, aut non dolere? aut, si nulla ratione publicis incõmodis mederi queat, nõ morte proprium periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducã ad extremum, & nouissima conferam primis, quæ nõ posterior dies acerbior priore, & quæ non insequẽs hora antecedente calamitosior populo R. illuxit? M. Antonius, uir animi maximi, (utinam etiã sapientis consilij fuisset) C. Cæsare fortissime, sed parum feliciter à reip. dominatione semoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: Dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat Dictatorem creari legibus: S.C. ipse repugnabat in senatu: prouincias unus omneis concupiebat: cui sordebat Macedonia prouincia, quam uictor sibi sumpserat Cæsar. quid de hoc sperare, aut expectare nos oportebat? extitisti tu uindex nostræ libertatis, ut tũc quidem, optimus; (quod utinam neq; nostra nos opinio, neque tua fides fefellisset) et ueteranis in unum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad salutem auocatis, subito propè iam affectam, ac prostratam rempub. tuis opibus extulisti. quæ tibi non, ante quàm postulares, maiora quàm

uelles, plura quàm sperares, detulit senatus? dedit fasces, ut cũ auctoritate defensorem haberet, nõ ut imperio se aduersum armaret: appellauit imperatorem, hostium exercitu pulso tribuens honorẽ, non ut sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorẽ: decreuit in foro statuam, locum in senatu, summũ honorem ante tempus: si quid aliud est, quod dari possit, addat. quid aliud est maius, quod uelis sumere? sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiã mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij scelerate circunscribis senatum? quò te misimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem struis? cur hostis relinquitur, ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius Vrbem mouentur? ò me nũquam sapientem, & aliquando id, quod non erat frustra existimatum. quantum te popule R. de me fefellit opinio. ò meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. ò turpem exacta, dementiq; ætate caniciem. ego patres conscriptos ad parricidium induxi: ego rempub. fefelli: ego ipse senatum sibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uastares Vrbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis Deorum immortalium, senatum in castris habiturus esses. ò miseram, & in breui tam celerem, & tam uariam reipub. commutationem. quisnam tali futurus ingenio est, qui possit hæc ita man-

dare literis, ut facta, non ficta uideantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerissime memoria propagata fuerint, nõ fabulæ similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunsessum Consulem designatum, eundemq́; reip. patrentem: te profectum ad Consulem liberandum, & hostem opprimendum, hostemq́; à te fugatum, & Consulem obsidione liberatum: deinde paulo post, fugatum illum hostem accersitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona populi R. capienda: Cõsulem desig. rursum inclusum eò, ubi se nõ mœnibus, sed fluminibus, et mõtibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat semel impune peccare: sit erranti medicina confessio: uerum enim dicam: utinã te potius Antoni dominũ non expulissemus, quàm hũc recipere mus: nõ ꝙ ulla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna serui: in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, leuius est eligendum. ille ea tamẽ exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille Consul prouinciam petebat: tu priuatus concupisti. ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à sanguine, & incendio seruorũ Capitolium tuebatur: tu cruore, & flãma cuncta delere uis. si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui uitam adimit? si, qui ex Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hũc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaq;, si quid illæ maiorum nostrorũ sepultæ reliquiæ sapiunt, si non unà cũ corpore sẽsus omnis uno atq; eodẽ cõsumptus est igni:

quid illis interrogantibus, quid agat nũc populus R. respondebit aliquis nostrum, qui proximus in illã æternã domum discesserit? aut quem accipiẽt de suis posteris nuntium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de sua patria audient, quam spoliis, triumphisq; decorarunt? an esse quendam annos XXIII. natũ, cuius auus fuerit argentarius, adstipulator pater, uterq; uero precarium fecerit quæstum, sed alter usq; ad senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri: eum agere, capere rempu. cui nulla uirtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opẽ potentium, sed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile conceleratum impudicitiæ dedisset: ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores, egentes reliquias Cæsaris, ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nulli parceret, sibi uiueret? qui tanquam in dotali matrimonio remp. testamẽto legatam sibi obtineret. audient duo Decij seruire eos ciues, qui ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerunt. audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidẽ habere uoluit, nisi pudicum. audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. quæ quidem si nullo alio, me tamen internuncio ad illos celeriter deferentur: nam si unius ista subterfugere non potero, unà cum istis uitam simul fugere decreui.

In quaternione A.

ἀδυνάτον : quod fieri non potest. ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ
βοείην : non leue petitur præmium. ἑρμαθήνα : Mineruæ
Mercuriiq; statua. χρηστιομαθῆ : utilia discentem, hoc
est, deditum literis non uulgaribus. γυμνασιώδη : apta
gymnasio. εὐμολπιδῶν πάτρια : Eumolpidarum patria.
οἰκεῖον. proprium. σκέψεις, καὶ ἀναβολαὶ : considerationes,
& dilationes. ταὐτόματον ἡμῶν : casus noster.

In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς : in ciuibus.
τοποθετίαν : loci descriptionem. ἀττικώτερα : magis at
tica. φιλορήτορα : rhetoricæ studiosum. πανήγυρις : cō=
uentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς : ualde pro statu optimatum.
γενικῶς : generaliter. ληκύθους : pigmentorum arculas:
ἀνεπιρεπειρασάμην : uenditaui me. ἐπιχειρήματα : argu=
menta. ὑπόθεσις : materia. ἄρειος πάγος : Areopagus.
ἀπρακτότατος : rebus agendis ineptus, ignauissimus.
καχέκτης : habitu uitiorum deprauatus. φιλέλληνες :
Græcorum studiosi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μι=
μνήσκεο : omnifariæ uirtutis reminiscere. ὕστερον πρότε
ρον ὁμηρικῶς : ordine conuerso, Homerice. πρὸς τὸ
πρότερον : ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. ὅππως δὴ πρῶ=
τον πῦρ ἔμπεσε : dicite nunc mihi musæ, quo modo pri
mum ignis iniectus fuerit. παῤῥησίαν : loquendi licen
tiam. ἀγῶνα : certamen. ἐπισημασίας : significationes ge=
stuum. ἀποθέωσιν : deificationem. φιλοσοφητέον : philo=
sophandum. ἐλαφητέον : fugiendum more ceruorum.
ἀμαλθεῖον : amaltheum, bibliotheca. s. tua. τοποθεσία : loci
descriptione. In quaternione C. ἀφελέστατος :
simplicissimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ : ciuilis uir ne
in somnio quidem. τὸ ὦδι τῇ φακῇ μύρον : in léte unguē=

tum, prouerbium. ἐπιφωνήματα: *acclamationes.* νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν: *uigila, & memineris non credere. hi sunt nerui sapientiæ.* τίς πατέρ' αἰνήσει; *quis patrem laudabit?* ἐγκωμιστικὰ, *laudatiua.* ἱστορικὰ: *historica.* οἱ μὲν πάρ, οὐδὲν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει: *hi, qui adsunt, nihili sunt, illis uero nihil curæ est.* ὑπώπιον: *liuor.* μυροθήκιον: *unguenti, & pigmentorũ arculã.* ὑπόμνημα: *cõmentarium.* σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος: *grauior quidam, & ciuilior.* ἀποσπάσματα: *reliquiæ quædam.* φιλόπατρις: *studiosus patriæ.* πολιτεία: *repub.* In quaternione D. ἅλις σπουδῆς: *satis studij est.* θεῖοι: *patrui.* πελιναίων: *Pelinæorum (sunt autem populi.)* Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων: *Corinthiorum & Athenienſium.* ἡρώδης: *Herodes.* εὐαγγέλια: *boni nuncij præmia.* Κύρου παιδείαν: *Cyri institutionem.* τὰς διαφάσεις: *lucidas radiorum egressiones.* ἔστω ὄψις μὲν η, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ, ἀκτῖνες δὲ δ' καὶ ε: *sit aspectus* η, α: *quod autem uidetur,* β, γ: *radij uero,* δ, *&* ε. κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις: *per simulacrorum incidentias, uel ingressiones.* εἴδωλα: *species, imagines.* ἔγχυσις, *effusio.* ὑπόστασιν. *statum.* πολιτείαν: *remp.* σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: *more Socraticorum in utranque partem.* τὴν ἀρέσκουσαν: *sententiam quæ placeat.* κατάκρισις: *sanctio.* ἀριστοκρατικῶς: *aristocratice, pro statu optimatum.* εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: *unum auguriũ optimũ defendere patriã.* κατάκρισις, *sanctio* ἀριστοκρατικῶς, *de optimi ciuis officio.* Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας: *Theophrasti de honorũ studio.* αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους: *uereor Troianos, & Troianas trahẽteis uestes.*

ueſtes. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει: Poly
damas mihi primus uitio dabit. Θεοφάνης: Theophanes
φιλοσοφεῖν: philoſophari. ἐπὶ σχολῆς: in otio. γεωγραφικά:
de terræ deſcriptione commentarios. ὁμοειδεῖς: unifor
mes. ἀνθηρογραφεῖσθαι: floride ſcribi. πολιτευτέον: in
rep. uerſandum. ἀνέκδοτα: non edita. πολιτεύομαι: in
ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικὸν: ſecundū actiuū. καὶ
ὑπὸ στέγη πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί: &
ſub tecto frequētē audire guttā ſecuro animo. βοῶπις:
bouis oculos habens. παλινῳδίαν: recātationem. διβάφῳ:
bis tincta purpura. σοφιστεύειν: profiteri. ἐπαγγέλλομαι
ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ polliceor
uirum ulciſci, cū aliquis prior moleſtādo laceſſat. Κικέ
ρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον ἀθηναῖον: Cicero paruu=
lus ſalutat Titū. ὑποσόλοικον: ſubabſurdū. ἀναφαίνεσθαι:
apparere. τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔ τι ἔγωγε ἧς
γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι: Aſpera, ſed bo=
na puerorum nutrix: nequaquā ego ea terra poſſum
dulcius quidquā aſpicere. εὐαγγέλια: boni nuncij. συγκύ=
ρημα: caſum. ζώσης φωνῆς: uiuæ uocis. βοώπιδος: bouis o=
culos habētis. ἀσελγοῦς: intēperantis. ὀξύπεινος: famelicus,
auidiſſimus. συμπόσιον: cōuiuiū. κατὰ ὀπώρην τραχύς:
ritu pomi dura. ἀδικαίαρχοι: iniuſti magiſtratus. καὶ
Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται: &
Cicero philoſophus Titū ſalutat Reipublicæ deditū. αὐ=
θωρεὶ. eadē hora. Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην: Telephylū urbē
Læſtrygoniam. φιλοσοφῶμεν: philoſophemur. εὐανατρέ=
πτους: cōfutabiles, infirmas. ἐντυραννεῖσθαι: ſub tyrāno eē.
In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς:
Cicero ſtatus optimatum ſtudioſiſſimus puer. φύσει γὰρ

οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοισ᾽ ἔτι, ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ: intumeſcit enim non paruis tibiolis amplius, ſed efferis follibus ſine ligula. ἐσοφίζετο: cauillabatur, malitioſe cogitabat. τὸν πρακτικὸν βίον: actiuam uitam. τὸν θεωρητικόν: ſpeculatiuam. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ: ante leo, poſt uero. εἰ δὲ μή, ſi uero non. ὁμολογουμένως τυραννὶς συσκευάζεται: ſine dubio tyrannis conſtruitur. εὐελπιστία: bona ſpes. ἀδιαφορία: æquanimitas. ἀφιλόδοξον: ambitione uacans. κατὰ τὸ κηδεμονικόν: curioſe. ὑποθήκας: documenta. περὶ τῶν ὅλων: de ſumma rerum. σκοπός: ſcopus. κατὰ λεπτόν: minutatim. ἅλις δρυός: ſatis eſt quercus, i. glandium. συφλώττω: cæcutio. τῷ καλῷ πεπόνθα: honeſto ſum affectus. ἀσφάλειαν: ſecuritatem, cautionem, præſidium ad furorem Clodij. ἀκκιζόμεθα, diſſimulamus. ἐν αἰνίγμασιν: obſcure dictis. ἀλληγορίαις, allegorijs.. In quaternione F. ἑλικτά, καὶ οὐδέν, inuoluta, & nihil. τὰς τῶν κρατούντων, eſt autem initiũ ſenarioli, qui eſt huiuſmodi apud Euripidem in Phœniſſis. τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίαν φέρειν χρεών. potentiũ ſtultitias ferre oportet. In quaternione H. μυστικώτερα, ſecretiora. συλλάβους, indices ex mẽbranula. παλινῳδία, recantatio. ὑποθέσει, argumento. πολιτικός, reip. deditus. ὁπλῖται, milites. ταγοί, duces. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, Spartam ſortitus es, hanc orna. βαθύτης, profunditas. εὐκαιρότερον, opportunius. οὐχ ὁσίη φθιμένοισι, impium mortuis. ſubaudi inſultare. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων, hic uero non curabat ſermones. μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ᾽ ἴδῃς, nihil magnum dixeris prius, quàm mortuum uideris. σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα, σῦκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, fico

per Cererē ficus, neque quidquam tam simile fuit. περὶ ϛάσις: statûs. πολιτικῶς: ciuiliter. γραμμὴν: lineam. καὶ τόδε φωκυλίδου: & hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντα εἰδέναι: nihil dulcius, quàm omnia scire. σκυλμὸν: uexationem, perturbationem. ὀξύπεινος: ita curiosus, ut omnia scire cupiam: auidissimus, ut fame percitus. τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς: præsentem statum reipub. quasi formula quadam expressum. συμπάθειαν: condolentiam. ἡμερολεγδὸν: ut quæque singulis diebus acciderunt. ἀρεοπαγίτας: areopagitas. τέμπη: loca amœna. σῆμα δέ τοι ἐρέω: signum autem tibi dicam. Homerus ἰλ. 253: ἐξοχὴ: excellentiā.

In quaternione I. ἐξωτερικούς: exteriores. πολιτείᾳ: in libris de repub. τεχνολογίαν: de arte ratiocinationem. ἐμφιλοσοφῆσαι: philosophari. Ἀττικισμός: Attica locutio. συμπάθεια: condolentia. σπουδαιότερον: grauius. δυσδιάγνωστον: difficile cognitu. διαλόγους: sermones. In quaternione K. φιλοπροσηνέστατα: studio benignissimo. ἔρδοι τὶς, faciat aliquis. (subaudi quam nouit artem.) δυσδιοίκητα: difficilia mitigatu. βαθύτητα: profunditatem. μελέτη: meditatio, exercitatio. ἄνω καὶ κάτω sursum, & deorsum. ἄφρακτα: sunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandū. ἐπάκτρον: genus nauigij. οἷα τ' ἂν δέσποινα. qualis hera fuerit. ἀνεξίαν: tolerantiam. μετέωρος: suspensus. ὑπομνηματισμὸν: decretum, monimentum, συμπαθῶς: condolenter. νομανδρίαν: uide commentarios. συνηγώνιων: cum illo mœrebam. πολιτικώτερον: ciuilius. παράγγελμα ἐνιαύσιον: quod mandaui de annua administratione. ἐνδόμυχον,

occultum. ἐπικεφάλια: tributa per capita. συμφιλοδοξοῦσιν: ſimul ſeruiunt. κεφάλαιον: caput. συμπάθειαν: condolentiam. τὸ νεμεσᾶν: indignari. τοῦ φθονεῖν: ab inuidendo. In quaternione L. ἐν ἐπιτομῇ: in breuiario. πανικὰ: ſubita quædam tanquã auctore Pane deo terricula. κενὰ τοῦ πολέμου: inania quædam in bello. Ariſtoteles lib. 3. ἠθικῶν. μώμῳ: qui omnia carpit. πεφυσίωμαι. elatus ſum. λαμπρὰ: ſplẽdida. ἐν παρόδῳ: in trãſcurſu. ἀπρόσιτον: nõ facilẽ acceſſu. ἀδωροδόκητον: incorruptum largitione. κέρας: cornu. εὐημερήματι: felici eius diei ſucceſſu. ἀκροτελεύτιον: cõcluſionẽ. γλυκύπικρον: dulce & amarũ. ὑπερβολικῶ: ſupra ueritatẽ. τέθριππα: quadrigas. κέρας: cornu. ὁδοῦ πάρεργον: obiter. ἐνδομύχῳ: arcano. οἰκονομίαν: domeſticæ rei ordinẽ. οἴχεται: euaneſcit. βαθύτητα: grauitatẽ. ὑπομεμψιμοίρους: ſubquerulas. ἐξ ἀφαιρέσεως: per extractionẽ. προσανατρεφομένην: recreatam ἀκοινωνήτως: incõmunicabiliter, ad tollẽdam amicitiæ cõmunionem. ἐγκελεύσματα: hortationes. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ: quod.n. bene eſt, mecũ eſt. ἱστορικὸν historicũ. οὐκ ἔλαθες: non fefelliſti. ἀφελῶς: ſimpliciter. οἰκονομία: diſpoſitio. σχεδιάζοντα: caſu, non ordine ſcribentem. In quaternione M. πολίτευμα: adminiſtrationẽ publicã. κέρας: cornus. ἰσοδυναμοῦσαν: æquiualentem. διαίρεσιν: diuiſionem. ἄγραφον: nõ ſcriptum. αὐτονομίαν: libertatem ſuis utendi legibus. τὸ παραδοξότατον: inopinatiſſimum. μηδὲν αὐτοῖς: nihil illis, ſubaudi crede. ὢ πραγμάτων ἀσυγκράστων: ò res quæ coniungi non poſſunt. πολυδεύκους: Pollucis ædem. ὢ ἀνιστορησίαν: ò inſcitiam hiſtoriarũ. ἠπόρησας: dubitaſti. Εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας: Eupolim illum ueteris,

s. comœdiæ. τι λοιπόν; quid reliquum? πολλοῦ γε καὶ δεῖ: multum quidem abest. χρύσεα χαλκείων: aurea pro æreis. Homeri locus ιλ. 68. ἀναντιφώνητον: sine respõsiõe. αἴδεσεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι: ueriti sunt quidem recusare, timuerũt autẽ accipere. παρισορῆσαι: scire. προπύλαιον: uestibulum. ἱστορικώτατος: historiarum peritissimus. νεώκτιστα: nuper ædificata. τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ in nauium recẽsione, apud Homerum uidelicet. ἀναλογία: proportio, analogia. φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς Phlius Phliuntis urbs Lacedæmoniorum: Opus Opuntis urbs Locrorum, per contractionem. integrum est, ὀπόεις ὀπόεντος. Sipus Sipuntis urbs Dauniorum in Appulia. ὀπούντιοι, σιπούντιοι: gentile nomen ab ὀποῦς σιποῦς. αὐτονομίαν: libertatem suis legibus utendi. ὑπερβολικῶς: supra modum. εὐήθειαν: fatuam simplicitatem. πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλός: multos autẽ in intermedio auster uoluit fluctus lati maris. est enim proprie. μεταίχμιον: id spatium, quod est inter duos exercitus. ἀκοινώνητον: aptũ ad dirimendam amicitiam. μυστικώτερον: secretius. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογούμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δέ, μή τι νοήσῃς. εἷς δή που τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφαλίας: uxoris meæ libertus (nosti quem dico) uisus est mihi dudum ẽ uerbis, quæ inconsiderate protulit, turbasse calculos, seu suffragia ex coemptione bonorum Crotoniatæ tyrãnicidæ. timeo, ne quid intelligas. unus quidem hoc si consideraueris, reliqua in tuto. τῆς ξυνωρίδος τῆς ἐμῆς, εὐξελεύθερος

ἔδοξέ μοι θαμὰ βατιαρίζων, καὶ ἄλλων τοῖς ξυλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου: *uxoris meæ libertus uisus est mihi sæpe garriẽs & in cõciliabulis & confessionibus nugantium aliquid turbasse calculorum in bonis Crotoniatæ* . ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶς παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτονιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν Χεῤῥονησιτικῶν μη. καὶ συγκληρονομήσας, χμ.κ.μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειλητέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνημον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζητε, δεύτερον δέ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν. σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπών, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. *è septicolis urbis mœnibus tradidit nostri cõiugij debita Camillus. seq; debentem minas 24 . ex bonis Crotoniatarũ, & Cherrhonesitarum 48 . & cum hæreditates creuerit, 648.20.40. horum autem ne obolum quidem dissoluisse ex omnibus debitis secundi mensis Calẽdis : libertum autem eius, existentem cognominẽ Cononis patri, nihil prorsus curasse : hæc igitur primũ, ut omnia cõseruetis, deinde ut neque usuras negligas eas, quæ sunt à præcedenti die, quot dies ipsum tolerauimus. uehemẽter timeo, etenim aderat apud nos exploraturus, et aliquid prope sperans . desperans autem sine oratione recessit, fatus, turpe diu manere.* In quaternione N .

λεληθότως:latenter. ἄλλο πρόβλημα:alia quæstio. πυροὺς εἰς δῆμον: frumenta in populum. προπύλῳ: uestibulo. ἐπέχειν:hæsitare,dubitare. ἐποχῆς: dubitatiõis. παλιγγενεσίαν:regenerationem. ἐν αἰνιγμοῖς:ænigmatice. ἀφελῶς: simpliciter. αἰσχρὸν σιωπᾶν:turpe tacere. σύγχυσιν: confusionem. παραφύλαξον:obserua. τῆν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα turbatoris auaritiá ipse maxime. κενὸν: inanem. ἄτυφον: sine ambitione,parui animi. ἐπέχειν: dubitare. ἀθέτησις:improbatio. ἐποχὴ: cunctatio. τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοῖ,hoc solum dicens mihi. ἐπιχρονία ἐποχὴ, diuturna dubitatio. φιλοτιμία,ambitio. πρόβλημα,quæstionem. ἀλλ᾽ ἐμὸν ὅποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed meum nunquam animum in pectoribus persuasisti patriæ. αἰδέομαι,uereor. τρῶας,καὶ τρῳάδας; troas & troadas. πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει. Polydamas mihi primus probrum inferat. ὁδοῦ πάρεργον,præter propositũ,ut egrediar á proposito. ἐπίκτητα,fluxa,non diuturna. ἐκβολὴ λόγου,egressio orationis. εὐπόριστον,parabilem: φυράτης,permistor. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν,ἀχνύμενοί περ,sed hæc quidem facta esse sinamus,licet dolentes. id est,præterita omittamus,licet cũ dolore, ἄμεμπτα,non accusanda. τῶν νεωτέρων, iuniorum. αὐτόχθων, natiua, & indigena. στοργὴν φυσικὴν, amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα, in filios. ἀμεταμέλητος, non pœnitenda. τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν, nauigium Atridarum. σωματα compendiosa. In quaternione O. δήμους, uicos. ζήτημα, quæstionem. τεκμηριώδες, coniecturale, indicium. τοῖς ἀπαντῶσιν, obuiam mihi uenientibus. δύσχρηστα, inutilia. ἀπότρι-

ψαι, abstergito. οὐ γὰρ ἄν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν: neque enim maius sequetur malum. Homer. ὀδ. μ. παλινωδία, recantatio. λῆψις, deprehēsatio. ἀβδηριτικόν, abderiticū. ἐμπολιτεύομαί σοι, tibi in rep. uersor, tecū de rep. disputo. πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis consideratio. φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, sapientius dijudicabimus. σύγχυσιν τῆς πολιτείας, confusionem reipub. ξυνὸς ἐνυάλιος, cōmunis Mars. Homeri locus ἰλ. 206. πολιτικῶς, ciuiliter. ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεοφειλέτην, deforme, & turpe est, aduersantis in rep. debitorem esse. διευκρινήσεις πρόβλημα πολιτικόν, dijudicabis quæstionē ciuilem. τοῦ καλοῦ, honesti. χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum restitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα, Dearum maximam ut obtineat tyrannidē. Euripides in Phœnissis. ἐνσχολάζω σοι: otium tecū disputans consumo. ἀπορῶ, dubito. οὕτως που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, sic sanè superiorū lugebamus laudes uirorum. ἐπίσκοπον, speculatorem, custodē. ὁρμὴ, impetus. φαλαρισμόν, Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας, uereor Troianos. ἀπορίαν, dubitationem. ἥρωα, heroem. πολιτικῶς, ciuiliter. ἀστρατήγητος, regēdi exercitus ignarus. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς, ad securitatē. μάντις δ' ἄριστος, uates autem optimus. In quaternione P. σηστιωδέστερον, magis Sestianum. ὑπεκθέμενος, cum dimisero, transportauero. ψευδησιόδειον, quod falsò Hesiodo ascribitur. μὴ δὲ δίκην, neque causam. totum carmen est. μὴ δὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, ne causam ante iudicaueris, quàm utriusque partis causam audiueris. καὶ συναποθανεῖν, & simul mori. φαινοπροσωπεῖν, apparere, uultum

ostendere. σκέμμα, consideratio. ἀπορία, dubitatio.

In quaternione Q. διπλῆ, nota in margine adscripta, sic à græcis appellata. ἀπροσφωνήτους. insalutatos. τὸ καλὸν, honestum. πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοί τεκταινέσθων, ad hæc, quod oportet, & faciant, & omnia in me fabricentur. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ quod enim bene est, mecum est. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ, multam salutem honesto. εὐγενῆ: generosa, nobilia. συνδιημερεύομεν: simul diem conterimus. τέρας, monstrum. σκοπὸς, intentio. προθεσπίζω, præsagio. ἰλιὰς, ilias. περὶ ὁμονοίας, de concordia. In quaternione R. ἀπολιτικώτατον, maxime ciuilis gubernationis expertem. ἀστρατηγικώτατον, maxime imperatoriæ artis ignarū. ἀπαντήσεις, occursus obuiam. αἰδέομαι τρῶας. timeo Troianorum reprehensionē. κενόσπουδα, inanis studij plena. ἀναπάντητον, in quo nemo occurrat. In quaternione S. ὑπὸ τὴν διάληψιν, sub ipsa accessiõe febris. ἀπαῤῥησίαστον, minime liberã. τίς δ᾽ ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις; ὤν; quisnam est seruus, de morte securus qui sit? ἀσμενέστον, gratissimū. θέσεις, materias. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένη. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. Εἰ δὲ λαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρξηται, ἢ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρα, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέ-

μου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθέ=λον τῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. an manendum in patria tyrãnidc oppressa. ea uero tyrannide oppres sa, an quouis modo tyrannidis destructio tentanda est. etiam si ciuitas propter id de summa rerum periculum subitura sit. Vtrum cauendum tyrãnidem destruenti, ne quid ipse patiatur, an tentandum ferre opem pa=triæ pace potius, quàm bello. Vtrum ciuile sit, seceden tẽ aliquò, quiescere, oppressa à tyrãno patria, an quod cunque subeundum discrimen pro libertate. an bellum inferendum regioni, eáq; sit obsidenda à tyrãno oppres sa. an, quamlibet non probanti destructionẽ tyrannidis per bellum, simul tamen cum optimatibus auertenda sit ipsa tyrãnis. an cum benefactoribus, & amicis unà periclitandum, in administratione reip. etiã si non ui=deantur recte de summa rerum iniuisse cõsilium. (hic Pompeium notat, ut 135.) Vtrum de patria bene meri tus, ob eãq; causam grauissima quæque passus, & in=uisus, (hic se ipsum describit, qui, Catilinæ cõiuratione oppressa, pro maximis meritis crudelissima supplicia p=tulerat) ultro pro patria discrimẽ subire debeat, an per mittendũ ei, ut sui ipsius interdũ, & familiarissimorũ rationẽ habeat, dimissis aduersus petẽtes cõcertatióibus p ro rep. τῶν προύργου τι, quæ sunt ex re. ἄκαιρος, intẽpe

ſtiuus. εὐστομάχως, bono ſtomacho. αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα
μεθ' Ἕκτορα πότμος ἕτοιμος: ſtatim enim tibi deinde
poſt Hectorē mors parata. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔ-
μελλον ἑταίρῳ ἐπαμῦναι, utinā ſtatim obeā, poſteaquam
non eram ſocio interfecto ſuppetias laturus. ἑταίρῳ, ſo-
dali. εὐεργέτῃ, benefactori. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ'
ἀλαλύκτημαι. neq; n. mihi cor firmū, ſed cōſternato ſum
animo. Homer. ἰλ. κ. αἰσχροῦ φαντασία, turpitudinis ima
go. ἐν δυνάμει, in poteſtate. σύν τε δύ' ἐρχομένω: pariterq́;
duo eūtes. τὸ συνεχὸν, proximū. ἀπάντησις, occurſus. πο
λίτευμα, actionē publicā. μή μοι Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο
πελώρου, ne mihi gorgoneū caput horrēdi & grauis mō
ſtri. εἰδῶ σοι λέγω: ſciēs tibi dico. ἀχαριστίας: ingrati ani
mi. ὁ πλοῦς ὡραῖος: nauigatio idonea. Μέντορ πῶς τ' ἄρ
ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor, quonā mō
audeā. et, quonā modo amplexabor ipſum? Homer.
ὀδυ. γ. θέσεις: materias. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, Dionyſius
Corinthi. In quaternione T. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα
χθών: tūc mihi dehiſcat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, in re
bus amatorijs. ἀλογίστως, inconſiderate. ὑποκορίζῃ, leni
uocabulo appellas. χρησμός, oraculum. ἄσπονδον,
impacabile. φιλόπατριν, ac πολιτικὸν, ſtudioſum pa-
triæ, ac ciuilem. γενικώτερον, generalius. νεκυΐαν, tur
bam mortuorum. ἀπορῶ dubito: στερκτέον, proban-
dum: τὸ μέλλον καραδοκήσεις, quod futurum eſt, expe
ctabis. ὑπὸ τὴν λῆψιν, ſub acceſſionem quartanæ febris.
ἀσμένιστον, gratiſſimum. πολιτικὸν, ciuile. μακροψυχίαν,
longanimitatem. εὐδαίμονα, felicem. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λό-
γος, non eſt uerus ſermo. εὐημερίαν, felicem diei ſucceſ-
ſum. συναγωγὴ, collectio. ἐσάλπιζεν, tuba ciebat.

λάπσμα, falsa quædam ostentatio. γοητείαν, præstigiationem. πειθανάγκην, suasionem uiolentam. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶδ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: tyrannorum enim preces, inquit Plato, nosti quàm permixtæ necessitatibus. ἀλίμενα, sine portu loca. ὑπηρεσίαν, ministerium. ἀδημονῶν, se occultás. διαστροπὴν, infamiam. αὐθεντικῶς, auctoritate quadã domini utenté. In quaternione V. τέτλα, κύντερον: perfer: grauius tulisti. sumptum ex Homeri uersu de Vlysse suum cor alloquente. ἄλλα μὲν αὐτὸς, alia quidem ipse. ἄλλα δέ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, alia autem uel Deus suggeret. ἀναθεώρισις, speculatio. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ne negligenter & inglorius perirem. ἀλλά μέγα ῥέξας τί καὶ ἐσσομένοισι πύθεσθαι, sed magnum facinus edent, quod uel à posteris audiatur. τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, maxime ciuilium considerationum. ἄλη, error. πολιτευτέον, uersandum in repub. In quaternione X. τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, & præsentium, quæ repente accidũt, minima deliberatione peritissimus cognitor, & futurorum optimus plerunque coniector. τότε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, quid melius, aut quid peius, uel obscurissimis in rebus prouidebat maxime. πλουδοκῶν, tempestatem ad nauigandũ idoneã expectans. στοργὴς, amoris. συντήξις, colliquatio. συμπάθειαν, condolentiam. ζηλοτυπία, emulatio. αὐθεντικῶς, pro certo. τυραννικῶς, tyrãnice. σὺν Θεῷ τοι λέγω, cum Deo tibi dico. Δυσουρία, urinæ difficultas. ἀρχὴ, principium. ἀνηθοποίητον, ne-

quaquã formatis moribus. ἤθους ἐπιμελητέον, moribus
adhibenda diligentia. ὕπουλον, subdolum. ἀφράκτῳ, dete
cto nauigio. ἀποτόμως: concise. θυμικώτερον: stomacho=
sius. παραπλουτέον: abnauigandum. ἀλλὰ τὰ μὲν προτέ
τυχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, sed quæ quidẽ ante acta
sunt, omittemus quamuis tristes. σφάλμα, error. ἀρετὴ,
uirtus. διδακτὸν, res, quæ tradi possit docendo.
In quaternione Y. περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, circa
uẽtris solutionem esse. ὦ πολλῆς ἀγεννείας, ô multã igno
bilitatem. ἑπταμηνιαῖον εὐτόκησεν, septimestrem sal=
ua peperit. Κωρυκαῖοι, Corycæi. In quaternione
A A. γεροντικώτερον, senilius. λέσχη, confabulatio.
τί γὰρ αὐτῷ μέλειν; quid enim illi curæ est? βεβίωται;
uita traducta est? πρόβλημα, quæstio. ἀγοητεύτως,
sincere, sine fuco. μακάρων νῆσοι, beatorum insulæ.
πάθει, affectu. σκέψαι, considera. ἀλογηθῇ, negligatur.
μελήσει, curæ sit. ἐνερευθέστερον, rubicundiorem. πρό-
βλημα ἀρχιμήδειον, quæstio archimedea. ψευδῶς, falsò.
ἄκουσμα, auditio. ἔρανον, collationem. διψῶσαν κρήνην,
siticulosum fontem πειρήνην, pirenen. ἄμπνευμα σεμνὸν
Ἀλφειοῦ πειρήνην, requiem uerendam Alphei pirenẽ. ποῖ
ταῦτ' ἂρ ἀποσκήψῃ; quonam hæc modo excusabis? γεω=
μετρικῶς, more geometrico. ἀρχέτυπα, exẽplaria. πάντα=
φιλόδημον, omnem popularem. θεωρίαν, speculationem.
τέλος, finem. εὐπινές, uenustum. ᾧ ἀπεραντολογίαν δούς,
cui infinitam loquacitatem tribue. συμπάσχω: condo=
leo. ἀποθέωσιν, deificationem. μεθαρμόζομαι, adaptor.
ἀνεμέσητον γὰρ, nulla enim inuidia est. In qua=
ternione B B. πολιτικοὶ, optimates. τετυφῶσθαι, tu=
mefactum esse. ἐγγήραμα: senectutis requies. ἐντάφιον:

senectutis otium. ἀλόγως: *sine ratione.* ἀποθέωσιν, *deificationem, consecrationem filiæ.* In *quaternione* C C. Κύριος, συμβουλευτικόν: *deliberatiuum.* Ἀριστοτέλους καὶ Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: *Aristotelis & Theopompi ad Alexandrum.* φιλαίτιον συμφορά: *querula calamitas.* πρόπλασμα: *præfigmentum.* συμπαθῶς: *condolenter.* οἰκοδεσποτικά: *patrisfamilias officia.* συντάγματα. *opera.* ἀκηδία: *torpedo.* ἀνεκτότερα: *tolerabiliora.* σύσκηνον: *contubernalem.* ὑπόθεσις: *argumentum.* τοῦτο δὲ μηλώσῃ, *hæc uero coniicies, dispicies, indagabis.* ἀπόγραφα: *descripta.* καταβίωσιν: *tenuem uictum.* εὔλογον: *rationabile.* εὐλογώτατον: *maxime rationi consentaneum.* In *quaternione* D D. Παναιτίου περὶ προνοίας, *Panætij de prouidentia.* ἐκτενέστερον: *contentius.* φιλοστοργότερον: *amantius.* ἄφατα: *infanda.* ἀδιήγητα. *inenarrabilia.* εὐκαίρως: *oportune.* παρὰ τὴν ἱστορίαν *præter historiam.* κοινότερα: *communiora.* πολιτικώτερα: *ciuiliora.* οὐ γὰρ ὀνειδείως: *non enim opprobrium.* φιλολογώτερα: *eruditiora.* προσφώνησιν: *nuncupationem.* καλλιππίδης: *callippides.* αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον: *ipsa mésura, & melius.* αἴκε δύναιο: *si possis.* περὶ τελῶν σύνταξιν: *de finibus opus.* ἀκαδημαϊκὴν *academicã.* Ἀντιόχεια: *Antiochia.* ζηλοτυπεῖσθαι: *inuideri.* φιλαυτία: *amor sui.* ἀπορῶ: *dubito.* αἰδέομαι Τρῶας: *uereor Troas.* μέμψιν: *accusationem.* παρὰ τὸ πρέπον: *præter decorũ.* ἀπαιδευσία: *ruditas.* ἀτριψία: *ignorantia.* Ἀντιόχεια: *Antiochea.* πολυγραφώτατος: *plurima scribens.* ζηλοτυπεῖν: *inuidere.* ἀκίνδυνα: *periculo carentia.* φιλένδοξος: *ambitiosus.* ἀκαταληψίαν: *incomprehensibilitatem.* κωφὸν πρόσωπον: *muta perso=*

na. Ἀριστοτέλειον, *Aristotelicum*. περὶ τελῶν, *de finibus*. περιπατητικά, *peripatetica*. ἀζηλότυπον, *sine inuidia*. λογικώτερα, *eruditiora*. ἕρμαιον, *insperatum lucrum*. πιθανὰ *suasoria*. φιλαίτιος, *contentionis cupidus*. φιλοσόφως, *philosophice*. δεδῆχθαι, *morsum esse*. μὴ γὰρ αὐτοῖς, *ne enim ipsis*. προβολὴν, *ingressum*. ἐποχῇ, *retentioni*. λόγοισιν Ἑρμόδωρος, *uerbis Hermodorus*. προσφωνῶ, *nuncupo*. ἀδιόρθωτα, *inchoata, non perfecta*. ἕωλα, *obsoleta*. περὶ μικρὰ σπουδάζειν, *paruis studere*. εὐλόγως, *facile*. εὐγενέστερος, *generosior*. ἀσμενέστατα, *libentissime*. τὰ κατὰ μέρος, *particularia*. εὐλογίαν, *honestam rationem*. συμβίωσις, *conuictus*. εὐλόγως, *decenter*. διφθέραι, *pellicea tegumenta*. αἰδέομαι Τρῶας, *uereor Troas*. ἀσαφέστερος, *obscurior*. δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο, *grauis uir, & qui forte uel insontem accuset*. περιοχάς, *argumenta*. In quaternione E E. κολακία, *assentio*. ἐπίτευγμα, *lucrum, quod acquiritur*. ἀπότευγμα, *damnum, uel quod amittitur*. παρακινδυνεύειν, *periclitari*. μείλιγμα, *mitigamentum*. σπουδὴ, *studium*. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον, *quæstio Archimedea*. ἀφίδρυμα, *sedes rei quæ dedicatur*. τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον, *elationi meæ per deos morem gerito*. κολακίαι, *assentationes*. πολιτικὸν σύλλογον, *ciuilem conuentum*. καταβάσεως, *descensus*. κεπφικὰ, *fatua*. περὶ ψυχῆς, *de anima*. διὰ σημείων, *per notas*. σύλλογον, *conuentum*. πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις, *ostentare etiam personis*. δυσωπία, *uerecundia*. καταβάσεως, *descensus*. εὔλογον, *consentaneum*. ἀξιόπιστως, *fide dignum*. φοβερὸν ἦν, *formidabile erat*. ἀνεμοφόρητα, *leuia uentis dissipata*. οὐκ ἐπέ-

ϛῆσεν, non aduertit. πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. utrum iustitiæ murus altus, an obliquæ fraudis. δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν: ambigit mihi mens uerum dicere. σκολιὰ, obliqua, dissimulationē. φαίδρον περὶ θεῶν, Phædri de dijs. φιλοτέχνημα, comminiscendi artes. τὰ ὅλα, cuncta. σκολιαῖς ἀπάταις, obliquis fraudibus. καὶ μάλα κατηφὴς, admodum tristis. σὺ δὲ, τί ... νοῦς; tu uero, quid cogitabundus? ἀσπούδου, immitis. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. ἀλόγως, temere. In quaternione F F. μέμψιν ἀναφέρει, accusationem adscribit. πρὸς ἴσον ὅμοιον, ad æquale simile. ἀκολακεύτως, sine assentatione. ἀμεταμέλητον, quem non pœnitet. ἐμετικὴν, uomitum. ἀδεῶς, intrepide. οἱ περὶ αὐτὸν, qui apud eum. σπουδαῖον οὐδὲν, studiosum, siue serium nihil. φιλόλογα, eruditula. ἐπισταθμίαν, diuersorium. σαλάκωμα, inanem iactantiam. φαλάκρωμα, caluitium. πανικὸν, uanus terror. διάθεσιν, affectum. ἐπισημασίαν, significationem mentis è gestu. ἥρωες, heroes. ἐσίγησας, tacuisti. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. φυρμὸς πολὺς, permistio multa. εὔριπα, instabilia, ab Euripo. νεωτερισμοῦ, innouationis. πολιτεύεσθαι, administrare remp. σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους, insulsum, quàm tyrannicidas. πεπολιτεύμεθα, remp. administrauimus. πεπνυμέναι, eleganter scriptæ. γῆν pro γῆς, terram pro terra. ὑπηνέμιος, subuentanea. ἀκολασίαν, intemperantiam. ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. ò rem pulchram quidem, sed imperfectam. ἀλιτενεῖ, humili. Ἀλλ' οὐ δ' αὐτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες Δείδιμεν, ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι,

uniuerſalem ſpeculationem. μὴ πολιτεύεσθαι, *non adminiſtrare Remp.* ὑποσόλικα, *incongrua.* βεβίωται, *uita tranſacta eſt.* λῆρος πολύς, *nugæ multæ.* ὑπόθεσιν, *argumentum.* εὔλογον, *rationi conſentaneū.* φαιδροπροσωπητέον, *hilari uultu agendum eſt.* ἰτέον, *eundum.*

In quaternione HH. ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς, τὸν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον, *alijs in bonis dedecus autem repellunt.* οὐδὲν ὑγιὲς, *nihil ſani.* Δημοσθένους: Demoſthenis. πεντέλοιπον. *quod reliquum eſt de quinque.* ἄνω ποταμῶν, *retro fluminum. ſ. curſus eſt.* ἀπορία, *dubitatio.* μελήσει, *curæ erit.* περιεγχείρησις, *conatus.* ἡ δεῦρ' ὁδὸς τί σοι δύναται νῦν θεοπρόπε; *iter hoc tibi quid poteſt nunc ô deo digne?* βλάσφημα, *maledictū.* καὶ μάλα σεμνὸς. *& ualde grauis.* τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρούτων τίς εἶχεν; *cauſam uero* Brutorum *quis habebat?* κατηχήσει, *inſtructione.* ἐὰν διαμένῃ, *ſi permanſerit.* ἀναντιφωνησία, *incontradicentia.* διάλογον, *dialogum.* ἡρακλείδιον, Hraclideum *opus.* φιλοσοφούμενα, *philoſophica.* τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *quæ de officio.* προσφωνοῦμεν, *nuncupamus.* *In quaternione* II. συντάξεις, *confectionem librorum.* μετέωρος, *animi pendens.* φιλόλογα, *ab æquitate non aliena.* φιλοφρόνως, *benigne.* προκοπὴν, *proceſſum in literis* οἶκος φίλος, *domus cara.* ῥωπογραφία, *ſcriptio de plantis.* ῥητορεύουσιν, *rhetoriſſant.* φιλοστόργως, *peramanter.* διδόμενα, *data.* ἐργῶδες, *laborioſum.* ἀνεκτὸν, *tolerabile.* σχεδίασμα, *ex tempore factum, ſubitum conſilium.* πάσχω τι, *patior aliquid, angor.* ἄφατα, *non dicenda.* πλοῦς, *nauigatio.* ὑπόμνημα, *commentarium.* ἀτοπώτατον, *ab ſurdiſſimum.* πάνυ φιλοστόργως, *ualde amanter.* βουλοί

σεα, uespera. ἀμηχανία, inopia consilij. σπείσασθαι, in ducias facere. ἐβδελυττόμην, abominabar. σκοπός, scopus. οὐ παρὰ τοῦτο, non apud hunc. ἔλθωμεν, eamus. ἐν ὁμοπλίᾳ, societate nauigandi. λῆρος πολύς, nugæ multæ. γλισχρῶς, parce, tenuiter. In quaternione KK. σύνταγμα, uolumen elaboratum. ἀρχέτυπον, archetypum, exemplar. παρὰ λέξιν, præter uerbum. μετεωρότερον, suspensiore animo. ἀσφαλές, tutum. ῥοπή, momentum. γαυριῶ, glorior. μετ' ἀμύμονα, post expertem culpæ. alludit autem ad illud Homeri. μετ' ἀμύμονα πηλείωνα. ἀμύμων, inculpabilis. ἄμβροτος, errans. συναγωγή, collectio, uolumen. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, longam nauigationem meditantes. ἦ δεῦρ' ὁδὸς σοί τι δύναται; iter huc tibi quid potest? ἀπορία, dubitatione. σύγγραμμα, conscriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carentia. εὐθανασίαν, facilem mortem. σχόλιον, annotatiunculam. ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defensionem componā. ἀναπολόγητον, quod defendi nequit. δυσχρηστία, difficultas uersuræ faciendæ. πειράζεσθαι παραλύσει, tentari paralysi. εὐκαιρίαν, occasionem. ἀσφαλείαν, securitatem. ἀπυρία, dubitatione. σκέπτομαι, considero. ἀριστεία, uirilitas, uel strenuitas. παῖδες παίδων, nati natorum. εἷς ἐμοὶ μυρίοι, unus mihi mille. ἀδόλεσχος, loquax. εὐμενεία, constantia. εἰρωνεία, dissimulatio. πεπλογραφίαν, pepli descriptionem. ταξιάρχης, ordinis ductor. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. τὰ κεφάλαια, capita. περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος, de officio circa aduersitatem fortunæ. προσφωνῶ, alloquor, scribo. ἀνοικεῖον, alienum. αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι, pudebat quidem abnuere, ueriti

sunt autem suscipere. ἀπάντησις, *occursus.* δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα, *longam nauigationem cogitantem.* ἀπροσδιόνυσον, *inexpectatum.* ἐν ἀρίστερ᾽ ἔχοντα, *sinistra habentem.* In quaternione LL. ἐν πολιτικῷ, *in ciuili.* μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο, *ne saluus quidem fiam, si quid tale unquam.* στρατηλάξ, *imperator, dux.*

In quaternione M M PP Q Q R R. ἐμφατικώτερον, *expressius, & euidentius.* ἀλλ᾽ αἰεί τινα φῶτα μέγαν, *sed semper quendam hominem ingentem.* ἀφελῶς, *inconsiderate.* ὀρθὰν τὰν ναῦν ἅπαξ θανεῖν, *rectum nauim semel mori.* προωκονομήσαμεν, *præcurauimus.* εὐκαίρως, *opportune.* εἰλικρινὲς, *sincerum.* ἀμφιλαφίαν, *ancipitem ansam.* μουσοπάτακτος, *à musis percussus.* ἀντίεκτον, *æquilibrem, seu recompensantem.* εἰ δ᾽ ἂν ἔζησας, *si uero uixisses.* ἔα πάσας, *mitte omnes.* πολιτικὰ, *de Rep.* In quaternione SS. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος, *talia erumnosum bellum efficit.*, πραγματικῶς, *negocialiter.* ὑπερβολῶς, *supra quam res est.* συνδείπνους σοφοκλέους, *concœnatores Sophoclis.* ὑπόθεσιν, *argumentum.* γλαῦκα εἰς ἀθήνας, *noctuam Athenas.* ῥαθυμώτερα, *segniora.* χαρακτὴρ, *stylus.* φιλαλήθως, *ingenue.* ἀποδυτηρίῳ, *exspoliatorio.* δευτέρας φροντίδας, *secundas curas.* γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, *nosce, quemadmodum alio usus fuerit,* ἐμβόλιον, *interpositionem.* ἀπότευγμα, *repulsam.* τεχνικώτερον, *artificiosius.* In quaternione TT. ἐνθουσιασμὸς, *diuinus furor.* ἄρη πνέων, *Martem spirans.* ὑποθέσεις, *argumenta.* αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, *semper strenue gerere, & præstantem esse alijs.* πλέον, *plus.* γνῶθι σεαυτὸν, *nosce te ip-*

ſum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεύς, ὅτε δὴ ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἵ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: *die autumnali cum abundantiſſimam pluit aquam Iuppiter, cum iam hominibus iratus ſuccenſet, qui per uim in foro obliquas iudicent iniuſtitias, iuſtitiam autem expellant deorum religionem non curantes.* τότε μοι χάνοι, *tunc mihi dehiſcat.* ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, *hic autem furit non amplius tolerabiliter,* ἐν παρέργῳ, *obiter.* ἔπος, *carmen.* ἀλλ᾽ οἰμώζετω: *alia plorent.*

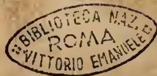
REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q.
R S T V X Y Z. AA BB CC DD EE
FF GG HH II KK LL MM NN OO PP
QQ RR SS TT VV XX.

Omnes quaterniones, præter XX duernionem.

APVD ALDI FILIOS.

VENETIIS, M. D. LI.
MENSE OCTOBRI.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ALDI
FILII

